‘KRONIEK I’
van
Lambert Rijckxz Lustigh (1656 - 1727)

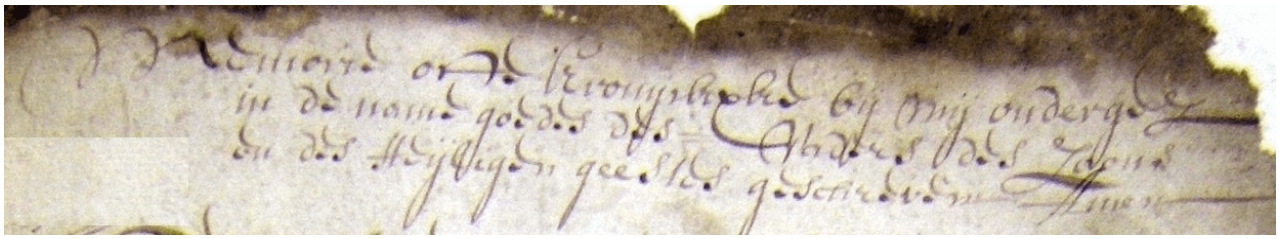

Memorie ofte Kronijckxke bij mij ondergez
in de name goedes des Vaders des Zoons
en des Heijligen geestes geschreven *Amen*

Rijksarchief Noord Holland te Haarlem

Losse Aanwinsten
Toegangsnummer 176
Inventarisnr. 1527 (214 blz.)
Datering 1713 - 1722

Transcriptie: Jan Schipper

‘Kroniek I’ van Lambert Rijckxz Lustigh

Collectie:
- Noord Hollands Archief te Haarlem
- Losse aanwinsten
- Toegangsnummer 176
- Inventarisnummer 1527 (214 blz.)

Lambert Rijckxz Lustigh

Lambert Rijckxz Lustigh:
- werd geboren op 16-04-1656 te Huizen en aldaar begraven op 18-12-1727,
- was een zoon van Rijck Heijndricksz Lustigh (1626 -), schepen tot Huizen, en Oeultien Jans (- 08-04-1693),
- trouwde op 14-08-1678 met Weijmtje Gerrits (Jes) (- 25-01-1717), en
- was van ca. 1688 tot 1715 schepen in Huizen.

Hij was een ‘geleerd’ landbouwer/veehouder met een brede belangstelling voor de geschiedenis van het Gooi.

Deze 214 bladzijden tellende Kroniek bestrijkt een periode van 1713 - 1722 en heeft hij geschreven:
- deels in briefvorm gericht aan zijn broer Hendrick Rijcksz Lustigh, die een aantal jaren woonde in Sneek in Vriesland,
- deels in dagboekvorm, en
- deels in de vorm van overlevering.

Het hoofdonderwerp is de telkens terugkerende ‘pestilentale plage aan ‘t runtvee’.

Over de transcriptie

Ik heb getracht de handgeschreven tekst van Lambert Rijckxz Lustigh letterlijk, dus zonder correcties en met behoud van de oorspronkelijke lay-out, in getypte tekst over te zetten. Verschillende spellingen van identieke woorden en evidente tekstfouten zijn ongewijzigd overgenomen.

Het was niet altijd mogelijk eenduidig te bepalen of een zin of woord met een hoofdletter begon. Dit geldt bijvoorbeeld voor de letters ‘v’ en ‘w’ die in bijna alle gevallen als een ‘kleine letter’ zijn overgenomen.

De ‘komma’ wordt als leesteken in de oorspronkelijke tekst veelvuldig gebruikt en is, voor zover leesbaar, in de transcriptie overgenomen. De ‘punt’ als leesteken wordt nergens in de tekst toegepast. De veelvuldig gebruikte uitlopende streep aan het einde van een woord of een losse, getrokken streep op het einde van een zin is slechts incidenteel overgenomen.
Het in de oorspronkelijke tekst toegepaste afbrekingsteken ‘=’ dat na een afgebroken woord aan het begin van een volgende regel geplaatst wordt, is in de transcriptie vervangen door het thans gebruikelijke afbrekingsteken ‘-‘ op het einde van een regel.

Puristen hebben wellicht moeite met het gebruik in de transcriptie van de kleur rood voor het markeren van persoonsnamen en de kleur blauw voor het markeren van gebeurtenissen en plaatsnamen.

Voor de toegankelijkheid van het document is een ‘Index van beschreven onderwerpen’ bijgevoegd.

Jan Schipper
Arnhem, 20-03-2009

Index van beschreven onderwerpen

Hoofd-onderwerp	Sub-specificatie	Blz. in de kroniek
L: R: Lustigh	1646; peter keesen hebbende in huwelijk Jaapje Cornelis, moeder van gijsbert Jansz Lustigh welcke mijn vaders meutje (tante) was	193
	25-01-1717; zijn vrouw Weijmtje Gerrits overleden	131
	1672; werkte toen aan de sluijs tot Muijden	147 - 148
	eerste vrouw van klaas Jaap klaaz was zusterling van zijn vader Rijck Hend: Lustigh	148
	1686; maaide zijn gras op Bussemermaat	162
	1585; anx dircksz moelenaar, mijn moeders grootvader	170
	21-03-1720: 63 jr, 11 maanden en 5 dagen oud	193
Runderpest	Incidentie, overdracht besmetting, kentekenen, stinkende pestilentale dampen, rol van god, etc.	1 - 63, 66 - 81, 85 - 95, 99 - 113, 123 - 127, 130 - 136, 147, 149, 154 - 156, 169, 177 - 179, 183, 188, 193 - 194, 202 - 203, 207, 213
	Recepten, remedien	11 - 12, 49, 50, 58 - 62. 81 - 82
	Ordonnantien, placaten	31, 51-52, 86, 95, 106, 210
	Voortekenen	31 - 33
Paardenpest	1713/1715; Paarden sterven aan de pest	26, 114
Ziekten en sterfte onder de mensen	1509; Kroniek; zware pestilentie onder de mensen	69
	1655 - 1656: 800 mensen sterven aan de pestilentie	160
	1680: grote sterfte onder de mensen	161
	1716; Adriaen, jongste zoon van zwager Jacob Gerritsz Jes overleden aan de pokken	118
	1716; Willem, zoon van zwager Jacob Gerritsz Jesse krijgt ondraaglijke hoofdpijn	122
	1717; grote sterfte in stad Hoorn	134
	1717; grote sterfte gepaard met zware hoofdpijn	136
	1718; kindersterfte door de pokken	149
	1718; nieuwe ziekte; 81 dooden	154 - 155, 170
	1720; zoon van Jaap Heijn de Boer ernstig ziek	196
Gebed	..... soo roepe Ick met Luijder Stemme dit volgende gebedt uijt	76 - 70
Afzetten been	1719; Afzetten been van de schout tot Blaricum	167 - 168
Vitale hoog bejaarden	Familie Floren: sterk en hoogbejaard	192, 212 - 213
Misgeboorten	1716; Kind met zwarte vleugels geboren	129 - 130
	1717; Kind met 4 benen geboren	134
	1721; Misgebooren kind tot Leijden	214
Vergiftiging	1714; 4 duijtsche afgedankte switsers etende Calmus wortel	96 - 98
	1721; Vergiftiging huisvrouw met rottekruid	203 - 204
Ongelukken	1672; Gedood door stier (varre)	138
	1694; Jacob wijchertsz doot geknelt op de moelen	172
	1718; Jan Klaaz van Bussum door ijs gezakt en verdronken	147 - 148
	1719; Vissers verdronken na omslaan schuit	156 - 159, 161, 163 - 166
	1712; Prof. Willem Westenbergen verdronken	159
	1711; Schaatsers drijven weg op het ijs; 1 verdrinkt	185
	1721; Kap van hooiberg stort neer; 2 doden	204
	1721; Voorname man komt om in de sneeuw	205
	1721; Zwangere vrouw valt van wagen en sterft	211
	1722; Verdronken Tesselse schipper gevonden	213

Hoofd-onderwerp	Sub-specificatie	Blz. in de kroniek
Brand, brandstichting	Diverse branden en brandstichtingen	179 - 180, 181, 183 - 184, 194, 202, 207, 208, 210
Zelfmoord	1686; Man verhangt zich	184
	1721; Klaas Jan Klaasz verhangt zich	211 - 212
Moord, doodslag, diefstal, verraad, veroordeling	1717; Verraad in Londen	132
	1714; Gevangenneming en executie van SJAKOO	150 - 151
	1718; Gevangenneming en executie Dick Jansen Spilt	151 - 153
	1711; Dominee Petrus Wolfius beroofd	186
	1711; Vadermoort	188 - 190
	1720; Moord in herberg tot Brukelveen	192
	1720; Gevangenneming Jan Gerritsz Backer	197 - 199; 203
	1721; Gevangenneming en ophanging Loegh Kornelisz voor koediefstal	205 - 206
	1721; van 8 gauwdieven, komende van Weesp, worden er 6 gesnapt en gehangen	208 - 209
	1721; moord op Jaap Gijsen	210
	1722; steekpartij met dodelijke afloop	214
Wilde mensen en (weer)wolven	1720; Verwilderd meisje gevangen	191
	1565; Wolf in Wolfskamer	194
	Weerwolf	194
Molen anxen Hoogje / moelenbergh	Geschiedbeschrijving van 1584 tot 1719	170 -176
	1655; Vuurvonk boesem Maria Klaas de Swarte	173 - 174
	1707; 1e vrouw (Marritje H:endricks Boom) van Harmen (Tijmensz) Molenaar verbrand in molenhuis	174
Fundamenten Naarden	Droogvallen fondamentele stad Naarden	177 - 178
Diverse	1677: Spreekwoord: “Mannen de pot seij Ys”	181
	1710; terugkeer van een in 1646 gestolen kind	137
	1666; Pyramide op Venus berg; wapen op zerk	195
	1720; Commercie asseurantie Compagnien alias zuijt zee Companjen sal de vaart van utrecht na de eem ten spoedigste navigabel maken mits makende 15 voeten waterdiep, en 200 voeten breet	199 - 201
	1721; De kwaadaardige schouten L:J: Keelwigh (Huizen) en A:L: Keelwigh (Laren) quiteren	203
Aardbevingen	1580, 1640 en 1692; Aardbevingen	128, 162
Stormvloeden	Dijkdoorbraken	83 - 84, 105, 114, 139 - 146
	Verlies van fuiken en palen	114, 149, 186 - 187
	1720; Paarden gered van verdrinkingsdood	202
Het weer	1715; Wonderbare buien	115
	1648; Zeer nat jaar	132
	1709; Zeer strenge winter; groot verlies van fuiken, oogst, doodvriezen mensen en vee	186 - 187
	1720; Onweer	195
	1720; Storm met grote schade en verlies van fuiken	202
Oogsten	1709: Door zeer strenge winter verlies meeste wintergranen en zware schade aan fruitbomen e.d.	187
	1715; Goede boekweijt oogst	116
	1720; Verwaaide rogge	196
	1721; Grote opbrengst van hooi	207
Visvangst	Vangsten van panharing, bot, kabeljauw, zalm, aal	116, 156, 163, 167, 193, 205
Wonderbaar licht	Noorderlicht	115, 118 - 121, 156, 177
	Comeet	64 - 65, 159, 160 - 162

(blz. 1)

Memorie ofte Kronijckxke bij mij ondergez
in de name goedes des Vaders des Zoons
en des Heijligen geestes geschreven *Amen*

N° 15
F Vos

Eerwaardige en seer geliefde broeder Hendrick Rijcks
Lustigh soo sijt gij voor eerst mijn nateurlijcke
broeder door nateurlijcke geboorte als mede nu oock
door de genade onses Heeren Jesu Cristi, een weder-
geboren broeder geworden in 't geestelijke Leven
naar hertelijke groetenisse ende na hertelijke
toewenschinge van goede gesontheijt gelijck als
oock de mijne, soo wensch Ick oock dat sulckx tot
onser beijder eeuwige Zaligheijt magh gedijen
ja Ik wensch daar oock nogh tot allen dage bij
dat de genade onses Heeren Jesu Cristi, ende de
Liefde godts des Vaders en de troostrijke gemeijn-
schap des H: geestes, aen ons en aen alle die
met ons even dierbaar geloove ontfangen hebben
vermenigtvuldigt werde Amen

Fredrik Schram
Huizen

Eerw: seer gewenschte broeder, ende aen alle die met
u den Heere Vreesen in alles, en wel in 't bisonder
de Jegenwoordige regerende oordelen des almagti-
gen godts, soo is 't, dat Ik op uE versoeck bij desen
laat weten, dat ik bij dese Verlegene toestant
van tijden en saken aen uE, en aen alle die met u
den Heere Vresen, niet kan, noch magh verborgen houden
voornamentlijck en wel in 't bisonder sulcke saken
als onsen alleenwijsen hemelschen vader in Cristi
door de werckinge van sijnen H: geeste aen mij om
niet, niet alleen aen drie mijner sinnen, 't gesigt 't ge-
voel, en d' rueck, maar oock aen mijne onsterffe-
lijcke Ziele seer wonderlijck heeft geopenbaart
Ende dat wel bisonderlijck rakende het besmetten
invecteren en sieck worden, Ja het sterven van
soo veele Ach soo veele schoone groijsame en soete-
melck koebeesten, alle 't welcke men dagelijx met
droefheijt over onse sonden hoort ziet en ondervint
Hierom Eerw: broeder ende alle die met u den Heere
in geest en in waarheijt vresen en dienen -----
't en is, en kan u Lieden niet onbekent sijn, dat de
Heere onse godt, niet alleen alderhande wegen mid-
delen en wercken heeft om daar mede sijn regtveerdige
oordelen veroirsaakt door onse sonden, heeft
maar oock waarlijck gebruijckt om door deselve
Jegenwoordelijck en kragtdadelijck uijt te voeren

(blz. 2)

‘t geene dat sijn wille en welbehagen is
Ja Ik en twijffel daar oock niet aen, of
uE sult wel met mij weten en gelooven dat de
Heere onse zouvaijreijne godt in dit doen be-
smetten invecteren sieck worden, en in dit doen
sterven van soo veele schoone koebeesten, daar
in oock sekerlijck # niet alleen sijne regtveerdige oirsaken heeft
maar oock sekerlijck sijne middelen wegen wercken
ende daarin sijn Heijlige bestierende kragt heeft
en gebruijckt

doch gij sult mij bij desen aen mij wel Ligt vragen
op hoe en op wat maniere ende door welcke
middelen wegen wercken en bestierende kragt
segt gij dat de Heere onse godt in dit doen besmetten
invecteren, sieck worden ende in dit doen sterven
van soo veele kostelijke koebeesten, sijne regtveer-
dige en heijlige wercken begint, voortgaat en uijt-
werckt,

eerwaardige broeder en gij alle die met een goddelijk
verligt verstant van godt begenadigt sijt
voor eerst soo antwoortde Ik hierop, ------
wie isser dogh onder ons menschen bequaam
gemaakt om alle dese wonderlijke wercken
goedes te konnen uijtspreken dewijle wij
in onse verdorvene nateure niets bequaam
sijn, om dese vragen te kunnen oplossen
evenwel om uwe begeerte eenigsins te voldoen
soo sal Ik, soo de Heere wil, na de mate van soo
veel wijsheijt en kragt, als de Heere mijnen
wijsen godt op Heden aen mij verleent heeft
en noch verlenen sal, daar van bij
desen dit volgende aen uE schrijven

Eerw: broeder en gij alle die het verderf
goedes een schrick en vreese sij ---
dit onderstaande maack uE al t’ samen
in de name des Heeren bekent, dat Ik
eerstelijck al in de maanden van April
maij Junij en Julij deses Jaars 1713
met waarheijt hebbe ondervonden
dat de heere onse godt, het Element des
Lugts, door sijne almagtige formerende com-
ponerende en t’ samen stellende kragt
deselve Elements des Lugts, ende dat op de
eene plaats wel Ligt meer als op de
andere, seer vierigh scherp en pestilen-
tiael doen sijn, ende dat oock wel op de eene
tijt en stont meerder en kragtiger als op
ander tijden en stonden ----------

(blz. 3)

want voornaam des morgens soo Even voor sonnen-
opgangh als oock mede met sonnen opgangh
ende oock Even na sonnen opgangh, oock eenige
malen bij moij helderweer op den middagh
en ook met zonnen ondergangh # en na sonnenondergangh deselve Elements
des Lugts, seer pestilentaal doen sijn, ende dat
wel meest Laaten sweven en drijven boeven en
in den dauw, Ja altemet alsoo wel een uijr
langh in de morgenstont, ende dat soo gevoe-
ligh scherp en venijnigh in onse oogen heeft
Laten sweven, dat het was ofte het onse oogen
uijtbijten woude, ende oock seer dickwils soo
ruijckbaar, dat men haast sticken moest
van den # Heet vierigen stanck, ende altemet oock eenigsins
met een vale vierigheijt swevende zigtbaar
Ja hoe helderder de Lugt en hoe heeter de sonne
des morgens met sijn Heete stralen, op dese ge-
seijde swevende valige vierige scherpe
pestilentale en drijvende en vallende Lugt
scheen, hoe meer werckende kragt van be-
smettelijckheijt het selve aen onse oogen
maakte, Ja dese swevende en vierige Lugt
ende dat wel eenigsins bij maniere van
een vallende dauw, en rijp, die Liet de Heere
onse godt dan besmettelijck pestilentaligh
en kragt dadigh, op de aarde ‘t gras en op de
wateren nedervallen en aenkleven waar door
niet alleen op eenige plaatsen als de menschen
met hare bloote benen des morgens melcken-
gingen, met groote vierigheijt en serigheijt
besmet wierden, maar voornaam en bisonder-
lijck soo Liet de Heere onse godt, door sijn
almagtige wijse en albestierende kragt
dese geseijde swevende en pestilentale Lugt
in dewelcke onse koebeesten nagt en dagh
geduijrigh moesten wesen Leven en adem
halen, ende voort soo swaar op de aarde
op ‘t gras en op de wateren nederdalen
en aenkleven, ende waar door de aarde ‘t gras
en wateren soo onreijn besmettelijck aenkle-
vende en soo pestilentaligh invecterende
waren, dat wanneer voornaam een milt
tierigh en soet melck koebeest van sulck
swaar besmet gras Eet, en van sulck onreijn
water drinckt, deselve koebeesten hoe meer
van dese swevende pestilentale Lugt

ontfangen hebben ende hoe meer een koebeest
al continuerende van sulck besmet gras Eetende
en van sulck besmet water drinckende, hoe
meer de koebeesten daar door geinfecteert
sijn geworden, Ja dit werck goedes door dese
voorseijde middelen wegen en wercken alsoo
mettertijt alle delen en leden van het koe-
beest ingekropen doorkropen en ingenomen
hebbende welcke heijmelijcke maniere van
werckinge, waarlijck soo kragtigh het besmette
beest infecteert, dat Eijndelijck het besmette
beest daar van dan sieck en vervolgens pijn-
lijck wort, Ja soo danigh dat men dan voor sijn
oogen siet, dat het geheele beest soo van sijn
Hooft als tot sijn staart toe met dese bekende
pestilentale quaal besmet en geheel geinfec-
teert is, want dan siet men, dat de meeste niet
alleen haar hooft geswollen is en hare oogen
loopen ende somtijts dragtagtige mate-
rie uijt neus en oogen voortkoemen, maar oock
uijt hare neusen met een besmettelijcke stanck
asemen, ende somtijts met haar gantsche lijf
treckende grillende en heuvende, Ja met
eerbiedigheijt sij het geseijt, de meeste beesten
als men siet dat sij aen de bekende quaal
sieck sijn, soo staan sij niet alleen Lodderigh
dodderigh en vaackerigh, maar sij hebben
oock bij het afgaan van haar dreck
die swartagtigh is, een een swaren en Lasti-
gen stanck, Ja selfs soo swaar, dat een mens
deselve in sijn besmette kragt ruijckende
hem selven nauwelijckx weet te verbergen
Ja met dese onlijdelijcke stanck soo schijten
eenige van dese siecke beesten haar geheele
Lijf Leegh, waar door, ende door deze pestilen-
tale quaal hare Lighamen soo danigh opkrim-
pen dat sij een partije geen buijcken schijnen
te hebben als sij sterven, ende dese siecke
beesten, die hebben niet alleen op het Laaste
van haar Leven een Jammerlijke sware pijn
maar sij hebben oock in dese hare pijnelijke
quaal en dat wel voornaam op ‘t Laast van
haar Leven seer grooten dorst, waarom sij seer
dickwils bij de sloot wallen staan en willende
drincken voor over vallen en soo in ‘t water vallen
en verdrincken

(blz. 5)

Ja Eerw: broeder en gij alle, die dese bekende plage
ter herten gaat, het is bijna niet uijt te spreken
de onlijdelijke pijn die d' meeste siecke beesten in het
laaste van dese hare quaal koemen te lijden
Ja het moet al een verbastert en toegeschroijde
concientie sijn, als hij het aensiet, geen deernis
of medelijden daar mede hebben soude, want
de meeste van dese siecke beesten, die stenen een dagh
of twee voor haar sterven, soo hart en soo luijde
wegens hare pijn, dat men het selve seer verre
kan Hooren, waarom Ik en meer tot mijn, als wij
dat hooren, Ja somtijts al hooren wij 't niet, soo schrijen
wij niet alleen, maar wij bekennen en Erkennen
daar bij oock, onse sonden, die dese pijn en plage
veroirsaakt hebben Etz

ende Eerw broeder, en gij alle die dese regtveerdige
oordelen ter herten neemt, soo segh Ik hier
noch bij, dat daar noch eenige beesten in dese
hare sieckte en pijnelijke quaal worden bevonden
die wel swaar aesemen, maar weijnigh stanck
in haar dreck afgaat, dogh sulcke en krimpen
haar Lijf soo niet op, maar swellen in hare
sieckte hoe Langer hoe meer op, en sterven
seer dick en opgeblasen sijnde

ende eenige sijn altemet een weijnigh sieck en schij-
nen genoegsaam gebetert te sijn, maar storten
daar na wederom in, en sterven dan noch
elendiglijck, Ja het eene beest dat sterft aen dese
bekende plage veel schielijker en haastiger als
de andere, soo dat eenigen in een dagh twee of drie
sterven, en de eenigen in vier vijf ses seven
agt of negen dagen sterven, en de daar sijnse
oock die eenige weeken sieck sijn en dan noch
sterven Ja niet een woort, elck een van dese
besmette en siecke beesten, gaat het alsoo
na dat de Heere onse godt, dese pestilentale
quale door middelen en wegen in haar werckt

ende Eerw broeder, en gij alle die aendagtelijk
op des Heeren wercken Let, soo wort het oock
bij dese bekende quale en aenklevende plage
klaarlijck ondervonden, dat het onder dese
koebeesten een besmettelijke en aenhanckelijke
en overslaande pestilentale sieckte quaal
en plage is, want het sekerlijck van 't eene
beest aen 't ander overslaat, Ja wanneer
siecke en besmette beesten boevenwint gaan

(blz. 6)

Ende voornamelijk als wanneer sulcke siecke en be-
smette beesten in een dootstanck sijn, soo gaat
van daar van sulcke beesten voor wint, sulcken
onreijnen en besmettelijken reuck en stanck af
dat de beesten die in een ander lant onder de
wint gaan, hare hoofden en neusen wegens den
besmettelijcken reuck en stanck niet alleen
opbeuren en opsteken, maar oock seer sterck
reucken en opsnijven, waar door seer dickwils
sulcke beesten, 't welck men gesien heeft binnen
weijnigh dagen oock sieck wierden en stirven
doch ofte dese beesten nu alleen, van dese ont-
fangene en overslaande pestilentale aesemen
reuck en stanck besmet en sieck worden en
sterven, dan ofte dese beesten mede alvorens
van de geseijde swevende pestilentale Lugt ende
van 't eeten en drincken van 't besmet gras en water
hebben ontfangen ende daarmede van gein-
fecteert sijn, ofte wel door beijde sieck wor-
den en sterven, dat en konnen wij niet regt
penetreren, maar mijn gevoelen in dit stuck
is, dat Ik geloof, dat sulcke beesten gaande
in 't velt, dese quaal door beijder vermeerdert
krijgen,

Ja eerw broeder, en gij alle, die met u den Heere vresen
gedenckt en gelooft hier oock bij, dat het van de
somer ontrent amsterdam en ontrent de vecht-
kant, als oock in noort hollant, seer dickwils ge-
beurt is, dat koeboeren die dagelijckx met hare
siecke doot stinckende koebeesten omme gingen, het
selve van haar en door de pesti-
lentale Lugt die in hare Huijsen was, aen hare
vette kalveren en aen hare stal staande
beesten, dese quale en plage is gekoemen
want daar sijn veele Exempelen van
te Langh om alles daar van te schrijven

Maar wel ligt sult gij mij bij desen vragen
waarom en sterven de paarden aen dese quaal
en plage soo wel niet, als de koebeesten
de wijle sij soo wel in deselve pestilentale Lugt
Leven adem Halen en van 't selve gras Eeten
en van 't selve water drincken, soo wel als de
koebeesten

Ik antwoorde met de woorden als voeren
daarom soo niet, om dat de Heere onse godt
de geseijde swevende fijne scherpe vierige en
pestilentale Lugt, ende deselve fenijnige en
verderffelijcke Lugt, soo op 't gras als op de wa-
teren, niet swaarder ende niet verderffe-

lijker en niet besmettelijcker ende niet invecteren-
der heeft laten sweven, nedervallen en wesen
dan dat het maar Jegenwoordigh runtvee
koebeesten, die dogh van nateuren swacker
en ontfanckelijker om te besmetten sijn, dan
de paarden die dogh stercker als koebeesten
van nateuren sijn, komt te dooden, Ja de Heere
onse godt die een schepper ende een stelder
van alle nateuren is die heeft en weet niet
alleen de wegen en middelen waar door hij
alle sterffelijke en verganckelijke nateure
kan doen Invecteren sieck worden en dooden
maar hij werckt componeert en formeert oock
soo op een ordinarie, als voornaam in dese
plage op een Extraordinarisse wijse en ma-
niere, altijt sijne werckinge soo danigh uijt
als sijn voornemen is, ende Ik segh, waar door
hij dese en geene verganckelijke nateuren
invecteert en doot, ende wederom eene andere
verganckelijke nateure Jegenwoordigh niet
en besmet, en niet en doot, Ja Ik segge
met pauli woorden en met davids woorden
Ephesen 1 V: 11 : en psalm 115 V: 3, onse godt
die werckt alle dingen na den raat sijnes
willens, Ja wie siet het Eijnde van de paarden

Ja Ik geloof in dese sake vastelijck dat de Heere
onse barmhertige godt, de voorseijde wegen
middelen en maniere van werckingen
soo eerst in ‘t formeren componeren en in ‘t samen
stellen van de voorseijde swevende vale scherpe
venijnige vierige en pestilentale Lugt, (die dogh
niemant weet, op hoe en op wat wijse en maniere
die onse godt formeert componeert en ‘t samen stelt)
Ik segh so eerst in ‘t besmetten en in het Invecte-
ren als oock wanneer ende op welcke maniere
van werckingen de voorz koebeesten het
voorz pestilentale ontfangen, ende het
selve ontfangen hebbende dan voort van tijt
tot tijt het voorz pestilentale door de beesten
haare ingewanden en leden heen kruijpt
Ja als dan het selve pestilentale door alle
sijne ingewanden en leden ingedrongen is,
dan wort het beest sieck, ende sieck sijnde, soo siet
men dan, dat het geheele beest, soo van voeren

(blz. 8)

als van agteren geheel en al besmet en onreijn in
alle welcke pestilentale verderffelijckheijt
in ‘t eene beest kragtiger voort set en werckt
als in ‘t ander, ende hoe kragtiger de ontfangene
verderffelijckheijt voortgaat en werckt in sijne
invecterende en verdervende kragt hoe
eerder het beest sieck, ende hoe eerder het beest
sterft, Ja broeder, datter veel voortsettende
oirsaken middelen, en saken sijn (mensche-
lijker wijse te spreken) die de albereijtse
besmette beesten, des te eerder doen sieck
worden en sterven, dat sal wel seker en
waar sijn, maar wie is soo van godt verligt
in sijn kennisse, dat hij die alle weet
doch daar sal wel Ligt in ‘t vervolgh occasie
koemen om daar meer van te schrijven

ende Eerwaardige broeder, en gij alle die veel
van uwe sonden kent, al schoon Ik door de
bedelinge van godts genade al veel meer
van de hooftucken en van de wegen godts
die onse ontfermende godt in dit doen be-
smetten van soo veele koebeesten gebruijkt
konde verhalen, soo is ‘t dogh voorwaar
voorwaar ons menschen onser
sondenschult, dat de Heere onse godt sulcken
swaren pestilentie hier te lande aen het
runtvee, ons toesent daarom soo en isser
oock voor ons menschen geen beter middelen
en remedien om van dese slaande Hant godts
verlost te worden, dan de Heere onse godt
op t vierigste en op ‘t Innigste te bidden
en te smeeken ende dat als met een plage
aen onse ziele, hij woude dogh ons ==
sondige menschen in ‘t gemeen, alle onse
sonden vergeven en dese plage die Jegen-
woordigh soo sterck onder ‘t runtvee
grasseert ophouden

Maar wel Ligt sult gij mij bij desen vragen
isser bij dit voornaamste en vooraenge-
haalde middelen van gebeden en smeeckinge
Etz: noch geen middelen wegen en remedien
om bij dese verlegentheijt van saken, met
de aenroepinge van godts naam het selve
in ‘t werck te stellen, soo tot gesontheijt
van onse koebeesten, als tot behoudenisse
van deselve

(blz. 9)

Ik Antwoorde met de voorgaande woorden
hier op

de principale remedie, die is dese namentlijck
dat de Heere onse godt, door sijn almagtige
kragt, de pestilentale verdervende kragt-
werckende kragt, van die middelen wegen
en wercken waar door hij die pestilentale
plage, die hij aen de koebeesten werckt
deselve niet alleen kragtelijck stuijte, maar
ten eenemaal oock kragteloos make en
vernitigt, ende dat wel bisonderlijck, soo het
hem behaagt, de onreijne Lugt van sijn werckende
pestilentale verderffelijckheijt te reijnigen
en te zuijveren, ende dat oock wel, soo het hem
behaagt de voornoemde onreijne Lugt te
zuijveren door middelen en wegen van stercke
koude winden, ende door donderen en blicksem-
men ende die te vermengen met sware
slagregen, O Heere godt, als gij dat soo doet
soo doet het selve in uwe weldadigheijt
barmheijt en zegen, ende niet als een roede
in uwen toorn Job 1 37 veerz 11 : 12 : 13 : 14 en 21
ende voor al O godt maakt een plage van be-
keringe aen ons menschenherten waar
door wij in, en uijt benauwtheijt onser
zielen, moegen weten en Erkennen onse
sonden schult, waarom gij dese plage onder
ons vee sent, ende O godt, geeft oock hier
bij aen onse zielen den geest der gebeden
en genaden,ende dat wel soodanigh dat een
Eijder onser magh kermen dat sijne sonden
sulcke plage, gelijcker heden ten dage aen ‘t
onnosele vee is en noch meer plagen ver-
dient hebben, O Heere vergeeft vergeeft
onse sonden, die dogh Jegenwoordigh als
een sware Last aen onse ziele sijn, alles tot
uwes naams Eere, ende in vergevinge van alle
onse stinckende sonden, ende O drie eenhijdige (?)
godt, hoort en verhoort ons, want ons is bange
vergeeft ons onse sonden, ende neemt de vierige
en verderffelijcke plage die gij in ‘t Ingewant
der beesten regtveerdelijx gesonden hebt
niet alleen daar uijt wegh maar gebiet en
werckt uwen zegen in t selve tot gesontheijt
en tot behoudenisse van onse beesten

(blz. 10)

Maar Eerwaardige broeder, ende gij alle die
van godt uijt genaden met een redelijck verstant
begenadigt sijt, dat weet gij met ons seer wel
dat het een Eijder mensche in dese Verlegent-
heijt destijts wel geoorloft is, om in de name en
vreese godts goede en geoorloofde middelen en re-
medien te moegen gebruijken, tot gesontheijt en
tot behoudenisse van sijne koebeesten, ende en
soude Ik in dese zake, benevens de voorgestelde
biddinge en smeeekinge, ende met geseijde plage
aen onse ziele, geen beter uijterlijck middel
en remedie weten, als dat een Eijder mensche
ende met sijne koebeesten de aenklevende en aen-
hanckelijke pestilentie, die Jegenwoordigh onder 't
runtvee grasserende is, door alle goede en geoor-
lofde middelen en wegen mijde en schouwe
ende sijn wel in desen de voornaamste, dat men dogh
wel voorsigtelijck zorge draagt, dat een sieck beest
geen andere beesten die noch niet sieck en sijn
met sijn pestilentale aseminge niet en beblase
want dat soude het pestvier aen een ander beest
dat noch niet sieck daar aen is, te eer, en te meer
doen ontsteken, ende de beesten die noch niet sieck
en sijn, die moeten wij menschen oock zorgvuldig-
lijck tragten te bewaren voor soo veel men kan
voor den reuck en stanck van beesten die sieck of
daar aen gestorven sijn, want dat soude meer het
pestvier aen andere beesten die noch niet sieck sijn
des te eer, en te meer daar door konnen ontsteken
worden, Ja de menschen selver die met siecke beesten
omgaan die moegen haar selven oock wel zorgvuldigh
wagten, dat sij dan oock met geen beesten omgaan
die niet sieck en sijn, want dat soude mede het perst
vier aen andere beesten, die niet sieck sijn daar door
des te eerder en meerder komen ontsteken worden
ende voorts met de aenroepinge van godts naam
soo magh bij Eijder mensche alle voorsorge van 't over-
slaanheijt in 't werck gestelt worden, ende voorts
wel in 't bisonder soo moegen de regenten van alle
plaatsen in de name godts, wel goede middelen
wegen en precautien ordonneren en hanthavenen
niet alleen om alle besmettinge is 't moegelijck
dienaengaande voor te koemen, maar
oock is 't mogelijck, door haar goede voorsorge en
ordinanten, te wege te brengen dat godt de
plagen mogt stuijte en doen ophouden
waartoe Ik wensch dat de Heere onse godt
sijn rijken zegen en genade aen haar hier
toe wil geven

(blz. 11)

ende eerwaardige broeder en gij alle die met mij
de gesontheijt ende het wel sijn van uwe zielen
en van uwe beesten bemint, gedenckt wat de
verstandige en vernuftige poeet Ovidius
plagt te seggen, doet in tijts raat, want die te
Langh wagt, komt dick wils te Laat
Hîerom soo segh Ik oock, soo Imant aen sijne koe
beesten gewisse kentekenen van dese beschrijen-
de plage siet, die magh vrijelijck in de name
en in d' vreese godts, als dan met den alder eersten
wel dese volgende middelen en remedien gebruij-
ken namentlijck,

Neemt twee wrangwortels ende steeckt deselve
in Elcke agterste bil van het ziecke beest een
wrangkorrel,

ende neemt vier mingelen goet bier ende een
mingelje wijn asijn, ende doet daar in twee goede
handenvol zouts, ende doen daar in vier wor-
teltjes van Angelica geheten negenkragt, op 't
duijts geseijt H: geestwortel, ende die kleijn gesneden
ende doen daar in vier worteltjes tormentil
mede kleijn gesneden ende doen daar in vier
worteltjes van schelkruijt ende doen daar in
vier Bolletjes van knoffeloock kleijn gesneden
ende doen daar in wat Longe kruijt gekerft
ende doen daar in vier pestilentoie worteltjes kleijn
gesneden, ende doen daar in wat zijpel Loock
ende doen daar in voor 5 stuijvers aen veneetse
triakel, ende doen daar in drie note muscaten
kleijn gesneden, ende na dat men dese indigredienten
te samen wel een goet uer hebben laten koecken
dan moet men de groeve reuijgte van deselve wat
af doen, ende geven, moij warm sijnde, een sieck beest
daar dan de helft van in, ende de ander helft
als gij die dan niet van noden mogt hebben, soo doet
die in een kan wel digt toe gebonden, ende als gij
of u buijren deselve daar na van noden mogten
hebben, soo maakt deselve maar warm en geeft se
een ander sieck beest in, ende dat gedaan
sijnde, deckt dan het beest warm toe, ende Leijt
en hout het siecke beest, dan een wijle tijts gaande
ende set dan het selve beest, voor wat hooger als
agter, op een warme plaats neder, ende
Laat het beest daar op in vier of 5 uijren
niet Eeten of drincken ende als men daar
na het beest eenigh drincken wil geven, soo
geeft het beest warm drincken, ende doet
in die dranck een kan goet bier, en een pintje
wijn asijn, ende indien het beest van het inge-
nomene wacker sweet, soo sal 't beest met de
Hulpe godts van sijn quaal wel genesen

als was het van Elckx maar twee worteltjes

ofte een andere remedie

neemt t' Elckens, en dat twee of driemaal daags
twee mingelen goet bier een stuck goet roggenbroot
een hant vol zout, ende een pintje wijn Asijn
en een note muscaet kleijn gestoten, ende
maakt dat warm onder malckanderen, ende
soo het siecke beest met gemack niet drincken
wil, soo giet het selve den hals in

ofte een ander remedie

neemt anderhalf pint je goede Jenever
vermengt met een Loot seer fijne van de
beste toeback, en een halve hant vol zouts
daar onder en geeft dit met malckande-
ren het beest in

ofte een ander redemie
als daar een beest, dat aen dese bekende plage
gestorven is, soo neemt en hackt het selve
gestorvene beest sijn hooft af, en doet de
Hoornen wegh, ende koockt het selve hooft
met dese ingredienten tot pulver
namentlijck doet daar onder Longekruijt
wrangkruijt, dat is, hare worteltjes, ende wat
tormentil wortel, van Elckx drie worteltjes
ende een kop zout Ende als men
dit al te samen onder malckander in een ketel
met water gekookt heeft, soo geeft soo siecke,
als niet siecke koijen, Elckx van dit gekookte
zop twee triakels tonnetjes vol in
ende soo die Laaste, of oock andere remedien
niet en Helpen, soo wete 't, dat voor de doot
geen raat en is

Ende wat mijn dienaengaande belangt Ik Houde
het daar voor, kon men alsoo niet de beesten
Handelen, als met den menschen, daar souden
soo het de Heere sijnen wille waar, wel
meer beesten van genesen en behouden
worden, als nu geschiet, dogh godt werckt
alle dingen na den raat sijnes willens
Ephesen 1 veers 11 en psalm 115 veers 3

Maar Eerwaardige broeder ende gij alle die met
mij Let op de groote wercken godts, psalm 111 v: 2
Ja eerwaarde broeders en susters in onsen Heere
Jesu Cristo, voor u Lieden en kan Ik niet verbor-
gen Houden eenige bisonder wonderbare geschiedenissen

die aen mij vertelt sijn, ende om aen uE Lieden
daar eenigen van te schrijven, soo komt ons een sondigh
en noijt gehoort afgrijselijcke sake voor, namentlijck
Hoe dat seker koehouder wonagtigh in de Beemster
aen de kruijswegh die gaat na purmerent en na het
dorp Hobreed: genaamt Jacob Beets hebbende seventien
koebeesten de welcke aldaar ontrent pinxteren deses
Jaars 1713 de eerste was, die twee koijen aen dese bekende
plage sieck worden en sterven, ende dese sake ter ooren
koemende aen de Heeren van purmerent en beemster
die ontbieden den voornoemde Huijsman, ende hij bij
haar gekoemen sijnde, soo stelden sij aen hem voor
ofte hij al sijn koeijen niet woude verkopen sij wouden
alle Laten dooden en in een kuijl dempen, tenEijnde
om daar mede de sieckte en plage te doen stuijten
en ophouden, den voorz Huijsman segt hij konde daar
soo niet toe resolveren hij woude eens Hooren wat sijn
wijf hier van seijde, hij komt t' Huijs, en hij seijt het
voorstel sijn wijf en bueren, sijn beuren seggen
tegens hem, en doet dat niet, wij willen Liever als
u koeijen sterven, te bate koemen, en helpen u we-
derom aen versche koijen, maar wat gebeurt er den
voorz Huijsman, apperent door geltgierigheijt
en vervaartheijt aengeset, die gaat des morgens
heel vroegh na de voormelde Heeren ende hij ver-
koopt voort alle sijne koijen aen de voorz Heeren
ende hij maakt voor 't stuck veertig Carolij
guldens, dit soo gecontracteert sijnde, soo Comman-
deren en ordineren de voorz Heeren, drie personen
te weten, Jan groen, Jan bol, en Ide poel, om deselve
beesten doot te slaan en dan in een kuijl te dempen
daar op gaan dese voorz drie personen na des mans
Huijs, om het metter daat te volbrengen, de koijen
werden gehaalt, en in 't halen soo sprongen de koijen
noch als Herten onderwegen, ende de koeijen ter plaatse
gekoemen sijnde daar men haar soude dooden en
dempen, soo sloegen dese voorz menschen, half
droncken sijnde, hooft voor hooft elcke koe doot
en sneden haar den halsen af, ende wierpen se
noch nauwelijckx gestorven sijnde, alle in een
kuijl, en dempten haar toe, O verschrickelijke
en verfoijelijcke geschiedenisse, gedaan in een
Lant daar de naam heeft van wijse Heeren
doch het is in des sake geschiet gelijck het spreeck-
woort segt, als godt een Lant wil straffen soo be-
neemt hij de Heeren hare wijsheijt,
Ja broeder noch een zeltsaam voorval hebbe Ick
Hooren seggen, 't welck geschiet sou sijn in de
streeck gelegen tusschen Hoorn en Enchuijsen
hoe dat al daar twee boeren waren die tegens
malckanderen seijden, alsser een beest sterft
soo willent wij eens openen, en kijken of wij niet

van het afma ken der koeijen 1713 omtrent pinksteren

sien konnen waar aen de beesten soo miserabel
sterven, daar komt dan een beest te sterven, ende
na dat het beest gevilt was, soo hebben sij de stou-
tigheijt en Curiuesheijt gehadt en openden het beest, ende
na dat sij het geheele ingewant van het beest omge-
roert en wel nauwkeurigh besigtigt hadden soo
en vonden sij dogh anders niet, als eenige inflamatie
wat dickigheijt aen de galle, maar wat Loon gaf
godt de Heere voor sulcke Curiuesheijt, dat was, dat
na dien sij in dit roeren en omroeren soo veel pestilen-
tale Lugt en stanck hadden ontfangen soo stierf den
eenen dien selven dagh ende den anderen des anderen
daags voorwaar een klaar Exempel om aen te spie-
gelen om sulcke saken niet te Ligtveerdigh en niet
te curieues te ondernemen Etc Ja broeder
in deselve Lantstreeck, ende oock in onse hooftstad: nu (?)
is het gebeurt, dat smits siecke koeijen de tongen uijt
den Halse wouden halen om te sien ofte daar geen
besmettinge van vierigheijt aen waar, ende na dat
sij geweldigh talmden met de beesten om de tongen
uijt den halse te krijgen 't welck niet wel te doen is
doch soo veel besien hebbende als mogelijk was
soo vonde sij aen de tongen anders niet dan eenige
vierigheijt 't welck alle sulcke siecke koijen, de eene
meer als andere aen hare tongen hebben
want voornaam hare Herten en voorts hare Longen
ende geheel haar Ingewant seer pestilentaligh
met vierigheijt beset en besmet is, derhalven
soo segh Ik, dat het de Heere onse godt behaagde
beijde dese smits hare eene Hant en arm met
vierige blaren te laten oploopen

Ja Eerwaardige broeder ende gij alle die met mij
gelooft dat de Heere onse godt seer wonderlijck
is in sijne wercken, soo kan Ik aen u Lieden
oock niet verborgen houden, de wonderlijke
werckende en goddelijke bestierende kragt
die onse godt niet alleen in de gepasseerde
ende nu beschrevene maanden van April
maij: Junij en Julij deses jaars 1713 ==
door de voorschreve swevende vierige en
pestilentale Lugt, voornaam als een regt-
veerdigh oordeel en plage aen seer veele
reijne beesten om onser onreijne sonden
wille seer wonderlijk kragt werckende heeft
doen sijn, want voornaam op Leege veenige
mouragtige ende op vuijle slootige binnen-
dijckse Landen daar heeft segh Ik voornaam
de Heere onse godt, sijne uijtsendende swevende
vale en nedervallende pestilentale Lugt
wel meest en kragtigste laten vatten
Ja op veele sulcke plaatsen in ons vaderlant
daar is eerst dese bekende pestilentale

en infecterende plage aen de koebeesten geopenbaart
gelijck gebleken is bij muijden daar de kruijtmolens
staan alsoo oock bij amsterdam en in waterlant, want
op alle hoogagtige kleijgronden, en op alle hoogsanagtige
landen gelijck alhier in goijlant gelegen aen de
zuijderzee, en in gelderlant als elders, daar sijn onse
koebeesten tot noch toe goede sij danck, niet een aen dese
bekende plage gestorven, dogh hoe lange wij bevrijt
sullen blijven, dat is onse goede godt bekent, altijt dit
houde Ik voor seker dewijle godt de Heere alhier, oock
seer dickwils sijn formerende Componerende en 't samen-
stellende vale swevende scherpe vierige en verderffe-
lijke Lugten heeft laten drijven en heeft laten
nederdalen, soo op aarde, op 't gras, als op de wate-
ren, soo besluijte Ik daar uijt, ten sij de Heere onse godt
op 't gebedt sijner knegten, het selve gesondene wederom
door sijn groote kragt quam tevernietigen, of hij sal
ons oock te sijner tijt daar mede besoecken

Ja waarde broeder Ik en weet oock niet dat Ik oijt soo een
voorjaar beleeft hebbe, dat de slooten en watergangen
in een winter en in voorsomer, soo onreijn, soo vuijl
soo groen flabbigh, soo vol stanck, en soo een blauwe
fenijnige vlies op de wateren lagh als wel van dese some-
rige voortijt, ende Ik vertrouw dat niemant hier van
beter kan getuijgen als Ik en die geene die met mij
dat selve met Last wel veertigh Jaren aen malckan-
deren met opmerckinge gedaan hebben, ende oock
sulcke die met mij wel veertigh Jaren gras gemaijt
hebben

Veertig Jaren Gras Gemaaijt

Ja waarde broeder, Ik en weet oock niet, dat Ick oijt sulcken
voorsomer beleeft hebbe dat de Heere onse godt, soo veele
sware onreijne venijnige en stinckende dampen dauwen,
nevelen en rijpen van de lugt op de aarde heeft laten
nedervallen, en dat aenmerckelijk is sonder regen, als
wel in dese voorsomer, ende en kan al wederom hiervan
niemant beter getuijgen dan Ik, en die geene die Jaarlijkx
met mij seer veel in 't velt uijt slooten gaan
want Ik in dese voortijt, en dat wel op den 15 april
deses Jaars 1713, en dat oock wel op een Extraordinarie
wijse van onse Schout Lambert keelwigh en van onse buijr-
meesters Jan Jans Jonge en Wijgert Jacobsz backer, en van
onse regerende schepenen was aengestelt, om Huijser-
maat, naardermaat, en bussemermaat, te grippelen
te zuijveren, te reijnigen, en alle watergangen te maken
dat sij door onse duijkers onverhindert komen in de zuij-
derzee uijt lossen, ende soo als Ik op den 20 April daar
mede besigh was, soo komt de buijrm^{r} Jan Jans Jonge, eens
bij mij, en ruijkende den stanck die de besmette wateren en
gront van haar gaven, soo seijde hij buijrm^{r}r tegens mij, hoe
stinck het hier alsoo, waarop Ik hem Antwoorde Ja
buijrm^{r} het stinckt hier meer als plagt te doen, want
alle morgen soo verneem soo verneem Ik sulcken scherp
bijtende en fenijnig drijvende Lugt in mijn ogen

(blz. 16) # waar in ook vierige vonckxkens sijn

en met sulcken vierigen stanck vermengt, # dat Ik menigmaal
het niet harden kan van benauwtheijt en van pijn in mijn
oogen,
Ja broeder, soo gij met mij daarop gelet mogt hebben, soo
en weet Ik oock niet dat wij oijt sulcken voorsomer beleeft
hebben, dat het soo weijnigh heeft gedondert en geblicksemt
en noch niet en doet, alschoon wij nu al verre in augustus
sijn, als nu, waarom de nateurschrijvers schrijven en seggen
als 't weijnigh dondert of blicksemt, of alsser weijnigh slag-
regenen vallen en de zonne als sij schijnt met een brandende
Hitte verselschapt is, dat dan de Lugten dampen en dauwen
veel verderffelijcker en pestilentaliger sijn, dan wanneer het
veel dondert blicksemt en slagregenen vallen, want
seggen sij door harde donderslagen en blicksem stralen
en door sware slagregenen, soo plagt de Heere onse godt
de verderffelijcke en pestilentale Lugten dampen en ver-
giftige dauwen te breken en der selver stancken weg te-
nemen, dogh hoe dit is, ofte niet, dat weet onse godt best
Ja broeder, Ik hebbe oock noijt tot dus verre, soo een somer
beleeft, dat de zonne, als sij niet door de wolcken bedeckt
was, maar helder scheen, sulcken brandende Hitte aen
de aarde, aen de menschen, en aen de beesten maakte, als
wel dese somer, en dat wel tot dese tijt toe geschiet is
dogh de Heere onse godt, die ons noch in 't midden sijnes toorns
barmhartigh en genadigh is, die heeft ons noch van 't
midden van Junij af tot in Eijnde van Julij toe, seer dickwils
met een zoeten regen voorsien, waarbij wij Hooren, dat
dit noch seer goet voor 't zieck worden en voor 't sterven
der beesten is, Ergo de koude windige en regenagtige Lugten
in 't midden des zomers die Laat de Heere onse godt noch
goet wesen, in dese bedroefde dagen van plagen
Waarde broeder, en voorts aen alle goede Cristenen
het is soo, dat Ik wel gehoept hadde, dat de Heere
onse godt de wercken sijner handen, soo soude gerigtet
hebben, dat hij de middelen en wegen waar door
hij dese beklaagelijke en verderffende pestilentie
onder 't rund vee werckt soude opgehouden hebben
maar tot ons groote droefheijt en verslagentheijt
onser ziele, soo sien en hooren wij met leetwesen
onser sonden, hoe dat de Heere onse godt, op ons noch
seer verschrickelijck vertoornt is, want het is de
waarheijt en Ik en kan het voor u Lieden niet ver-
borgen houden, ende het is oock wel dubbelt noteren s
weerdigh, het geene onsen goeden vrient en vriendin
pieter gerritsz Snijder en sijn Huijs vrouw marritje
Lubberts beijde wonagtigh alhier tot Huijsen
in goijlant op den 24 septemb deses Jaars 1713
sijnde amsterdamse kermis op een schemeravont
en wel op die tijt doen onse koeijen op laremaat
geschaart waren, is wedervaren
namentlijck hoe die twee voornoemde eerlijke en
vroeme Lieden, soo als sij te samen uijt den
ackeren van melcken quamen, hebben gesien
gevoelt en geroeken, eene swevende vale vierige #
en gemengt met een vreemde stinckende reuck
en stanck #, die haar niet alleen uijt den zuijt-
westen seer langh en bangh bestreeck maar
die oock haar soo benauwt

Lugt, en heet vonckige damp

benauwde en verlegen maakte dat de man tegen de
vrouw, en de vrouw tegen haar man seijde, Och Ik
ben soo benauwt, Ik hebbe mijn leven in sulcken
benauwtheijt van reuck en vreemde stanck niet
geweest Etz
Ja dienselven peter gerrits en sijn Huijsvrouw
die hebben oock bij ware woorden aen mij verhaalt
hoe dat des anderen daags tot haren huijse quam een
man van blaricum, die haar vertelde hoe dat sijn
Huijsvrouw op gisteren avont van melcken quam
en aen hem hadde verhaalt, hoe sij niet alleen hadde
gesien gevoelt en geroken een swevende vale vierige #
een stinckende reuck en vreemde stanck, maar dat
die selve swevende vale vierige en stinckende reuck
en vreemde stanck, haar soo danigh een tijt langh
uijt den zuijt westen hadde bestreken, bangh en
benauwt gemaakt, dat sij niet en wist, hoe sij best
t' huijs soude koemen, ende die man van blaricum
die hadde oock tegen haar gesegt, Ja Ik weet
niet, of Ick mijn vrouw in dese sake geloven magh
of niet, waar op de voornoemde pieter gerrits
en sijn vrouw tegens die blaricummer man seijden
gelooft in desen u vrouw, sij heeft de waar-
heijt tegen u gesegt, want vij hebben 't op gisteren
oock alsoo bevonden, en geen wonder dat u vrouw
soo benauwt was, want sij moest regt tegen dese
vierige Lugt damp en stanck aen, maar wij hadden
deselve noch op zijde
Ja waarde broeder, het is oock op dien selfden sche-
mer avont gebeurt en wel op dien amsterdamse
kermis, en oock op die selve tijt doen onse koijen
op Laremaat geschaart waren, dat mijn outste
dogter Neeltje getrouwt aen pieter lambertsz
Schipper veerman van Huijsen op amsterdam
en bij klaas Lambertsz koppen en bij Jan klaas
dircksz onse post die van Huijsen op naarden rijt
en bij meer anderen, niet alleen als doen is gesien
gevoelt en geroeken, een swevende vale vierige
stinckende vreemde reuck en stanck #, maar deselve
swevende vale vierige stinckende vreemde reuck en
stanck, die bestreeck haar mede uijt den zuijtwesten
seer Langh bangh en soo benauwt dat den eenen
tegen den anderen zeijde, Och Ik ben soo benaut, en Ik
ben soo bangh, Ik hebbe mijn leven in sulcken
benauwtheijt niet geweest, Ja seijde klaas Lambertsz
koppen tegen de andere dat Ik wat kort aemag-
tigh was, Ik moeste versticken en den
doot sterven

Lugt en heet vonckige damp ge-mengt met

gemengd met voncken viers

Ja waarde broeder, alle de melckster die doen laat
aen den avont van Laremaat van melcken qua-
men, die hadden het selve oock als voorschreven
staat ondervonden

Ja broeder een Jongelinck genaamt Hendrick Corne-
lisz, die op dien selven avont met sijn vader
Cornelis pieters, een quartier uijrs van ons
dorp in Zee was om hare zijde visnetten uijt-
te schieten en terwijl sij t' samen daar waren
soo is 't gebeurt ende wel bisonderlijck aen den
voornoemde Jongelinck, die aen de westkant van 't
boort doende was om deselve netten uijt te schieten
dat te Landewaart, uijt den zuijtwesten, een
swevende vale vierige stinckende en seer vreemde
reuck en stanck #, een tijt langh niet alleen komt
bestrijken, maar desen Jongelinck, die wiert oock
soo benaut, dat hij seer dickwils tegens sijn vader
die met sijn rugh tegen desen damp sat, seijde, mijn
lieve vader Ik worde soo benaut, Ik kan mijn
adem niet Langer halen, Ik worde flauw :
Laten wij daar uijtscheijden, Ik en kan het niet
langer harden, Laten wij na huijs gaan
en onderwegen sijnde, kon sijn zoon nauwe-
lijckx voort, en t' huijs gekoemen sijnde, soo was
de vader genootsaakt, om sijn zoon wat
genever te geven, en dat genuttigt hebbende
soo bequam sijn zoon Etz

vermengt met Hete en vierige voncken

Ziet waarde broeder, soo wandelt en sweeft
de pestilentie in de morgenstont en in
de donckerheijt, Ja oock wel op den mid-
dagh, gelijck david: segt psalm 91 v: 6

Ja waarde broeder, het is, daar en boeven noch
al meer als meer noterens weerdigh
het geen onsen eerwaardigen Lieven
godt saligen, en seer gewensten broeder
in Cristo, ebbe andries, wiens groote gelove
en ware bekeringe uE bekent is, die selve
vroeme en opregte man, die heeft de Heere
onse godt met sijn Eijgen oogen op donderdaags
28 september deses Jaars1713, laten
sien en aenkoemen, de verdervende
pestilentie, ende dat wel op dese
wijse en maniere als volgt

Namentlijck

hij gingh tusschen Ligt en doncker van # sijn Huijs
na het Huijs van Jacob keelwigh Jegen-
woordigh Schepen deses dorps Huijsen
dewelcke op dien tijt na Vreelant was
alwaar hij het voornoemde Huijs van Jacob
keelwigh soude bewaren, en gekoemen sijnde
voor 't Huijs van Cornelis Willemsz, zoo siet
hij van daar, op 't Hooge van onse nenge
besijden Zijtjes bergh, een vale damp op-
koemen, hebbende de groote van ontrent een
Half huijs, ende voorts soo sagh hij daarbij
dat deselve vale damp niet alleen herwaarts
na ons dorp toe aenquam, en sigh meer en
meer uijtspreijde, maar hij sagh oock daar
bij dat dese vale swevende damp, soo dick wijt
en groot wierde, dat eer die in ons dorp quam
ons geheele dorp bevattede, Ja selfs eer hij aen 't
Huijs van de voornoemde Jacob keelwigh was
soo begreep dese vale swevende en vreemde damp
niet alleen ons geheele dorp, maar sij vervulde
oock ons geheele dorp, met eenen soo wonderlij-
ken en vreemden reuck en stanck, dat bij na
alle de luijden uijt hare huijsen uijtliepen, me-
nende dat sij Hoijsmeulent, of Hoijbrandent
reuck rooken, waarom dat eenen beur tegen
den anderen seijde, wel kijck je niet na u hoijklamp
hij smeult, hij sal gewisselijck van de nagt
in brant raken, ende soo woude het den eenen
beur op den anderen sijn Hoijklamp leggen
Ja selfs soo verre, dat onsen voorgenoemden
broeder in Cristo, tegens Leendert Jansz Vergoes
en tegens Jacob tijmonsz moest inleggen om
tegens haar te seggen, dat hij selfs met sijne
eijgene oogen de voorz damp soo en alsoo
hadde sien op en aenkoemen, Ja hij wiert
genootsaakt om met klare kentekenen aen-
te toonen, dat het geen Hoijsmeulent, of Hoij-
brants reuck of stanck # was, want segt hij tegens
haar, kom gaat met mij een stuck weegs
van onse schouten Hoijklampen af en boeven
wint, en gij sult al daar de reuck en stanck
soo wel ruijcken, als onder de wint

van deselve Hoijklampen ‘t welck sij lieden
oock alsoo bevonden soo wel boeven wint als onder
Ja broeder dese vreemde reuck en stanck die
drongen niet alleen met groote kragt de open
Huijsen in, maar het wierde oock ondervonden
dat de alder digste kamers met der selver reuck
en vreemde # stanck vervult waren
Ja selfs soo verre, dat onse Schout Lambert
keelwigh, een man met groot verstant, en sijn
broeder Cornelis keelwigh en meer andere
mannen van qualiteijt, al t’ samen veele hoij-
klampen met stalen steeck ijsers gingen
viesenteren, en niet konnende bespeuren of
gewaar worden, dat het aen de Hoijklampen
scheelde, soo en wisten sij niet, wat het selve was
Ja selfs oock niet onsen waarden broeder in
Christo alschoon hij wel staande houde, dat
het geen Hoijsmeulent Hoij was, en dat hij
oock wel staande Houde, en noch met eenen
dierbaren Heijligen Eedt, als ‘t noot was,
staande soude Houden, dat hij dese vale
swevende damp, soo en soo, als voorschre-
ven is, met sijn Eijgen ogen heeft # sien opkoem-
en aenkoemen en geroecken

Ja broeder soo verre, dat Ik selfs van philip
gerritsz Schaap seer vriendelijck wierde ver-
sogt, om de Hoijklamp van elbert Cornelisz
die buijten sijn Huijs staat moest visenteren
ende dat Ick met veele kentekenen aen
het volck hadde bewesen dat het aen de
voornoemde man sijn Hoijklaamp niet en
scheelde, maar dat het een pestilentale damp
en stanck was, soo gingh het volck seer
misnoegt van mij af

Ja des anderen daags den 29 septemb deses
Jaars 1714 doen rijt Jan klaas dircksz onse
post van Huijsen na Naarden, en koemende
in ‘t bosch alwaar een Huijs staat, genaamt
BerghHuijsen Jegenwoordigh toebehorende
Helena de weduwe van Adolphius Hes-
hueijsen gewesen Schout tot Naarden
soo vraagt hij aen de bewoonders van ‘t
voorz Huijs, of sij op gisteren avont niet
een vreemde reuck en stanck hadden
voornoemen, sij seggen neen, maar wij
hebben gisteren middagh een vreemde
reuck en stanck gehadt, dogh wij en weten
niet wat het was, wij roecken ‘t in huijs, wij
liepen uijt ten Huijs, ‘t was daar oock, maar
wij weten niet wat het selve was

Ja denselven voornoemden post die komt tot naarden
hij vraagt al daar oock eenige personen, of sij op gister-
ren avont geen vreemde damp reuck en stanck
vernoemen hadden, sij seggen neen, maar wij hebben
op gisteren morgen een vreemde damp reuck en stanck
gehadt, en wij roecken die eerst in huijs, en doen liepen
wij uijt den Huijs, en wij bevonden die overal te sijn
doch wij en weten niet wat het was

Ziet waarde broeder dese voornoemde verderffe-
lijke pestilentale damp reuck en vreemde
stanck, die was des morgens tot naarden, des middaags
in 't bosch, en des avonts wel aen twaalf uijren
toe alhier tot Huijsen in goijlant

Ja Ik weet oock seer wel, dat eenige verstandige
en opmerckende borgeren en koehouderen tot
naarden, en oock wel Ligt op andere plaatsen
in ons Lieve vaderlant, wel meer diergelijke
vreemde swevende vierige en stinckende dampen
scherpe Lugten en vergiftige dauwen hebben
vernoemen en geroeken als dese voornoemde
want dat hebben al eenige personen soo hier
als Elders tegens mij gesegt

Ja broeder die, en noch naderhant diergelijke vreemde
swevende en stinckende dampen dauwen en nevelen
hebbe Ik seer veele gesien en ondervonden, en Ik
hebbe deselve altijt, en als noch voor verderffelijke
en pestilentale middelen en wercken gehouden
waar door en waar mede de Heere onse goede godt
sijne regtveerdige oordelen uijt voert, en noch meer
sal uijtvoeren indien den mensche soo voortgaat
met sijn ongehoorsaamheijt tegens godts geboeden
want het gemene volck en Let niet genoegh op dese
daden des Heeren daarom soo sal hij hare plagen
soo Ik vrees, noch meer vermenigvuldigen, en sal
wel Ligt oock hare personen afbreken en niet meer
bouwen, gelijck david segt psalm 28 veers 5

Ja broeder, noch een Concidirabel en aenmerckelijke sake
komt ons ter ooren, namentlijck hoe dat ontrent
op den 21 octob: deses Jaars 1713 op eenen morgen-
stont de twee zoonen Jan en tijmon, van onsen
gewensten broeder in Cristo elbert Cornelisz Vos
Jegenwoordigh wonagtigh op Craloo, welcke op die
voornoemde tijt drie koebeesten van den gouver-
nant, brouwer tot Naarden, Even buijten deselve
stadt uijt de weijde souden halen ende koemende
ontrent de keverdijck soo wierden dese twee Jonge-
lingen seer Langh en kragtigh bestreken
van een swevende vierige en scherpbijtende
Lugt #, waarom den eenen broeder tegen den
andere seijde voelt gij die scherpbijtende Lugt
wel in uwe oogen, Ja Ik, seijde den ander

en waar in vierige voncken waren

Wel vraagde die Jongste broeder aen de outste, wat is
dat sulcken scherpen en vierigen lugt, dat is
wel ligt diergelijcke scherpe en vierige Lugt daar
Lambert rijcksz tegens mijn vader van gesproken
heeft

Ja broeder, selfs den verstandigen en opmerckende
Bijenhouders, die alhier met hare bijen op Hooge
plaatsen staan, die alle getuijgen gesamentlijck
hoe dat sij seer dick wils van de zomer hebben
ondervonden, dat hare bijen des morgens niet
wouden vliegen na lage ackeren, waar door sij
niet alleen klaarlijck vernamen datter geen
reijne gesegende dauwen op de bloemen van de boeck-
weijt waren gevallen, maar seer onreijne en verderffe-
lijke dampen en dauwen gevallen waren, waarom
eenige bijenhouders vreesende voor een aenstaande
plage onder haare bijen te sullen koemen, hebben
sij deselve verkogt, ende het oock wel te dugten is
dat in vervolgh van tijden, de Bijenhouders hier
door noch schade sullen lijden

Ja broeder, in dese Herfsmaanden, soo slagten
de luijden noch veel koe en osse vlees, dat Ik
wel sie, en meer anderen met mij, dat het de
eene hier, en de de anderen daar aen scheelt
tekenen voor waar die wel klaarlijck te kennen
geven, datter een groote besmettinge onder ‘t
Hoornvee is, ende het sal mij niet vreemt doen
datter noch wel vlees in de kuijp bederven sal
Ja sij sullen een partije wel bevinden, dat
het vlees soo goet niet wesen sal als wel
in voorgaande Jaren

Ja waarde broeder, ende aen alle die met mij
wel weten dat als wanneer onse goede
godt sijnen raat en sijne besluijten
wil uijt voeren, het sij tot kastijdinge
van den ongehoorsamen die den Heere
onsen godt niet dienen en willen
dat hij dan alle dingen, het sij hemel
het sij aarde, het sij al des menschen

doen en laten alsoo toelaat en bestiert, dat het den eenen
sij tot weldadigheijt zaligheijt en tot behoudenisse
van sijn vee, ende de anderen tot een roede in sijnen toorn
want nu in de maanden van septemb: en october
soo riep ende was Elcke Huijsman alhier in voornemen
om sijne koebeesten vroegh stal te setten, seggende
en ook hoepende dat dan sijne koijbeesten, niet sieck
souden worden en sterven, gelijck sij hoorden en sage
dat wel geschiede op andere plaatsen van ons Lieve va-
derlant, maar och Luc 1 dat valt geheel anders uijt, als
sij gedagt en gehoept hadden, want men siet daar en
tegen, soo in onse hooftstad: naarden als in het dorp
Hilversum dienaengaande wat swaarder gebeuren
sij halen in ‘t Laast van octob: hare meeste koebeesten
stal, ende sij niet eens geloovende dat hare koebeesten
al in ‘t velt als voorz is besmet en geinfecteert
waren, ende op stal besmet Hoij souden moeten Eeten
ende alschoon Ik het selve al aen eenigen hadde
gesegt, sij Jouwden mij wat uijt, sij halense stal, ende sij
settense met grooten getale bij malckanderen, niet eens
denckende dat daar swarigheijt op stal wesen soude
maar dese beesten uijt de koude Herfst Lugt koemende
ende wordende bij malckanderen op warme en Heete
stallen gebragt, Ik segh broeder nu openbaart de
voorz in ‘t velt ontfangene pestilentale werckende
en verderffelijcke kragt aen ‘t vee des te eerder en
meerder, want dat is, gelijck een mensche die een Lange tijt
in een dampige koude Lugt geweest is, en de koemende in war-
me Huijsen en voornaam daar een warme kaghel gestoockt
wert, ende soo hij dan in de koude Lugt eenige onreijne
en ongesonde dampen ontfangen heeft, ende soo in
warme Huijsen ofte bij warme gestoockte kaghels koe-
mende, het breeckt uijt, ten minsten met flauw
worden of met bedraijinge, ende soo is het desgelijckx
met een ruijter of zoldaat, die een geheele somer
in ‘t velt veele ongemacken ende in veele nevelag-
tige dampen en dauwen is geweest, ende koemende
in warme Huijsen, hij wort sieck, ofte ten minste
soo hij geen goede remedie daar tegen ingenomen
heeft, hij krijgt bulten blaren zeeren ruijt
of schurft ofte eenigh ander ongesontheijt
aen sijn Lighaam, Ja het gaat in desen, nu met
de beesten, om soo te spreken, even gelijck of wij
op onse Haart een turf vier hadden brandende
ende wij Leijden daar dan noch op, een groote
menigte van droogh tal Hout, het welck het vier
te kragtiger doet branden, want pick in ‘t vier
gedaan brant soo veel stercker, ende dit gaat
oock alsoo met de beesten, want de meeste
koebeesten alhier te Lande die hebben het pest
vier al in ‘t velt door de voorz middelen en

wegen godts seer swaar aen haar Herte ontfangen
ende alsoo in groote getale bij malckanderen
niet alleen op stal set, maar nu op stal besmet
Hoij Eetende ende malckanderen beasemende en
bestinckende ende niet na behoren reijnigende
soo worden de beesten sieck en sterven seer
Haastelijck, Ja dese dierbare zoetemelck
koebeesten die en sijn niet alleen in dese ge-
passeerde zomer tijt met sware pestilen-
tale Lugten dampen en dauwen beswalckt
geworden, maar wel voornaam seer kragtigh
daar mede bestreken in dese Lange herfst
nagten, zoo dat Ik geloof dat sulcke ver-
derffelijke pestilentalen en onreijnen zomer
en Herfts en als noch pestilentaligh
soo algemeen alhier in geen drie duijsent
Jaren sij geweest, Ja sedert de Egiptise
pestilentie en plage aen ‘t vee, niet
geweest, daarom soo siet men nu dagelijckx, soo
tot naarden Hilversum als Elders alwaar sij
hare koijen stal geset hebben, dat nadien de
beesten die swaar besmet en geinfecteert
sijn, een dagh vier of vijf of agt stal ge-
staan hebben, hare ontfangene bedroefde
qualen met een sware pijnlijcke sieckte en
haastige doot uijtbreeckt, Ja broeder dien-
aengaande, schoon dat de Heere onse godt, onse
melck beesten alhier in de gepasseerde
somer noch in ‘t Leven heeft gelaten waar
voor en voor andere weldaden wij den Heere
Loeven en dancken zoo siet men elhier tot
Huijsen in goijlant op den eersten november
deses Jaars 1713 voor de eerste reijs een gants
Jammerlijcke en bedroefde sake gebeuren
namentlijck; hoe dat eenen koehouder alhier
genaamt Cornelis Lambertsz wolle wever
aen dese pestilentale plage een siecke veerse
krijgt, dogh hij en woude dat soo niet duijden
dat sijn veers daar aen sieck waar, hierom
soo Liet hij die veers noch eenige dagen op sijn
stal in Huijs blijven, maar siende dat die
veers van dage tot dage Erger wiert soo bragt
hij dien veers in sijn broeders scheur ende
stierf al daar op den 6 novemb: 1713 ende
hij wierde met Huijt en Hair op ‘t Harde

agter het Huijs van Cornelis pieters begraven

Maar een bisonderlijke aenmerckens weerdige
sake is hier door gebeurt, nament1ijck desen
voornoemden koehouder als geseijt is, die
bragt sijn siecke veers in sijn broeders scheur
maar hij bragt deselve vlack aen de noor-
der want die vol gaten was, en alsoo gerrit
koemin aldaar aen die voornoemde want een
varckens schot hadde, alwaar Juijst op die
tijt van hem in stonden een veers en een pinck
soo is 't voort binnen vier dagen daaraen ge-
beurt, dat dese veers en pinck van gerrit
koemin oock aan deselve plage sieck worden
apperent van de asemen en stanck van de
voorz veers beasemt en bestoncken, 't welck
oock apperent deselve veers en pinck bij hare
besmetheijt te meer hebben verontreijnigt
want als men bij het rookende en brandende
turf vier, noch Hout bij en op Legt, soo ontsteekt
de brant des te meer, zoo vertrouwe Ik
ook in dese sake geschiet te sijn, dogh het is
noch te noteren hier bij, hoe dat Jacob
de zoon van de voornoemde gerrit koemin
de vierige tongh van 't pinck wat geschraapt
hebbende niet alleen sijn Hant daar seer
dick van opliep maar hij hadde de eerste nagt
daar oock groote pijn aen, voorwaar wel
vast daar uijt te besluijten, dat wanneer een
sieck beest een ander beest beasemt, het selve
des te eer en meer aensteeckt dat het ander
beest oock sieck wort, ende oock een blijck dat
de siecke beesten een groote besmettelijke vie-
righeijt van binnen en op hare tonge hebben
ende op den 16 novemb: sterft gerrit koemins
veers ende op den 19 dito sijn pinck ende hij
begraafse beijde met Huijt en Hair in sijn
Hof, maar wat siet men vorder gebeuren
de voornoemde Cornelis Lambertsz na dat
sijn voorz veers drie dagen was sieck
geweest, soo krijgt dese plage sijn beste
melckkoe die besijden de voorz veers gestaan hadde
maar doen begon hij te gelooven dat het
de bekende plage was ende voorts binnen
weijnigh dagen daar aen, soo wierden
alle sijne beesten aen deselve plage
sieck

ende op den 14 en 15 novemb: stierven daar ses aen
ende op den 17 en 19 en op den 21 dito, soo stierven
daar aen een koe twee veerz ende twee kalve-
ren, ende hij begraaffse alle met Huijt en Hair
op ‘t Harde als voeren agter het Huijs van
van Cornelis pietersz, ende op den 10 novemb:
deses Jaars 1713 doen wert van onse schout
Lambert keelwigh een dubbelde veers sieck die
hij tot ouwerkerck gekogt hadde, ende sterft
op den 16 novemb: hij Laaste mede met Huijt
en Hair begraven, ende op den 19 dito wort
al weer een beest van hem sieck die besijden het
ander beest gestaan hadde, ende dit beest sterft
op den 22 dito, ende voorts wort noch een beest van
hem sieck dat hij tot muijderbergh gekogt hadde
en sterft op den 24 dito, ende voorts soo wort
een kalfde koe die midden op sijn stal in Huijs
stont, sieck, ende soo worden oock voorts alle
sijne beesten sieck, ende op den 8 deser maant
decemb 1713 soo hadde hij er 29 doot ende een
koe en een pinck die sijn aen de beterhant

ontrent dese tijt, doen sterven tot Haarlem en bij Haarlem veele schoone paarden aen dese plage

hier moet dit voorteken in-koemen

Ende alsoo onse Huijsluij, die haar koijen op een
groep hebben staan, alhier gewoon sijn, om
die groep, eerse die uijt messen van dreck van
te laten worden, ende somtijts nadat de koeijen
veel, en de groep groot is, wel twee of drie
of meer backen met dreck op eenen dagh daar
uijt halen, Ja Ach, niet eens denckende, Ja Ach,
als Ik het haar segh, mij niet eens geloovende
dat soo veel koe dreck bij een te vergaderen
ende dan die, als men die uijthaalt op eenen dagh
seer dickwils omroert, ende deselver dreck
niet alleen als men die omroert voor der selver
beesten schadelijck is, maar waarlijck daar
is in, en daar komt oock uijt de pestilen-
tale reuck en stanck die de beesten
bij het geene sij in ‘t velt ontfangen hebben
ende bij het geene sij tot versueringe van ‘t selve
bij het nieuwe Hoij Eeten dagelijckx ontfangen
deselve beesten meer en meer infecteert, Ja
waarlijck, Ick hebbe het gesien en ondervonden
dat de besmette beesten daar door des te eer
en meer ontsteken, en sieck worden
want segh Ick, peck in ‘t vier gedaan brant
des te stercker daarom soo woude Ik uijt

Liefde, en uijt opregtigheijt mijnes Herten
mijn even mensch wel raden hij woude dogh
in dit doen, soodanige middelen van voorsig-
tigheijt en reijnigheijt in 't werck stellen
als wel best tot minst besmettinge van sijne
beesten behoorde Etz

ende op den 15 novemb: 1713 doen krijgt gijsbert
Lambertsz een veers sieck, en die sterft op den
22 dito, ende hij begraafse op 't Harde agter het
Huijs van gijsbert kossen, ende hij krijgt doen
noch 5 koeijen en een kalf sieck, ende de Leste
van deselve stierf den 6 decemb: 1713

op dese tijt doen doopen op veel plaat-sen den menschen hare siecke koe-beesten, ende oock dese twee koehouders die doopen en stoo-ten hare koe-beesten oock in 't water, alhier van een stel-lage in aels-veen, dogh dat Hulp niet

ende op den 1 decemb doen krijgt gerrit goossen
een beest sieck, en sterft op den 6 dito,
ende op den 11 dito, doen slagt hij twee siecke
beesten, ende op den 14 dito doen sterven van hem
twee koijen ende op den 19 dito sterft van
hem sijn Laaste veers

ende op den 11 decemb: 1713 doen krijgt gerrit Lambertsz
schram een siecke veers en sterft op den
6 dito, maar op den 4 dito, na dat hij sijn lage
stal die vol messe was, uijt gereden hadde
soo wierden de meeste beesten van hem seer
heftelijck sieck ende stierven van deselve
op den 10 dito vier koijen, ende op den 15 dito
noch een, en de op den 16 dito noch een, ende op
den 22 dito sijn Laaste koe

ende op den 10 decemb 1713 doen krijgt grietje
gerberts weduwe van Cornelis Willemsz
een kalfbeest sieck, al mede na dat sij hare
stal uijtgemest hadde--------- en sterft den 16 dito

ende op den 13 decemb: 1713 doen krijgt Jan
Jacobsz man, nadat hij sijn veerse stal uijt-
gemest hadde, een siecke veers, en sterft op
den 19 dito, ende een koe die besijden die veers
gestaan hadde, die wort den 14 dito sieck
maar na dat hij eens schijnt Herstelt te sijn
soo sterft die koe op den 26 dito, maar
daar bij, soo is oock te concideren, dat nadien
de voornoemde Jan Jacobsz man sijn koestal
uijtgemest hadde, alle derselver koijen
niet al te wel waren veroirsaakt door de
stal uijtgemest te hebben, waarom hij voort
alle sijne koijen agter wrangt, ende deselve
koijen met een quast daar toe gemaakt # dage-
lijckx daar mede hare keleren tongen
wascht

en in wijn asijn gedoopt

ende op den 16 decemb: 1713 doen wert van Cornelis Aartz een beest sieck, nadat hij al voerens sijn stal uijtgemest hadde, en sterft op den 21 dito, ende op den 31 dito, doen sterft van hem noch een veers

ende op den 17 decemb: 1713 doen wert van Harmen tijmonsz grutter een koe sieck na dat hij sijn groep daags te voeren uijt-gemest hadde en die koe sterft op den 23 dito, ende op den 31 dito, doen sterven van hem drie koeijen

ses wekem min een dagh te voe-ren, eer dese koe stierf, doen sagh Hilletje de Huijs-vrouw van gerrit klaasz op een avont bij klare ligte maan, dat dese hare root wit kollede koe met veel volck de stal deur uijtgesleept wierde

ende op den 25 decemb: 1713 doen wert van Lijsje Jacobs weduw: van Harmen Lambertsz haar beste koe sieck, na dat sij daags te voeren niet alleen haar groep uijtgemist hadde, maar oock na dien sij de geheele winter haar stal en groep seer vuijl gehouden hadde en op den 31 ditoe doen sterft des koe

ende op den 14 decemb: 1713 doen krijgt Willem tijmonsz een koe sieck, nadat hij al voerens wat messe uijt sijn stal gehaalt hadde, en dese koe sterft op den 19 dito ende op den 30 dito een koe en op den 31 dito twee koijen

Zie hier uijt

Mijn Lieve en eerwaardige seer beminde broeder ende gij alle die niet alleen met mij verstan-delijck en aen dagtelijck Letten op alle werc-kende en uijtwerckende oirsproncken oirsaken middelen en wegen, die onse godt in dese beschreijende plage aen ‘t runt-vee, begint voort set en uijtvoert, maar voornaam die met mij oock wel verstan-delijck kunnen overwegen, hoe dat onse wijse godt, wel wonderlijck, dogh nu heden ten dage oock bisonderlijck de voor-schrevene ontfangene pestilentie aen ‘t runtvee in sijn voor settende kragt werckt Ja Ik segh sulcke Lieden die sullen in de voor soo even geseijde voorbeelden met mij oock wel kunnen insien en daar uijt begrijpen

dat de menschen alhier in ‘t gemeen, om sijn runtvee
na godts bestier te eer en te meer te doen sieck
worden geen kragtiger, nogh geen snelder midde-
lenen en wegen Jegenwoordigh daartoe gebruijkt
als dat den onbedagten huijsman, na ouder ge-
woonte, de vuijle onreijne en tegenwoordige pesti-
lentale stront en gier van sijne koebeesten
soo niet alleen eerst in sijn stal in menigte Laat
t’ samen koemen en met stanck doen opproppen
maar voornaam dan oock Heftelijck, wanneer
den selven onbedagten Huijsman, (die Ik het selve
wel te voeren aengekondigt hadde) de voorschre-
ven onreijne en besmettelijcke koe dreck, met sijn
wagen en back roerende komt uijt te messen
Ja Ik segh hier noch bij, soo den onverstandigen
en niet leren willende koehouder, hier alsoo mede
voortgaat, (daar Ik hem noch dagelijckx van segge,)
ziet de Exempelen en voorbeelden, staat
dogh van uw Eijgen verderf af, en Leert hier
van, dat gij met u runt vee reijnder omgaat en
voorsigtiger handelt als gij tot noch toe gedaan
hebt, want soo den Huijsman dat niet verbetert
soo sal hij, als hij wat verder komt in warme
dagen, en als de koedreck in de Lege stallen en in
de groepen Heter wort en meer broijet als nu
wel gevolgelijck ondervinden, dat dan noch meer
als meer de zieckte aen ‘t runtvee daar door sal
voortsetten
Maar Eerwaardige broeder Etz wel ligt sult gij
bij desen aen mij vragen, wat behoort een koe-
houder dienaengaande nu te doen, om niet meer
sulcke schadelijcke en voortsettende dingen te doen
gelijck Ik van u hoor dat sij tegen uwe getrouwe
waarschouwinge aen haar vee gedaan hebben
waar op Ik antwoorde met de Conditie als Ik op
u eerste vrage gedaan hebbe
den Huijsman nu bij de voorschreven Exempelen
en voorbeelden wel nagespeurt en wel ingesien
hebbende, hoe waar is, dat de afganck, voortge-
bragt van runderen, die niet all een, alvoerens
van binnen aen vurende sijn besmet, maar die hare
pestilentale quaal door ‘t Eeten van nieuw Hoij
noch dagelijckx verswaren en verergeren
soo is ‘t dat Ik sulcke Lieden in de vreese godts
wel woude raden, dat sij voor eerst met alle om-
sigtige voorsigheijt, en met alle behendige ras-
heijt hare Lage en hare groepstallen wel
zuijverden en reijnigden van alle koemest en

gier, en de dan met zee of putwater wel uijt-
spoelen tot dat genoegsaam alle verderffe-
lijke reuck en stanck wegh was, en de
dan de Lage stallen met enckel vers sant, sonder
stroo opvullen, ende dan dagelijckx ontrent vier
maal de koestront met een greep of kleijn oosvat
ten Huijse uijt goijen, ende de gier in een Eijnde
of midden agter in de stal in een kuijl
vergare, en alsser maar een Emmer met gier
in is, dan moet men deselve alvoort ten huijse
uijt doen, en wil den Huijsman die gier niet
laten te Leur gaan, soo vergadere hij die
uijt den Huijse in een gat, wel verre genoegh
dat het sijn koijen niet bestincke
ende als den Huijsman sijn koegroep oock alsoo
dan als voeren schoon gemaakt en gereijnigt
heeft, soo moet hij mede deselve groep, wel
vier maal des daags de messe en gier, uijt
den Huijse arbeijden

ende eerwaardige broeder, ende aen u alle die de waar-
heijt Lief hebben, dit sal u Lieden niet onbekent
sijn hoe dat seer veele Ligtgelovige menschen
in ‘t midden deses maant decemb: 1713 na den
dorpe Heijloo gelegen bij Alckmaar daar
de oude put van Willebordus is, en soo men
nu segt een nieuwe welle was ontsprongen
sijn heenen gereijst, om van daar uijt die geseijde
nieuwe welleput water te halen, en daar mee
mirakelen te doen, ende als sij daar quamen
soo hebben de menschen niet alleen aldaar
een zolemnele ommegangh gedaan, maar
sij hebben daar oock water van daan ge-
bragt, in Hope dat dit water een goet mid-
del soude wesen om de kranckheijt van ‘t
Hoornvee daar mede te genesen, dogh dat
en heeft onse godt tot noch toe niet
behaagt dat het een wonder of mirakel
door ‘t ingeven, aen ‘t runtvee gedaan
heeft
Hierom waarde broeder, soo scheijde Ick met
schrijven van dit water af, en sal u wat
anders bij desen verhalen, namentlijck
hoe dat niet alleen onse waarde regenten
al in de maanden Augustus septemb:
october en novemb: verscheijde resolutien

en ordonnatien rakende het inkoemen van beesten
van andere plaatsen als andersins maar nu wel
Laast op den 14 decemb 1713 hebben sij eenige
resolutien genoemen en oock gepubliceert waar
in sij voor eerst aen alle onse inwoonders
hebben geordonneert, dat niemant op de ver-
beurte van 10 gulden een hont Los sal moegen
laten Loopen, ten tweden, dat niemant anders
de gestorven beesten sal moegen begraven
dan gijsbert Lambertsz kleijn en dirck gerritsz
den turfmeter, ten derde, ende dat niemant
sonder verlof van de magistraat, geen geson-
de noch geen siecke sal moegen dootslaan
op de verbeurte van hondert gulden
ten vierden, soo vergunt onse magistraat
aen Een ijder inwoonder, die sijn beest of
beesten afsterft, dat hij die vrijelijck
op de kant van 't gegravene gat magh
laten villen, ten vijfden en Laastelijck
soo wort bij dese ordonnantie en resolutie
aen alle onse inwoonders geordonneert
dat niemant sijn gestorven beesten
anders sal moegen laten begraven
dan 50 roeden verre te nenge waart
op 't Bouwlant

te weten gaten te graven van 6 voet diep

Eerwaarde broeder, bij 't schrijven van
dese vorenstaande resolutien en ordonnan-
tien, zoo valt een waragtigh en waar-
lijck geschiet voorteken desen aangaan-
de mij in, namentlijck
Hoe dat alhier ontrent in de maant maart
1706, sijnde op een maandagh namiddagh
de klocke vier uijren, bij klaas meijnsz en
bij sijn soon meijns klaas en bij sijne eene
dogter gerritje en bij gerbert Cornelisz en
bij sijn soon Cornelis gerberts, en bij aaltje
Jans de Huijsvrouw van de voornoemde
Cornelis gerbertsz en bij Jannetje Jans en bij
fijtje Cornelis beijde eerbare en bejaarde
dogters die alle Jegenwoordigh noch in le-
vende lijve sijn, ende waarlijck oock alle van
de beste en van de godtvrugtigste menschen
sijn die wij hier in ons dorp hebben, ende bij
grietje Isaacks gewesenen Huijsvrouw van
Hendrick goossens, die nu ontrent voor Ses
jaren zaliglijck in den Heere gerust is

alle welcke voornoemde personen, soo als den
eenen in sijn Huijs was, ende den anderen met
open deuren in hare Huijsen saten, ende den
anderen bij hare Huijsen waren, en den anderen
met hare wagens aen quamen, dogh alle warens
maar weijnigh roeden van den anderen, Ick
segh dese alle, op een een na wesende en woonende
vlack aen onse nenge, die hoorden alle te gelijck
en op eenen stont, al daar op dien voornoemden
Jare dagh en ure, soo even voor haar, in onse nenge
geen eenmaal, maar meermaals een seer jammer-
lijck beklagh en gekerm, en seggende dese woorden
O mijn wat komt ons over, O mijn wat komt mij
over, O Heer helpt ons, O heer helpt mij, en dierge-
lijckx, ende om dat de stemmen en het geluijt
dat sij hoorden, soo gantsch jammerlijck Lamente-
rende # was, soo Liep den eenen en klom op sijn mes-
wagen en de anderen klom op sijn aart hoop
om voer uijt te sien wat daar kermde, dogh
sij hoorden wel maar sij en sagen niet
Ja om dat dese stemmen en geluijt soo bij uijtsteck
Lamenterende waren, soo Liep Jannetje en
fijtje te samen voor 't huijs van Cornelis gerbertsz
ende daar vindende aaltje Jans de Huijsvrouw van
de voornoemde Cornelis gerbertsz vraagden sij aen
haar of sij oock sulck gekerm geween en gesteen
gehoort hadde, sij seijde Ja, Ik hebbe dat wel gehoort
daarom soo ben Ick oock verbaasdelijck uijt mijnen
Huijse gelopen, menende dat mijn kinderen, die be-
sijden 't huijs sijn, een swaar ongeluck waeren over-
gekoemen, maar Ik vinde deselve moij speulende
dogh de voornoemde Jannetje en fijtje, die waren
hier in noch niet voldaan, die gingen te samen
op hare socken sijnde, een stuckje te nenge waart
in, ende dan hoorden sij aen de eene, en dan aen de
andere sijde van haar het voornoemde beklagh ge-
kerm geween en gesteen ende terwijl die twee een
weijnighje in de nenge waren, soo Hoorden de andere
die blijven staan waren, het selve gekerm en gesteen
wederom seer dickwis, maar hoe sij sagen en waar
sij sagen, sij en sagen dogh niemant, alle 't welcke
Ik doen ter tijt op een kleijn kladtboeckje hadde aenge-
tekent maar ontrent twee Jaar geleden doen hebbe Ik
dit klatboeckje aen stucken gescheurt en wegh gedaan
en alhoewel Ick dit voorteken doen noch las, en dagt
dat het selve noijt vervullen soude, soo wirp Ik het
gescheurt met eenige andere papieren wegh

wenende
en stenen-
de

Voor teken gehoord

Maar Ach, maar Ach, soo siet men, dit waragtigh
voorteken Jegenwoordigh in alle sijne omstandigh-
heden # vervevallende

Zoo
in 't sieck worden
sterven en begra
ven der beesten
als oock in 't
kermen weenen
en stenen der menschen

want niet alleen de siecke beesten in ‘t gemeen
gantsch Jammerlijck pijnlijck Luijde steenen
en kronen dat men seer verre kan Hooren
maar voornamentlijck dat in dese vervulling
het aenmerckelijkste is, dat is, dat op den
15 decemb: deses Jaars 1713, na dat de voorz
ordonnantie was gepubliceert, soo is, voor
de eerste maal op die selve plaats daar men
het voornoemde Jammerlijck beklagh gekerm
geween en gesteen gehoort hadde, door gerrit
Lambertsz die mede daar een weijnigh van daan
woont, en aldaat Liet begraven vijf doode
koijen, gebeurt, dat op die selve dagh doen hij
met sijne voorz vijf doode koijen bij ‘t Huijs van
Cornelis gerbertsz heene voerde, dat niet alleen
de meer gemelde aaltje Jans de Huijsvrouw van
Cornelis gerbertsz dat siende seer Jammerlijck
schreijde en weende, en uijtriep, O Heere wat komt
ons over, maar bisonderlijck hoe die man voorz # en sijn zoon
Huijlde weende en steende doen sijne koeijen
daar begraven wierden, Ja het gekerm van veele
die daar stonden, die oock het voorteken gehoort
hadden, en dit siende weenden bittelijck en riepen
oock uijt, Heere, Heere, wat komt ons over, Ja de
voornoemde klaas meijnsz en sijn zoon meijns Klaasz
en sijne twee dogteren matje en gerritje, ende Hendrick
goossen en sijn gantsche familie, ende Jacob Wij-
gertsz met sijn Huijsvrouw aeltje gijsberts, alle
Luijden aldaer bij malckanderen wonende, die
alle, die sitten Jegenwoordigh soo over hare sonden
als oock over hare dootsieck stenende beesten
seer bitterlijck te schreijen kermen en weenen
Ja soo onophoudelijck dat Ik niet woorden en Sake
genoch kan uijtvinden om haar te troosten
Ja mijne ziele is met haar gebroeken in ‘t verbor-
gene, Ja mijne ziele treurt seer dickwils over
de breuke van Zions kinderen, nochtans seijt
mijn ziele met david psalm 42 veers 12 en psalm
43 veers 5, wat beugt gij u neder mijne ziele
en de wat sij ‘t onrustigh in mij, hoept op godt, want
Ik sal hem noch Loeven hij is de menigvuldige
verlossinge mijns aengesigts, ende mijn godt
hierom soo segh Ik met de propheet Jeremia
of wel met de Heere onse godt bijde propheet
Jeremia 31 veers 15, zoo seijt de Heere, daar is een
stemme gehoort in rama een klage een seer bitter
geween, Rachel weent over hare kinderen
sij weijgert haar te laten troosten over hare
kinderen om datse niet en sijn, ende al soo
dit toegepast vervult is in de kindermoort
van Herodus te Betlhehem en in de Lantpalen
van dien Matthei 2 veerssen 16: 17: 18 --------

(blz. 34)

Zoo segh Ick oock bij desen tot een besluijt van
dit voornoemde voorteken en van sijn
eerste vervullinge, de Heere onse regtveer-
dige godt, die heeft niet alleen alhier tot
Huijsen in goijlant in den Jare 1706, in
de Herten en ooren van negen geloofweerdige
personen eenige stemmen van beklagh, van
gekerm, van geween, en van gesteen, doen
Hooren, maar de Heere onse godt, die heeft
nu oock het selve, soo door het Jammerlijck
en Erbarmelijck steenen en luijtbaar kro-
nen van hun beesten, als wel bisonderlijck
voor het merendeel, door haar Eijgen herten
en monden van beklagh, van gekerm, van ge-
ween en van gesteen in sijn eerste vervul-
linge Laaten uijtroepen, gelijck het Heden
ten desen # dage alsoo bij haar wert bevonden
Ja eerwaardige broeder Etz Ik maak bij dese
oock aen uE bekent hoe dat onse godt. een
Jaar na dit eerste voornoemde voorteken
noch in den Jare 1707 diergelijcke voorte-
kenen oostwaarts van ons dorp in de Weijde
heeft doen Hooren, maar of dat al ver-
vult is voor twee Jaren, doen negen per-
sonen van ons dorp, op het drijvende ijs wa-
ren, en seer Jammerlijck om Hulp riepen
dan ofte het selve aenkoemende zomer
alsser beesten op de weijde gaan, en alsoo
Jammerlijck sterven als nu #, dat sal
de tijt Leeren

dan vervullen sal

Ja eerwaadige broeder, en gij alle die wel weet
dat godts wonderlijcke wercken, oock somtijts wonder-
baarlijke uijtwerkinge hebben en kunnen doen
soo sijn geen van de minste de oordelen en plagen
als die van pestilentien die de Heere onse godt
soo aen't vee als aen menschen sent, Ja niet eenen
plage daar den mensche soo ange en bange van is
als voor de perstilentien aen vee en menschen
want niet alleen die plage van pestilentie veel vee
en menschen seer schielijck en Haastigh ter doot
brengt maar voornaam om dat de menschen van
alle oude tijden af seer wel hebben geweten en onder-
vonden, dat de Heere onse godt, de middelen en wegen
waar door hij vee en menschen met dese plage
van pestilentie in sijn begin besmet en Invecteert
voor de meeste menschen in de werelt, soo danigh
onsigtbaar werckt voortbrengt in sijn pesti-

lentale kragt stelt en uijtvoert als hij geene van
alle sijne oordelen en plagen doet ,want sent hij
van den Hemel Hagel en vier in Egiptenlant, om
daar mede vee en menschen te slaan en te verderven
den Hagel en vier waar mede hij 't doet, den Hagel en
Vier wort gesien, en de sent hij sprinckhanen kevers
en een groote duijsternisse drie dagen langh in Egipten-
lant, sij sien en bemercken het selve, maar sent de
Heere onse godt om onser sondenwille, een vale swevende
vierige en stinckende pestilentale Lugten dampen
en verderffelijcke dauwen, men gevoelt se, die daar
verstandelijck op Let, in de ogenwel, en men reuijckt se
oock wel in de neuse, maar de Heere onse godt, die
en behaagt het niet, om die aen alle menschen te
laten sien ruijken of gevoelen, en de daarom O waarde
en dierbare broeders om dat den mensche ende den beesten
deselve in sijn sendinge, en in sijn werckende kragten
ordinaris niet en siet, en de als hij van deselve eenigh gedeelte
verneemt ofte siet. soo is hij daar al mede omcingelt en
omringelt, en de daarom soo segh Ik, dat het geen wonder is
dat een mensche voor de pestilentale Lugten dampen en
dauwen seer ange en bange is, want sagh den mensche
~~de~~ met kennisse, de voorschreven vale swevende vierige
en pestilentale Lugten dampen en dauwen in sijn venijnege
besmettende verderffelijckheijt aenkoemen, hij soude de
selve voor soo veel hij konde hem daar voor verbergen
maar nu Laat de Heere onse godt, die alsoo wesen en koemen
dat hij daar mede besmet en invecteert wien hij wil
wanneer hij wil, en waar hij wil. Hierom soo segh
Ick met david psalm 139 veers 14 wonderlijck o Heere
sijn alle uwe wercken, oock weet het mijn ziele sagh
wel Ja met den godt vresenden man Job in sijn boeck
op 't 5 kap: veers 9 wonderen die men niet tellen kan
Ja broeder wie isser onder ons menschenkinderen
soo bequaam dat hij in 't netto, alles soude konnen beschrij-
ven wat al van dese pestilentale sake is, want sij voor
mij in eenige saken veels te hoogh en swaar is, daarom
soo sal Ick 't voor ditmaal in 't schrijven wederkeren
tot eenige notable geschiedenissen die onlangs soo hier
als Elders in ons Lieve vaderlant, aengaande dese
sake van pestilentie 't Runtvee is voorgevallen
ende soo komt ons wederom met een volkoemen waar-
heijt ter ooren, eerstelijck, hoe dat op den 5 novemb:
deses jaars 1713 eenen sekeren man genaamt gijsbert nu
wonende tot Loosdregt met sijnen grooten doggehont van
daar gingh na de Vechtkant, ende daar sijnde, doen loopt
dien hond een stuck van hem af, en Eet al al daar 't vlees van
een doot beest, ende dien Hond daar na weer bij hem koe-
mende, soo sagh hij wel, dat sijn Hont veel vlees gegeten
hadde maar hij dagt niet dat het dien Hont Letten soude
dogh hij bevonde dat dien Hont,des anderen daags, met
roode ogen Lagh, en sieck was, en na dat hij dien Hont
broot en melck gepresenteert hadde, en niet woudende
Eeten of drincken, soo stierf dien Hont dienselven
dagh noch
daarom soo siet

ten tweden, soo komt ons ter oren, hoe dat een man
niet verre van Haarlem in de maant van no-
vember deses Jaar 1713 verscheijde beesten op
sijn stal sieck krijgt, en terwijl dese beesten
sieck waren, soo liet hij door een bock het Hoij op-
Eeten dat voor de siecke koijen lagh, ende na dat
dien bock dat twee dagen gedaan hadde, soo wierdt
dien bock soo dick van 't beasemde HoijEeten en
van den reuck en stanck der beesten, dat dien
bock daar van barste, waarom dat Lubbert
wonende op 't slot rosendaal, gelegen agter het dorp
blaricum, en grondige kennis van dese gebeurde
saak hebbende, en de oock wel wetende dat een
bock veel onreijn na hem treckt, koopt een boer
voor seven guld: en hij heeft dienselven bock
in 't midden van sijn koeijen op Stal geset.

Zie hier uijt, niet alleen de groote vierigheijt
besmettelijckheijt, en bevattelijcke aenklevent-
heijt die bij dese siecke koebeesten is, maar
voornaam dat bij de siecke en doode beesten
sulke pestilentale vergiftelijckheijt is dat het
Honden Bocken en menschen kan ter doot
brengen

ten derden; soo komt ons van stonden aen ter ooren
hoe dat in eenen weeck tusschen den 26 novemb:
en den 2 decemb 1712 in de vermaarde poldermeer
genaamt de Beemster, en die groot is ontrent
met sijn ringhdijken 8500 morgen, sijn gestorven
1015 koijbeesten en de op den 10 decemb 1713 niet
meer dan 1000 koijen van 9000 in 't Leven waren
Ja eenige dorpen gelegen ten noorden van de
voorz beemster, die souden bij na geheel uijtge-
storven sijn, en de men segt daarbij dat de
beesten in de purmer, na advenant mede in
sulcken groote getale gestorven sijn als in de
voorz beemster, waarom dat de Heeren en
eenige Huijsluijden, de Hoogste gronden in de beem-
ster en in de purmer hebben doen op omplo-
gen in meninge om in 't voorjaar daar koorn
op te bouwen
Ja broeder nu met het Stal setten van de koijen
die wat Laat in 't velt gegaan hebben, soo hoort
men hertkillende en hertknellende saken van 't
sterven der beesten getuijgen soo niet alleen
van 't Haastige zieck worden en 't sterven der
beesten in noorthollant, dat seer Jammerlijck
en beschreijnt, om te hooren is, maar dat selve
zieck worden, en sterven der beesten, dat woet
dagelijckx in 't westen van Hollant noch stercker
als het oijt in Waterlant gedaan heeft

want een man tot ouwerkerck hebbende sijn 18 koijen weijnigh
dagen Stal gehadt, en des avonts noch gevoert, die komt smorgens
op en hij vint alle sijne 18 koijen doot, en de bij oudewater
staan drie Hofsteden in 't velt, en daar wierden op eenen
dagh uijt gesleept 109 doode koijn---------- voorwaar
seer sware straffen en plagen ----------
Ja waarde broeder, eenige menschen siende dat de t Huijs
gehaalde beesten soo schielijck stierven, die Jaagden
hare koijen wederom in 't velt ende daar is een man
tot anckeveen, die kreegh een zieck beest of twee, en die
anderen Liet hij wederom van de stal in 't velt Loopen
en eenige menschen maken Hutten in 't velt, en hoepen
alsoo hare koijen den geheele winter in 't velt te
houden, maar dat sal haar wel ontschieten alsser
stercke vorst komt, ende als sij dan hare koijen wegens
de vorst moeten stal setten, dan sal het apperent
noch stercker sterven onder sulcke beesten sijn, dan of
sij deselve op stal gelaten hadden

Op den 18 decemb: 1713 doen krijgt Lambert Lambertsz prins
na dat hij sijn stal daags te voeren uijtgemest hadde, een
siecke veers en die sterft op den 24 dito ende op den
6 Januarij 1714 krijgt hij na dat hij sijn stal daags te
voeren uijtgemest hadde, verscheijde ziecke beesten
en de op den 13 Jan sterft van hem wederom een veers
ofte koe, ende op den 25 dito sterft van hem noch een koe
voorts worden van hem, soo koijen veerssen als pincken
aen de beterhant, ses stuck

Op den 24 decemb 1713 doe krijgt klaas meijnsz na dat
hij sijn staal daags te voeren uijtgemest hadde
een ziecke koe, en die sterft op den 1 Jan 1714
en de op den 7 Jan 1714 sterft van hem een pinck
en een koe ende op den 14 Jan 1714 sterft van hem
noch een koe en de op den 25 Jan 1714 sterft van hem
noch een koe

Op den 26 decemb: 1713 doen krijgt Jacob Wijgertsz
na dat hij sijn stal daags te voeren uijtgemest
hadde, sijn beste koe zieck, en die sterft op den
1 Jan 1714 en op den 11 Jan 1714 sterft van hem
een koe, en op den 12 dito sterft van hem een koe
en op den 18 dito sterft van hem een koe, en op den
19 dito drie koijen en op den 20 dito twee
koijen, en Laastelijck soo sterven noch van hem
op den 21 dito een kalf, NB: daar sijn drie veerse
en noch een kalf bij de vorenstaande geweest

Op den 27 decemb 1713 doen krijgt Hendrick goossen
na dat hij sijn stal daags te voeren gemest hadde
sijn beste koe zieck, en die sterft op den 3 Jan 1714
en op den 4 Jan 1714 sterft van hem een pinck
en op den 12 Jan 1714 sterft van hem een koe
en op den 15 Jan 1714 sterft van hem sijn Laaste
drie schoone koijen af

op den 26 decemb: 1713 doen krijgt Wijchert Jansz doorn
na dat hij sijn stal daags te voeren uijtgemest hadde
een Ziecke veers, en die sterft op den 2 Jan 1714
en op den 10 Jan 1714 doen sterft van hem een koe
en op den 11 Jan 1714 doen sterft van hem twee koijen
en op den 12 Jan 1714 doen sterft van hem twee koijen
en op den 18 Jan 1714 doen sterft van hem een veers
en de noch drie schoone koijen, die worden beter

op den 27 decemb: 1713 doen krijgt Lambert gijsbertsz
kleijn, na dat hij daags te voeren sijn stal uijt-
gemest hadde, een ziecke koe en die sterft
den 3 Jan 1714 en op den 9 Jan 1714, doen sterven
van hem twee koijen en op den 10 Jan 1714
doen sterft van hem een koe, en de nu hout
hij een veers over, die voorleden somer in de weijde
aen dese plage is zieck geweest

Anno 1714, den 17 Januarij doen sterven
Harmen tijmonsz grutter drie schoone
koeijen, en op den 2 dito een pinck
en op den 3 dito, een koe, met een kalf
sijnde nu alle sijne, sijne schoone beesten
gestorven

A^{o}: 1714 den 1 Janu doen sterft van Willem
tijmons een koe, en op den 2 dito, noch een veers
en een kalf, en op den12 Jan 1714 doen
sterft van hem een koe

A^{o}: 1713 den 8 Jan doen krijgt mijn swager pieter
Lamberts schipper nadat een back met koe-
dreck uijt sijn groep was gehaalt een siecke
koe, en die sterft den 14 dito en op den 21 dito
doen sterven van hem twee koijen, en op den
23 dito sterft van hem noch een koe, en op
den 26 dito, sterft van hem een pinck
en noch een koe die is aen de beterhant

A^{o}: 1714 den 11 Jan doen krijgt pieter gerritsz
Snijder , na dat hij daags te voeren een back
koe dreck uijt sijn groep hadde Laten halen
en die koe sterft op den 18 Jan 1714

A^{o}: 1713 in ‘t Laast van de somer, en in de volgende
winter, doen sterven in ‘t dorp woggenum ge-
legen na bij Hoorn 1190 koebeesten aen de
plage van pestilentie, en bleven in dat dorp
doen noch overigh 377 koebeesten

(blz. 39)

Anno 1714 den 8 Januarij doen krijgt Jacob tijmonsz
na dat hij sijn stal daags te voeren uijt gemest
hadde, een ziecke veers en die sterft op den 16
Jan: 1714,
Maar dat niet alleen aenmerckelijck, maar voornaam
voor alle koehouders aendagtelijck en waarschouwelijck
op te letten is, dat is dat Ik op voorleden zaterdaags
‘s morgens ontrent te 9 uijren sijnde den 20 deser maant
Jan: 1714 soude ten Huijse van Leendert Jansz Vergoes ingaan
en de eer Ik daar inginch zoo zagh met verlegentheijt
en met aendagtigheijt van mijn gemoet al daar
dat de wester mest staldeur van Jacob tijmonsz
open stont, en datter een wagen was geweest, die een ver
nevel en dampige messe daar uijt geladen hadde, en de dat de tamelijke
wint en koude zuijtwesten # Lugt daar in dreef, en de zagh
met een doortreckent bloet in mijn gemoet, en door mijn
gantschen Leden werckende, een koebeest schuijns van agteren
op sijn gat, en soo stil staande te kijken, zoo dagt Ik
voorseker de man sal morgen een of meer ziecke koijen
hebben, soo sij met sulck messen den heelen dagh voortgaan
Ik gaa doen tot Leender Jansz in, en van daar t’Huijs gekomen
sijnde, Ik vertel niet alleen het selve aen mijn vrouw
en kinderen, maar op dienselven dagh des middags, komt
Cornelis aartsz Jegenwoordigh regerent schepen tot mijnen
ende van de kranckheijt van beesten pratende, soo verhaalde
Ik het voornoemde voorval aen hem, en seijde Let daar op
ende op desen selven namiddagh quam pieter gerritsz een
eerbaar man bij mij, en mede van de Jegenwoordige kranckheijt
der beesten pratende soo verhaalde Ik het voormelde
voorval met een groote assurantie oock tegens hem
en seijde Let daar op ende op dien selven dagh des avonts
doen gingh tot Mr. Lucassen den barbier, en daar sijnde
soo raakte Ick al wederom met het volck gelijck seer dick-
wils te voeren geschiet was, met haar aen ‘t discouren
van de kranckheijt der beesten, en de bij dit volck was
oock Willem tijmonsz een broeder van de voormelde
Jacob tijmonsz en de na veel woordenwisselinge, soo
seijde Ik het selve voornoemde voorval oock tegens
hem en voorts aen ‘t gantsche volck en dat sij op dese
uijtkomst Letten souden, ende seijde voorts, gij Willem
tijmonsz en alle die hare koijen alhier sieck sijn geworden
gij hebt alle na dat Ik een partije getrouwelijck ge-
waarschout hebbe u besten gedaan om uwe koijen sieck
te maken dogh Ik weet wel, hoe het den mensche maakt
hij dient altijt godts verborgen raat, maar weet gij die
wel, moet gij daarom Juijst alle goede middelen in goedes
naam gedaan verwerpen en versmaden, want Ik vrage u
in goeder concientie af, of gij mede u stal niet daags te
voeren, eer u koijen sieck wierden, niet hadde gemest
en ofte gij niet hebt kunnen penetreren dat daar
meer # reuck en stanck bij u koedreck was, als wel in voor-
gaande Jaren, hij antwoorde mij volmondigh Ja
wel seijde Ick verder tegens hem en aen alle die daar
waren, maakt hier uijt een besluijt, en overlegt het
eens met een verstandigh oordeel, ofte het soo niet
gelegen is, als ik u Lieden meermaals gesegt hebbe
ende na aen wijsinge van de oirsaken, hebbe Ik haar

voorts vriendelijck vermaant en als gebeden, sij wouden
dogh haar laten Leeren, om in de name en vreese godts
soodanige middelen in 't werck te stellen als Ik haar
bij dese redenkavelinge aen de hant gaf Etz

Maar wat gebeurt aldaar terwijl Ick daar noch was
dat was, dat na dien Ik dit voorz discours ende
aen mijn sijde sitten een goet geloofweerdigh man
Jacob tijmonsz mijn buijrman, soo aenstonts twee
koijen zieck gekregen, welck seggen Ik niet
versweegh maar soo aenstonts met een benaut-
heijt in mijn gemoet, uijtsprack aen alle het volck
en seggende daar bij aen alle die present waren
zie daar kinderen der menschen neemt niet alleen
het geene Ick aen u Lieden gesegt hebbe in acht
maar spot voor al niet, met godts regtveerdige
oordelen, want godt en Laat hem noch oock sijne
wercken niet bespotten, hierom soo vreest en aen-
bidt godt in de name sijns zoons Jesu Crist om vergevinge
van alle uwe sonden, en Leert hier uijt wat men
al doen en laten moet, want heeft die man daarna
al twee zieck, morgen het hij daar wel Ligt vier sieck
Let op de uijtkomst, want niet een, of sij hebben alsoo
haar ziecke koijen gekregen Etz en dat wel te no-
teren is
des anderdaags doen hoorde men dat die voorz
Jacob tijmonsz al vijf siecke beesten gekregen
hadde, en noch een daagh daar aen, soo hadde
hij al agt ziecke beesten, en maar een niet sieck
ende op den 25 Janu: 1714 doen sterft hier van
een koe, en de op den 27 dito twee koijen, ende
op den 28 dito noch een koe,

ende op den 22 Janu 1714 doen sterft van Jacob
Cornelisz een pinck, en de bij het weglaten brengen
van dat pinck om te begraven, soo segt sijn vrouw
tegens het doode pinck geluck op u reijs, en de haar
voornoemde man onlangs in een geselschap wesende
soo mij gesegt is, die wiert gesegt, als u koeijen koemen
te sterven, dan sul je beter wercken moeten als nu
waarop hij soude gesegt hebben, dan sal ik noch stercker
drincken als Ik gedaan hebbe

ende op woensdagh den 24 Janu: 1714 doen gaat desen
Jacob Cornelisz genoegsaam in moet willigheijt, en mest
sijn groep en Lage stal, met een koude nevelagtige
oosten wint, sijn oost stallen uijt ende die anderen daags
den 25 dito, doen waren alle sijn vijf koijen sieck
ende op den 30 Janu 1714 doen sterft van hem een koe, en
op den 31 dito doen sterft van hem twee koijen ende
de twee anderen die worden beter

(blz. 41)

eerwaarde en seer gewenste broeders Etz
wel ligt sout gij mij vragen Ik verneem
wel uijt u schrijven dat gij niet alleen den voor-
leden geheelen somer, op de sendinge, en op de wercken
van pestilentie die de Heere onse godt regtveerdigh
om onser sondenwille door sijn almagtige kragt
aen 't runtvee gewrogt heeft, gelet hebt, maar
voor al hoe dat gij oock den gehelen winter, tot dus
verre toe, seer naukeurigh hebt agt gegeven, op den
Jegenwoordige werckelijcke pestilente plage
die onse godt noch dagelijckx oeffent aen 't selve vee
want gij en schaamt u niet om aen de menschen
te seggen, hoe dat niet eenen beest in uwen dorp
van dese winter tot dus verre toe, aen de voornoemde
plage is sieck geworden, of gij hebt ondervonden en
aengetekent, dat die Luijden altemaal daags te voe-
ren eer hare beesten sieck wierden, hare koegroepen
of hare Lage stallen met messe uijtgemest hadden
en de daarom waarde broeder, om met ordre mij daar van
te onderrigten, soo woude Ik voor eerst wel van u
weten ofte gij aen de besmette koebeesten en die
bij den gemenen volcke, noch voor gesont en sonder
eenigh mancquement gehouden worden, geen klare
en gewisse kentekenen aen eenigh soo danigh besmet
runt vee kunt sien, te weten, dat sij met een vierige
pestilentale quale aengedaan sijn, en de als gij mij
dat selve bij desen gesegt hebt, dan versoeck Ik ook
verder van u, dat gij mij dan eens beschrijft
de klaarste en waarste kentekenen, die de koebeesten
hebben en vertonen, als sij aen dese plage sieck
worden, en de hoe dat het al gaat met deselve in
hare droevige sieckte, tot haar doot toe

Ick antw. met een volkoemen ondervindenge hierop, daar sijn
koebeesten die hebben eer sij sieck worden seer klare
en ware kentekenen, van dat sij dese pestilentale quale
onder de Lee hebben
maar Ik gedencke voor eerst hier bij dat het groot ver-
lies van soo veele schoone koebeesten den verstandigen
en opmerckenden koehouder wel sal begrepen en onder-
vonden hebben, dat sijn runtvee, eer het sieck wierde
klare ware en gewisse kentekenen hadde van sijn pesti-
lentale quaal---- maar ten anderen, soo segh Ik tot
den geenen, die tot desen tijt toe noch geen agt genoegh ge-
geven hebben op haren runt vee: met de woorden van
Job, die hij eens seijde van sijne plage tot onderrigtinge van
van sijne vrienden, in sijn boeck het 12 kap: veers 7
en de waarlijck vraagt doch de beesten en de elck een van
die sal 't u leeren, en de vraagt gij mij wat klare ware en
gewisse kentekenen de besmette en infecterende koe-
beesten aen haar hebben en vertonen, eer sij aen dese
bekende pestilentale plage sieck worden, en de wat kente-
kenen sij hebbe en laten sien, en hooren als sij sieck
worden, en hoe sij vorder in hare sieckte gestelt sijn

dat selve sal Ik met de hulpe godts bij desen aen u seggen
dat is, gaat met een opmerckent verstant na uwe schoone
koebeesten, elck een van die, die swaarlijck en kragt dade-
lijck met dese pestilentale plage besmet en geinfecteert
is, die sullen 't u met klare ware en gewisse kentekenen
leeren, want i: als sij sittende Erkauwen, soo doen sij dat selve
met wat pijn steninge en rutelinge, waardoor sij te kennen
geven, dat haar herte Longe en ingewant met het pest vier
gequelt wort, ten 2: sij geven, en sij laten seer dickwils, soo
bij daagh als bij nagt, veel droge kicken hooren, waar
door sij wel bisonderlijck te kennen geven, dat hare Longe
door 't pest vier gequelt wort, ten 3, soo siet men als sij
gaan sitten, en de stal waar op sij staan, voor veel lager
als agter is, dat sij seer dick wils moeten opstaan
waar door sij te kennen geven, dat haar besmet pestvierigh Herte
Longe ingewant en al haar gedarmte, dat Laagh sitten
voor niet na voeren toe lijden kan, ten 4, soo siet men
als sij op haar regter sijde sitten, dat dan haar derde
pens sack of maagh, die rontagtigh is,dan seer hoogh in haar
buijck bij haar rugge uijt dijnt, waar door sij te kennen
geven, dat niet alleen haar derde penssack of maagh
meer als ordinar is dick uijt gespannen is, maar sij geven
daar door oock te kennen, dat hare derde penssack of
maagh, oock seekerlijck met een vehemente en pestilen-
tale pest vierighe dreck opgepropt en opgevult is,
ten 5, soo siet men, en wel bizonderlijck soo kan men
(met verlof sij het geseijt) het selfs ter degen gaan
ruijken, dat in haar dagelijckxse afgaande dreck
dogh op de eene tijt meerder als de andere
ende soo deselve eerst voortgebragt is, een seer
vehemente ondraagelijcke vierige en pestilen-
late reuck en stanck is, waar door, als een seker
waar en gewis kenteken het selve klaarlijck
en onwedersprekelijck blijckt, dat soo een besmet
runtbeest, sijn gantsche ingewant, van hert, Longe
milt, pens sacken, maagh en gedarmte, het selve
al t' samen, met rottent, en met verrottent
vierigh pest vier, kragt dadelijck van binnen
met verderffelijcke verderventheijt werckende
is, ten 6, soo siet men en verneemt oock dat sij haaren
water of gier niet alleen met kleijne en seer dick
wils waterloesinge het selve quijt maken, maar
oock, dat haren water of gier, soo brack niet is
als wel voor desen, waar door sij te kennen geven
dat het water sijn oude kragt verliest, en het
pest vier haar daar oock dringt, om veelmaal te
moeten Lossen, ten 7: sij sijn seer Jugtigh aen 't Lijf
willende sommige haar Huijt en haier afbijten, waar
door sij te kennen geven, dat het pest vier al in haar
bloet werckende is, ten 8, op 't Laast, als het na bij is
om met sieckte uijt te breken, soo recken sij haar dick wils
waar door sij te kennen geven, dat het pest vier, nu
door alle # doorkroepen is

O mensche dit en is niet gesegt hebbent de meeste koebeesten onder de leden dat sij daar alle aen sterven sullen want de Heere onse godt die kanse door sijn groote kragt soo sonder middelen als met middelen behouden dat sij niet en sterven ende hij kan het gesondene, kragteloos maken
---

hare Leden

(blz. 43)

ende soo ras als alle dese t'samen gevougde pestilentale
verderffelijcke werckinge, soo de inwendige, als
uijtwendige deelen van het besmette beest, met
kragt ingenomen en overwonnen heeft, dan
soo siet men niet alleen met klare kentekenen
dat sulcken runtbeest sieck wort, maar men onder-
vint oock met klare kentekenen, hoe het haar in
haar sieck worden, als oock in hare sieckte
toe draagt
eerstelijck, soo ras een runtbeest sieck wort, soo ver-
liest het sijn Eetlust, en het en Erkauwt niet
daardoor te kennen gevende, hoe dat sijn derde
penssack of maagh, niet alleen geen ge erkauwt
Hoij of ander voetsel wegens sijn opgepropte
volheijt hebben wil, maar voornaam omdat de
selve derde penssack of maagh sigh selven
door het pestilentale verderf van dreck, die daar
in vieriglijck verhittent vast sit, den doorganck
toesluijt, soo datter op die tijt, niet meer in,
noch uijt wil, ende soo langh die maagh van het beest
toe blijft, soo en maakt het geen melck meer
ende het en geeft aen sijn kalf, soo het beest
met kalf is, en oock aen sijn gantsche lichaam
geen voetsel meer, soo Langh segh Ik, als de maagh
toe blijft
ten tweeden, daar op wort dan het beest seer
Huiverigh, en van buijten aan sijn Heele lijf
seer kouwelijck en de eenigen die het Heel
swaar en sterk sieck worden, die rilhoofden
van kouwelijckheijt, ende dan soo staat het
selve beest te gelijck seer dommelijck dof
en treurigh, ende eenigen wel een dagh alsoo
gestaan hebbende, krijgen de groote scherpe
en sware Hitte aen haar geheele lijf, ende dan
slaan hare slagaderen seer snel sterck
en ongelijck, ende hier op volgen dan alle tekenen
van benauwtheijt, en die geduijrigh met groote
en sware pijn aengroijen, ende die bestaan in
een gestadigh gesteen dat men seer verre
kan Hooren, ende daar na volgen Hevige
hijgingen als van de alder uijtterste vermoijt-
heijt en benauwtheijt hares Herten, en de sij
sien, in soo een droevige staat, den menschen
aen om hulp en bijstant, maar Ach wel veel
raat, maar weinigh baat.

in dese plage toepasselijk JoH 2 V:18 O Hoe sugt het vee, de runder kudden sijn bedwelmt

het welck een medelijdent gemoet tranen uijtstort, van
ware boet, Ja selfs in eenigen wert een diep zugten
gehoort, gelijck in soo een plage wel behoort ende
men siet oock aen de meeste ziecke beesten, dat sij
bij trappen hoe langs hoe meer een seer verdorven
stinckent en schuijment sever, en dragtige materie
uijt haar mont en uijt haar neusgaten uijtlopen
en quijt worden, Ja eenigen hebben agter aen 't endt
van hare tonge, en oock sommigen aen de sijde van haar
tonge seer quade sweren en blaarkens, en de als die ge-
schrapt worden, soo komt daar stanck en wateragtige
vogtigheijt uijt, en de de meeste van die, die swellen in
haar zieckte seer dick op, en de die krijgen oock in 't
midden van hare sieckte, een seer swaren dunnen swarte
en stinckende en seer besmettelijcken buijckloop, ende
dat en hout niet op voor dat sij doot sijn, ende eenigen
die in hare sieckte opgeswollen blijven, en niet, of weijnigh
quijt worden, die persen niet alleen met groote bangigheijt
tot dat sij doot sijn, maar sij sterven de benauwtste
en bangigste doot van alle de beesten
Ja wij hebben het alhier met onse oogen aenschouwt
dat sulcke beesten in haren aenkoemenden doot, soo
bange en benauwt waren, dat hadden sij los geweest
sij souden om soo te spreken in de Lugt gesprongen
hebben Ja ik hebbese gesien die op haar rugge uijt de stal rolden
Eerwaarde broeder wel ligt sult gij mij vorder
vragen, gij hebt oock al voorens gesegt, en oock aen-
getekent, datter tot uwent Lieden hebben # geweest en noch
sijn die niet alleen seer vuijl en slordigh met hare
koijen omgaan, maar die haar noch dagelijckx
tegens alle getrouwe waarschouwinge niet ont-
sien, om met ontijdigh uijt messen deuren daar
de wint inblaast open te laten staan, gebroijt
nieuw Hoij te voeren, den stanck van opgepropte
stallen met messe, vuijl te laten stincken in de
beesten haar neusen, als andersins, voortegaan
soo is 't, waarde broeder, dat Ik bij desen oock van uE
wel eens daar van woude onderrigt wesen, hoe en op wat
wijse gij het ondervint, dat den reukelosen koehou-
der, met nieuw swaar gebroijt hoij te voeren, en met
sijn stallen soo stinckende vol te laten, ende die dan
gelijck gesegt is, soo dan maar onvoorsigtigh uijt-
mest, waar door het gebeurt, dat hij sijn besmette
koebeesten (voor soo veel in hem is) des te eerder en
meerder daar door in hare besmettinge voortset
en sieck doet werden
Ja antw: hier op en dat met soo veel wijsheijt en
ondervindinge als de Heere Jegenwoordigh aen mij

Eerstelijck

(blz. 45)

voor eerst soo moet Ik voor af seggen, hoe Ik wel weet
en staande houde en hoe het oock waar is het geene Ik
in dit schrift seer dickwils hebbe gesegt, en als noch
bij desen segge, hoe dat de heere onse almagtige godt, niet
alleen in 't voorste, maar voornaams in 't Laaste van de
voorleden zomer, soo alhier in ons dorp als oock over onse
gemeente en maatlanden, seer veel swevende vale paarse
vierige venijnige stinckende verderffelijke pestilentale
Lugten nevelen dampen en dauwen, tot straffe van onse
sonden, heeft gesonden gehadt, waar door niet alleen
een groot getal onser koebeesten de eene meer de ander
min # van selve sijn besmet en geinvecteert geworden, maar die werckende
en die voortsettende en die venijnige, en infecterende pesti-
lentale kragten van dage tot dage, soo door 't in asemen van de
selve, als oock door 't Eeten van 't besmette gras, en door 't drincke
van 't besmette water, vermeerderende en verswarende, soo
segge Ik, soo hebben voor 't meredeel van onse koebeesten, deselve
de voornoemde verderffelijcke en voortsettende, en verswarende
pestilentale kragten en werckingen in de voorleden zomer
alsoo ontfangen, maar nu sal Ik als bij ondervindinge voortgaan
en spreken van 't Hoij, als die de wat daar in, en annex is,
eerwaarde broeder, het Hoij dat de koebeesten Eeten
dat Erkauwen sij seer fijn in dien het Hoij soo gesont is
als voor desen, so trecken de koijbeesten door 't Erkauwen
van 't selve, het aengename en voetsame zap en vettigheijt
met smaack daar uijt, welckers voetsame zap en vettig-
heijt, niet alleen door 't geheele Lighaam van 't beest kragt-
dadelijck wercksaam is, maar een gesont dier, van sulck
reijn en gesont hoij Eetende en Erkauwende, maakt melck
die botterigh en goet is, en oock sijn gebeentens, vlees, Huijt
bloet en al sijn ingewanden en al sijn Leden, die worden
door 't selve groijsaam vettelijck en welvarende
Ja Ik en weet in ons gantsche Lieve vaderlant, geen Hoij
dat meer voetsaamheijt zoetigheijt en vettigheijt plagt
in sigh te hebben, dan het Hoij dat op het Eijlant
marcken wast, want dat dit waar is, dat hebbe Ik selver
seer dickwils ondervonden, Ja het selve Hoij, dat daar wast
dat en is niet alleen seer vol van voetsame sap vettigheijt
en kragt, maar daar is oock sulcken Lieffelijken aengenaam-
heijt bij dat wanneer een mensch het selve Hoij kauwt
al waren 't drie Hoijtjes, hij daar uijt zugen kan een
zap, soo soet als Honingh en Honinghzeem ende
alschoon de marcker lieden het selve Hoij hare koijen
sonder Eijts anders daar bij te doen als water
koemen te voeren, soo hebben sij evenwel des winters
daar van de miltste, vettste, en groijsaamste koijen
in Hollant

Maar nu op stal de koijen nieuw, en voornaam vaal root
gebroijt hoij Eetende dat Erkauwen sij fijn, en door Er-
kauwen van 't selve, soo trecken de koebeesten daar nu
het goede dat daar noch in is uijt, en het verderffelijke
dat daar in is, oock uijt, het goede voetsel sap en kragt
dat werckt voor soo veel het kan, door alle Leden
van het beest heen

waardoor het beest botterige melck maakt en aen alle
sijne Leden groijsaam is, voor soo lange alser noch Ee-
nigsins reijn goet of bloet aen 't selve beest is, dat door
het pestilentale fenijn noch niet overwonnen is,
maar het pestilentale verderffelijke verderf, dat
het selve besmette beest al in 't velt ontfangen heeft
en de nu noch dagelijckx bij het selve ontfangene in Ee-
tende venijnige verderffelijcke verderf, door alle
de leden van 't besmette beest voortwerckende
en de oock noch dagelijckx door 't Eeten en Erkauwen
van 't nieuw vaal root gebroijt Hoij, wegens het ver-
derffelijke eninfecterende verderf dat daar noch
in is, meer en meer het perstilentale, dat al te voeren
in deselve besmette beesten verderfende is, voorset
vermeerdert en verswaart, en de dan hier noch bij-
gevougt en bij koemende, den dagelijckxen verderffe-
lijken en verdervenden onreijnen reuck, en ver-
meerderden pestilentalen stanck, die de besmette
koebeesten selver uijt haren afgaanden dreck
in asemen en ontfangen, Ik segghe, soo doende over-
winnen dese 't samengevougde verderffelijcke en venijnig
werckende kragten, alle mettertijt, alle inwendige
en uijtwendige Leden en delen van het besmette beest
waar door het pest hebbende runtbeest in al sijn reijn
goet, en bloet, over wonnen wert, en overwonnen sijnde
soo wort het beest niet alleen sieck, maar het en maakt
oock geen botterige melck meer, en de en kan dan oock
niet Langer sijn kalf voeden noch oock geen een Lit, of
deel aen sijn gantsche Lighaam,

dogh waarde broeder gij moegt seggen wel ondervint
gij geen onderscheijt in 't zieck worden der beesten
want daar sijn beesten die sieck worden ende dan
voor die tijt daar niet aen sterven, maar wederom
gauw worden en daar noch noch botterige melck
naken en geven

Waarde broeder hierop Antw Etz
Ach segh Ja, Ik hebbe wel een ondervindelijcke onder-
scheijt in 't zieck worden der beesten ondervonden
ende die met mij daar op gelet hebben
die sullen met mij oock wel ondervonden hebben
dat het selden gebeurt is, dat het eerste # beest dat op een
man sijn stal zieck wierde, dat het selve beest wederom
gauw wierde, maar dat sijn sulcke beesten, die op die tijt
doen sij sieck wierden, niet sieck wierden door overwonne
pestilentale kragten, gelijck Ick alvorens gesegt hebbe
maar dat waren en sijn sulcke beesten, die noch niet
voor die tijt soo overwonnen waren, als de eerste, om Eijge-
lijck door haar Eijgen quaal te moeten sterven, maar
voornaam door overslaan en aensteningh van de andere

siecke beesten, ende sulcke siecke beesten, alschoon
sij voor die tijt opkoemen en schijnen herstelt
te sijn, soo en sijn dese beesten, door dese hare sieckte
seer dickwils niet geheel gereijnigt, en van hare ver-
derffelijcke inwendige voortgaande verderf verlost
och neen, want de bevindinge van dese beesten die
Leert wel anders, Ja men hoort en siet noch dagelijx
dat die eens sieck hebben geweest, daar wederom
sieck worden, en dan noch aen de plage sterven
eerwaardige en seer geliefde broeder, wel Ligt sult
gij mij bij desen noch een woortje vragen, hoe Ik het
noem, als bij occasie de Hooge en lage stallen
uijtgemest worden, en de dat dan de koebeesten
seer dickwils en seer schielijck daar op sieck
worden

Waarde broeder hier antwoorde Ik op Et
dat noem Ick beroertenisse # verschietenisse, aenblasinge aen-
settinge en aen, en ontstekeninge, gelijck seer
dickwils in pestijden onder de menschen
wort bevonden, en de soo oock onder de koe-
beesten

Want als de koegropen en lage messtallen seer
langsaam werden vergadert, en met een pestilen-
tale opgepropte koedreck vervult wort, soo
heeft en geeft niet alleen de voornoemde koe-
dreck een seer swaren pestilentale reuck en stanck
van haar, maar als dan die stinckenden en pesti-
lentalen koedreck seer vuijl slordigh en onvoor-
sigtigh omrorent uijtgemest worde, en de terwijl
men daar mede besigh is, de besmette en pestilen-
tale Lugten en fenijnige nevelen en dampen daar
in drijven, soo onstaat soo door de volle opproppinge
van de pestilentale dreck als oock door de omroringe
van deselve, en door de Langsame uijtmessinge van de
selve een seer swaren pestilentale reuck en stanck
die niet alleen een Huijs vervult met reuck en stanck
maar voor al die de # sware besmette koebeesten (die nu Juijst
op die tijt, seer heet en swaar met het werckende
pest vier staan, en de die oock nu Juijst op die tijt op ‘t
poinct staan om aen haar quaal haast sieck te
worden, die worden dan, soo door de voornoemde pesti-
lentale reuck en stanck van haar Eijgen afgaenden
dreck als mede door de koude indrijvende pestilentale
Lugten nevelen en dampen soo beroert en ontste-
ken, dat sij haast beginnen te rillen en beven, gelijck

(blz. 48)

Ik eens met mijn Eijgen oogen gesien hebbende, Ja dit geschiet
des te eer en meer, soo wanneer Juijst op die tijt, den
onvoorsigtigen Huijsman, sijn koijen, des smorgens en des
avonts op die selev dagh, niet alleen seer vaal root ge-
broijt hoij te Eeten, maar oock seer veel kout
water te drincken gegeven heeft, alle welcke schade-
lijcke saken den swaren besmetten beesten, soo beroert
en aenset dat Ik segh, datter geen snelder wegh en
middel is om sware besmette koijen sieck te maken
als de voorschrevene middelen en wegen van be-
beroerdenisse. Ja Ick segh hier moch bij, isser geen
pestilentale reuck en stanck in haar afgaande dreck
soo en let het uijtmessen niet, maar nu bevint men
datter een swaren pestilentalen reuck en stanck
in de besmette beesten haren afgaanden dreck is,
daar uijt soo is dan seer gemackelijck te besluijten
dat de meeste koebeesten alhier, den verdervende
en venijnigen pestilentie onder de Lee hebben
Etz

eerwaardige broeder, ende aen alle die het welwesen
van ons Lieve vaderlant beminnen en toegedaan
sijn, het is bij desen alsoo, dat Ik voor u Lieden
niet kan verbergen, het geen in de zaterdaagse
Courant van 6 Jan: 1714, ende daar in uijt
Hamburgh van den 2 Jan: 1714 wegens een recept
om de kranckheijt van ‘t Hoornvee, te genesen
en Luijt het selve recept van woort tot woort
al dus

Hamburg den 2 Jan 1714

Men versekert hier te hebben ondervonden dat
knoffeloock met Aardbeezie kruijt in melck gekookt
een kragtigh middel is om de kranckheijt onder ‘t
Hoornvee te genesen, te weten, als men de melck
met de ingredienten kout geworden sijnde, de beesten
in geeft.

dat is of moet wesen na mijne
ingegevene gedagten

Neemt drie ofte vier bolletjes knoffeloock, ende
ontrent vier Loot Aardbezie kruijt, ende ontrent
een Hantvol de scherpe bladeren van den genever
boom, of ontrent 20 besien van deselve boom
ende doet die al t’ samen kleijn gesneden of gekerft
in een mingelen zoetemelck, en kookt het selve

ontrent een half uer, en laat het dan, wel toegedeckt
met sijne ingredienten Lauw werden, en geeft het selve
dan, het siecke beest in, ende deckt het beest
met een deck warm toe, ende hout het dan een
wijle tijts gaande, en set het beest dan op een
reijne plaats daar het voor, als agter wat hooger
staat, ende indien het beest van dese ingegevene
recept wacker sweet, soo sal 't selve beest
met de Hulpe goedes, voor die reijs wel genesen
maar indien gij siet dat dese ingegevene recept
met sijne Ingredienten binnen 8 uijren aen 't
beest naar 't ingeven niet wercksaam genoegh is
soo prepareert aen stonts het selve recept weder-
om, en geeft het beest dan noch eens in, en siet
daar mede waar 't heen wil
Ja het sal oock niet onnut sijn, dat men het siecke
beest, eer men het voornoemde recept ingeeft
aen Elcke agterste bil, een wrangwortelje steeckt
Ja dit alles, moet men soo ras doen, als men siet
dat het runt beest aen dese bedroefde plage sieck wort

dogh dit alles moet een Eijder doen, niet alleen met een
diep verootmoedigheijt herte voor den Heere sijnen godt,
maar oock in de name en vreese onses godts.

In de amsterdamse donderdaagse Courant van den
18 Jan: 1714 daar worden twee recepten in be-
kent gemaakt die beijde gedruckt te bekoemen
sijn, soo bij Johan van der Spijck ordinaris drucker
tot Zutphen als mede tot Amsterdam bij Johan
Backer op 't kamperhooft in de roo fonteijn
van welcke gedrukte recepten tijmon Jacobs een
zoon van Jacob tijmons op maandags avonts den
22 Jan, aen mij heeft vertoont een van deselve
dagh bij ons soo ongefondeert en ongerijmt bevonden
dat niet waart is, om het selve alhier te beschrij-
ven.

NB.
Jacob tijmons
hadt nu selfs
5 of 6 siecke
koijen, daarom
hadt sijn zoon
een gekogt

eerwaarde broeder, Ick en kan oock bij desen
aen uE niet verborgen houden, het geen Ik in de
dijns daagse Amsterdamse Courant van den 30 Jan
1714 en daar in uijt Hamburgh van den 23 Jan 1714
wegens een recept om de kranckheijt onder 't Hoornvee
te genesen, hebbe gelesen, en Luijt van woort tot woort
aldus

Hamburg den 23 Jan 1714

Men siet hier hierin onse Courant een advertissement
behelsende een geneesmiddel voor de sieckte der Hoorn-
beesten 't welck seer Heijlsaam soude sijn, ende daarom
op ordre van onse regeringh in de Courant is gestelt
het selve Luijt aldus

(blz. 50)

Namentlijk

Rec Herb. aristolachie rotuniae
Veroniea a m viii
pulmonariae
Hissopi
Schardii a m iiij
Rad gentianae
angelicae
petasitidis
tormentillae
Cardopat. a ℔ nz
Bacc. Lauri
iuniperi a vuciae xii
misee fiat pulvis

Van dit poeder geeft men 2 loot aen de beesten in
3 of 4 dagen agter een, en de soo de sterfte van 't
vee in de beurt blijft deuren, moet men na ver-
loop van 8 dagen het ingeven van 't medicament
herhalen, en kan dit poeder met water gemengt
bequamelijck aan 't vee ingegeven worden
men soude oock konnen nemen Heriaca Diatesserom
en insgelijckx twee Loot daar van met wat water
gemengt in een Hoorn den beesten ingegeven
drie of vier dagen agter een, evenwel is het sulckx
dat het eerste gemelde poeder beter en van meer
deugt is, dan dit Laaste

dese voornoemde poeder, of poeders, den koebeesten
die de meeste menschen noch voor gesont houden
alsoo ingegeven als voorschreven staat, soude niet
quaat maar noch wel eenige deugt doen

Ja eerwaardige broeder Etz de wijle in deselve
dijn daagse Courant uijt den Hage van den 28 Jan
1714 geschreven wort van een placaat rakende
de voortsettende besmettelijckheijt der beesten
en de om deselve voor soo veel als mogelijck is,
te verhinderen, soo is 't , dat deselve placaat
door den buurmr Wijgert Jacobsz backer aen mij
is ter hant gekoemen, en de Ik vinde bij desen
goet, om deselve van woort tot woort alhier te
insireren

(blz. 51)

placaet

De staten van Hollant en westvrieslant allen de
geene die dese sullen sien ofte Hooren lesen zalut
doen weten, alsoo wij tot ons groot Leet wesen
berigt werden, dat de zieckte die sigh eenige tijt her-
waarts op verscheijde plaatsen in dese provintie
onder het runtvee heeft geopenbaart dagelijckx meer
en meer quam toe te nemen, soo is 't, dat wij ons ver-
pligt vindende tot weringe ende stuijtinge van de voor-
schrevene sieckte alle mogelijke voorsorge te gebruijken
oock te doen de nodige voorsieninge tot conservatie
ende behoudenis van het vee goetgevonden hebben te
interdicieren ende verbieden gelijck wij interdicieren
en verbieden bij desen, gestorvene ossen, koijen, kalve-
ren of eenigh krengh van wat aart het sij, te werpen
in de zuijder zee, in eenige meeren, rieviren, graften
slooten, of eenige wateren op peene van vijf en twin-
tigh guld: op Eijder beest of krenge te verbeuren
en daar en boeven arbitraire correctie tot laste
van die geene die het selve onderstaat te doen
maar sal het gestorvene of doode beest, aenstonts
moeten werden begraven, ten minsten drie voeten
diep onder de aarde, ende soo de gront in eenige landen
soo diep niet soude moegen wesen, als dan soo diep
in de gront te begraven als doenlijck is, op een gelijke
boete van vijf en twintigh guldens tot Laste van
de Eijgenaars van de doode beesten.

dat ook niemant eenigh vleesch van siecke
of gestorven beesten sal moegen uijt venten verko-
pen of te kopen, op peene soo wie contrarie sal
koemen te doen te verbeuren mede een boete van
vijf en twintigh guldens, oock wert bij desen alle
Bailliuwen ende officieren gerecommandeert
en gelast, een wakent oogh te houden, en zorgh te
dragen, dat de ordre van den lande tegens het
slaan van beesten ten platten lande om in tonnen
gelegt, gesouten of gerookt te werden stiptelijck
magh werden geopserveert ende geExcicuteert
ende alsoo bevonden wert, dat de Honden, soo in de
steden als ten platte lande over al koemen loopen
waar door de infectie oock wert veroirsaakt
wert bij desenn alle ingeseten belast en bevoelen
hare honden op hare werven te houden op een boete
van vijf guldens, ende dat daar en boeven aen Eijder
een sal wesen gepermitteert de Honden, lopende
buijten de werven, te moegen doot schieten of doot
slaan

(blz. 52)

Wert mede geinterdiceert ende verboden, geduijren-
de den tijt van de ses eerst koemende maanden, eenige
kuijs kalveren te slagten, soo wel nugteren, als
die reets vet gemaakt werden sonder onderscheijt
als mede voor de aenstaande paaschen niet te
slaan eenige zuijglammeren op een boete van
vijf en twintigh guldens op Eijder kalf of suijg-
lam dat binnen de voorz tijt geslagen wert
soo tot Laste van den slagter, als die tot het
slaan Last en ordre gegeven heeft
gelijck oock wel Expresselijk verboeden wert
te slagten koijen, die gemolcken werden, of met
kalf sijn, mitsgaders kuijs Hockelingen ende
veersen op een boete van vijftigh guldens
op Eijder beest, dat geslagt wert, mede soo
tot Laste van den Slagter, als die tot het
slaan Last en ordre heeft gegeven
te Appliceren alle de voorz boetens de eene
helft ten behoeve van den officier die de
Calange doen sal ende de ander helft ten be-
hoeve van den aenbrenger
werdende voorts gelaten aen de respective
regeringen in de steden, ende ten platte Lande
de faculteijt ende magt omme soodanige meerder
precautien, ende ordres te beramen als Eijder
na haar connivientie en na Exigentie van
saken sal oordelen dienstigh en nodigh te
wesen, gelijck oock bij desen placate niet wert
gederogeert of eenige prejuditie gelegt aen
eenige particulire keuren en ordonnantien
reets tot meerder precautien gemaakt
ende ten Eijnde hier van niemant ignorantie
soude moegen pretenderen soo begeren wij
dat dese al omme gepubliceert en geaffigeert
sal worden daar het behoort en te geschieden
gebruijkelijck is, gedaan in den Hage onder
het kleijn zegel van den lande den drie en
twintigsten Jan 1714 onderstont, ter
ordinantie van de Staten en was getekent
Simon van
Beaumont
in 's Gravenhage bij Paulus
Scholtus ordinaris drucker
van haar Ed: groot mog: Heeren
Staten van Hollant en Westvries-
lant Anno 1714 met previlegie

(blz. 53)

eerwaarde broeder wel ligt sult gij mij bij desen
vragen of Ik niet eenige koebeesten nadat sij
gestorven waren hebben sien openen, ende ofte
Ik niet bij een nauwkeurigh ontleden van alle
inwendige en uijtwendige Leden en delen van
dien daar door ordentlijck en onderscheijdelijck
hebben gesien, hoe het met deselve beesten
van binnen en van buijten gelegen waar, en waar
aen sij mogten gestorven sijn

waarde broeder, Ik Antwoorde hierop Ja Ik
dogh Ik en hebbe het selve niet met Hoveerdigheijt
ofte met Curiuesheijt gesien, maar met Eerbie-
dge nedrigheijt en met een verslagene benaut-
heijt mijnes Herten, Ja soo danigh dat de vilder
der beesten gerrit Jacobsz koemin een Eerlijck
en opregt vroem man, die gij mede beneffens
mij al van der Jeugt af aen hebt gekent, tegens
mij seijde, hoe bent gij dus veraltereert en be-
nauwt, gij staat immers boeven de wint, gij en hebt
alsoo geen noot om besmet te worden, want het is
nu oock kout weer, dogh hij en wist niet wat be-
denckeningen dat Ik al hadde Etz
waarde broeder het was dan op voorleden woens-
dagh den 31 Jan: 1714, dat den voorgemelden gerrit
Jacobsz koemin, het gestorvene koebeest van Jacob
cornelisz dat maar ontrent vijf dagen hadt sieck ge-
weest, het selve koebeest in presentie van gijsbert
Lambertsz en dirck gerritsz als gaten gravers en begra-
vers van onse doode beesten, voor mij heeft geopent
ende het eerste dat hij aen mij liet sien, dat was het
Herte van ‘t beest welck Herte niet alleen wel een derde
grooter was als ‘t behoorde, door dien het selve door ‘t pest
vier bol en sponciuees agtigh was, maar het selve Hert
dat was oock seer afgrijselijck om te sien, want het was
gespickelt blauw paars root pest vierigh, en de
in de Holligheijt des Herts, en was geen goet bloet
maar na bij ‘t Hert in een velletje of vlies, daar
quam uijt doen ‘t geopent wiert, enige stuckjes verdorven
geronnen bloet, en de doen vertoonde hij aen mij de
Longe, die was oock niet alleen door ‘t pest vier grooter
en bolder als ‘t behoorde, maar die was oock seer af-
grijselijck na de kant van ‘t Hert toe, om te sien
want hij was al daar seer ~~reet~~ vaal paars root
pest vierigh

ende de galblaas om dat die genoegsaam verrot en ver-
dorven was, die raakte in ‘t handelen aen stucken
en daar quam een seer vuijle Lelijke stinckende, en
verrotte gal ruijgte uijt
ende doen soude hij de milt van de pens af trecken, maar
die scheurde en brack, door sijn bolle bedorven pest
vierigheijt aen stucken---------- ende doen men deselve
wel besagh doen was sij mede vaal root pest vierigh
ende doen opende hij voor mij de eerste en grooste penssack
als oock de tweede, maar daer was niet alte veel ongeEr-
kauwt hoij in, alsoo de koe bijna een volwassen doot kalf
bij hem hadde, en seer dun opgekrompen was, nochtans
soo waren de inwendige rocken van die beijde penssakken
niet alleen van de omleggende ronte der selver penssakken
door verrottinge afgescheijden, maar de inwendige rocken
selver, die waren soo verteert en geconsumeert dat men
niet anders daar van kon sien dan een deel stinckende
ruijgte en de doen opende hij voor mij de derde pens-
sack of maagh, en de die was niet alleen seer dick ront en
groot, maar die was oock tot barstens toe opgespannen
ende doen hij deselve maagh met sijn vil mes opende
doen was ten eersten sijn mes soo scharp niet, dat hij
daarmede door den geErkouwden vastgebackene dreck
kon doorsnijden, want deselve dreck, die was genoegsaam
door een vierige venijnige Hittigheijt tot stof geworden
waarom hij sijn mes moest wetten en scherper maken
ende doen wederom aen ‘t snijden en kerven gaande
soo bevonde men niet alleen, dat de inwendige menigh-
vuldige rocken van de omleggende ronte door een ver-
derffelijke verrottinge afgescheijden waren, maar
de inwendige rocken selver, die waren door de vierige
venijnige en Hittige gebackheijt van den geErkauwden
dreck soo verteert en verrot, dat niet eenen
kamer aen deselve heel was, en de den doorganck na
de darmen toe, die was door der selver pestilentale
vierigheijt soo toe gesloten, en toegetrocken, dat al
hadde men een ijseren scherpen stock gehadt, men
soude deselve niet, als met een groote forcie, hebben
kunnen doorbooren, Ja daar was in die verhittende
vast gebackene stoffelijcke en geErkauwenden
dreck een seer venijnige stinckende stanck, soo dat
den voornoemde gerrit Jacobsz noch van de maagh
moest afscheijden, eer hij alles gevisenteert
hadde, en de doen opende hij de darmen en de
die waren niet alleen gantsch ledigh en met wint
opgevult, maar die waren oock dun en brandigh
ontsteken, soo dat het scheen als of sij door ‘t
venijn haast verteert waren
ende met een woort, soo waren alle inwendige der (?)
leden en delen van het beest, seer Jammerlijck
door ‘t venijn geschonden en verdorven

(blz. 55)

Ja eijndelijck dit koebeest, dat was sijn gantsche vleesch
seer vaal paars root pest vierigh, ende men
konde daar bij wel sien, datter niets aen ‘t beest was
ofte het was altemaal met een venijnige ver-
rottende en met een seer verderffelijcke pestilentie
aengedaan en gecorrumpeert
en de wat het beest sijn gebeente # en Hooft belangt, dat heb-
ben wij vergeten te visenteren doch Ik en twijf-
fele niet, of daar sijnse die het mergh van hare gebeentens
door ‘t pest vierigh fenijn genoegsaam sijn geconsumeert
en de Ik en twijffele oock niet, of daar sijn wel beesten
aen dese plage gestorven, die hare Hersenen door
derselve pest vierigh fenijn, soo versworen en ver-
rot sijn geweest, dat als men hare hoofden en Herse-
nen opende, niet anders daar uijt voort quam, dan
een swaren en een verderffelijcken reuck en stanck

dogh eerwaarde broeder, dit moet Ik hier noch bij seggen
gelijker seer veel, en groote verscheijdentheijt in dese
pestilentale sieckte en in ‘t sterven der beesten is
soo isser oock seer veel groote verscheijdentheijt
in ‘t openen aen haar Ingewanden, en aen haar vlees
als andersins bespeurt en bevonde

Ja den voor-
noemden
gerrit Jacobsz
segt, altoos
en aen alle
beesten die
hij geopent
heeft wel
klaarlijk
bevonden te
hebben, dat
ter veel of
Luttel pest
vier aen ‘t
Herte was

want den voornoemden gerrit Jacobsz koemin en oock den
Huijsman gerrit Lambertsz, die hebben te samen met
waarheijt aen mij verhaalt, hoe sij lieden op den 6 decemb:
1713 een veers, die maar 5 dagen hadde sieck geweest, geopent
hadden, en hoe sij in der selver Ingewant niet alleen
hadden bevonden alle delen te wesen blauw Lauw-
zurigh pest vierigh met een groote en sware stanck
maar dat het vleesch oock ten eene maal Blauw
Lauw zurigh en pest vierigh was, waar uijt seer
gemackelijk te penetreren is, datter in dese pesti-
lentale plage, aen en in der selver beesten
een seer venijnige werckinge is

Op den 20 Januarij 1714 doen krijgt mijn neef Aart
gerritz koppen, na dat hij een back met koedreck
daags te voeren uijt sijn koegroep gehaalt hadde
een ziecke koe, en die sterft op den 20 Jan 1714
en op den 7 febr 1714 sterft van hem noch een koe
en op den 12 febr 1714 sterft van hem noch een schoone veers

Op den 30 Jan 1714 doen sterft van Hendrick gerrit
Louwen een veers.

(blz. 56)

Op den 2 febreuw 1714 doen sterft van Lambert Willemsz pronck,een pinck, ende op den 6 febr 1714 doen krijgt hij een ziecke koe en veers, na dat hij daags te voeren sijn groep stal uijtgemest hadde, en op den 11 feb: 1714 doen sterft van hem een koe en pinck, en op den 12 dito doen sterft van hem een veers,

Op den 2 febreuw: 1714 doen krijgt gerrit Jacobsz koemin, terwijl hij sijn groep uijtmest een ziecke koe, en die sterft op den 5 dito

Op den 7 febreuw: 1714 doen sterft van Jacob tijmonsz een koe, ende den 12 dito een koe

Op den 11 ffebreuw: 1714 doen sterft van tijmon klaaz een koe

Op den 3 febreuw: 1714 doen sterft van klaas meijnsen sijn Laaste koe

Op den 12 febr: 1714 doen sterft van grietje gerberts weduw: van Cornelis Willemsz
een koe, en de op den 14 en 15 dito, doen worden voort alle hare koijen veerz pincken en kalveren zieck, en dat wel Juijst op die tijt als haar Lage stal vol stinckende messe was, en haar koegroep uijtmeste, en voornaam dat wel te noteren is, oock Juijst op die tijt als sij de koeijen haar sterckste vaal root gebroijt Hoij te Eeten gaf

(blz. 57)

Eerwaardige broeder, wel ligt sult gij noch tegen mij
seggen, mijn waarde en seer geliefde broeder, alsoo
uE niet alleen aen mij, maar oock aen alle koe-
houders in ‘t bisonder, en de voorts aen alle Liefheb-
bers van onse lieve vaterlant bij desen in ‘t alge-
gemeen hebt bekent gemaakt, de oirsproncken van be-
smettinge aen ‘t runt vee, de werckende voortsettinge
en voortgangen aen ‘t selve; de schadelijcke beroere-
nissen die den # onvoorsigtige koehouder aen sijne beesten gedaan
heeft, de klare en ware kentekenen der beesten
die noch voor gesont gehouden worden, de klare en ware
kentekenen der beesten die sij hebben, en vertonen
als sij sieck worden, de klare en ware kentekenen
der beesten, die sij met pijn hebben en vertonen
in hare sieckte, en doot, en de klare en ware ken-
tekenen die de voornoemde beesten hebben van hare
pestilentie na haar doot, soo is ‘t, dat Ick bij desen
noch wel vorder van uE woude weten, offer bij
de voorgaande remedien die gij albereijts hebt aenge-
wesen, noch niet Eijts soude moegen wesen, dat tot
behulp der beesten soude kunnen dienen, soo voor
die geene, die de meeste menschen noch voor gesont
houden, als oock voor die geene, die men nu siet
zieck te sijn

Mijn waarde broeder, dit moet Ik aen uE voor af-
seggen, Ik hebbe niet alleen den voorleden Somer
en de nu noch dagelijckx, tot dus verre toe
aen den menschen desen aengaande veele saken
en behulp middelen gesegt, maar sij veragten
voor het merendeel mijne woorden en raatgevinge
en sij sperren hare mont menighmaal seer
wijt tegen mij op, en de als Ik bij na noch een goet
eerlijck man, tot wat goets in desen hebbe gebragt
soo komt datelijck de menigte te samen, en sij
praten dat dom de goede man wederom uijt sijn
hooft, warom mijne ziele in verborgene
plaatsen niet alleen over haar # schandelijk doen bitterlijck weent
en schreijt, sij wouden dogh na goede raat Luijsteren
maar daar en boeven soo bidde Ik noch dickwils
voor haar, dat haar godt noch mogte geven
een verligtent verstand, om dat noch te doen
‘t welck tot haren besten dient
maar och neen, want hoe kragtiger en hoe bondiger
Ik aen haar de waarheijt segge, om te geloven
en goede raat te doen, hoe meer sij mijne woorden
tegenstaan, gelijck op heden noch aen mij geschiet is
daarom segge Ik, sij slaan mij met de tonge en sij
dreijgen mij oock op de kinnenbacken te slaan

Jeremia 18
v: 18 : en
1 koningen 22
veers van 13 tot
aen ‘t Eijnde toe

ende och broeder dat Ik de woorden dien Ik tot haar
spreke, met haastigheijt, met gramschap ofte met onge-
gerijmtheijt tot haar sprack, sij hadden reden om na
mij niet te willen Hooren, maar waarde broeder dat
weten sij en alle die mij kennen wel beter, want Ik
beroep mij op alle hare en op alle die wij kennen, hare
conscientien, dat sij mij van haar leven in 't redeneren
niet quaat of toornigh hebben gesien, en de nochtans seer
veele onder haar die weten noch wel, wat de Heere onse
godt al voor 20 Jaren, in de bekeringe van een Elendigh
sondaar aen mij bewesen en gedaan heeft, maar waarde
broeder wel Ligt sal de Heere onse godt sijn dreijgement
over ons uijtvoeren, en 't geen hij gesproken heeft
door de mont van de propheet Jeremia in sijn boeck
op het 9 kap: veers 10, Ik sal een geween ende eene weeklage
opheffen over de bergen en de een klaagliet over de Herders-
Hutten der woestijne, want sij sijn afgebrant datter niemant
door en gaat, en de men hoort er geen stemme van vee
van de voegelen des Hemels aen, tot de Beesten toe
sijn se weggesworven, door gegegaan

Edoch waarde broeder om uE: evenwel hierin Enigsins te
voldoen, soo weet gij met mij wel, of ten minsten soo hebt
gij het wel gehoort, dat alle runtvee dat swaarlijck
aen dese pestielentale quale is sieck geworden geweest
seer weijnigh Hulp en reddinge heeft ontfangen gehadt
ende Ik segge hier noch bij, dat het voor mij oock al te
swaar is, om een runt beest, dat aen de voornoemde pesti-
lentie seer swaarlijck sieck en kranck is, mensche-
lijcke raat daar voor uijt te konnen vinden, want de
meeste beesten die daar aen sieck worden, die sijn met
sulcken Hevegen fenijnigen pestilentie geinfecteert
dat sij niet wel te genesen sijn, al 't welck ons de droe-
vige dagelijckxe ondervindinge niet als alteveel
leert, doch waarde broeder, de wijle het ons onbekent is
wie de Heere onse godt, al wil laten sterven aen
de selve plage, ende aen ons oock onbekent is, wie
hij al met sijn gesegende middelen wil in 't Leven late
soo sal Ik evenwel met de Hulpe godts, aen uE, en aen
alle koehouders in ons Lief vaderlant, eenige remedien
en Hulp middelen aen de Hant geven

Raat en remedien voor koebeesten
die bij de meeste menschen noch
voor gesont worden gehouden

1 Soo lief als Imant sijn koebeesten in 't Leven wil houden
ende soo lief als Imant sijn tijdelijke welvaart bemint
soo moet den koehouder zorge dragen, dat hij sijne
koijen, soo langh sij op stal staan, geen nieuw vaal root
Hoij te Eeten geve, want het wort alhier waar en klaar-
lijck onder vonden, datter geen vieriger, geen vergiftiger
noch geen doodelijker voorsettende verderffelijck-
heijt is, om de koebeesten bij hare te voeren ont-
fangene vergiftigheijt te doen Zieck worden #
ende Ik soude hier noch bij wel veele hooge redenen kunnen
voegen, doch dat lijt de tijt, noch de plaatse niet

als sulck nieuw vaal root Hoij den koeijen te Eten geven

(Blz. 59)

2 Soo Lief als voorschreven staat, soo moet den koehouder zorge dragen, dat hij de messe en gier van sijne koebeesten soo uijt de groep als uijt de Lage stallen, ten minsten drie maal des daags uijtreijnige, want het wort alhier waar en klaar bevonden, datter mede geen vieriger, geen vergiftiger noch geen doodelijcker voortsettende verderffelijckheijt is, om de koebeesten bij hare te voerene ontfangene vergiftigheijt te doen zieck, en de de Ik soude hier noch bij wel veele hooge redenen kunnen voegen als 't, Ik 't nodigh oordeelde

3 Soo lief als voorz staat, soo moet den koehouder voor soo veel hij kan zorge dragen, dat terwijle hij sijne koegroep, en sijne lage stallen, alle dagen uijtmest gelijck voorseijt is, de koude nevelagtige dampen en Lugten daar niet in laat drijven of blasen, om daar door sijne koijen, de verschietenisse of beroerenisse op 't Lijf te brengen, want het is mede alhier bevonden dat sware besmette infecterende koijen, des te eer en meer daar door zieck wierden

4 Soo lief als voorz staat, soo moet den koehouder voor soo veel hij kan, zorge dragen, dat hij de penssacken van sijne koeijbeesten, niet al te veel hoij 't effens op eenmaal te geven, niet overlade, en opproppe want dat veel Hoij geven op een maal, dat vermeerdert niet alleen hare infectatie, maar dat soude de penssacken soodanigh kunnen overladen en opvullen dat de maagh van 't beest door pestilentale vierigheijt toesloet, want het is oock alhier bevonde, schoon den Huijsman dat niet aflaten wil, dat daags te voeren eer de beesten sieck wierden, sij deselve beesten met wel eens soo veel Hoij als men ordinaris den beesten geeft, hadden opgepropt

5 Soo Lief als voorz staat, soo moet den koehouder in plaats van veel Hoij, veel roggenbroot Lijn en henpkoecken en andere kleijnnodien geven, ende Ick rade hem bij desen, dat hij ten minsten driemaal des daags sijn koijen voere en watere, en vooral dat hij sijn beesten te drincke geve, dick roggen zuren deegs dranck, ofte dick Lijnkoeckx dranck ofte dick boeckweijten meels dranck het sal seeker beter en voetsamer sijn, dan veel nieuw Hoij

6 Soo lief, als voorz staat, soo moet den koehouder alle dagen des morgens en des avonts, een halve roede regt voor sijne koijen, een turf veur aenleggen, en als dat brant, soo moet hij daar op leggen 10 knippelen groen, of droogh Eijcken Hout ende dat t' samen moij brant, dan moet hij daar eens schielijck in storten, een half pintje goede Asijn hij magh oock op 't vier branden, het Hout van den genever boom

6 Soo lief als voorz staat, soo moet den koehouder ten minsten om derden ochtent ontrent een half uer voor dat hij de koijen Eeten geeve deselve ingeven 10 besien van den geneverboom kleijn gestoten of gekerft en die gemengt in een mutsje wijn asijn, want dat sal niet alleen goet sijn voor verdere verdervinge maar oock voor de ontstekene zieck wordinge der beesten

7 Soo magh oock den koehouder, als het wat warmer weer wort, aen Elck beest wel setten twee dragten, een onder aen den Hals, en een aen sijn Lincker agterste bil, en houden die Loopende, tot dat het beter met dese plage is

Raat en remedien, voor koijbeesten
als een zieck wort in de stal

1 soo haast, als den koehouder siet en merckt dat hij een koebeest op sijn stal heeft, dat aen dese quale schijnt zieck te worden, soo moet hij dat selve beest, soo aenstonts van de stal afleijden, en op een andere plaats wel verre genoegh van de andere beesten afbrengen want dat is alhier seer dickwils bevonden seer goet te sijn voor de andere beesten Ja noch beter als Imant maar drie ofte vier koijen heeft en een van deselve wort zieck, dat hij dan de andere # beesten die niet sieck sijn, in een ander Huijs, op een andere stal brengt daar van dese winter noch geen koijen gestaan hebben

2 soo moet dan den selven koehouder sonder eenigh tijt versuijm, alle het Hoij en Stroo, dat soo voor het beest, als onder het beest geweest is, ten eerste verre genoegh weg doen, als oock mede den dreck van ‘t beest onder de aarde begraven, ten Eijnde op dat niet overigh en blijve, dat eenige pestilenlate stanck of reuck soude kunnen veroirsaken al om verdere ontstekeninge voor te koemen

Raat en remedien voor koebeesten die sieck sijn
om ware het den Heere onser godt beliefde, te genesen

(blz. 61)

eerstelijck

1 soo hebbe Ik alvoerens gesegt, en segh als noch, dat
het mij als een sware sake voor komt, om een rund:
beest dat swaarlijck aen dese voornoemde pestilen-
tale plage sieck is daar recepten of remedien
tegens uijt te vinden, die seker en vast gaan
om het selve daar mede te genesen, nochtans
na de kennisse, en na de wetenschap die Jegen-
woordigh de Heere onse godt, bij desen aen mij
verleent, soo sal Ik dienaengaande noch een
recept en eenige remedien seggen en schrijven

2 Ik segh, geen raat helpt, als het quaad deser
pestilentie aen 't rund:vee te diep ingewortelt is
daarom soo moet een koehouder, op het eijgentste
moment, als hij de eerste aenvangh van dese
sieckte Aen 't rund beest siet, of bespeurt, dit
volgende recept en remedien in 't werck stellen

3 neemt een halve aarden kopvol, goede biergest
en een halve kopvol, de moer van mee, en een
half tonnetje triakel, en een stuijver aen
raap olij, en een kleijn weijnigje zout, en menght
dit alle onder malckanderen en maakt het dan
een weijnigh Lauw of warm, en geeft het dan
het beest met een Hoorn in, en deckt het beest
met een deck warm toe, en hout het beest
dan een wijle tijts gaande, en set het dan op een
reijne plaats, daar het voor, wat hooger, als
agter staat

4 en de in dien het beest van dese ingegevene recepte
binnen 8 uren
na 't ingeven wacker sweet, en tamelijcke afganck
heeft, soo isser met de Hulpe godts een Hoepe, dat
het beest voor die reijs wel herstelt sal worden

5 en in dien het beest door dit ingeven, perst om af-
ganck quijt te worden, en het niet en kan quijt
worden, soo helpt het beest, en tast dan agter
in 't beest, en haalt soo gij kont, de stijve dreck daar
uijt,

6 maar in dien gij siet, dat dese recepte met sijne
ingredienten binnen 8 uijren na 't ingeven aen 't beest
niet wercksaam genoegh is, soo prepareert dierge-
lijck recept wederom, en geeft het beest noch eens in
en siet daar mede waar 't heen wil

7 en de in dien gij dit recept wilt kragt doen hebben
soo moet men dit siecke beest binnen de eerste 8 uren
na 't eerste ingeven geen Eeten of drancken geven

(blz. 62)

8 en de in dien het selve beest na de eerste 8 uijren
noch eens het selve recept, is ingegeven geweest
soo moet men dat siecke beest binnen de eerste
16 uren na 't eerste ingeven, geen Eeten of drincken
geven

9 dan na verloop van de 8 of 16 uren, soo mag men
het beest wel eenigh ligt Hoij dat niet gebroijet is
te Eeten geven, en Eetet dat op, geeft dogh niet
te veel

10 en dan magh men het selve wel een weijnigh
te drincken of te slobberen geven

11 te weten, neemt ontrent 6 mingelen reijnwater
en doet daar in ontrent een pont roggenzeur-
deegh, en maakt dat roerende warm, en geeft
het dan, het beest te drincken, en te slobberen

12 ofte neemt ontrent 6 mingelen reijnwater, en
mengt en beslaat daarin daar in ontrent en kop boeck-
weijten meel, en maakt dat roerende warm
en geeft het selve dat beest te drincken en te
slobberen

13 en in dien het beest dat graagh na hem neemt
gelijck Ik weet, dat sij dat alderliest van alle dranck
drincken, soo maakt en geeft het seer dickwils van
dese dranck te drincken, want dit Laaste seer
zagt en voetsaam is ---

14 en doet dan daar vorders mede, gelijck een
verstandige koehouder na gelegentheijt van
saken sal bevinden te behoren

15 het sal oock oock niet ondienstigh sijn dat men
het beest eer men het voornoemde recept
in geeft aen Elcke agterste bil een wrangwortel
steeckt

16 dit alles moet een Eijder doen, niet alleen in de
name en vreese onses godts, maar oock met
ootmoedige biddinge en smeeckingen sijnes
herten tot godt, hij woude dogh in vergevinge
van onse sonden het beest genesen Etz

Maar wat is 't men loopt seer dickwils na vreemde
meesters en hare medicijnen, Ja menschen
die met een droncken hooft aenkoemen gelijck
Ik op Heden gesien hebbe, en menschen die geen
gesonde redenen kunnen geven, doch hierin soo moet
Ik mijne inwoonders prijsen, den sulcken wijsen sij
van de Hant en laten haar maar heenen gaan
hierom soo segh Ik met de propheet Jeremia kapt 46 v: ii
gaat heenen op na gilead en haalt balsem gij Jonckvrouwe
dogter van Egipten, te vergeefs vermenigt gij de medi-
cijnen, daar en is geen Heelinge voor u, of de propheet
seggen wouden, loopt daar niet na, en hebt daar niet
mede te doen, sij konnen u van dese Egiptische plage
niet helpen, daarom soo bidde Ik u alle gij invoer-
ders deses lants quat raat vragen bij den Heere onser
godt, en bij godt vresende menschen

(blz. 63)

Op den 13 febreuw: 1714 doen worden bijna Alle de beesten
van mijn neef Aart gerritsz sieck, na dat hij eenige dagen
sijne beesten van sijn sterckste vaal root gebroijet Hoij
te Eeten gegeven hadde, en hier sterft een koe van
op den 16 februw: 1714, en een op den 17 dito en twee
pincken op den 18 dito ------

Op den 17 febreuw: 1714 doen sterft van Lambert
pronck twee koijen en den 18 dito twee veersen
en den 19 dito twee koijen en des avonts noch een koe

Op den 16: 17: 18: febr 1714 doen werden de twee gebroeders
tijmon, en Jan klaas Volckertsz haar meeste koebeesten
sieck en dat Juijst op die tijt, doen sij haar sterckste
vaal root gebroijet Hoij hare koijen ten Eeten gegeven
hadden, en sterven hier van op den 20 dito twee koijen
en op den 21 deser een koe

Op den 17 febr: 1714 doen sterft van grietje gerberts
weduw: van Cornelis Willemsz een koe, en op den 18 dito
twee kalveren en op den 19 dito twee koijen, een veers
en een pinck en den 21 deser twee koijen 1 kalf

Maar waarde broeder, hier komt nu ter snee
en seer wel te pas, het geene boeven al
aenmerckens weerdigh is, wegens ‘t geene
de Heere der Heere der Heijrscharen onsen
grooten en magtigen godt op woensdagh
avont den 20 decemb: 1713 precies te negen
uren aen mij als wel de geringste van alle
sijne knegten die hem dienen eeren en vreesen
en aen mijn Huijsvrouw en aen mijn eene zoon
Adriaen, en aen mijn eene dogter Melisje
met een grote verwonderinge heeft
laten aenschouwen

Namentlijck

hoe dat Ik op dien voormelden Jare maant dagh
en ure soo als Ik van pieter Jan nieses was gegaan
en koemende bij het Huijs van mijn buijrman
klaas Willemsz boer, daar van daan in 't zuijtwesten
op te sien, soo sagh Ik een wonderbaar ligt
en niet hooger boeven de aarde wesende, dan
ses of agt huijsen hoogh, en in 't eerste aensien
soo scheen het selve te wesen, gelijck een kleijne
nieuwe donckere halve maan, en mijn in gedagten koe-
mende dat het de nieuwe maan niet kon wesen
om dat die al te 7 uren en 40 minuten moest onder-
gaan, soo keeck Ik na het firmament of sterren
Hemel, en sagh de sterren in 't zuijden Helder staan
maar daar stonde dit Ligt niet in, en doen quam
mij in gedagten of het den avont sterre niet en was
daarom soo sagh Ik wederom na den sterren Hemel
en al wederom siende dat dit Ligt, dat doen al won-
derlijck begon te veranderen, niet aen den sterre-
Hemel waar, soo quam mij in gedagten, of dit wonder-
bare Ligt, niet en ware eenige verschoeten sterren
die bij den anderen in 't verschieten bij een gekoemen
waren, want dit wonderlijck Ligt wierde middeler-
wijl terwijl Ik in die gedachten was, van Langagtig
kromagtigh als een swaart tot de ronte van een groote thee pot of ketel
en met veel ligtende voncken viers daarin waren noortwaarts
als een halve maan om draijende, en dan herwaarts
en dan derwaarts, en dan opwaarts, en dan neder-
waarts deijnsende, en dan weder langagtigh worden-
de, en doen van 't suijden na 't noorden wijkende, soo be-
speurde Ik uijt alle dese veranderingen, dat het geen
t' samen verschoeten sterren waren, ende daar
bij sagh Ik een vale damp en lugt # sweeven, die van 't suijden
na 't noorden, altijt voor het Ligt heenen gingh
alle het welcke mijn gemoet en bloet, soo kragtigh
van mijn hooft tot aen mijn toonen toe, door-
trock, dat Ik niet een lit aen mijn lijf, noch aen
mijn gemoet hadde, of daar trock een koude
rillinge door, en doen dagt Ik, het is wel Ligt mijner
oogen schult, Ik gaa na huijs, en als het dan noch
te sien is, soo sal Ik het selve mijn vrouw, en mijn
zoon, en mijn dogter oock laten sien, ende voorts
ontrent 25 roeden voortgaande, soo quam Ik t' Huijs
en t' huijs sijnde, soo opende Ik mijn voordeur, en seijde
tegens mijn vrouw en tegens mijn voornoemde zoon
Adriaen die doe netto, 16 Jaren out was en tegens mijn
voornoemde dogter melisje die doen al 21 Jaren
out was, wat voor een ligt is dat, dat Ligt komt
mij soo wonderlijck voor, dan is het sus, dan is 't soo
is het mijn oogenschult, mijn vrouwe en mijn

zoo sagh de phropheet Habakuk sijnde in 't gebet de pestilentie voor godts aengesigte henen gaan, ende de vierige kole gingh voor sijne voeten henen
Ja dat soude de runderen uijt de stallingen wegh nemen
Habakuk 3 veerz 1: 2: 3: 4: 5: en veerz 16: 17:
soo doet het alhier oock en op meer plaatsen

soon en mijn dogter dit wonderbare vier en ligt siende
seijden sij tegens mij, neen vader, het is u oogen schult
niet, want siet vader dan gaat het opwaarts, dan
gaat het nederwaarts, dan gaat het verder af
vader vader seij mijn soon, daar komt het na ons
toe, kom vader doet de deur toe, het sal hier in
koemen Etz

en waarde broeder het geene in dit wonderlijke
Ligt, en met sijn voor afgaande damp aentemerc-
ken en te overwegen is, dat was, dat dit vierigh
ligt, met sijn heldere glants een weijnigh tijts
scheen stil te staan, ontrent een mans Hoogte
boeven de ijperenboomen van grietje gerberts
daar, en daar ontrent Jegenwoordigh een sware
sterfte onder haar runt vee is, ende van daar
soo sweefde dit wonderbare Ligt, en met sijn
voor afgaande damp, al dalende na onse kerck
toe, en alsoo ontquam het selve vierigh Ligt
uijt onser gesigt

dese twee ge-
sigten die
moeten hier
inkoemen

---

voorwaar waarde broeder, dit wonderbare vierigh
Ligt en met sijn voorafgaande vale dampige
lugt, dat is niet alleen in dese dagen seer toepas-
selijck op die groote sterfte aldaar onder het
runt vee, maar voornaam daar wel bij alle
menschen op te letten staat, dat dit vierigh ligt
en andere vierige Ligten, die hier en Elders
gesien sijn, en alle andere voorgaande swevende
Lugten en vierige dampen, en wonderlijcke
stancken, aen ons altemaal wel klaarlijck
te kennen geven hoe dat de Heere onse godt
op ons menschen alleen om onser sondenwille, seer
schrickelijck vertoornt en als met een
Hittigheijt des viers ontsteken is, Ja broeder
de plagen en oordelen, die geven selver, dit
seer klaar te kennen dat de Heere onse godt
om onser sondenwille seer weesselijck
op ons vergramt is --------
Hierom waarde broeder soo roepe Ik niet alleen
seer dickwils met luijder stemmen, soo tegens
mijn selven, als tegens alle onse Inwoonders
en anderen uijt, Hoort de roede en siet
wie de vierige voncken, en vierige pijlen
van pestilentie uijt sent, om daar mede
te verderven # -beesten, gelijck het selve
de Heere dagelijckx doet, en oock ons men-
schen doen sal, soo een ijder van ons hem
niet en bekere van sijn sondigh ongeloof

den Cieraat onses
lants, onse koe-

en van alle sijne sondelijke sonden, Ja de Heere
onse godt, die sal sekerlijck onse welverdiende
plagen noch meerder en swaarder maken
soo w ij ons, onder sijne slaande Hant niet ver-
nederen en bekeeren

waarde broeder wel ligt sult gij mij vragen
heeft godt de Heere, niet meer sulcken plage
van pestilentie aen 't rundvee gesonden gehadt
als dese Jegenwoordigh is ----

Ik Antwoorde Ja dogh, maar noijt soo swaar
niet als nu, want die pestilentie aen 't
rundvee, de vijfde plage onder de tien
plagen in Egiptenlant, die was soo groot
en swaar niet als dese nu is ---
want het blijckt uijt psalm 105 veers 24
en uijt Exodus 1 veersen 7: 9, dat de kin-
deren Israels, doen sij noch in Egiptenlant
waren in volck magtiger en stercker
waren dan de Egiptenaren
ende het is oock kennelijck uijt Exodus 12 veers
37 dat de kinderen Israels, doen sij uijt
Egiptenlant trocken, ontrent ses maal hon-
dert duijsent mannen behalven de vrouwen
en hun kinderen sterck waren
ende nu soo is het oock kennelijck en baarblij-
kelijck genoegh, dat in Hollant westvries-
lant en in het stigt van uijttregt, meer als
ses maal hondert duijsent mannen behalven
de vrouwen en kinderen zijn, Ik Laat staan
alle de andere lantschappen, als Italien Swits-
serlant Lottringen Hamburgh denemarcken
vranckrijck en meer andere koninckrijken
Landen en provintien, alwaar mede dese
verderffelijcke pestilentie onder het rundvee
woet en grasseert Ergo, dese vierige verderf-
felijke plage van pestilentie alhier te lande
veel grooter en swaarder woet en grasseert
als deselve oijt ten tijde van den verstockten
pharao in Egiptenlant gedaan heeft

waarde broeder, wel ligt sult gij mij hier op vragen
wat middel, of middelen, heeft de Heere onse godt
gebruijckt, doen hij het vee van de Egiptenaren
dat op den velde was, met die vijfde plage van
pestilentie besmettede, en daar mede doodede

(blz. 67)

Ick Antwoorde, moeses en heeft tot pharao niet
anders gesegt, ziet de Hant des Heeren sal sijn
over u vee dat in ‘t velt is, door een sware
pestilentie Exodus 9 veers 3, maar door
en met wat middel of middelen, dat en
heeft moeses niet beschreven, doch even-
wel, soo hebben ‘t de ouders aen hare
kinderen, van mont tot mont, en van geslagte
tot geslagte aen malckanderen gesegt
gelijck dit klaarlijck uijt de woorden van
david psalm 78 veersen 48: 49: 50 bewesen
kan werden, want aldaar segt david ========
ook gaf hij haar vee den Hagel over, en de hare
Beesten den vierigen kolen, hij sont onder
hen de Hittigheijt sijnens toorns, verbolgent-
heijt, en de verstoortheijt, ende benauwt-
heijt, met uijtsendinge der boeden van veel
quaats, hij woegh een padt, voor sijnen toorn
hij en ontrock ook hare ziele niet van den
doot, en de haar gedierte gaf hij aen de pesti-
lentie over--- Waar uijt wel klaar en waar
is, door wat middel de Heere onse godt, het
runtvee der Egiptenaren met de pestilentie
heeft besmet en gedoot, Ik segh, dat waren
vierige kolen, gemengt met vierige voncken
viers, alwaar godt het runtvee der Egip-
tenaren heeft mede besmet en gedoot
Ja broeder, Ik houde mij versekert, ende Ik
en twijfele daar oock niet aen, of het sal
even op die selve wijse geweest hebben
gelijck onse godt alhier, door de swevende
vier vonckige scherpe Hittige en fenij-
nige Lugten dampen en onreijne dau-
wen het selve gedaan heeft
waarde broeder wel Ligt sult gij mij al
verder vragen, heeft godt de Heere
om de sonden des volckx wille, niet meer
diergelijke plage van pestilentie onder
het runtvee gesonden gehadt, dan in
Egiptenlant

(blz. 68)

Ik Antwoorde Ja dogh, maar niet soo swaar als
nu, want de pestilentie onder het runtvee, daar
de prpheten in goedes naam tegens Jerusalem
tegens Zamarien en tegens het Jootse Lant
van gepropheteert hebben, Jeremia 21 veersen
6: 9 Ik zal de inwoonders deser stad slaan, soo wel de
menschen als de beesten, door eene groote pestilentie
sullen sij sterven, en kap: 24 veers 10, ende door de
propheet Ezeechiel 6 veers 11: soo seijt de Heere Heere
slaat met uwe Hant en de stampt met uwen voet en
segt Ach, over alle grouwelen der boosheden van het
Huijs Israels, want sij sullen door het sweert door den
Honger, ende door de pestilentie vallen, Ja selfs die
verre af is sal door de perstilentie sterven
ende door dienselven propheet Ezeechiel 14 veers
19: 21, ofte als Ik de pestilentie in dat selve lant
sende, ende mijne grimmigheijt daar over met bloet
uijtgiete, om daar van menschen en de beesten uijt-
te roeijen, want alsoo seijt de Heere Heere, Hoeveel
te meer als Ik mijne vier boose gerigten, het sweert
ende den Honger, ende het boose gedierte, ende de
pestilentie gesonden sal hebben tegen Jerusalem
om daaruijt menschen, ende beesten daar uijt te
roeijen, ende door de propheet Habakuk in sijn boeck
op het 3 kap veers 5 voor sijn aengesigte gingh de
pestilentie, ende de vierige kole gingh voor sijne
voeten henen

Ja broeder dese boose gerigten die sijn de ongehoorsamen
van godts woort overgekoemen, gelijck de propheet
Jeremia segt in sijn 44 kap: veers 13: want Ik sal
besoeckinge doen over die in Egiptenlant woonen, gelijck als
Ik besoeckinge gedaan hebbe over Jerusalem, door het
sweert, door de Honger, en door de pestilentie, en gelijk
Amos segt in sijn boek op het 4 kap veers 10 Ik hebbe
de pestilentie onder u lieden gesonden na de wijse van
Egipten, Ik hebbe uwe Jongelingen door het sweert
gedoot, ende uwe peerden gevanckelijk laten wegvoeren
ende Ik hebbe den stanck uwer Heijrlegeren selfs in uwe
neuse doen opgaan, nochtans en hebbet gij u niet be-
keert tot mij Spreekt de Heere, die segh Ik, en sijn
aen de Stad van Jerusalem en aen Zamarien en aen
het Jootse lant, soo swaar, soo hevigh, en soo verwoestent
niet geweest, als dese pestilentale plage aen de beesten
in ons lieve vaderlant, want alhoewel dat Jerusalem
Zamarien en het gantsche Jootse lant, seer rijck van
vet was doen nebucadnesar koninck van babel het
selve belegerde en innam Jeremia 39, en 2 regum 15
soo is daar maar een weijnigje door de pestilentie
van gedoot want die als gehoorsame kinderen van godts
woort, daar uijt getogen waren, en niet na Egipten
waren gegaan, Jeremia 42 v: 22, die sloegen godt haar
vee met de pestilentie met, Ergo, dese verderffelijke
pestilentie onder ‘t rundvee, alhier in ons lieve
vaderlant veel swaarder

der en veel meerder albereijts is geweest
dan oijt deselve ten tijde, doen nebucadnesar
koeninck van babel Jerusalem Zamarien en
het Joodtse lant belegerde innam en ver-
woestede

waarde broeder wel ligt sult gij mij noch
verder vragen, heeft godt de Heere om de
sonden des volckx, niet meer diergelijke
pestilentie onder 't rund:vee, als dese is,
alhier te lande gesonden gehadt

Ik Antwoorde, en geloove vastelijck, neen
dogh Ik hebbe eens in een Cronijck schrijver
gelesen, hoe dat nu ontrent drie hondert
Jaar geleden, in 't Lant van Vlaanderen
een sware sterfte onder de koebeesten was
maar hij en schreef niet, dat de koebeesten
aen de perstilentie stierven
ende noch eens, soo hebbe Ik in deselve Cro-
nijck schrijver gelesen, hoe dat alhier in de
Jaren 1508: en 1509 in die twee winters
veele sware stormwinden waijeden waar
door de zeedijcken, soo tusschen muijden en
amsterdam, en soo tusschen Enchuijsen en
medenblick, en bij Hoorn, en bij Schagen
en bij Sparendam, en op meer plaatsen
seer dickwils deurbraken ende hoe dat
doen wel veel beesten verdroncken, en
oock bij gebreck van goet voetsel
storven, ende dat in dien Jare 1509 oock
wel een sware pestilentie in gantsch
Hollant en westvrieslant voornamentlijck
tot Leijden, Haarlem en meuckendam
onder de menschen was, maar dese Cro-
nijck schrijver die en schreef niet, dat de beesten
aen het pest vier stierven gelijck het
nu doet, ende wie dese Cronijck geschreven
hadde, dat weet ik niet, want het voorste
bladt, daar den autheur sal opgestaan
hebben, dat was uijt die Cronijck, dogh sijn
Cronijck begon met de Scheppinge der werelt
en Eijndigde met den jare 1517.

(blz. 70)

Waarde broeder wel ligt sult gij mij verder vragen
en seggen, dese verderffelijcke pestilentie die Jegen-
woordelijck soo Jammerlijck en Erbarmelijck
het rundvee sieck maakt en doot, is die niet
al bij de Heere onse godt, door de mont sijner
propheten Euvangelisten, en naderhant door
sijne getrouwe dienstknegten, aen de kinderen
Israels, en gevolgelijck aen ons is gedreijgt en
bekent gemaakt----------

Ik antwoorde, och Ja, want soo luijden de woorden
van godt door de mont van den propheet moesis
deuternoimium 28 veersen 15: 21: 22: 23: 24: 27: 58:
59: 60: 61: 62: daar en tegen sal 't geschieden, indien
gij der stemme des Heeren uwes godts, niet en sult ge-
hoorsaam sijn om waar te nemen dat gij doet alle
sijne geboeden ende sijne Insettingen die Ik u heden
gebiede, soo sullen alle dese vloecken over u koemen
ende u treffen, de Heere sal u de pestilentie doen
aenkleven tot dat hij u verdoe van het lant, daar
gij na toe gaat om dat te Erven, de Heere sal u slaan
met teringe ende met de koortse, ende met vierigheijt
ende met Hitte, ende met droogte, ende met brantkoorn
ende met Hoeningdauw, die u vervolgen sullen tot dat
gij omkoemet, ende uwen hemel die boeven uwen hoofde is
sal koeper ende de aarde die onder u is sal ijser sijn, de
Heere uwe godt sal pulver ende stof tot regen uwes lant
geven, van den hemel sal het op u nederdalen tot dat
gij verdelget worde, de Heere sal u slaan met sweere
van Egipten, ende met speenen, ende met drooge schurfte
ende met krausel, waar van gij niet sult konnen genesen
worden, indien gij niet sult waarnemen te doen alle de
woorden deser wet die in dit boeck geschreven sijn om te
vreesen desen heerlijken ende vreesselijken name den Heere
uwen godt, soo sal de Heere uwe plagen wonderlijck maken
mitsgaders de plagen uwes zaats het sullen groote ende
gewisse plagen sijn, ende boose, ende gewissen kranckten
sijn, ende hij sal op u doen keeren alle qualen van
Egipten voor de welcke gij gevreest hebt, ende sij sullen
u aenhangen, oock alle kranckte, ende alle plagen
die in 't boeck deser wet niet geschreven ~~sijn~~ en is, sal de Heere
over u doen koemen tot dat gij verdelget wordt
ende gij sult met weijnigh menschen over gelaten worden
in plaatse dat gij geweest sijt als de sterren des Hemels
in menigte, om dat gij de stemmen des Heeren uwes godts
niet gehoorsaam geweest sijt ende soo seijt de Heere
der Heijrscharen, door de propheet Jeremia in sijn
boeck op het 29 kap: veersen 17: 18: 19 ziet Ik
sal het sweert, den Honger, ende de pestilentie onder
hen senden, ende Ik sal se maken als de afschouwelijke
vijgen, die van wegen de boosheijt niet en konnen gegeten
worden

ende Ik salse agternagen met den sweerde, ende met
de pestilentie en de Ik sal se overgeven tot eene be-
roeringe, allen koninckrijken der aarde tot eenen
vloeck, ende tot eenen schrick, ende tot eenen aenfluij-
tinge, ende tot eenen smaatheijt onder alle de volcken
daar Ik se heenen gedreven sal hebben, om dat sij
na mijne woorden niet gehoort en hebben spreeckt
de Heere als Ik mijne knegten de propheten tot
hen sont, vroegh op sijnde, en de sendende, maar gij
lieden hebt niet gehoort spreeckt de Heere --------
ende soo Luijden die woorden van godt, door dienselven
propheet Jeremia in sijn 9 kap: veersen 9: 10 -----
soude Ik se om dese dingen niet besoecken spreeckt
de Heere, ende soude mijn siele haar niet wreeken
aen sulck en volck als dit is, Ik sal een geween, ende
eene weeklage opheffen over de bergen en de een klaag-
liet over de Herders Hutten der woestijne, want sij sijn
afgebrant datter niemant door en gaat, ende men
hoort er geen stemmen van vee, van de voegelen des
Hemels aen tot de beesten toe sijn se weggesworven
doorgegaan, ende soo Luijden de woorden van de propheet
Habakuk in sijn boeck op het 3 kap: veersen 5: 19 ---
Voor sijn aengesigte gingh de pestilentie, ende de vierige
kole gingh voor sijne voeten heenen, en veers 17 alhoewel
de vijgeboom niet bloijen en sal, ende geen vrugt aen de wijn-
stock sijn en sal, dat het werck des Olijfbooms liegen sal
ende de velden geen spijse voort brengen, dat de kudde
uijt de koije afscheuren sal, en de datter geen rundt
in de stallingen wesen en sal, ende soo seijt de Heere Heere
tegen den man godts Ezeechiel in sijn boeck op het 6 Kap:
veers 11, slaat met u hant ende stampt met uwen voet
ende segt Ach, over alle grouwelen der boosheden van het
Huijs Israels, want sij sullen door het sweert, door den Honger
en de door de pestilentie vallen, Ja soo seijt de Heere
noch al verder door de mont van sijnen dienstknegt
Ezeechiel kap: (14) veersen 20: 21, of schoon noach: daniel
ende Job, in ‘t midden desselven waren, soo waragtigh als
Ik leeve spreeckt de Heere Heere, soo se eene zoone
ofte soose eene dogter souden bevrijden, sij souden alleene
hare Ziele door hare geregtigheijt bevrijden, want alsoo
seijt de Heere Heere, hoe veel te meer als Ik mijne vier
boose gerigten, het sweert, ende den Honger ende het boose
gedierte ende de pestilentie gesonden sal hebben
tegen Jerusalem, om daar uijt, menschen en de beesten
uijt te roeijen--- en de soo riep het vier dier, Johannes
selver, dese woorden uijt Openb: 6 veerz 7: 8, en de doen ‘t
den vierden zegel geopent hadde, Hoorde Ik een stemme
des vierden diers, die seijde komt en de ziet

ende Ick sagh en de ziet een vaal paart, ende die daarop
sat sijnen naam was de doot, ende de Helle volgde hem
na en de haar wiert magt gegeven om te dooden tot het
vierde deel der aarde met sweert, en de met Honger, ende
met de doot, en door de wilde beesten der aerde
Ja hoe menigmaal en hoe dichwils hebben wij met
opmerckinge en met beevinge van onse siele, de
getrouwe predikanten in onse lieve vaderlant
dese, en andere oordelen gerigten en plagen hooren
verkondigen, Ja onse Laast overledene domene
petrus Wolfius, een man van wetenschap en
verstant, en een man die vol was met een ijver
godts, hoe menigmaal heeft die man niet alleen
in 't algemeen de aenstaande oorlogen en plagen
uijtgeroepen, maar het is mij noch niet vergeten
hoe particulierlijck hij dese plage uijtriep
doen hij ons Leerde vermaande en waarschouwde
uijt Jeremia 6 veers 8, Laat u tugtigen Jerusa-
lem, op dat mijne Siele van u niet afgetrocken en
worde, op dat Ick u niet en stelle tot eene woestheijt
tot een onbewoont lant----- Ja het is mij oock noch niet
vergeten, hoe dat Ik op den 11 novemb: des Jaars
1711 tot Hoorn was en de al daar den predikant
petrus Wallendal op een woensdags avont sijnde
Bedestont, den voornoemden predikant hoorde
Leeren, vermanen en waarschouwen uijt Micha
6 veers 9, de stemme des Heeren roept tot de stad
want uwen naam siet het wesen, hoort de roede
en de wiese bestelt heeft

Ziet waarde broeder, hoe dickwils, en hoe menigh-
maal, dese Jegenwoordige verderffelijcke pestilen-
tale plage onder het rundvee, soo de Heere onse
godt selfs, soo door de mont sijner propheten Euvan-
gelisten, als oock door onse getrouwe dienstknegten
aen ons verkondigt hebben

Waarde broeder, wat is hier nu anders uijt te be-
sluijten, dan dat onse voorvaderen en onse vaderen
en onse sonden, veel grooter en swaarder moeten
sijn, dan oijt de sonden van pharao en van de Egipte-
naren sijn want dese onse plage grooter is, dan de
Hare in Egiptenlant geweest sijn, O godt hoe heb-
ben wij u getergt met onse wraackroepende
sonden, o wee onser dat wij soo en soo tegens u
gesondigt hebben

(blz. 73)

O alle gij eijnden der aarde en voornaam alle
gij onheijlige en godtloose menschen, en de gij
alle die de tugtinge niet aenneemt, als een voor-
naam middel tot uwe bekeringe, ende gij alle
die den tijt uwer besoeckinge niet en bekent
en niet en weet wat dat tot uwen besten dient
Ja tegen u alle die den Heere onsen godt en sijne
regtveerdige oordelen van pestilentie aen vee
en menschen niet en vreesen, tegens u soo roepen
wij met een verschrickelijck oordeel uijt
waar sult gij u konnen verschuijlen of verber-
gen voor dien hoogen vertoornden godt, als hij u
in eijgener persoen met de verderffelijcke pesti-
lentie, ter doot sal willen slaan, ofte hoe kont
matth: 3 veers gij ontvlieden den toekoemenden toorn godts
7: ofte wat meijnt gij stijve van van herten en van
voorHooft, dat de Heere onse godt, aen u geen vreemt
werck kan doen, dat alle de geene die het Hooren
hare ooren sullen klincken, en met verbaastheijt
uijtroepen, lieve godt wat moeten wij doen, op dat
onse zielen maar behouden en zaligh worde
ofte wat meijnt gij, gij spotters van dese plage
dat het op het Laaste voor u oock geen pijn op pijn
bitterheijt op bitterheijt, plage op plage, smerte
op smerte, wee op wee, Breuke, op breuke wesen sal
Ja waarlijck menschenkint, soo gij u niet en bekeert
van uwe boose handelingen, soo sult gij seeckerlijck
gelijck de koijen nu, door de pestilentie gedoot
worden, maar wat u aengaat mijn waarde broe-
der, en de alle die dese tugt, en voorts alle vader-
lijcke kastijdinge lief hebben en beminnen
gedenckt dat de Heere onse godt van u betere dinge
spreeckt in sijn woort, want de oogen des Heeren
sijn op de regtveerdige, en sijn ooren tot haar geroep
sij roepen tot den Heere, en de de Heere Hoort haar
en de hij retse uijt alle hare benautheden, want hij
behout de verslagene van geeste, ende hij segent
seer dickwils haar Laaste, noch meer als haar
eerste Ja de Heere onse godt, die openbaart dese
plage van pestilentie onder ‘t rundvee, soodanigh
aen onse Herte, waar door wij dagelijckx meer en
meer de sonden afsterven, ende godts dienst, en de
geregtigheijt meer en meer leven, tenEijnde, op
dat wij onse dagen en Jaren noch souden eijndigen in het
Heijl des Heeren, en Eijndelijck door de doot gaan in ‘t
Eeuwige Leven

Waarde broeder wel ligt sult gij mij noch verder
vragen, soude dese aenklevende en aenhancke-
lijcke plage van pestilentie, die Jegenwoordigh
onder het rundvee soo sterck regeert, door
den geest der gebeden en genaden van den Heere
onsen godt, niet konnen afgebiddet, en afgesmeekt
worden dat hij de plage ophoude, en ons weder-
om als voeren sijnen genadigen en milden
zegen gave

Ik Antwoorde, Ja, want soo luijden de woorden
van Zalomon in sijn gebet, bij de inwijeinge des
tempels te Jerusalem, eerste koningen 8
veerssen 37: 38: 39 en 40, alsser honger in het
lant wesen sal, alsser peste wesen sal, alsser brant-
koorn, Honing dauw, sprinckhanen, keveren wesen
sullen, als sijn vijant in ‘t Lant sijner poorten hem
belegeren sal, ofte eenige plage ofte eenige kranck-
heijt wesen sal, alle gebedt, alle smeekinge die van
eenigh mensche van alle u volck Israel geschieden
sal, als sij Erkennen een ijder de plage sijnes
Herten, en een ijder sijn handen in dit huijs uijt-
breijden sal, Hoort gij dan in den Hemel de vaste
plaatse uwer wooninge en de vergeeft, en de doet
ende geeft eenen ijgelijcken na alle sijne wegen
gelijck gij sijn Herte kent, want gij alleene kent
het herte van alle kinderen der menschen
op dat sij u vreesen alle de dagen die sij leven
sullen op ‘t Lant, dat gij onse vaderen gegeven hebt
en de soo Luijden deselve woorden oock 2 Cronicke
6 veers 28: 29: 30: 31
Ja broeder, soo liet hem de Heere van david eene
verbidden, doen hij soo swaarlijck tegen den Heere
gesondigt hadde, te weten, doen hij in hoogmoet
des Herten de kinderen Israels hadde laten tellen
waarom de Heere, soo vertoornt was, dat hij
door een verdervenden Engel ‘t seventig duijsent
menschen met de pestilentie dootsloegh, gelijck
men dese geheele geschiedenisse, en met sijn
afbiddinge, en met sijn schult bekentenisse
en met sijn offerhande gedaen kunt lesen
2 Samuel 24 en kronika 21

Ja broeder, soo liet hem de Heere onse godt van
moeses en van aaron, eens verbidden, doen hij
de kinderen van Israel in de woestijne om
hare murmuratie, en om dat sij moeses en
aaron wouden steenigen, met de pestilentie

woude slaan gelijck men dese geheele sake, soo in
haar murmuratie, en hoe sij moeses en aaron
stenigen wouden, als het dreijgement godts, en hoe
en op wat wijse, het selve moeses van den Heere
quam af te bidden numurorum 14

Ja broeder, doen de kinderen Israels in de woestijne
eens walgden en murmureerden over het manna
dat de Heere haar gegeven hadde, dat selve noemende
ligt broot, soo ontstack de toorn des Heeren seer
vreesselijck over die kinderen Israels, waarom
hij aen haar toe sont vierige slangen die het volck
beten, en waar aen sij storven, maar doen de
kinderen Israels, hare sonden voor den Heere
bekenden, en de moeses baden, hij woude doch voor
haar den Heere bidden, dat hij dese plage op-
houde en de nadien moeses den heere voor haar
gebeden hadde, soo seijde de Heere tegens moeses
maakt een koepere slange, die de vierige slange
gelijck is, en de steltse op een stange, ende het sal
geschieden, dat al die gebeten is, als hij se aensiet
hij sal leven, ende moeses maakte eenen koeperen
slange, en de hij stelde die op een stenge, ende het
geschiede, als een slange ijmant beet, soo sagh hij de
koepere slange aen, en de hij bleef levendigh
gelijk men dese geheele sake breder kunt lesen
mumerorum 21 veersen 4: 5: 6: 7: 8:9 ----

Waarde broeder, de Heere onse godt, die soude, als
het hem behagen woude, tot stuijtinge en tot op-
houdinge van dese bekende pestilentale plage
onder de koebeesten, oock wel een geringh middel
in sijn volckx herte kunnen ingeven, maar Ik moet
dit daar bij seggen dat Ik noijt in de H: schrifteure
van een ander middel gelesen hebbe, waar mede
de Heere onse godt, de pestilentien heeft doen
stuijten en doen ophouden, als de gebeden en
smeekingen bij sijn liefste volck gedaen
daarom soo sal het bij den gemeene volcke
en voornaam bij de getrouwe Leeraars, ende
bij alle godtsalige menschen in den lande
ten hoogsten van nooden sijn, dat een ijder onser
als met een plage sijnes Herten en als met een
benaude verlegentheijt over sijne sonden, met
bidden en smeeken tot den Heere onsen godt
gaa, hij woude dogh ons, omsijns zoons bitter

lijden en sterven wille alle onse sonden vergeven
ende dese pestilentale plage onder ‘t rundvee
en alle andere wel verdiende plagen ophouden
en onse breucke soodanigh Heelen en genesen
dat de Heere onsen godt daar voor Euwiglijk
geloeft gedanckt en gepresen warde

Waarde broeder Ik wensch met Herte en ziele
dat de Heere onse godt, soo aen ons, als aen alle
den volcke in den lande, die geest der gebeden en
die geest der genaden gaf, die hij wel eer gaf aen
sijnen knegt moeses, en aen sijn knegt david, en
aen den koningh Hiskia, dan souden wij seekerlijck
sien en hooren, dat godt tot eere van sijn groote
naam dese plage van pestilentie onder ons rundvee
niet alleen soude doen ophouden, maar ons laaste
in sijne gunste en genade noch meer soude zegenen
dan ons eerste

Waarde broeder, in nedrigheijt en met een ge-
broeken, en met verslagen geeste over mijne
sonden, soo roepe Ick met Luijder Stemme
dit volgende gebedt uijt

Gebed

O almagtige Eeuwige en regtveerdige godt, het is in
de name uwes zoons en laat het oock sijn in de werckinge
van den H: geest, dat wij koemen voor den troon van
uwe genade, om u O godt als arme verslagenen
en gebroeckene van geeste over onse sonden, te
moegen bidden en smeeken, O godt wij bekennen
niet alleen dat onse voorvaderen en vaderen
tegen u gesondigt hebben, maar wij bekennen
dat wij selver seer gruwelijk en lelijck tegen
u gesondigt hebben, nagelaten dat gij ons geboeden
hadt, en doende dat gij ons verboeden hadde
waarom wij oock niet weerdigh sijn om onse
gebeden en smeekingen voor u uijt te storten
nochtans O godt, vader der barmhertigheijt
dewijle wij weten, dat gij den doot des armen
en des verslagenen sondigen mensche niet
en begeert, soo roepen wij u in desen hoogen
noot en in desen benauwden staat, u van
herten aen, en seggen met david psalm 38, mijn
ongeregtigheden, die sijn aen mijne ziele een
sware last, mijne Etter buijlen die stincken
sij sijn vervuijlt van mijne dwaasheijt, O godt
daar is selfs van wegens mijne sonden

geen vrede in mijne beenderen Ja O godt Ik moet in
bitterheijt van mijne siele tot u uijtroepen en seggen
uwe pijlen sijn fijn en scherp sij treffen mij in ‘t midden
mijner ziele, Ja uwe pijlen sijn in mijn ziele nedergedaalt welckers vierigh fenijn mijn geest moet uijtdrincken, Ja de plage van wegen mijn sonde, die is meer
aen mijne siele dan Ik kan uijtzugten, en de daarom
soo sijn niet alleen mijn dermen vol van veragtelijke
plagen, maar mijn gantsche Ingewant, mijn ingewant
dat heeft barens wee en is soo gestelt, dat Ik het tot
geen stilte kan krijgen, want het sidet als een koekende pot, en dat wel daarom O Heere, om dat mijne sonden
waar mede Ik u vertoornt hebbe, soo swaar tegens
mij getuigen, Heere Heere, straft ons niet in uwen toorn
noch kastijt ons niet in uwe grimmigheijt, want Ik
ben gelijck een lederen zack in den roock, en Ik ben
besweke van bestrijdinge uwer kant, en Heere
soo het u believen mogte wij bidden en smeeken u
dat gij niet alleen dese
groote en sware plage in vergevinge van onse
sonden, van onse benaude en verslagene ziele afneemt
maar Heere wij bidden en smeeken u oock soo ‘t u Heerlijck
en ons Zaligs is, gij woudet oock ons ontfermen
na de grootheijd uwer barmhertigheijt, en nemen
dese Jegenwoordige verwoestende plage van pestilentie van het onnosele rundvee wegh, O Heere hebt dogh
een genadigh medelijden met ons, want ons is bange
en ons Herte en ons Ingewant, dat is noch soo beroert
over onse sware sonden en over dese breucke aen ‘t
onnosele vee, die dogh geen sonden gedaan en hebben
dat wij ‘t menigmaal niet harden en konnen
O godt, dese bedroefde pestilentie aen ‘t onnosele rundvee, dat deert ons en dat maakt onse ziele seer
verlegen over onse sonden, Ja hierom seijt mijne
siele met een walginge van de sonde foij sonde en ongeregtigheijt, Ik diene u noijt meer want gij brengt
breucke op breucke, en plage op plage aen mij
Ach Heere Heere, soo veele, soo veele schoone melckkoebeesten, om mijner gruwelijcke sonden wille, sulcke
sware plagen te moeten ondergaan, en soo Jammerlijck
te moeten lijden, en sterven, om mijn sonden wille
O wee onser dat wij soo, en soo tegens u hoogheijt gesondigt hebben, Heere Heere vergeeft, vergeeft onse
sonden om uwes naams eere wille

(blz. 78)

O godt kenner aller dinger, Ik gedenck soo lange als
gij Hollant, Hollant hebt laten wesen, dat gij noijt
in ‘t selve sulcken swaren plage van pestilentie aen ‘t
rundtvee gesonden hebt gehadt als dese is, en Heere
wat geeft gij daardoor anders te kennen, als dat
onse gruwelijcke sonden u ook nu op het alder-
hevigste vertoornt hebben, daarom O godt soo bidden
en smeeken wij u des te meer, gij woudet niet alleen
ons, onse sonden om uwes naams eere, en
om het bitter lijden en sterven van uwen Soon Jesus
vergeven, en voorts alle wel verdiende plagen
van ons weren, maar Heere wij bidden en smeeken
u in ‘t bisonder, gij woudet dogh oock uijt ons lieve
vaderlant wegnemen dese vierige fenijnige en ver-
derderffelijcke plage van pestilentie, die gij heden ten
dage regtveerdelijck om onser sonden wille , aen het
runtvee gesonden hebt, ende Heere, dit bidden en smeken
wij van u des noch te meer, om dat gij in u H: woort
getuijgt hebt, allser pestilentie of eenige andere
plagen onder u volck was, en sij haar van Herten
tot u quamen te bekeeren, en sij met bidden en met
smeken spreken u aengesigte vroegh sogten, gij woudet dan hare
sonden vergeven en haar lant genesen, en de nu Heer
gij kent de gestalte onser herten, en gij weet hoe gij
onser selver voor u aengesigte vernedert hebt
daarom Heere soo het uwe vaderlijke wille magh
wesen, soo bidden en smeeken wij u niet alleen
gij woudet dogh het fenijnigh verderf, dat gij voor
een groot gedeelte, in sijn verderffelijcke werckinge
aen ons koebeesten gesonden hebt, stuijten en ver-
nietigen, maar wij bidden en smeeken u oock, gij
woudet oock voortaan alle vierige en swevende
sweerden van pestilentie, soo over onse personen
als over onse koeijen en vee, niet meer uijt trecken
en niet meer uijtsenden ten verderve, ende Heere
woudet dit gij alsoo absoluijt niet doen, soo bidden
en smeken wij u, Laat ons dan noch maar een over-
blijfseltje behouden, al was het maar een
koijken voor Eijdere koehouder, doch alles in u
gunst en genade, ende O Heere onse godt, om dese voor-
noemde ootmoedige begeertens onser zielen van
u te bekoemen, soo bidden en smeeken wij u van
gantscher Herten, besprengt gij de deuren van onser
aller herten met het dierbaar offerbloet van
uwen lieven Zoon Jesus Cristus onsen Salig-
maker, en dat niet alleen soodanigh dat onse
herten daar door van alle verderffelijcke en
van alle verdoemelijke sonden afgewassen sijn

maar dat gij onse personen, en onse gantsche Have en
goederen van nu voortaan neemt in uwe Heijlige be-
bescherminge en bewaringe en Heere magh het sijn, wij bidden
en smeken u tot aller tijt, Heelet onse breucken, en
segent en vermenigvuldigt onse gantsche lieve vader-
lant met gesonde lugten dauwen weijden velden en
als ons vee, en voornaam onse personen, en alle onse
runderen op de stallen weijden en velden, en zegent
voort O godt al watter te zegenen is, en Heere dewijle
gij meer kont doen als wij van u bidden of smeken
konnen, soo bidden en smeken wij u nochtans in de
name van uwen lieven Soon Jesus Cristus, gij woudet
ons lieve vaderlant en onse personen, en al ons doen
en al ons laten soo danigh segenen, dat wij nu, en alle
de dagen onses levens, en onse nakoemelingen na ons
altijt oirsaken en redenen hadden, om uw alder-
heijligste name, mogentheijt en goddelijcke kragten
te moegen loeven prijsen eeren en dancken, gelijck
gij noch in ‘t midden van de Hittigheijt uwes toorns
aen ons noch sulcke genadige oirsaken en redenen geeft
waarom wij u O godt, noch op heden met hert en met
mont in uwe mogentheijt Loeven prijsen eeren en dancken
en wel bisonderlijck, om dat gij onser noch veele die genade
en barmhertigheijt doet, dat gij onse personen, koijen
en alwat wij bij der hant nemen segent en voor-
spoedigh maakt Amen

Waarde broeder, Ik bidde en wensch dat de Heere onse godt
aen u, en aen mij, en aen onse gantsche familien, en aen
onse gantsche nakoemelingen, en aen alle godt vresende
menschen in den lande, sijne vleugelen van bescher-
minge en van kragtdadige bewaringe, gelieve over onse
personen en over onse goederen soodanigh uijt te breijden
dat de Heere onse godt, daar door Euwiglijck magh geloeft
en gedankt werden, gelijck dit david wenscht over hem
selven, en over alle godt salige in den lande psalm 91
Waarde broeder op den 20 febreuw: 1714 doen sterft
van lambert pronck een koe en op den 22 dito sijn
laaste koe
Waarde broeder op den 24 febreuw: 1714 doen sterft
van mijn neef aart koppen een pinck, en broeder
het is aenmerckens weerdigh, hoe Ik op heden tot
sijnen Huijse hebbe gesien, een koe, en een pinck, die
sieck geweest hadden, hoe dat deselve niet alleen
seer miserabel daar uijtsagen, maar dat voornaam
aen te mercken is, dat was dat deselve koe en pinck
alle beijde seer veele vuijle bultagtige geswellen
en sweeren op hare lijven hadden, en waaruijt oock
seer veele vuijle Etteragtige en stinckende materie quam

(blz. 80)

Waa rde broeder op den 22 febreuw: 1714 doen sterft
van grietje gerberts een koe, en op den 23 dito, een koe
en op den 26 dito een veers, en op den 27 dito een pinck
Waarde broeder, op den 22 febreuw: 1714 doen sterft van
de twee gebroeders Jan en tijmon klaas Volckertsz een koe
en op den 24 dito een koe, en op den 2 maart een schoone veers
en op den 3 maart een koe, en op den 6 maart een koe
Waarde broeder op den 17 febreuw: 1714 doen sterft van Jan
klaas dircksz onse post van Huijsen op naarden een koe
en op den 24 dito noch een koe en op den 26 dito noch een koe
en op den 27 dito sijn laaste koe, en hem sterven noch
twee kalveren af
Waarde broeder op den 28 febreuw: 1714 doen sterft van
Harmen tijmonsz grutter een koe af die hij op nieuws van
Jan Prins gekogt hadde
Waarde broeder op den 1 maart 1714 doen werden de meeste
koijen van mewis gijsbertsz sieck, en daar mede wel op
te letten is, soo hadde hij mede gelijck alle de voornoemde
koehouders, nu all eenige weeken sijne koijen seer veel
vaal root gebroijet hoij te eeten gegeven, en op den
5 maart soo sterft van hem een koe

Waarde broeder, alsoo in de dijnsdaagse amsterdamse Courant
van den 27 febreuw: 1714, en daar in uijt Sgravenhage van
den 24 dito, een uijtschrijvinge van een vast en bede dagh die
den 7 maart zolemnelijck moet warden gehouden, wort be-
kent gemaakt, ende deselve uijtschrijvinge niet alleen
seer aenmerckelijck en opweckelijck is, maar om dat
deselve geheel zingulier, en noijt diergelijke in de werelt
is geweest, soo vinde Ik goet, om deselve tot een Lange
gedagtenisse alhier uijt te schrijven, en Luijt deselve
van woort tot woort als volgt

Ernfestige Wijse Voorsienige Lieve getrouwe ofte
wel de Vrede voor den Staat, gelijck oock door andere
van de Hooge geallieerden met Vranckrijck gesloten
ons Hoepe hadde gegeven, dat die Vreede generaal
soude hebben worden, en dat den Staat door godts goetheijt
tot een gewenste en bestendige ruste soude sijn ge-
raackt, soo sien wij nochtans tot onse groote droef-
heijt en bekommeringe, dat niet alleen den Staat
noch tot geen besluijt van Vreede met Sphanjen
heeft konnen koemen, maar dat oock den oorlogh
in het nabuijrige duijtse dijck noch Continueert
en dat de Jegenwoordige Conjuncturen veelsins
noch eenen seer gevaarlijke uijtsigt hebben
dat boeven dien de besmettelijcke sieckte onder
het runtvee tot in dese landen overgebragt
sijnde, een groot getal van het selve weggesleept
en die plage noch niet ophout, daar uijt dieren
tijt, en sware gevolgen te gemoet gesien konnen
werden, ende na de maal wij als de oirsake deser
bekommerlijke swarigheden en plagen

(blz. 81)

Aansien de toorn godts die over des lants Hoog-
gaande, en noch door sijne zegeningen noch door
sijne oordelen gebeterde souden regtveerdelijken
ontsteken en noch niet versoent is, soo hebben
de Heeren Staten der verenigde nederlanden met
onse bewillinge in overweginghe van het selve
in desen bekommerlijken toe stant van saken
gevonden en nodigh geagt uijt te schrijven een
algemene vast en bede dagh over alle de geunieerde
provintien geassocieerde lantschappen steden en
leden van dien tegen woensdagh die wesen sal den
sevenden van de aenstaande maant maart, omme
ten selven dage in alle kercken deser landen met
een opregte belijdenisse van de voorgemelde des Lants
hooggaande sonden en ongeregtigheden, en met een
ijvere opweckinge tot een ware bekeringe beteringe
en boetveerdigheijt, den Heere nedrigh ootmoedigh
en vieriglijck te bidden en te smeken, omme de ge-
nadige vergevinge van dien, en daar beneffens dat
godt almagtigh na sijn oneijndige goedertirenheijt
het lieve vaderlant wil nemen in sijn Heijlige
en genoegsame bescherminge, dat de vrede voor den
Staat soo verre die gesloeten is wil bevestigen
en deselve meerder wil volkoemen maken
ook de oorlogen al omme in de nabuijrige landen
wil doen ophouden, en alle nieuwe swarigheden
van den Staat wil afwenden, dat de gemelde sterfte
onder het runtvee wil doen Cesseren, oock het lieve
vaderlant niet wil straffen met andere wel verdien-
de plagen, maar sijnen goedertiren zegen over het
selve uijtstorten, en het selve in sijn gunste
in veijligheijt bewaren, alles tot groot makinge
van des Heeren alderheijligste name, voortplantinge
en aenwas van de ware Gereformeerde Cristelijke
religie, conservatie van de diergekogte vrijheijt
en onser aller sielen Zaligheijt, wij verstaan
derhalve Etz

In de Zaterdaagse Amsterdamse Courant van den
3 maart 1714 daar in wort bekent gemaakt, hoe
dat sekere drancken bequaam souden sijn om
binnen drie dagen een sieck koebeest te konnen
genesen en Luijt de bekentmakinge aldus

Jacob du maniche Frans kramer op de Blaak

tot Rotterdam verkoopt met goetkeuringe van
Burgermeesters en regeerders aldaar een
nu eerst uijtgevondene onfeijlbaar geneesmiddel
tegens de sieckte en sterfte der koebeesten
met dewelcke mense in drie dagen volkoemelijck
genesen kan, dat deselve soodanigh herstelt en
bevrijt sijn, van verdere sieckte onderhevigh te
sijn, als reets gebleken heeft in en ontrent
delft, en te Charlois over de mase, dese genees-
middel kan gegeven worden aen koebeesten
die met kalf sijn, sonder hinder ofte schade
van dien, en 't bestaat in een groote, en twee
kleijne Bottels dranck 't welck genoegh is, om een
siecke koe of ander beest te genesen, en kost
t' samen ses guld:

Waarde broeder, als dese franse kramer, een waar
godtsaligh Cristen mensche was, hebbende Lief
ons lief vaderlant, ende nu wel seker sonder
te feijlen bevonden was, dat de Heere onse godt
aen hem hadde ingegeven, dat dese recepte
met sijne ingredienten, een onfeijlbaar genees-
middel waar, tegens de sieckte en sterfte der
koebeesten, en tegens verdere onder hevigheijt
van dien, soo moeste hij dese nieuw uijtgevondene
recepte met sijn ingredienten, om niet, aen
alle de werelt bekent maken, tenEijnde, op
dat # niet alleen een ijder mensche die deselve van node hadde
die selver konde preparen componeren en maken
maar voornaam, om dat onsen godt daar geroemt
gepresen en gedanckt moest werden

Waarde broeder, Ik en kan bij desen oock niet na-
laten om aen uE bekent te maken, hoe dat het
onsen godt behaagt heeft, soo in den verleden herft
als oock den geheelen winter door, tot aen den 8 febr:
deses Jaars 1714 toe, niet alleen met stil weder
sonder sneeuw, maar met veel sware stinckende
nevelen dampen en dauwen heeft besogt gehadt
waarom Ik bij dese gelegentheijt des tijts seer dick
wils den wolcken hemel, het werck van godts
handen, met groote verwonderinge hebbe aengesien
en de oock wel tegens eenige goede getrouwe Cristen
menschen gesegt, dat Ik noijt bij mijn levenstijt
sulcken wonderlijken valen vierigen # stil hangenden
en uijtgespannen lugte met kleijne droege # en vaal roode ronde, en met
langhstralende wolckens die na bij de aarde waren
gesien hebbe

en vierigh vlammen-den en

doch van den 8 febr af tot aen den 26 dito toe, doen
begon het met deselve Lugten en wolckxkens

soo is nu en dan wat te waijen, maar op maandagh
avonts den 26 febreuw 1714 de klocke 8 uren
doen begon het op een Extraordinare wijse, met
een omloop en met een verloop van een noordenwint
soo sterck en soo hart te waijen, dat Ik in mijn
levens tijt noijt sulcken noordenwint niet beleeft
hebbe, want daar waijeden niet alleen veele noor-
der Hoijdeuren op, en schoorstenen af, maar daar
waijeden oock veele boomen om, en daar braken
veele meuren aen stucken, en geheele huijsen
waijeden in Ja veele schepen waijeden om, en veele
schepen met menschen die versoncken en ver-
droncken op de zuijderzee, en op veel plaatsen
van ons vaderlant, braken door de kragt van 't
water de dijcken door, en onse arme vissers, die
raakten alle hare schuijten in de gront, ende
daar was in 't generaal alhier sulcken gekerm
en geween als Ik oijt niet meer gehoort hebbe
want den eenen die huijlde en weende, om dat het
katheet schaap schot op sijn schapen was geval-
len, en den anderen schreijde om dat sijn gevel
was ingestort ende den eenen om dese schade en
den anderen om een ander ongeluck dat hem
overgekoemen was, in somma de schade en
elende hier door veroirsaakt, die is soo groot
dat Ik niet magtigh ben om die te beschrijven
op donderdagh den 1 maart 1714, was wederom
een stercke Zuijtwestenwint, waar door het
alhier seer laaghwater was -------
maar op vrijdagh namiddagh en op die selve
vrijdaags nagts den 2 maart 1714 doen verhief
de wint uijt den Hoog noortwesten, hem wederom
noch ruijm soo sterck, als hij maandags avonts
te voeren gedaan hadde, waar door niet alleen
den oploop van het water veel hooger wierde
als te voeren, maar daar door wierde noch veel
meer landen en velden onder water geset
dan te voeren, Ja de schade en ellende hier door
veroirsaakt als nieuwe breucken, die is mede
niet te beschrijven, want het water was soo
hoogh, dat het seer hoogh boeven de zomer-
dijcken, en zeedijcken, soo tot Emenes, als bun-
schoeten heene gingh, waarom oock de luijden
op den eemsen dijck woonende genootsaakt waren
om hare koebeesten regt midden in de nagt
van daar te drijven, na den dorpe baarn
en hadden sij lieden dat niet gedaan, sij souden
hare koijen apperent niet behouden hebben

(blz. 84)

maar het heugde de meeste menschen aldaar
noch wel hoe dat sij over twaalf Jaren, van den
Heere onsen godt besogt wierden met eenen
seer swaren en Hoogen watervloet waar
door doen ter tijt eenige menschen
en seer veele beesten van haar verdroncken
Ja waarde broeder dese Jegenwoordige ongesta-
dige en omdraijende winden, die noch niet ophouden
wie weet wat die noch schade en Ellende baren sullen
want de lugt en winden die sijn noch soo ontsteken
dat mijn herte daar noch voor benauwt is

Op dijnsdaags nagts tusschen den 6 en
7 maart 1714, soo als Ik op mijn nagtrust lagh
doen hoore Ik de wint wederom seer sterck
opwaijen, waarom Ik met mijn godt in 't gebed gingh
en hem seer Ernstigh en ijverigh aenriep, hij
woude niet alleen de winden stillen, maar hij
woude dogh dese vast en bede dagen, ons in sijn
gunste en genade Laten Celebreren

maar Ach, terwijl wij # op voormiddagh met een goet getal volckx
in het Huijs des Heeren waren, soo verhief
hem de wint uijt den Hoognoortwesten wederom
seer sterck, het t'welck mij wel te opmerckelijcker
goedes woort dede Hooren, en des te meer bidden
maar de kerck uijt sijnde, soo sagh Ik niet alleen
dat de wateren wederom met een groote op-
lopentheijt over onse kadijcken heene gingen
maar Ik sagh daar oock bij dat wederom onse
visschers schuijten den eenen in de gront, en den
anderen aen stucken raakten

dogh waarde broeder, gelijck gij wel weet dat ons dorp
op een hoogagtige gront staat, soo sijn wij wederom op
nammiddagh te kercken gegaan en na dat het
gebet predikatie en danckseggingе en zegen was
gesproken, soo quamen wij wederom t'Huijs, en doen
sag men, dat het water wat gevallen was schoon het
aen vier uijren toe hadt moeten wassen, waarom
wij in bedencken sijn, offe Elders een dijck mogt
ingebroecken sijn, doch wij hoepen het beste
maar het is te dugten dat hooge water wederom
groote schade en ellende sal gemaakt hebben

ende soo aenstontstonts hoore Ik seggen, dat
den Eemssen dijck doorgebroecken is en dat
het met den Emenesser veendijck in groot pe-
rijkel is geweest, Ja soo den schout Willem
Verweij, een waar verstandigh man, niet
goede voorsorge gedragen hadde, den dijck soude
doorgebroeken hebben

(blz. 85)

Waarde broeder, op woensdagh voormiddagh den 7 maart
1714, sijnde een zolemnelijke vast en bede dagh doen heeft
onsen wel, en Hooggeleerden predikant georgius
Erhard sijn sijn text genoeme uijt Amos 4 veers 10
Ik hebbe de pestilentie onder u lieden gesonden
na de wijse van Egipten, Ik hebbe uwe Jongelingen
door het sweert gedoot, en de uwe peerden gevancke-
lijk laten wegvoeren, en de Ik hebbe den stanck
uwer Heijrlegeren selfs in uwe neuse doen opgaan
nochtans en hebbet gij u niet bekeert tot mij
spreekt de Heere, ende na dat hij eerst een kostelijk
en hertgrondelijck gebet hadde gedaan, soo nam
hij sijn Inleijdinge uijt Jesaia 26 veers 9, want wan-
neer uwe gerigten op der aerden sijn, soo leeren
de inwoonders der werelt geregtigheijt, en de na
dat hij sijn text in twee hooft delen hadde gedeelt
en deselve hooft delen in verscheijde leden hadde
gestelt, soo verklaarde hij niet alleen die selve text
met seer veele Leer poincten en leerredenen maar
hij hadde daar uijt oock een nette en applicable
toepassinge Etc

ende op dien selven dagh des namiddags, doen hadde
wederom onsen voornoemden predikant, sijn text
Joel 2 veerssen 12: 13: 14, nu dan oock spreekt de Heere
bekeert u tot mij met u gantsche Herte, ende dat
met vasten en met geween, en met rouwklage, ende
scheuret uwe Herte en de niet uwe klederen, en de
bekeret u tot den Heere uwen godt, want hij is gena-
digh en barmhertigh lanckmoedigh, ende groot van
goedertierentheijt, en de berouw hebbende over het
quaade, wie weet hij mogte sigh wenden, en de berouw:
hebben, ende hij mogte eenen zegen sigh overlaten
tot Sphijs offer en de dranck offer voor den Heere
uwen godt, ende na dat hij sijn Inleijdinge hadde
genoemen uijt de spreuken Zalomons het 16 kapitt
veers 7, als ijmants wegen den Heere behagen, soo sal hij
oock sijne vijanden met hem bevredigen, en uijt psalm
50 veers 23 wie danck offert, die sal mij eeren, en de wie
sijnen wegh wel aenstelt, dien sal Ik godts Heijl doen sien
ende nadat hij dese sijne text in drie hooft delen hadde
gedeelt, en deselve hadde verdeelt, in verscheijden
onderdelen, soo verklaarde hij die selve text, niet
alleen seer net en ordentelijck, maar hij haalde
en hij verklaarde uijt die selve text, oock veele
leerpoincten en leerredenen, die Jegenwoordigh
na de Conjuncturen van tijden en van saken en van
plagen bij uijtsteck applicabel waren

(blz. 86)

Waarde broeder nadat de eerste eerste kerck uijt was
doen las onser M^r aart koppen op ordre van onse
schout Buijrm^rs en Schepenen, dese twee volgende
Staten placaten af
het eerste placaet was den voornaamsten
Inhout des

eerstelijck, hoe dat de Saten generaal der verenigde
nederlanden, hebben goet gevonden en gestatueert
dat sij haar placaet van den 6 decemb: 1686 't welck
sij tot beneficie van de lant goederen, een belastinge
gestelt hadden van 20 guld op ijder koe of os, die van
Jutlant, buijten de maanden van April en maij in dese
landen wierden ingebragt, om redenen dat nu veel
ossen en koijen door een besmettelijcke sieckte gestorven
sijn, hebben afgestelt, ende in plaatse van dien, nu niet
meer dan een ten hondert van de waarde der ossen of koijen
die buijten de maanden van april en maij van Jutlant
in dese landen koemen, sullen betalen
ten tweede, soo hebben de Staten generaal, bij dit placaet
verboeden, dat niemant, geen ossen anders in dese lan-
den sal moegen voeren, dan met beEdigde attestatien als oock
dat deselve ossen van gesonde plaatsen en van gesonde
stallen koemen, welckers formulieren van attestattien
daar in voorgeschreven wert
ten derden, soo hebben deselve Staten generaal, bij dit
haar placaet gewilt, dat geen ossen koemende van stal-
len, gelegen boeven de rievire de Elve, opwaart tot aen
de rievire de gram, en sulckx van beneden Eiepen, en soo
oostwaarts aen, tot beneden Harderlebe tot aen de rie-
vierire de Elve, noch te water, noch te lande, in dese landen
sullen moegen werden gebragt, en dat geen ossen koemende
van Eiepen en Haderlebe, en van stallen daar boeven gelegen
en door de landen onder deselve gelegen gedreven sijnde
in dese landen niet sullen moegen werden ingebragt
op peene van Corporele Straffe
het tweede placaat

geeft te kennen, hoe dat door godts goetheijt, de meijerije
van 's Hertogenbos tot noch toe is bevrijt gebleven van de
besmettelijcke sieckte onder 't runtvee, en om deselve
besmettinge voor soo veel als mogelijck voor te koemen
soo hebben de voorz Staten generaal goet gevonden
om te verbieden, dat voornaam geen voerluijden of geen
schuijte voerders wonende op de Leck Waal of Maas te graven
ravesteijn, batenborgh, magen, maasbommel Oijen de
nieuweschans Sinte andries, Hedel, Hemert en pouderoijen, noch
van de kleijne maase, van Heusden af, tot geertruijtenbergh toe
met geen Hoornbeesten over de gemelde rievieren sullen moegen
voeren of drijven, of brengen na de meijerije van de bosch, ten
sij deselve voorsien sijn met beEdigde attestatien, dat sij van
gesonde stallen of uijt gesonde weijden koemen, op peene die ten
Contrarie doet aen sijn lijf en goet te sullen werden gestraft
dese voornaeme placaten die waren beijde bij de Staten
generaal gearresteert de 24 febreuw: 1714

(blz. 87)

Waarde broeder dese drie sware en noijt gehoorde
stormwinden, die de Heere onse godt binnen 8 dagen
aen ons geoeffent heeft, die hebben aen de eene
kant in ons lieve vaderlant, wel een sware
roede geweest, om door deselve stormwinden
om verre te doen waijen # moelens Huijsen toorns kerc-
ken en vuijrbakens, en om door stranden om-
slaan breken en sincken der schepen en schuijten
en om door 't inbreken van dijken en dammen
en door 't verdrincken van landen vee en men-
schen, eene seer groote breucke schade en onge-
lucken geweest en veroirsaakt, maar aen de
andere kant soo moegen wij hoepen, dat deselve storm-
winden ons lieve vaderlant ook sij geweest, tot wel-
dadigheijt, namentlijck, dat niet alleen in dese dagen
het gemene volck in den lande in groote benaut-
heijt en in groote verlegentheijt waren, soo wegens
de plage van pestilentie onder het runtvee, als
wegens dese stormwinden, maar voornaam om dat
den gemenen volcke des Lants, op desen derden
stormwint, sijn de vast en bede dagh, met hare
bange zielen en met hare gebeden in de kercke
waren, en sij nu apperent, onsen godt, uijt een
sware overtuijginge van hare begane sonden
des te ijveriger, en des kragtiger hebben gebeden
en gesmeekt, hij woude dogh sijne regtveerdige
toorn, en grimmigheijt van ons wenden, en hij woude
dogh in plaatse van dien, onse sonden vergeven
en ons schencken sijne dierbare genade, en onse
breucken helen en ons Lant in zijn Zegen genesen
Ja segh Ik, terwijl dese oordelen, en terwijl dese
hertgrondige en ziel beroerende gebeden en
smekingen te gelijck waren, soo heeft
misschien de Heere onse godt, ons niet alleen
in weldadigheijt ontfermt, nemende van
ons wegh, de onreijne vale vierige, en vierigh
vlammenden, en stil hangenden fenijnigen lugte
maar misschien heeft de Heere onsen godt, door dese
kragtige stormwinden daar bij oock te wege
gebragt, dat de kragt van pestilentale besmettinge
aen 't runt vee, daar door in 't geheel, of ten dele is ge-
stuijt en vernietigt, altijt dit is seker, dat Ik
nu met mijn ogen sie, dat noet alleen opheden na de vast
en bede dagh, de lugt suijverder, Helderder, en
reijnder vertoont, als voor de stormwinden

maar daar bij soo sie, en ondervinde Ik oock. tot
lof en danck van godts goetheijt en barmhertig-
heijt, dat nu, in een dagh of twee, soo geen siecke
koijen koemen, als wel voor de stormwinden
en voor de vast en bede dagh, Ja selfs eenige
siecke koijen van mewis gijsbertsz, die ale een
week sieck hadden geweest, die worden wat
beter, ende och, woude het de Heere onse godt
behagen, dat hij ons in sijn genade, die barm-
hertigheijt hadde gedaan, dat hij den Cieraat
onses lants, onse koeijen, van haar hadde afge-
nomen dese plage van pestilentie, wij wouden
hem daar voor, en voor alle andere zegeningen
wel Euwiglijck Lief hebben en dancken
dogh de Heere doe met ons dat goet is in sijne ooge

Waarde broeder ik kan aen uE, oock niet
wonende tot blaricum verborgen houden, het geene tijmon lambertsz
op Heden den 10 maart 1714 wegens de gestorven
koebeesten aldaar, aen mij opgeeft

Namentlijck

Lambert Jansen puijck	10 koebeesten
dilheijnen de weduwe van Ebbe Jansz Vos	11 koebeesten
Hendrick Cornelisen	15 koebeesten
Jaap Zijmon	6 koebeesten
Jan Bunschoeten	6 koebeesten
Jan Rutgertz	5 koebeesten
Hendrick pater	4 koebeesten
tijmon Lambertsen selver	3 koebeesten
d'weduw van lambert tijmonsz	2 koebeesten
klaas Jansz	1 koebeest
Lambert Elbertsz onse neef	1 koebeest
gijsbert Bregtersz	1 koebeest
klaas Harmensz	1 koebeest
peter ebben	1 koebeest
Evert pietersz	1 koebeest
geu klaaz	1 koebeest
	69 koebeesten

(blz. 89)

Waarde broeder, Ik en kan bij desen oock niet
nalaten om aen uE: bekent te maken, hoe
het al staat met de sterfte onder het runt-
vee, soo tot naarden, Hilversum, Laren, Bussum
Sgravelant Emenes en tot Loosdregt

paulus tiedeman Impostm^{r} van't zout en
Hoorngelt over naarden en goijlant, die
heeft op den 8 maart deses Jaars 1714
tegens mij gesegt, dat het getal van de
gestorven koebeesten tot naarden, soo
in den Herft, als van de winter, tot nu toe
aldaar is geweest, ontrent 360

ende soo Ik wel onderrigt ben, soo sijn in den
Herft, als van de winter, tot nu toe, in den
dorpe Hilversum gestorven ontrent 300

ende soo ik wel onderrigt ben, soo isser in den
dorpe Bussum van de winter niet eenen
koebeest gestorven, oock niet een op Craloo
oock niet een op Out naarden, oock niet een
op het nieuwe Huijs, oock niet een op Oud:
bussum

ende worde van Lubbert Jansz wonagtigh
tot Laren, met een volkoemen waarheijt
onderrigt dat tot op heden toe, in den voor-
noemden dorpe Laren, maar twee koebeesten
van Willem Jansz monjeur aen dese plage
gestorven sijn

en wat Sgravelant belangt, die hebben
in 't Laast van de somer al een sware sterfte
onder haar runtvee gehadt, maar van
de winter wel eenigen, dogh niet veel
en hoe veel sij daar in 't geheel, tot nu toe
aen de plage verloren hebben, dat is
aen mij niet regt bekent

ende wat den dorpe Emenes belangt daar sijn
in ‘t voorste van de winter, soo op het eijntje
van Buijten dijck, als in binnen dijck bij de
kerck te samen ses koehouders hare
meeste koeijen gestorven, maar tot noch
toe anders niet

ende wat den dorpe Loosdregt belangt
daar soude het met dese plage seer
droevigh gestelt sijn want men segt
dat daar ontrent agt hondert koijen
souden doot sijn, waar onder mijn
swager Jacob gerritsz Jes, wel ~~24~~ 30
koebeesten daar aen verloren heeft

op den 11 maart 1714 doen sterft van
magteltje Hendrickx weduw van gerbert
Willemsz een koe, en staat mede daar
bij te noteren, dat sij oock mede hare
koijen wel een weeck twee a drie # te voeren, seer
veel swaar vaal root gebroeijt Hoij te
Eeten hadde gegeven, en oock haar stal
uijtgemest hadde

op den 12 maart 1714 doen sterft van mewis
gijsbertsz backer een koe, en alle sijne andere
die worden wat beter

Waarde broeder wel ligt sult gij tegens mij
seggen, Ik hebbe uijt u particuliere schrij-
vens, die gij voormaals aen mij hebt gedaan
verstaan, dat gij seer dickwils hebt gesien
en ondervonden, dat ordinaris, de miltste vrugt-
baarste vetste en beste koeijen, midden op
de stallen staande, eerst sieck worden

Ik antwoorde hier op Ja, dat hebbe Ik niet
alleen aen u geschreven maar dat is oock waarlijck
want eerstelijck, soo sijn die milde en veel melck
gevende, en zoet kalf dragende melck koebeesten
hare Lighamen in ‘t velt veel opender en ont-
fanckelijker geweest om met de voornoemde
pestilentie te besmetten, dan de andere koe=

beesten die droogh Hart, en soo milt en ontfancke
kelijck in hare nateure niet en sijn
ten tweden, soo wanneer dese miltste en ont-
fangbaarste koeijen, dan midden op den stal
staan, soo worden neit alleen die selve miltste
koijen van de andere ter sijden staande
koijen, die het oock onder de Lee hebben, be-
snoeft en beasemt, maar voornaam
soo worden die selve miltste koijen, staande
midden op de stallen, van alle de andere be-
smette koijen, op het alderhevigste, en op
het alder kragtigste, van allen haren af-
gaanden pestilentalen dreck bestoncken
door welcken vuijlen stinckenden en onreijnen
pestilentalen dreck, en door volle opproppin-
ge en uijtmessinge van deselve, soo worden
sulcke miltste koijen, staande in 't midden
eerst sieck op de stallen

Ja broeder, men siet oock, soo nu, en dan, dat
sulcke milde en ontfangbare koijen, wel
eens een steeck en prickel van dit
voornoemde pestilentale fenijn krijgen
waar door sij wel eens een dagh of twee
met dicke hoofden als anders niet wel
sijn, gelijck gebleken is, aen een milde
koe van Jan Willemsz boer en aen een milt
beest van Cornelis Lambertsz Smit, en aen
een milt beest van Lambert Willemsz kayer
en aen een milt beest van magteltje
Hendrickx, en aen een milt beest op Oude
Naarden, en aen meer anderen
Ja selfs broeder tot soo verre, dat een
sekere milde kalf de koe, van Jan Jacobsz
man, in de tijt van een week geen boeter
van sijn melck gaf, en mewis gijsbertsz
backer die heeft oock onlangs tegens mij
verhaalt, hoe dat hij eenige tijt te voeren
eer sijne koeijen sieck wierden, geen goede
boeter, als voeren, van sijn koijen hadde
konnen karren,

(blz. 92)

Waarde broeder, op Heden den 12 maart 1714
soo vertelt Jan gerbrantsz ramaker onsen
ouden bekenden buijrman aen mij, hoe-
waar is, dat eenen voornamen koehouder
genaamt Willem M: wonende na bij het
Slot tot Loendersloot, en al daar op het
huijs den Haringh, welcke voornoemde
koehouder seer laat in den herfts
soo aen sijne nabeuren koijen al daar
en als Elders hier en daar aen andere
koijen met een bedroeft Herte sagh en
hoorde, dat soo ras deselve koijen op stal
gebragt waren, voort sieck wierden en
stierven, soo resolveert niet alleen dien
voornoemden koehouder, om sijne koebeesten
van de winter niet op stal te setten, maar
hij heeft het oock tot dus verre niet
gedaan, want hij heeft sijne koijen, den
gehelen winter door (wel toegedeckt apperent)
altijt op sijn werf ongebonden laten loopen
en hij heeft deselve ook altijt uijt sijn Hoij-
bargh, soo veel Hoij laten Eeten als sij wilden
en haar dranck gegeven gelijck behoorde
maar daar wel op te letten staat, soo sijn
van dese mans koijen, op heden noch niet een
daar van sieck geweest, dogh wat daar noch
op volgen sal, dat sal de tijt Leren

Waarde broeder op den 16 maart 1714 doen sterft
van mewis gijsbertsz een koe, maar sijne
anderen worden beter

en de op den 19 maart 1714, doen sterft van
magteltje Hendrickx weduw van gerbert wil-
lemsz een koe, en een veers, en noch een koe
en op den 20 dito noch twee koijen, en op heden
van 24 dito, noch een pinck maar noch drie
koebeesten worden wat beter

Waarde broeder, nu weet Ik niet dat in ons ge-
heele dorp, een beest meer sieck is, daarom
soo hoep en wensch Ik, dat het de Heere onse
barmhertige godt, magh behagen dat hij
dese plage van ons neme, en soo ophoude
en ons in plaatse van dien, sijn goede zege-
ningen geve

(blz. 93)

Waarde broeder, Ik hebbe uE brief van den 18 deser maant
maart 1714, die gij schrijft op mijnen brief van den 11 deser
op vrijdagh namiddagh den 23 deser voorz maant
en Jare, soo als Ik tot onse schouten, op den stoel
des gerigts sat, niet alleen seer wel ontfangen
maar den inhout van deselve daar bij oock wel
verstaan, soo is 't, dat Ik onder anderen in desen
uwen brief hebbe gelesen, dat gij van mij wel weten
woudet (de wijle Ik in mijn gemelde brief geschreven
hadde van recepten en van remedien voor koe-
beesten) of deselve recepten en remeden wel
waren geprobeert, goet bevonden en geapprobeert

Waarde broeder, hier op soo antwoorde Ik, als
staande voor den oppersten rigter den Heere
mijnen en uwen godt, dat het recept uijt Ham-
burgh van den 2 Janu: 1714, dogh met eenige ver-
anderingen in mijn Journaal uijtgedruckt, het
selve recept bij twee koehouders alhier is ge-
probeert, te weten eerstelijck soo komt bij mij
om raat voor een sieck koebeest, die een steeck
en prickel hadt gekregen van dese bekende
plage, soo dat het beest sijn voorgaande melck
niet gaf, noch oock niet en woude eeten, noch
oock niet en Erkauwde, gerrit Willemsz bewoon-
der op oude Naarden, sijnde een vermaart godt-
saligh Cristen, de welcke Ik in de name en
vreese godts ordonneerde en recommandeerde
hij soude maar gaan nemen een mingelen zoe-
te melck, en doen daar in 4 bolletjes knoffe-
look, en doen daarin twee hantjes vol de
bladen van den geneverboom die hij selver
in de thuijn hadde, dogh al voorens kleijn
gescherft, en koken dit te samen een half
uijr, en dan wel toe gedeckt, het selve Lauw
laten worden, en soo in gegeven, gelijck Ik
dit breder in dat selve recept beschreven
hebbe, en de na dat hij dat selve soo aenstonts
gedaan hadde, soo en deurde het boeven de 12
uren niet, of sijn beest was wederom in sijn
voorgaande staat
ten tweeden, soo quam op den 10 Jan 1714 bij
mij om raat voor eenige koebeesten, die soo eerst
sieck geworden waren, Lammert Lambertsz
prins alhier wonagtigh, sijnde mede een
godt salig Cristen, de welcke Ik oock in de

name en vreese godts, het selve voornoemde recept
ordonneerde en recommandeerd, het welck
hij oock soo quam te doen, ende na dien hij dit
selve recept den siecke beesten ingegeven
hadde, soo wierden alle deselve, (behalve een)
binnen 12 uijren vrij beter, en de sij sijn alle
in haren voorgaanden staat gekoemen
ende die voornoemde twee koehouders, die
hebben sudert niet alleen, geen siecke
koeijen meer gekregen, maar sij hebben
voort door ingeven van godt, soo aen mij
als aen haar de goede middelen in dit
Journaal gemelt geopserveert en waar-
genoemen, waar door het oock haren en
mijnen godt behaagt heeft, ons te bewaren
voor verderf, doch broeder, wat verder be-
langt, Ik hebbe hier niemant ten oren
geloopen, met mijne ingegevene recepten
en remedien te presenteren, wel wetende
dat men menighmaal in sijn eijgen plaats
wegens de menschen haar ongeloof, niet veel
vrugt kan doen, gij sult oock in mijn Jour-
naal wel lesen, dat Ik in eenige saken
seer veele tegenstanders hebbe gehadt
doch tot Lof van godt, soo moet Ik dit hier
noch bij seggen, dat Ik Evenwel noch da-
lijckx voor mijn oogen, aen eenige vroeme
en godt vreesende menschen sie, dat sij
beter middelen in ‘t werck stellen, om hare
koijen is ‘t mogelijck, niet sieck te maken
en haar tragten te bewaren dat sij niet
sieck worden, want sij sien klaarlijck
menschelijker wijse te spreken, datter
quade middelen, die de koeijen des te
eer en meer doen sieck worden

voorts broeder, soo soude Ik hier wel invoegen
een remedie tot bunschoten en hier gebruijkt
maar alsoo alhier niet een koe daarmede is ge-
nesen, soo is het niet nodigh dat Ik het hier in
insere, daarom vernoegt u met het tegenwoor-
dige, Ik sal bij leven en bij gesontheijt verder
voortgaan, om te Journaal leren

(blz. 95)

Memorie ofte het vervolgh van mijn Journaal
dat Ik op den 26 maart 1714, rakende het sterven
der koebeesten als andersins, aen mijn broeder
Hendrick rijcksz Lustigh wonende tot Sneeck in Vries-
lant gesonden hebbe

Waarde broeder op het versoeck van eenige Cristen
menschen alhier, soo sende Ik op dijnsdagh den
2 april 1714, aen uE een kleijn rijm gedigt, waarin
Ik alle vroeme menschen vermaan tot eene
spoedige en ware bekeringe----------
Ja waarde broeder Ik en kan ook bij desen niet
nalaten het gene alhier op Sondagh den 2 april
1714 door ordre van onsen Staat, op onsen kerck-
rooster met een placaat is afgelesen, nament-
lijk, waarin de Staten van Hollant en westvries-
lant, willen en ordonneren dat geene pagters ofte
hare dienaars bij de opschrijvinge van de koebeesten
sonder verlof van den koehouders, niet sullen
moegen gaan in de Huijsen bij de koebeesten
tenEijnde, op dat de pagters ofte hare dienaars
koemende van ongesonde stallen, en wederom
gaande op gesonde stallen, daar door de besmettinge
niet overbrenge, Ja de Staten des voorz Lants
die hebben bij dit placaat oock gewilt en geor-
donneert, dat den koehouder op een boete van 10
guld: van Eijder beest, sijne koebeesten opregtelijk
moet aengeven, en soo den pagter suspicie
heeft dat den koehouder sijne koebeesten niet
opregt aengeeft, soo moet den koehouder op ‘t
versoeck van den pagter Eedt doen, oock hebben
de Staten in dit placaat geordonneert, dat de
certificatie brieven van gesonde koijen op een
zegel van 3 stuijvers sullen moeten geschreven
en dat men niet meer dan 12 stuijv: voor ‘t schrijven
van deselve getuijgbrieven sal moegen vorderen
Waarde broeder op dijnsdagh voormiddagh den 27 maart
1714; doen was een groote vale vierige ringh rontom de
zonne, waarop het soo aenstonts wederom begon
seer sterck uijt den noortwesten te waijen, ende het
waijde op den 28: 29: 30 en 31 dito soo hart en sterck
dat door derselver kragt een water moelen bij de
naarder meer omwaijde, Ja dese winden die deden
wederom seer groote schade, soo aen moelens dijken
dammen als andersins, al te veel om hier te
beschrijven

Waarde broeder, dit pest vierigh fenijn waar mede
dese en geene koebeesten besmet sijn en seer veele
albereijts daar aen gestorven sijn, ende seer veele
het selve noch in hare leden hebben, dat kan enig-
sins vergeleken werden bij het bijten van een
vierige slange, en bij het steken van een Adder
en bij het inEeten van de kancker, want bijet
een vierige slange in des menschen toon, hij sterft
niet voort, maar der selver fenijn werckt van
daar voort door 't geheel Lighaam van een mens
en soo ras het het vierigh slangen fenijn het geheele
lighaam van een mensch ingenomen heeft, soo
wort den mensche qualijck en hij spreijt handen
en voeten van een, en hij begint te worstelen met
de doot, ende na dat hij alsoo, en alsdan na dat
het slangen fenijn werckt geheelen en al van
dat selve fenijn aen sijn maagh en herte over-
wonnen is, soo sterft den mensche door der selver
fenijn voortwerckende kragt den bitteren doot
ende soo gaat het oock met de steeck van een adder
en met een inEetende kancker, doch Elck fenijn
werckt na sijn aart en na sijn Eijgenschap van
werckinge
Waarde broeder hier toe dient een zeltsaam voor-
val, 't welck aen vier personen na bij nieuwersluijs
gelegen bij Loendersloot op den 6 april deses
Jaars # 1714 al daar seer droevigh is voorgevallen
namentlijck, hoe dat 4 duijtsche afgedanckte
Switsers van uijtregt na amsterdam te voet
quamen reijsen, de welcke geen gelt hadden om
Eeten te koopen, en grooten Honger hebbende
en niet wetende waar sij den Honger mede stillen
souden, soo sien sij aldaar in een ouwe vuijle sloot
eenige Calmus wortelen staan, welcke wat bitter
van smaak sijn, en van welcke sij oock wat proeven,
maar daar bij soo sien sij eenen dicken wortel, heb-
bende de gedaante van een pinxternakel, de welke
sij oock uijt trecken, en daar van een ijgelijck wat
medelende, ende alsoo de smaak van dese wortel
wat zoetagtigh was, soo aten sij deselve al gaande
bij stuckens op, ende soo ras en hadden sij dese
wortel niet opgegeten, of een van dese 4 personen
die wort qualijck en sij met haar vier personen
een weijnigh voortgegaan sijnde, soo quamen sij bij
een Herbergh tot Loendersloot, ende doen Eijschen
dese qualijken man een weijnigje genever, 't welck
men aen hem gaf, doch het wert hier mede niet
beter, maar Erger, waarom dat de lieden aldaar
hem tusschen twee mannen gaande aen een
huijs van een medicijnm^r bragten welck medi-
cijnm^r hem aenstonts wat in gaf, dogh dat en

(blz. 97)

Holp niet, waarom dat de medecijnm^{r} hem andermaal
wat ingaf, en doen raakte hij aen 't braken, waar door
hij het fenijn quyt raakte, ende wederom bij de drie
andere personen koemende, soo vonden sij de drie
andere personen met de doot te worstelen, want
die waren soo veer heen, dat sij handen en voeten
van malckanderen uijtbreijden, en alle drie soo
haastelijk al t' samen den doot stierven, voorwaar
een vreemde sake en droevigh voorval, weijnigh
diergelijx alhier te Lande gebeurt, ende na het over-
lijden van dese drie personen, soo hebben eenige
medicijnm^{rs} aldaar, en dat ter ordinantie van 't
geregt van Loendersloot, alle dese drie menschen
geopent, en van binnen seer nauwkeurigh beschouwt
soo is't dat sij in de eene sijne maagh hebben bevonden
een groot gat daar men wel een hant kon insteken
ende den anderen die hadde een gat in de maagh
waar men wel twee vingeren kon insteken
ende den derde, die was sijn maagh op het doorbre-
ken toe, ende men haalde uijt hare magen noch
eenige schijfkens, die sij van de gesnedene wortelen
gegeten hadden, Ja de voornoemde medicijnm^{rs}
die gingen met den overgebleven duijtsher na de
sloot toe daar sij dien fenijnigen wortel geplukt
hadden, en hij wees haar noch een of twee dierge-
lijcke wortelen aen, die de medicijnm^{rs} uijt-
pluckten, ende aen hare woningen daar mede
gekoemen sijnde, soo sneden sij een van deselve
aen schijven en deden die in een Emmer met water
en na dat deselve schijven een weijnigh tijts in 't
water geweest waren, soo quam niet alleen
op het water een blauwe fenijnige vlies, maar
onder in de Emmer met water, daar was
het water van dese wortel seer swart dick
en grof waar door het bleeck dat daar een
groote en stercke fenijnige kragt en verderf
in 't water, en in de wortel was, Ja de
vrugt, die des zomers op dese wortel wast
die heeft een groene steel ter hoogte van ontrent
2 ½ voet, en ter dickte van een mans duijm, ende daar
op wast een ronde blom, die eerst groen, en daar
na wit wort, hebbende dese witte blom, de ge-
daante van een wit puijs of vlierzaat, en die
is seer beminnelijck en begeerlijck voor des

menschen oogen, dogh seer bedrieglijck en fenijnigh
Ja daar is geen minder fenijnigheijt in dese vrugt
als in de wortel, want het is nu ontrent drie
Jaren geleden dat eenige kinderen tot breukelen
van deselve vrugt gepluckt en gegeten hadden
daar oock aen gestorven sijn hierom soo rade
Ik een Igelijk mensche, dat sij sigh altijt hebben
te wagten van dese wortel of vrugt te Eeten
op den 14 april 1714, doen was het wederom seer
Hoogwater, alsoo dat onse maatlanden wederom
onder water Liepen
op den 19 @ 20 april, doen was het seer Heet en warm
weer na den tijt van ‘t Jaar, oock sag men doen wederom
seer veele wonderlijke groote muggen, alle met seer
Lange Cruijs staarten, en die ons tegen den avont
in ‘t arbeijden seer quelden
op den 22 april, doen was het stil weer met
een wonderlijke nevel mist en stinckende damp
op dien selve 22 april 1714, doen is 't dat Jacob Jansz
Verwer wonagtigh tot blaricum, aen mij ver-
telt, hoe dat sijn huijsvrouw trijntje Jans en met
sijne twee zoonen Hendrick en Jonge Jan, op een
schemeravont in den voorleden Jare 1714, en dat
in den Herfts, soo als sij in hare nenge waren
om boeckweijt te binden, hebben bij haar sien
nedervallen een groot viervonckigh Ligt 't welke
seer kragtigh vier vonckende op de aarde, waar
van sij seer grootelijkx verschrickte
Ja op dat selve ogenblick, doen sagh tewis
ffransz mede wonagtigh tot blaricum, staande
op oombergh, dat selve viervonckige Ligt, bij de
voorz menschen op aarde Leggen voncken
Ja aenmerckelijck is het, het geene die selve Jacob
Jansz Verwer als doen al verder aen mij vertelde
hoe dat sijn outste soon Jan, soo als hij in dien
selven Herfts in dien selve Jare 1713 op een
schemeravont in rijsebergen bij Calis kamp
was te melcken, doen heeft gesien een groot
viervonckigh Ligt, hebbende de gedaande van
een vierigh swaart, 't welck hij sagh een stuck
boeven de Huijsen van blaricum heen sweven
en sweefde alsoo, van daar na de buijtendijkse
kerck toe, Ja even boeven de buijtendijckxe
kerk van Emenes heenen, en alsoo van
daar voort na het suijden toe, voorwaar
wonderbare pestilentale vier vonckige Ligten.
Ja Ik vrees voor noch swaarder pestilentie onder
vee en menschen.

op maandagh den 23 April 1714, doen quam met een
noordenwint uijt de zuijtzee, een wonderlijke witte
uijtwasemende stinckende, en vierige damp, en dat
met sulck dicke stralen, dat den eenen ploeghvolck
met mij werckende aen de kadijck, den anderen ploegh
volckx nauwelijkx kon sien, ende deurde dese vonckige
en stinckende damp ontrent den geheelen dagh
Ja des avonts doen wasser in ons dorp een mistige
stinckende damp

Waarde broeder, op dienselven 23 April 1714, doen
stierf van Lambert Willemsz pronck een koe
die hij voor weijnigh dagen te voeren van de
vriesen gekogt hadde
op den 24 April, doen stierf van Harmen tijmonsz
grutter een koe, die hij mede van die vriesen
gekogt hadde

ende alsoo metter daat wiert bevonden, dat alle
die vriesse koppel koijen, aen de bekende pesti-
lentale plage storven, soo is't, dat wij goijsche
regenten van Stad en lande, een resolutie hebben
gemaakt, en oock doen publiceren, dat soo wie vriese
koeijen kogt, deselve ses weeken sal moeten houden
buijten Imants schade, Ja soo is voorts ten selven
Sinte geertruijten dage, bij den selven regenten gere-
solveert, en weijnigh daar na oock gepubliceert
dat niemant van buijten goijlant, met siecke koijen
sal moegen drijven over onse gemeentens, op peene
soo wie contrarie doet, die sal verbeuren 50 guld:
op dijnsdagh den 1 maij, doen sag men al wederom
uijtter zee, even diergelijke uijtwasemenden damp
koemen, gelijck op 23 april geschiet was
op donderdagh tegen den avont den 10 maij 1714
doen quam uijt den zuijtwesten een wackere buije
regen, en gemengt met eenige donder en blicksem-
slagen, waar door men hoorde seggen, dat de spits
van de kerck tot Loendersloot in brant raakte
en brande deselve spits oock geheel af
op Saterdags morgens den 19 maij 1714, doen hebbe
Ik, en ons gantsche arbeijtsvolck met onse oogen
gesien, dat niet alleen het aartrijk alhier seer
hert bevroeren was, maar dat oock op het
water een stercke schaal ijs, bevroeren Lagh
de sterfte onder 't runtvee die deurt op veele
plaatsen nogh
op den 22 maij, doen sterft van onse Schout een
koe, die, segt men, gestorven te sijn aen de
ongangsigheijt

op den 1 en 4 Junij 1714 doen sterven van Jacob
tijmonsz twee dubbelde veersen, die in de weijde
bij ancke veen gingen

op den 10 Junij doen krijgt pieter ramaker een siecke
koe, maar die Herstelt wederom

Ja in dese maanden Junij en Julij doen vallen
in de morgenstonden tot Emenes veel sware
dauwen maar hier op onse meent soo niet
doch op den 17 Julij in de morgenstont doen
valt alhier bij pluijmveen een wonderlijke
dauw, die Ik oock sagh met wonderlijke witte
dampige stralen, wel 4 voet hoogh van de aarde
oprijsen en soo verdwijnen
op den 19 Julij, doen bevonde Ik dat des nagts een
weijnigh dauw was gevallen, dogh op het gras
dat Ik maijede, daar Lagh des middags noch
een wit glimment goet op, dat Ik geen naam
kan geven
op den 24 Julij doen wiert Jan van rijn een koorn-
koper van breuckelen, soo als hij op een Chees
van uijtregt na bij de moelen van Loenen quam
van een donderblicksemslagh, met sijn paart
te gelijk doot geslagen
op den 26: 27 en 28 Julij doen worden tot Emenes
buijtendijck veele koeijen aen de bekende plage
sieck, en men hoort oock aldaar van ‘t sterven
der beesten
op den 27 Julij doen Loopt de wint zuijtwest
het welck sij bij na in geen drie maanden
gedaan heeft----- dat wel sterfte onder de
koijen kon veroirsaken

op maandags nagts den 30 Julij, doen sterft van
onse schout een koe, en dat op de agterste muncken
kamp, en wort aldaar bij nagt begraven
op den 30 Julij doen valt alhier voor mijn Huijs op
den klaren dagh, een stinckende damp van wonder-
lijke stanck, die niet alleen van mij, maar ook bij
mijn beuren wert geroeken
op den 1 Augustus 1714 doen sterft van gijsbert tijmonsz
een koe, maar men segt aen de ongangsigheijt
op den 6 Augustus doe sterft van Jan Jacobsz man
een koe aen de voornoemde plage, en hij begraaft
desselve aen de noort sij van sijn Huijs
op den 11 augustus doen sterft van Jaapje klaas
de weduw van Jaap gijsz een koe en wert begraven
aen de noort sij van haar Huijs

op sondagh den 12 Augustus 1714 doen sterft van grietje gerberts weduw van Cornelis Willemsz een veers aen de plage tot Emenes ontrent dese tijt sterft van haar noch een veers op Emenes

op den 13 Augustus, doen slagt Jacob gerritsz Swem een veers, die seer sieck aen de plage was ---

op zaterdagh den 19 augustus, doen sterft van Ebbe Willemsz koij een koe en wert deselve aen de noortsij van sijn oude Huijse begraven

Ja deselve Ebbe koij soo mij geseit wort, die sijn in 't Laast van Junij tot Emenes noch twee pinckveersen afgestorven

op den 19 Augustus, doen sterft van onse schout een koe op de munckenkamp, en wert aldaar begraven

op den 20 augustus, doen sterft van onse schout een koe op Emenes

op den 20 augustus doen sterft van Jan prinsen aen de plage twee kalveren

op woensdagh den 22 augustus doen sterft van Aart Jacobsz Vos een koe, en hij begraaft deselve op het zuijtoosten van sijn Huijs bij de Harde dijck en staat te noteren dat dese koe, al voor 5 maanden al eens sieck, aen de voorz plage hadde geweest een klaar kenteken, dat dese plage van besmettinge al langh onder de Leden kan wesen eer het beest sieck wort, en soo sieck wert, dat het beest daaraen sterft Ja staat oock te noteren dat met waarheijt kan gesegt worden, het welck oock eenige verstandige menschen met mij wel klaarlijck hebben ondervonden, dat de Jegenwoordige boeter melck en kaas die de beesten voortbrengen, nu al een Jaar soo gesont en soo Lecker niet en is geweest, als wel voor dese plage, Ja het zout in de boeter dat kan de boeter niet bevrijden van haar wonderlijck smaak, die de boeter binnen 8 dagen al heeft, sij is oock soo vet niet als wel voorheen, maar magerder, en onsmakelijker Ja, Ik vrees, voor schadelijke en vierige gevolgen die uijt deselve sullen voortkoemen

op vrijdagh den 24 augustus, doen sterft van Hendrick Cornelisz van spakenburgh een koe, en hij begraaft deselve agter sijn Huijs, dese koe die was op Emenes sieck geworden

op saterdagh den 25 Augustus, doen sterft van gerrit Anxsz een koe, die hij begraaft op 't zuijtoost van sijn Huijs

op sondagh den 26 augustus, doen sterft van onse schout een koe welcke koe na dat hij al doot was, hebben gevilt en opgehangen, en het vlees dat is bij Cees rutten, Heijn Snijder Willem ramaker en bij Jan klaasen kruijmert opgedaan, om gegeten te worden

op den 25 en op den 28 Augustus 1714 doen sterven van Jaapje klaas twee kalveren aen de plage en worden bij haar Huijs begraven

op den 28 August: doen sterft van aart Jacobsz Vos een koe, en hij begraaft deselve bij sijn andere koe op het Hoeck van sijn Huijs bij de andere koe

op den 28 August: doen sterft van Ebbe koij een kalf aen de plage

op den 29 Augustus doen sterft van onse schout een koe op Emenes

op den 30 August: doen sterft van Jaap Heijn de boer een koe, en hij begraaft deselve bij sijn Huijs

op den 30 August doen sterft van Jacob Wijgertsz een koe, en hij begraaft deselve bij sijn Huijs

op den 30 Augustus doen sterft van klaas Willemsz boer een koe, en hij begraaft deselve bij sijn Huijs welcke koe al in den nasomer 1713 aen deselve plage hadde sieck geweest, ende die koe, die hadde den geheelen winter seer swack geweest, maar nu van de zomer wel gegroijt, ende de klauwen van sijn voeten vernieuwt, dogh nu bevont men dat sijn Hersenen, het mergh gants uijtgedroogt waren en sijn maagh gesloeten, en sijn darmen duergebeten en sijn Long Lever milt Hert en galblaas met alderhande pest Coeleuren besmet, doch het vlees scheen moij te wesen, alleen vaal root-agtigh,

op den 1 sebtemb: 1714 doen sterft van Jaapje klaas een koe, en wert begraven op de driesprongh agter haar huijs

op den 2 sebt: doen sterft van Jan Jacobsz man een koe, en hij begraaft deselve bij sijn kamp

op den 2 sebtemb: doen sterft van Aart Jacobsz Vos een kalf aen de plage, en het wert bij sijn koijen begraven

op den 2 sebtemb: doen sterft van Lubbert pietersz baas een koe, en hij begraaft deselve op het noort-oost van sijn Huijs — den 4 dito noch een koe

op den 2 sebtemb: doen sterft van Isack Willemsz Split een veers die op Emenes geweijt was, en hij begraaft deselve aen de noortsij van sijn Huijs

op den 3 sebtemb: doen sterft van onse schout een veers die meer als twee Ellen Hoogh was, en die hij in ‘t voorjaar van Lambert Harmens tot bla-ricum gekogt hadde

op donderdagh den 6 sebtemb: 1714, doen sterft van Aart Jacobsz Vos een koe, en hij begraaft die selve bij sijn andere gestorvene koijen

op den 7 sebtemb: doen sterft van onse schout een koe op Emenes, die van Lambert oom gekoemen was

ontrent dese tijt doen sterven noch twee veersen van onse schout op Over eem

op den 8 sebtemb: doen sterft van Ebbe koij een kalf

op den 8 sebtemb: doen sterft van onse schout een koe op Emenes

op dese tijt, doen werden alhier veele ziecke koijen geslagt, als van fijtis Smit een, van gerrit tijmonsz een, van Isack pronck een en meer andere, Ja Jan goossen en Jacob van putten, die koopen seer veele siecke koijen tot Emenes en die slagten sij alhier, en verkopen die aen de Lieden; ook kopen sij van Wickevoort veele tonnen met vlees, en verkopen sij die hier wederom

Ja oock op dese tijt, soo sterven veele koijen tot Emenes binnendijck

In de Amsterdamse Courant van den 11 Sebtemb: 1714, en daarin uijt Basel van den 2 Sebtemb: 1714 daar in wort een Leugenagtigh zaak van de oirspronck der besmettinge van het runt vee beschreven, namentlijck, dat in het Hertoegdom van Milaan, door booswigten eenige vergiftige pil-letjes in ‘t weijvelt souden wesen gestroijt, en als een koebeest daar maar een van in ‘t Lijf krijgt het selve vergift soo kragtigh is, dat alle de beesten daar door vergiftigt worden ende souden die pil-letje Ligt groen met swart vermengt sijn dogh Ik soude dit wel breder schrijven, maar de onwaarheijt van dese botte Luegen die is soo groot dat hij ‘t mij niet waart is, daar meer van te schrijven

op den 16 sebtemb: doen sterft van Cornelis keel-wigh een koe, en hij wort begraven agter het Huijs van Jan perck

op den 17 sebtemb: doen sterft van Steven de Smit een kalfde veers, en hij begraaft die agter sijn stal deuren

op den 18 sebtemb: doen sterft van Isack Split een moije koe, en hij begraaft die selve aen de noort sij van sijn Huijs

(blz. 104)

Anno 1714 den 18 Sebt: doen sterft van onse schout
een koe op Emenes

den 21 Septemb: doen sterft van onse schout een
veers op Emenes

den 22 Septemb doen sterft van onse schout een
veers op Emenes

den 24 Septemb: doen sterft van onse Steven
de Smit een koe tot Emenes

den 24 Septemb: doen sterft van Isack pronck
een koe, en hij begraaft deselve aen de noort-
sij van sijn Huijs

den 27 Sebt: doen slagt Lambert oom een siecke koe

den 30 Septemb: doen sterft van onse schout een
koe op Emenes

den 30 Septemb: doen sterft van Steven de Smit
een koe, en wert in sijn Hof begraven

op maandag den 1 octobr doen sterft van Steven
de Smit een koe, en wert in sijn Hof begraven

den 1 octob doen sterft van ffijtis
de Smit een koe, en wert begraven aen de noort-
sij van sijn Huijs

Tot Amsterdam bij gerard onder de Linden boeck-
verkoper op den Hoeck van de nes, is gedruckt
en te bekoemen een boeckje van de doot der
regtveerdigen, of het middel om wel te sterven
waar in alle de sterftens van 't runt vee
sedert de geboorte van Cristus af, tot nu toe
Aanwijst, en met eenen hoe, er bij na t'Elckens
een sterfte onder de menschen opgevolgt is,
dit stelle Ik hier in, op dat Ik, als Ik tot
Amsterdam koem, een boeckje magh kopen
In de Amsterdamse Courant van den 2 octob 1714
en daar in uijt Londen in Engelant van den
25 sebtemb 1714, wort dit navolgende geschreven
Men heeft tegenwoordigh ontrent dese Stad:
een groote sterfte onder 't runtvee, soo datter
wel 300 of 400 meest koijen binnen 4: of 5 dagen
gestorven sijn, aen de Eijgenaars is seer strengh
bevoelen, de gesturven beesten aenstonts te
begraven of verbranden, en de niets daarvan te
gebruijcken dan de Huijden, oock is den vlees Houwers
op sware peene verboeden, eenigh ongesont vlees
ter marckt te brengen, gisteren avont heeft men
bij islington 103 gesturven beesten verbrant
dit is voor de eerstemaal dat men uijt Engelant
tijdingh heeft van het sterven der koebeesten
och dat het de Heere onse godt, hier bij woude Laten
wij souden hem van Herten Loeven en dancken

(blz. 105)

Anno 1714 op woensdagh den 8 octob: doen sterft van onse schout een koe, en men begraaft deselve aen de zuijtsij van sijn packhuijs

den 10 octob: doe sterft van onse schout een koe en hij wert begraven bij 't Huijs daar tijmon de post woont

Op Sondagh maandagh en dijnsdagh den 7: 8: 9 == Octob 1714 doen was het een Hooge water vloet waar door al wederom groote schade geschiede soo aen visschers schuijten, als aen dijcken en dammen, Ja het water dat liep seer Hooge over onse kade en over de Emenesser meent dijck heen, ende dat aenmerckelijck is, dat was, dat op maandagh Snagts wel 25 verdronckene schapen bij ons zeeschaapschot waren koemen aendrijven, dewelcke seer vroegh op dijnsdags morgens bij Jacob Cornelisz Vlot en bij Wobert Jacobz wierden gevonden, die deselve schapen t'Huijs haalden en slagteden, het smeer ten deele verkogten, en oock een goet gedeelte van 't vlees, soo dat de Lieden daar noch een merckelijke stuijvers van prophiteerden, en selver een tijt Langh daarwel af sullen varen Ja men segt, dat dese schapen op het buijtenlant, bij durgerdam door 't schielijke Hooge water waren overvallen, en soo weggespoelt en verdroncken

Op zaterdagh den 13 octob doen sterft van Vreeck pieterz een koe, en hij begraaft deselve bij het huijs van tijmon Wit, aen de noortsij aldaar

den 22 octob: doen sterft van onse schout een koe en die wert aen de zuijtzij van de posten Huijs begraven

den 23 octob, doen sterft van Steven de Smit een veers, en hij begraaft deselve in sijn Hof

den 25 octob doen sterft van onse schout een koe en men begraaft deselve bij de post Huijs

den 26 octob doen sterft van onse schout een koe en een pinck, en men begraaft dit bij de posten Huijs

den 27 octob: doen sterft van Steven de Smit een veers en hij begraaft deselve in sijn Hof

den 27 octob: doen sterft van onse schout een dubbelde veers, en men begraaft deselve op sijn nengedijck acker bij de silversmit

den 28 dito doen sterft van onse schout een dubbelde veers, en men begraaft die in den Hof van de klock

(blz. 106)

Op den 28 octob: 1714 doen wert alhier op onse kerck-
rooster door ordre van ons regenten een Staten
placcaet van den 20 deser maant october
gepubliceert, welck placcaat met eenige
veranderinge daar in gemaakt, bij na het
selve placcaet van den 23 Jan 1714 uijt-
maakt, soo agte Ik het niet nodigh om het
selve placcaet van woort tot woort alhier
uijt te schrijven

In de Courant van den 27 octob: 1714 en daarin
uijt Londen in Engelant van den 19 october
1714, daar worden dese volgende woorden
in geschreven namentlijck
de sterfte onder 't runt vee die verspreijt
sigh maar men heeft bespeurt, dat dit
tot noch toe, maar onder koijen, en weij-
nigh of niet onder de ossen is -------

op maandagh den 29 octob: 1714 doen sterft
van onse schout een dubbelde veers, en die wordt
begraven in den Hof bij den klock

Ja aenmerckelijk is het, het geene men
alhier seer dickwils siet gebeuren, dat de
koijen en veerz, die dichste, en nabij
het kalven sijn, aen dese plage meest
sterven, de redenen die meenen wij wel
vast te weten, maar het ongeloof bij de
meeste Lieden, die is hier soo groot, dat
Ik menigmaal genootsaakt worden
om weijnigh daar van te seggen of
schrijven, alleenlijck segge Ik, dat hoe
de kalveren, grooter in de koijen aen-
groijen, hoe meer Hittigheijt in het Inge-
want der koijen is, en hoe meer Hittigheijt
in de besmette koijen is, hoe kragtiger
de pest vierige Hittigheijt, in het beest
vermeerdert, en hoe eerder de maagh
in het beest, door derselver pest vierige
Hittigheijt, die voornaam in den dreck is,
komt toe te sluijten, en door derselver
Aanhittentheijt te meer toegesloeten
blijft Etz

(blz. 107)

Anno 1714 den 30 octob:
doen sterft van Ebbe koij een koe, en hij begraaft deselve
bij sijn Huijs

den 30 octob: doen sterft van Isack pronck een koe, en
hij begraaft deselve aen de noortsij van sijn Huijs

den 31 octob doen sterft van onse schout een koe
en hij begraaft deselve op sijn nenge dijckx acker
bij de Zilversmits Huijs

den 31 octob doen sterft een koe van Hendrick
gerrit Louwen, en hij begraaft deselve, bij 't Huijs
van klaas Ebben

den 31 octob doen sterft een koe van Evert goossen
net, die onlangs sprakeloos geworden is, en hij
Laat deselve koe begraven agter mijn aarts vaders
huijs

den 1 novemb: 1714 doen sterft van gerrit koemin
een koe, en hij begraaft deselve aen de zuijtsij
van sijn Huijs

Waarde broeder, het is, seer droevigh om te Hooren
dat de sterfte onder het runtvee, soo tot bun-
schoeten als op Over eem, noch soo sterck aldaar
grasseert, Ja soo hoort men oock met waarheijt
getuijgen dat deselve sterfte onder het runtvee
tot oost Zanen Jegenwoordigh oock seer swaar
grasseert, en wie weet, hoe het als verder met dat vee
aflopen sal, dat Jegenwoordigh noch in 't velt
Loopt, als het op de stallen komt

den 3 novemb: 1714 doen sterft van grietje gerberts
weduw van Cornelis Willemsz een koe, en sij begraaft
deselve op haar kampje, daar het Huijs op ver-
brant is van Willem Evertsz in den Jare 1691

den 4 novemb doen sterft van dirck Elbertsz breet
een dubbelde veers, en die wort op het kampje van
Jacob van putten begraven

den 6 novemb: doen sterft van onse schout een koe, en die
wert in sijn Hof bij de klock begraven

den 7 novemb: doen sterft van Heijndrick gerrit
Louwen een koe, en hij begraaft die koe, agter
het Huijs van klaas Ebben

den 7 novemb: doen sterft van Geertje beur de
weduw van Heijndrick tijmonsz Velsen, een koe
en die wert begraven, op het drie spronck
tusschen mijn, en haar Huijs

den 8 novemb doen sterft van Jacob tijmonsz
een koe, en hij begraaft deselve Achter
sijn Huijs bij 't kampje van Jaap Vaar

NB dese koe van Hendrick Everts ruijn, die was in sijn 15 dagen sieckte soo pestiusigh vierigh dat niet alleen als-men hem wat in de mont gaf de Handen en armen vol blaren liepen maar gedeuren-de sijn sieckte soo gingh daar sulcken pesti-usen stanck af, dat het niet wel te verdra-gen was Ja men kreegh pijn in 't Hooft van de asem en stanck, en de doen dese koe gevilt wierde doen bevont-men, dat sijn Hair aen sijn Huijt, door de pestiuse vie-righeijt Los-gebeten was en dat sijn vlees bloet en inge-want gants verrot en bedurven was

op vrijdagh den 9 novemb: doen sterft van Ebbe Willemsz koij een koe, en hij begraaft deselve agter sijn Huijs

op zaterdagh den 10 novemb doen slagt Ebbe Willemsz koij een ziecke koe

op sondagh den 11 novemb doen sterft van Hendrick Evertsz ruijn een koe, en die wert be-graven agter het Huijs van Isack klaaz

op sondagh den 11 novemb: doen sterft van Volcken Isacksz een koe, en hij begraaft deselve agter de Harde dijk bij 't Huijs van Cornelis Cornelisz

op sondagh den 11 novemb: doen sterft van onse schout een koe, en hij Laat deselve begra-ven in de Hof van de klock

op sondagh den 11 novemb: doen sterft van grietje gerberts weduw van Cornelis Willemsz een koe, en sij Laat deselve op haar kampje daar 't Huijs van Willem Evertsz in den Jare 1691 op verbrant is, begraven

op maandagh den 12 novemb: doen sterft van deselve grietje gerberts een koe, en sij laat deselve op het selve voorz kampje begraven,

op maandagh den 12 novemb: doen sterft al wederom een koe van onse schout en hij laat deselve begraven

op dijnsdag den 13 novemb: doen sterft van onse schout een koe, en hij begraaft deselve in

op dijnsdagh den 13 novemb: doen sterft van Jacob Heijn de boer een koe, en die wert begra-ven

op dijnsdagh den 13 novemb: doen sterft van geertje beur een koe, en sij begraaft deselve agter haar koestal, bij koopmans Hof

op dijnsdagh den 13 novemb: doen sterft van Hendrick Braaf een koe, en hij be-graaft deselve, als voeren bij de andere

op dijnsdagh den 13 novemb doen sterft van grietje gerberts een koe, en begraaft die mede op haar kampje -------

op dijnsdagh den 13 novemb: 1714 doen sterft van
Volcken Isacksz een pinck, en hij begraaft dat selve
bij sijn koe agter de Harde dijck
op vrijdagh 16 novemb: doen sterft van grietje ger-
berts weduw van Cornelis Willemsz een koe, en sij Laat
deselve begraven bij hare voornoemde koeijen op het
kampje
op sondagh den 18 novemb, doen sterft van gerrit koemin
een koe, en hij begraaft deselve in sijn Hof
op maandagh den 19 novemb, doen sterft van onse schout
een pinck en wort begraven in sijn Hof
op maandagh den 19 novemb: doen sterft van Jaap Heijn
de boer een koe, en hij begraaft deselve bij sijn Huijs
op maandagh den 19 novemb: doen sterft van gerrit koemin
een koe en hij begraaft deselve in sijn Hof
op maandagh den 19 novemb, doen sterft van Hendrick
Braaf een koe, en hij begraaft deselve aen de noortsij van
van sijn scheurtje, dese koe hadde veel pes vlacken, soo aen
sijn pens als darmen
op maandagh den 19 novemb: doen sterft van grietje ger-
berts weduw van Cornelis Willemsz een koe, en sij laat deselve
begraven op haar kampje als voeren
op den 20 novemb: doen sterft van Hendrick Braaf, sijn
Laaste koe, en die wert begraven in den Hof van Jacob
Cornelisz metselaar
op woensdagh den 21 novemb: doen sterft van Jacob
tijmonsz een koe, en hij Laat die bij sijn andere koe
begraven agter sijn Huijs
op donderdagh den 22 novemb doen sterft van Ebbe koij
een koe, en die wert begraven agter sijn Huijs
op den 22 novemb: doen sterft van onse schout een koe
en hij Laat deselve begraven, op ‘t noortooster Hoeck van
sijn Huijs daar hij woont
op den 22 novemb, doen sterft van Volcken Isacksz
een pinck en een veers, en hij begraaft die beijde
aen de noortsijde van sijn Huijs

op vrijdagh den 23 novemb: doen sterft van onse schout
een pinck, en dat selve pinck wert begraven bij sijn voorz
koe, te weten, in ‘t noortoosten van sijn Huijs
op den 23 november: doen sterft van grietje gerberts een
pinck, en wert begraven bij de andere koijen op ‘t kampje
op den 23 novemb: doen sterft van klaas Jaap Jongerden
een moije veers, en die wert begraven aen de noortsij
van klaas boutten Huijs,
op den 23 november doen sterft van Jaap Heijn de boer
een koe, en die wert begraven op ‘t noortoost van sijn
Huijs bij de andere koeijen

(blz. 110)

Anno 1714 den 25 novemb doen sterft van Jaap
Heijn de boer sijn Laaste koe, en hij begraaft deselve
op het noortooster hoeck van sijn Huijs
op maandagh den 26 novemb doen sterft van Jan
Willemsz boer, een koe, en hij begraaft deselve op 't
zuijtooster hoeck van sijn Huijs, dat meent is -----
op den 28 novemb, doen sterft van Rijck Jansz Velsen
een koe, en die wert begraven in de groep van Jan tijmensz kamp
op den 28 novemb: doen sterft van gerbert rebel een koe
en hij begraaft deselve bij sijn Huijs
dese man gerbert rebel, die heeft in den Jare 1706 in maart
dese steuingen van sijn siecke koijen selfs gehoort
met een waar voorteken als in dit boeck beschreven staat

op den 29 novemb doen sterft van Cornelis Aartsz een koe
en hij begraaft die op het Harde, buijten kossen Heck
op den 29 novemb doen sterft van Volcken Isacksz spilt
een koe, en hij begraaft die op sijn kampje aen de
noortsij van sijn Huijs

op den 30 novemb doen sterft van gerbert rebel
een koe, en hij begraaft die selve bij sijne voorz koe
op den 30 novemb, doen sterft van Rijck Jansz Velsen
twee koijen, en hij begraaft die in de groep aen
de oostsij van Jan tijmonsz kampje

op den 30 novemb: doen sterft van klaas Jacobsz
Jongerden een koe, en hij begraaft die koe bij sijn Huijs

op Zaterdagh den 1 decemb 1714 doen sterft
van Volcken Isacksz Spelt een koe en hij begraaft die
aen de noortsij van sijn Huijs

op dijnsdag morgens te ses uren den 4 decemb 1714, doen is mij een vierig Ligt omschenen Ja dat Ligt hebben veele andere menschen doen ook gesien

op sondagh den 2 decemb: doen sterft van Jacob
Lubbertsz baas een pinck, en dat begraaft hij aen
de zuijtsij van sijn Huijs bij de wegh
op dijnsdagh den 4 decemb: doen sterft van gerbert
rebel een koe, en hij begraaft die bij sijne andere
op woensdagh den 5 decemb, doen sterft van gerbert
rebel een pinck, hij begraaft dat selve bij sijne koeijen
op donderdagh den 6 decemb, doen sterft van Mannen
Jaap, een koe en hij begraaft die agter het Huijs van
marre goossens -----
op den 6 decemb: doen sterft van gerbert rebel
een veers, en hij begraaft die sijn andere koijen
op den 7 decemb: doen sterft van Jan Willemsz boer
een koe, en hij begraaft die bij de andere koe, als voeren
op den 8 decemb: doen sterft van Jacob Lubbertsz Baas
een veers, en hij begraaft die als voeren bij sijn pinck
op gisteren den 7 decemb, doen slaat moije klaas een
ziecke koe doot
op den 9 decemb: doen sterft van klaas moij een
pinck en hij begraaft die bij sijn Huijs
ontrent een maant geleden, doen heeft deselve klaas
moij noch twee pincken aen dese plage doot

(blz. 111)

Anno 1714 den 12 decemb: doen sterft van Hendrick Willemsz boom
een koe, en hij begraaft deselve bij sijn Huijs

den 12 decemb: doen sterft van Jan Willemsz Boer
een koe, die 18 dagen was sieck geweest, ende hij begraaft
die selve bij sijn andere koeijen

den 14 decemb: doen sterft van Jan Jacobsz man
een dubbelde veers, en hij begraaft die bij sijn andere
Huijs 't welcke Laast gekoemen is van Lambert rutten

den 15 decemb: doen sterft van Jacob Zijbrantsz man
een koe, ende hij begraaft die koe aen de noortsij van 't
Huijs daar hij nu woont, welck Huijs Laast gekoemen
is van Isack pronck, en voor desen van gerrit Jansz backer

den 16 decemb: doen sterft van deselve Jacob man
een koe, en hij begraaft die bij sijn andere koe

den 16 decemb: doen sterft van Ari rebel een pinck, en
hij begraaft dat selve agter sijn Huijs, ende voorts soo wort
sijn andere pinck, en sijne drie andere koijen sieck, dogh
die Laat de Heere onse godt, tot blijtschap van hem, en
van sijn geheele HuijsHoudinge, en van mijne Ziele
wederom Herstellen

den 19 decemb: doen sterft van Lambert klaasz prins
een koe die maar drie dagen sieck was geweest
oock hij was na bij sijn tijt, om te kalven, en hij
begraaft deselve koe op de noort ooster Hoeck van
sijn Huijs, het vlees van dese koe was weijnigh
besmet, doch de milt Longe Lever en galblaas
die waren kragtigh met pest vier besmet

den 24 decemb: doen sterven van Jacob Man, een koe, en een
moije veers ende hij begraaft die beijde bij sijne
andere koijen

den 27 decemb: doen sterft van Cornelis Aartsz een varre
pinck, en hij begraaft dat pinck agter het Huijs
van rut meijnsz

voor notabene

Rijck klaas tot bussum die noch van mijne maag-
schap is, die sterven nu in weijnigh dagen meer
als 10 koebeesten af

(blz. 112)

Anno: 1714

den 27 decemb doen sterft van gerrit Hendrickxz visscher, een pinck en het wert begraven agter sijn Huijs, op het Harde

den 28 decemb, doen sterft van Lambert klaaz prins een koe, en hij begraaft die selve bij sijn andere koe

den 31 decemb: doen sterft van ~~Lambert prins~~ mewis gijsbertsz backer een koe, die seer Lange aen de plage hadde sieck geweest, en hij begraaft die koe bij Jaspers Heck op 't Harde

Anno, 1715, op den 5 Januarij doen sterft van Jan Jacobz man, een koe, en hij begraaft die koe, agter sijn Huijs daar hij in woont

Ja ontrent desen nieuwen Jare, sterven veele koebeesten aen dese plage tot Bussum

Ja ook ontrent in en bij Munckendam, Edam Beemster, purmer, Hoorn, en op de meeste plaat-sen in noort Hollant Vegtkant en Elders meer

Ja Ik bemercke noch allesins aen alle kanten datter noch veele koebeesten sijn die met dese bekende plage besmet sijn, Hierom soo is het te dugten, en om dat weijnigh menschenverandert en bekeert worden, dat de plage onder het runtvee noch niet op houden sal, O Heere godt in Cristo, vergeeft ons onse sonden, en vernietigt, en maakt kragteloos dit vergift in de koebeesten, en doet de plage ophouden

den 5 Januarij doen sterft van Jan Jacobz man noch een pinck en begraaft dien dagh het selve pinck noch bij sijn koe

(blz. 113)

Anno 1715

op vrijdagh tegen den avont den 11 Januarij
doen Loopt de wint van 't westen tegen de zon aen
oost en noort oost, en de dat met een 6 daagse
nieuwe maan, en de het vriest met een stercke
wint daar uijt 6 dagen, en doen noch een dagh
met moij weer, maar nu 7 dagen kragtigh
gevroeren hebbende, soo valt de wint wederom
binnen, en het begint te doijen, dit doijen dat
was bij pieter Willemsz groot alsoo gesegt
want als de wint van 't westen tegen de zon
aenloopt, seijde hij, kan deselve wint daar
niet Lange staan, maar Loopt in 't kort weder-
om na sijn oude plaats daar hij Laast van
daan gekoemen is ----

op sondagh den 13 Januarij doen sterft van
gerrit Hendricksz Visser een koe, en hij begraaft
die selve koe voor sijn Huijs

op sondagh den 27 Januarij doen sterft van Jan
klaaz Volckertz een koe aen de plage

Ja ontrent dese tijt, soo isser een groote sterfte
onder het runt vee, zoo tot Hilversum
Aan de Vegtkant, en bij Amsterdam en in
de meeste plaatsen van waterlant als bij
munckendam Edam raab: Alckmaar en
voornaam seer kragtigh en swaar in het
dorp Bussum gelegen in ons goijlant

op dijnsdagh den 12 ffebreuw: doen sterven van
Aart gerritsz een koe, die in den voorleden Jare
aen de plage was sieck geweest, ende die sedert
noijt ter degen gesont was geweest, Ja noijt hebbe
Ik diergelijke sware besmettinge aen de Longh
gesien, en wort begraven bij sijn Huijs aen de
moelenbergh

(blz. 114)

Anno: 1715

Op dijnsdagh den 12 ffebreuw, en dat op den
middagh doen begon het uijt den zuijtwesten
soo hart te waijen, dat daar door niet alleen
veel Huijsen wierden beschadigt maar de
arme visschers, die Leden hier door groote schade
aen hare fuijken, zoo dat deselve door dese wint
wel 150 fuijcken verloren

Op den 13: 14: en 15 febreeuw: doen sterven van de
naarder Schout Andries HesHuijsen tot naarden
wel 6 paarden aen de plage van pestilentie
gelijck dat klaarlijck bleeck aen haaer net
in 't Lijf, dat door derselver pestilentie
was bedorven, ook sag men de pest vlacken
mede aen haar Longh Etz

op den 1 februw: 1715 doen sterft tot blaricum Jacob de Zaijer men vint hem op sijn Zecreet doot

Op zaterdags nagts den 2 en 3 maart, doen begon
de wint eerst seer sterck te waijen uijt den zuijt
westen, waar door de fuijcken die in zee stonden
tot mede wel 150 toe, aen stucken en wegraakte
maar op sondagh en maandagh den 3 en 4 maart
doen waijede de wint uijt den noortwesten weder
soo sterck, dat door der selver kragten niet alle
veele dijcken en dammen zoo in hollant zeelant
en wel 23 polders, soo op het Eijlant ter toelen als op
het Eijlant Schouwen en Vlacke inbraken, maar
waardoor ook veele schepen van hare anckers spoelden
en omwaijden, Ja selfs een frans vaarder Leggende
voor ancker bij medenblick, verloor drie Anckers
en dreef door 't Hoge water op 't Lant in 't rakijs (?)
Ja het maakte soo hier in Hollant zeelant en selfs
tot Hamburgh sulcken Hoogenwater, als bij menschen
geheugen niet was gesien, Ja niet alleen soo raakte
alle onse visserschuijten in de gront, en wel 4 aen
stucken, maar tot bunschoeten Liep het water ook
over haren nieuwen dijck, waar door het water
Liep aen 't Hoogelant toe----------

(blz. 115)

Anno 1715

op Sinte geertendagh den **17 maart nieuwe stijl**
ende dat op sondagh namidd: ontrent te 5 uren
doen quam uijt den zuijtwesten een wonderbare
Buije weer op, gemengt met een vreemde warmte en
Hittige Lugt, welcke buijeweer hem in 't overkoemen
soo vremt vertoonde, als noijt meer gesien was
want daar quamen uijt alle de vier winden sulcke
vremde en noijt gesiene wolckens op: dan witte, dan
vale, dan bruijne, ende dan met die vreemde, en dan
wederom met een andere vreemde Lugt, dewelcke
dan uijt de wolckenLugt op de aarde neder vielen
en dan wederom van de aarde opwaarts resen
en draijeden en maalden soo wonderlijck door
den anderen, dat een ijder die het sagh daar over
verset stont, al het welcke vrij veel discoursen
bij ons menschen veroirsaakte

op den 30 maart doen sterft van Cornelis Jan domi-
nickz, die de meent niet heeft, een koe aen de be-
hende plage van pestilentie -----

op den 7: 8: 9: en op den 12 April doen sterven noch
van deselve Cornelis Jan dominickz vijf koijen twee
stieren, een pinck, en drie kalveren, het vlees
geeft hij meest aen arme Luijden, ende hout selfs
de beste stucken en zout hetzelve in twee groote
vaten, en het vet van deselve koijen smout hij, en
verkoopt het pont voor drie stuijv: 4 penn--

op den 15, en op den 20 April doen sterven van
Cornelis keelwigh twee koijen aen de plage
en die worden beijde begraven agter het Huijs
van Jan perck, dat hem nu ook toebehoort

op den 2 maij doen sterft van deselve Cornelis
keelwigh een koe, en deselve wert begraven bij
sijn voornoemde koijen

op den 13 maij doen sterft van deselve Cornelis
keelw: een kalf aen de plage van pestilentie

(blz. 116)

Voorts soo hout het sterven der Runderen noch niet op, want bij Leijden gouda delft Haarlem Alckmaar Iselsteijn kuijlenburgh, en op andere plaatsen van ons Lieve vaderlant, ende ook in oostvrieslant, en wel Jegenwoordigh in de maanden Augustus sebtember en october sterft het seer sterck in en bij het dorp Benschop, in rontom de vermaarde stad: uijtregt ende in het dorp Loosdregt, ouwerwerck, en ook Langs den Amstel

In dese zomer was het in 't begin droogh weder, maar in 't midden en in de nasomer geheel nattigh weer doch de boeckweijt was hier in goijlant soo goet en veel, als oijt niet gesien was

Ja men vangt in de maanden maart en april veel goede panHaringh alhier voor onse wal

Ja men vangt in dese Zomer oock veel bot in de zijde netten, meer dan in 43 Jaaren in een zomer gevangen was, doch in 't Jaar 1672, en in 't jaar 1673 doen de fransen alhier in 't Lant waren doen ving men in de gaarne netten noch meer bot, als nu in de zijde netten, alhoewel de zijde netten om bot te vangen veel beter sijn als garen netten,

op den 24 octob: doen vangt mijn swager Cornelis een fraije kapellauw in sijne fuijcken, ende brengt deselve noch Levendigh op Lant, en t'huijs, ende hij verkoopt deselve noch Levendigh aen Leendert Jansz Vergoes, en aen Jacob tijmonsz twee mannen die van religie doopsgesint sijn, voor de somme van 22 stuijvers ---

Ja de bedrooefde plage van pestilentie onder het runt vee, die komt wederom op veele plaatsen noch stercker als sij oijt gedaan heeft
Ach dat noch den onboetveerdigen mensch, in dese dagen van besoekinge dagte, wat tot behoude-nisse van hem selven en van sijne beesten diende hij soude sigh noch bekeren van alle sijne ver-keerde wegen, maar Helaijs, het gaat de meeste noch niet ten Herten

(blz. 117)

Anno, 1716 in de maanden Januarij en ffebreuw, doen wasser onder het runtvee zoo tot Amersfoort, en ontrent uijtregt muijden weesp Loosdregt en tot naarden, een groote sterfte, soo dat wederom binnen naarden sijn aen de voorz plage gestorven ontrent 150 koebeesten soo kleijn als groot, welck vlees, van de beste koijen bij veel arme menschen wiert gehaalt gesouten en gegeten

in dese maant Januarij 1716, doen sterven van onse schout noch vijf pincken aen de plage

in dese maant ffebreuw: 1716, doen sterven van Lubbert pietersz wonende op ^{s}gravelant, op trompen plaats, Jegenwoordigh desselfs plaats toebehorende den Heer: Jacob Roeters — ontrent 30 koebeesten soo kleijn als groot, welck vlees van de beste beesten bij die arme Luijden van Hilversum wort gehaalt

anno, 1716 den 18 febreuw op dijnsdagh doen Leveren Jan Jacobz man aen een persoen wonende bij amsterdam een koe die de plage heeft gehadt voor Hondert en drie en vijftigh guld en 3 Stuijv: en Arij rebel een koe voor de som f 150 guld:

Ja op den 27 Januarij 1716 doen Lagen tot duijvedregt niet verre van Amsterdam, in een boeren Huijs op sijn stal 20 koijen doot, ende men kon deselve in eenige dagen niet begraven, om dat het soo Hart vroer, dat men geen gaten kon maken in de aarde om haar daar in te begraven

Ja op den 16 maart 1716, doen Lagen in een Huijs te westbroeck bij de kerck 15 koebeesten doot in welck dorp Jegenwoordigh een stercke sterfte is onder het runtvee

Ja men hoort dat het aen alle kanten in dit ons Lieve vaderlant noch grasseert

Met een waar berouw den Heere te bidden en smeken, dat sal het beste sijn, om de voor-noemde plage te doen ophouden

(blz. 118)

Anno 1716

op dijnsdagh den 17 maart doen was Ik met mijn vrouw
en met mijn outste zoon rijck met kar en paart
in de Loosdregt ten Eijnde om al daar de begraaffe-
nisse van mijn swager Jacob Gerritsz Jes, Jongste zoon
Adriaen die aen de pocken gestorven was bij te woonen.
waar toe Ik, en mijn vrouw alvorens met een brief daar
toe versogt en gebeden waren, ende na dien Ik en mijn
vrouw, en Zoon, niet alleen dese begraaffenisse Criste-
lijck hadden helpen bijwesen, en Ik aldaar doo voor,
als op, en na de begraaffenisse, met en uijt veele no-
table schrifteurplaatsen hadde bewesen het wel-
geloven Leven en sterven van een wedergebooren
mensche, maar na dien Ik ook het selve niet veel
goddelijke Leringen, en met veel Heijlsame ver-
maningen, tot stigtinge van mijnselven, en van alle
die het woort godts van welgeloven Leven en sterven
met aendagt en Lust den tijt van wel twee uren
Langh, uijt mijn mont hadden gehoort, zoo vertrok
Ik en mijn vrouw, en mijn zoon wederom met kar
en paart, van daar des avonts ontrent quartier
voor 6 ureren, ende ontrent quartier voor 7 uren
tot Hilversum gekoemen sijnde, soo Houden wij daar
niet stil, maar reden regt door, en gekoemen sijnde
op de Heijde, ende dat op de Hoogte, genaamt de
de Lange Hulle, soo sagh Ik, soo rijdende van ‘t zuijden
na ‘t noorden, dat in ‘t noorden daar de noortzee is,
Langs den gront, en dat over de zuijtzee heen te
sien, een blancke Heldere witte Lugt op, en na mij toe-
voortquam, ende wij soo wel een uer rijdende van ‘t
zuijden na ‘t noorden, soo naderde deselve blancke
Heldere witte Lugt ons soodanigh, dat doen wij agter
van het Heijvelt, op onse nenge quamen, dat het
bij ons alsoo Ligt wiert als of het dagh was geweest
zoo dat wij de voetstappen van de paarden in de

in den wegh, en de stoppelen op ‘t Boulant niet alleen
helder konnen sien, maar wij konden ook Helder
sien zijtjesbergh die meer als 100 roeden van ons afwas
Ja mijn zoon rijk die kon ook de naardertoorn die wel
drie quartier uers van ons was, en onse Huijserkerck
daar wij noch wel een half uer af waren klaar sien
en de soo als wij van dit bisondere Ligt soo pratende heen
reden, soo sagh Ik op na de Lugt, gelijck Ik seer dickwils
in ‘t rijden te voeren gedaan, want Ik was in dese reijse
met veel goddelijke en Hooge gedagten en overleggingen
des Herten aengedaan geweest, ende na dien Ik in ‘t westen
hadde gesien, dat ten noorden van de avont sterre een vierige
blancke Heldere Lugt was, soo wende Ik mijn Hooft en ogen
na het oosten, en doen sagh Ik aenstonts niet verre van
van ons, in de wolcken Lugt, wel vier of vijf vierige vlam-
men Lugts, de middelste wat grooter als de anderen, welcke
alle in haar selven met vierige stralen als pijlen seer
wercksaam waren, ende alsoo Ik mijn oogen op deselve
gestadigh quam te Houden, ende aen mijn vrouw en aen
mijn zoon seijde van dit Ligt, ende of sij van haar Leven
wel meer sulcken Ligt gesien hadden, en sij aen mij ge-
antwoort hadden, neen, en mijn zoon aen mij vraagde
vader hebt gij wel oijt diergelijk Ligt wel meer gesien
ende na dien Ik gesegt hadt van neen, zoo sagh Ik dat
de zuijdelijckste vier vlammige Lugt met alle sijne
wercksame woelende vierige stralen, seer dickwils en
seer snellijken op de middelste en op de noordelijckste
aen en in vloegen, door die middelste en die noordelijckste
die verweerden haar seer dapper met haar werckende
en woelende kragt en Ja soodanigh, dat niet alleen dien
zuijdelijkste na Elcken aen en in vliegingen die hij
hadde gedaan seer verminderde met sijn vierige
stralen, maar Ik ook na dat hij alle sijn vierige
stralen als in een Batailje hadde verloren, met schande
eijndelijck moest wijken, Ja hij week met een Lange
vierige dunne straal halvemaans gewijse van de
middelste afdraijende na het zuijden, Ja Ik sagh ook
dat de bovenste zuijtoostelijke, op de middelste die doen
noch de grootste was, aen en in vliegen, doch die middelste
die verweerde hemselven wederom soo danigh dat

dien zuijtoostelijckste met sijn vier stralen
en kragten soo verminderde dat hij dien middelste
oock niet meer dorst aen doen, ende na dat dese
bespringingen waren gedaan, ende Elck vier vlam-
mige Lugt van tijt tot tijt minder wiert in onse
ogen om te sien, soo kon Ik ook niet beter sien
ofte het selve Ligt met sijn werckende ver-
toningen, reijsde verder na het zuijden
Ja dat noch opmerckelijck is, dat was, dat Ik sagh
dat even aen dees sijse het woelende vierige
Ligt, een kleijn bruijn wolcken was, dat van
de vier vlammige Lugten niet beschadigt
wierde, Ja in de aenkomst van het Ligt op
de aarde, soo quam daar mede een zagte
warme Lugt tegens ons aen

Ja men hoort nu dagelijckx van alle kanten
van dit wonderbare Ligt op de aerde, en van
dit vier vlammige werckende Ligt, vertoont
aen den benedensten wolcken Lugt, spreken
den eenen discoureert zus, en den anderen wat
anders, wat mij belangt, Ik stel vast, dat godt
niet anders daar mede te kennen wil geven
als dat hij om onser sonden wille, noch soo
vertoornt is, dat soo wij ons niet beter, in
berouw en aflaten van onse sonden, en in meer
Heijligheijt des Levens, bekeren, hij bij dese
oordelen van pestilentie onder ‘t runtvee
noch andere oordelen, ‘t sij van pestilentie
onder de menschen, ofte van Brantkoorn
ofte van boose sweeren aen menschen en
beesten, ofte van sware oorlogen met onse
nabeuren, zoo binnen, als buijtenlants
aen ons sal toesenden----------
Heere onse godt, wij bidden u, bewaart en
beschermt u volck, dat u regt van Herten
vreest en dient, Laat den geessel van uwe
vierige roeden, ons, en onse Lieve vaderlant
voorbij gaan

(blz. 121)

Anno 1716, op zaterdagh sondagh en op maan-
dags avonden, den 11: 12: 13 april, doen sag men
wederom veele blancke en bruijne wolck-
stralen aen de Lugt, dan vermeerderen, en
dan verminderen, dan zus draijen, en dan
soo bewegende, Ja men sagh het niet alleen
alhier maar ook in vrieslant

In de week voor paaschen, en in de week na paaschen
doen sterven in het dorp Laren ontrent 30 koe-
beesten aen de plage van pestilentie

Van den Hemel sent Jegenwoordigh de Heere onsen godt
eene groote droogte, wat daar op volgen sal moet-
men met de tijt afwagten

Anno 1716 in ‘t midden van de maant maij doen sterven
tot Broeck in waterlant, ende voornaam in
den dorpe Holisloot veele koijbeesten aen
de plage van pestilentie, soo dat een man
van ‘t Eijlant marcken tot Holisloot een
koe kogt, dewelcke na weijnigh dagen den
man op ‘t selve Eijlant aen deselve plage
afstrief, ende Jegenwoordigh, daar bij blijft
sonder op marcken verder te gaan
Ja men hoort oock getuijgen dat dese plage
noch is op tien, en op agtien Hoeven en op
andere plaatsen meer

Op den 22 maij doen Hageldet seer swaar
tot Iselsteijn

Op den 23 en 24 maij doen begon het alhier
seer moij en zoet te regenen, waar voor
Ik met hart en mont den Heere dancke
hebbende den geheelen winter en Lente door
tot nu toe kout en droogh geweest

(blz. 122)

Anno 1716 den 21 maij
op Hemelsvaarsdagh, doen krijgt een boer op maartensdijk de plage van pestilentie onder sijne koebeesten en de binnen 12 dagen daar na, doen sijn alle sijne koebeesten, tot wel 20 in 't getal doot Ja ontrent dese tijt, doen sterven ontrent amsterdam wederom eenige Ossen aen de voornoemde plage van pestilentie

op den 4 Junius doen krijgt mijn swager Jacob gerritz Jesses zoon Willem wonende in de Loosdregt, een Jongelingh out ontrent 17 Jaar een sware pijn in 't Hooft

Op den 5: 6: en 7: Junius, doen was de pijn soo swaar in sijn Hooft, dat hij alle de voornoemde drie dagen niet alleen daar aen buijten sijn verstant was, maar woelde met Handen voeten en Hooft soodanigh met deselve, of hij rasende waar doch op den 7 Junij wiert kragtigh in de kercke voor hem gebeden

op den 8 Junius en dat op namiddagh begon hij te spreken, dan raak, en dan niet raak, dan noch met sijn oogen Handen voeten en Hooft wonderlijck bewegende

op den 9: 10: en 11 Junius doen avanceerde hij met sijn verstant soo veel, dat hij wederom op den 12 dito, het volle gebruijck van sijn verstant hadde
ende voorts heeft hem de Heere onse godt in sijn voorgaande gesontheijt gebragt.

(blz. 123)

Anno 1716 in de maant Junius doen sterven ontrent Leijden
noch eenige koebeesten aen de plage van pestilentie
en ook noch eenigen in waterlant

in de maanden maij Junius en tot op Heden toe
den 8 Julij, doen hebben wij doorgaans veele drooge
koude noortwesten winden, welcke Ik vertrouw
als middelen sullen sijn, om de verderffelijke
pestilentale Lugten merckelijk te doen vermin-
deren, te weten, als de wint doorgaat, en dien zuijvert
Elihu, tegen Job, 37 veers 21

op den 10 Julij regent het sterck met een noorden
kouden stercke wint, Heere des Hemels en der aarden
wij bidden u zuijvert de Lugt en aarde van de
verderffelijke koepestilentie, ten Eijnde, op dat
uwe groote magt, te meer bij de menschen bekent
worde, en sij uwe groote wercken moegen prijsen

Ja tot groote droefheijt van veele Lantluijden
wonende ontrent ter gouw, Leijden, maarsen
maartens dijck, en voornaam tot Benschop
sterven noch veele schoone ossen en koebeesten
als ook op verscheijdene plaatsen in water-
lant aen de plage van pestilentie

Ja in dese maant Augustij, soo verneme
Ik wederom van den Hemel, sulcke Lugten
en dauwen, die niet goet sullen sijn voor vee
en menschen, daarom Ik, en een ijder van ons
seer wel moegen Letten op ons eijnde, want
den verderffelijken en den stinckenden mist
en den vuijlen damp van onse sonden gaat van
der aarden opwaarts, en roept bij onsen godt
om wrake, waarom de Heere onse godt niet kan
nalaten om ons wederom van den Hemel toe te-
senden sulcke verderffelijke misten dampen en
fenijnigheden, waar door noch meer zieckten
en sterven onder ‘t vee, en menschen sullen koemen

(blz. 124)

Anno 1716 in dese maant Augustus sterven seer veele
koebeesten aen de plage van pestilentie tot
westbroeck, en ook noch veele ossen en koe-
beesten in waterlant

In den Jare 1650 ofte al eenige tijt daar al bevoeren
doen heeft Johan Arents den Hooggeleerden en geest-
rijken man generael zuperintendent des Loffelijken
vorstendoms Lunenburgh 10 predikatien in 't Hoogh-
duijts gedaan over de 10 plagen van Egipten
in de welcke hij nietalleen naakt en klaar
de zin en menige der textwoorden verklaart
en uijtleijt, maar voornaam als een wijs propheet
in sijne zieleroerende toepassinge, doen ons al
waarlijk heeft geprophiteert wegens dese Jegen-
woordige pestilentale plage aan 't runtvee

Eerstelijk, soo stelt hij de oirspronck en oirsaak
van de pest aen 't vee, voornaam in die sware sonden
dat men door Haat uijt en Hovaardij den waren godts-
dienst soekt te beletten, gelijk men in Cristenrijk
al van d' tijden Lutherus Calvinus heeft gesien
ende noch dagelijkx bij groote Hoveerdige en bij nijdige
genaamde Luteranen Calvinisten en papisten
siet vermeerderen hij seijt ook dat godt om die voor-
melde sonden, boeven nateurlijcke werckingen ge-
bruijkt, wanneer hij dese plage van pestilentie aen
vee of menschen gebruijkt,
1 de schrifteure getuijgt, dat het gebedt der gelovigen
vermagh veranderen de nateure haar ordinarij kragt
want de sonden damp, veroirsaakt plagen en rampen
Exodus 2 veerz 23: 24: 25 – Josua 10 v: 12: 13, Elisa, 1
regum 17 v: 1 en 1 regum 18 v: 45 en 1 regum 17 v: 7
Lucas 4: v: 25 en Jacobi: 5: v: 17 ---- alsoo in tegendeel
seijt de schrifteure van de sonden van Zodoma
en van de nieuwiten, eerste genesis 18 v: 20: 21, en van het
twede Jona 1: v:2, alwaar nu die sonden bij onse
overheden, en bij den gemeenen sondigen volcke
werden gedaan, die klimmen opwaarts in de Lugt
en roepen bij godt om wrake, waarom de Heere onse
de nevelen dampen en meeldauwen en andere Lugtige
werckingen, soodanigh in haar selven toelaat te
vergitigen, dat het voor een tijt worden wercktuijgen
van godts regtveerdige oordelen en gerigten

(blz. 125)

Ja gelijk een spin in de Lugt haar vergift uijtbreijt
ende wert dat selve vergift als een Basilisous, die
door de stralen sijner oogen den mensche vergiftigt
ende doot, wie hij aensiet moet sterven, en de als hij
sigh selven siet, soo sterft hij, soo gaat en werckt
het vergift in hem selven, daarom soo hout men
hem een spiegel voor, daar op de vergiftige stralen sijner
oogen te rugge stuijten, en soo hem selven doot, Ja
gelijk wij sien dat de zon het water, ende dickmaal de dicke
quade nevel in de Hoogte optreckt die daar na nedervalt
daar enckel rupsen meeldauw en ander vergiftige
swarte vliegkens wormpkens en ongedierte uijt voorkomt
Ja soo menigerleij dat men de Lugt daar van vol siet wemelen
Ja Ik wil noch meer seggen, de ontallicke boosheden en
gruwelijke menigvuldige sonden, die voornaam bij de
groote pofhansen deser werelt worden begaan, die
verontreijnigen en vergiftigen de nateur de Elementen
en stomme Createuren godts, bij tijden en stonden soo-
danigh, dat de arme onvermistige dieren van koeijen
paarden schapen en ander vee, om de boosheijt der
menschenwille moeten sterven, Ja geen wonder, want
Hemel en aarde sullen verbroken werden om der
sonde wille van de boose menschen, Ja den onbekeerden
zondaar gedijet alles ten verderve en vloeck
selfs haar gebet, daar en tegen den bekeerden ge-
heijligden en gereijnigden mensche alles reijn is
titus 1 v: 15 en romeij: 8 v: 28, Ja als een boos godt-
loos en volhardent zondaar veel goet heeft in dese
werelt, soo heeft hij veele dienaars, want al sijn goet
moet de sonde dienen, daarom doet hij soo veel
dat hij hij een vergift en vloeck brengt over het onnosele
vee genesis 3 v: 14 en v: 17, daarom soo is het weijnige dat
een regtveerdige heeft veel beter, dan al het groote
goet der godtlosen psalm 37 v: 16: Ja wij weten uijt godts
woort, dat als het Lant en vee vrugtbaar is, dat het
dan een rijken zegen godts is, ende wanneer het Lant
en vee onvrugtbaar is, dat het dan groote en sware
straffen sijn, die de menschen veroirsaken door het
doen van verboedene sonden gelijck godt de Heere
door moeses heeft gesproken deuternomium 28
Ja soo stelt godt de Heere menigmaal een goet
vrugtbaar lant tot een zouten gront psalm~~3~~
107 v: 34, Ja soo godt de Heere somtijts de plagen
en lantstraffen niet en verhinderde en ver-
koelde, die den menschen dickwils veroirsaken
wij souden geen Jaar konnen leven

daarom soo Lesen wij in ‘t boeck van Jona, Jona 4: v: 10: 11
hoe dat godt op de bekeringe des menschen, het
vee ook verschoont en behout daar en tegen
soo hebben wij ook Exempelen in de H: Schrift, dat
godt de Heere heeft gewilt dat het vee der godt-
lose heijdenen door Zaul moest werden uijtge-
roijt, 1 Zamuel 15 en Ezeechiel 6: v 11, en kap: 14
v 19: 21 en Jeremia 21 v 6: 9, Ja om de menigvuldige
grouwelen en boosheden van d’ kinderen Israels heeft
godt die pestilentie aen de inwoonders van Jerusalem
geoeffent Jeremia 44 v 13 Ja soo seker als nu
godt de gantsche nateur, en met alle sijne Elementen
tot uijtvoeringe van sijne oordelen en plagen aen den
boosen en verstockten mensch en aen haar vee
sent, zoo heeft onse goede godt tot meer verwonde-
ringe van de Egiptenaars en van alle menschen
in de werelt, al het vee van de kinderen Israels
gespaart bewaart en behoet, soodanigh dat niet
en eenigh vee van deselve, door dese sware pesti-
lentie gestorven is, waar door godt niet alleen
heeft willen openbaren, dat hij sijn toorn en
magt aen pharao en aen sijn vee tot straffe
van sijn nijdigh en Hoveerdigh herte, heeft
uijtgevoert en tot een teken en baken gestelt
voor alle pharoes nageslagte die Zion gram sijn
maar voornaam om voor al de werelt te betonen
en te bewijsen, dat die geene die hem vresen en regt
dienen een beschuttinge en bescherminge is, soo voor
haar personen, als voor al haar vee, Ja soo nauw
beschermt en bewaart, dat ook de gantsche nateur
en ook alle de Elementen door goedes werckingen
in deselve, van godt soo danigh bestiert en gedre-
ven worden dat sij geen schade lijden tot haar nadeel
Lees hier van den gantschen 91 psalm----
Ja wat onse ziele belangt wij singen met vrolijke
herten, wegens de beschuttinge en bewaringe, die de Heere
tot noch toe in ‘t midden van dese pestilentale plage
aen onse personen en goederen gedaan heeft
Jesaia 44 v:23 singt met vreugden gij hemelen, want de
Heere heeftet gedaan, Juijgt gij benedenste deelen der
aarde, gij bergen maakt gedruen met vreugden gesangh

gij Bosschen en alle geboomte daar in, want de Heere
heeft Jacob verlost, en sigh Heerlijk gemaakt in Israel
psalm 148 HaleluJah, Looft den Heere uijt de Hemelen
looft hem in de Hoogste plaatsen, looft hem alle sijne
Engelen looft hem alle gij sijne Heijrscharen, looft
hem zon en mane, ende gij Ligtende sterren, Looft
hem gij wilt gedierte, en alle ons vee, gij vier Hagel
sneeuw en damp, gij stormwint die sijn woort doet
gij Jongelingen en maagden, gij oude en Jonge
want godts naam en magt is hoogh verheven
en sijne maijesteijt die is over de aarde en hemel
Jeuijgt gij guntsgenoten des Heeren, hij heeft de
kinderen Israels uijt pharoes dienstbaarheijt
verlost, en in ‘t Lant Cirnaam gebragt, alles
tot groot makinge van godts alderheijligste
naam en wercken, Ja dat alle godts guntsgenoten
van vreugde moegen opspringen, wegens de be-
schuttinge en bescherminge, die de Heere onse
godt tot noch toe aen ons en aen onse beesten
heeft gedaan, het is wel waar godts gerigten
in desen, die en houde in ons lieve vaderlant
noch niet op, maar worden hier en daar noch
regtveerdigh geoeffent, doch men hoort alomme
dat de aentelinge van Jonge beesten soo voor-
spoedigh voortgaat, dat men op de meeste
plaatsen de velden wederom met soo veel
koebeesten siet, als men soude kunnen
wenschen ----------

In dese maant Augustus 1716, droogt het soo
sterck, dat de koijen alhier nauwelijkx
water hebben om te drincken

op den 12 sebtemb: 1716 doen begint het te regen
ende het regent sterck den tijt van 12 dagen

op den 20 sebtemb: 1716, renoveren wederom
de Staten des Lants, hare placaten en onderdinantien
wegens het inkoemen van koebeesten uijt andere
landen, ende om de voorgaande ordinantien stiptelijk
natekoemen------ Etz

op sondagh morgen den 1 sebtemb: 1715 ontrent de klocke agt uijren doen sterft Lodewijk de 14 van de naam koninck van Vranckrijk, hij heeft veel oorlogen tegen Hollant gevoert

Anno 1692 den 18 sebtember, op namidd: tusschen 2 en 3 uren doen is alhier in gantsch nederlant vlaanderen brabant keulen luijck Engelant, ende voort in alle omleggende landen **eene groote aartbevinge** gevoelt, waar door selfs de grootste en swaartste gebouwen heen en weer schuddeden, Ja de meesten menschen in ons vaderlant die wisten niet wat daar gaande was, een ijder meende dat hij een duijselingh in 't hooft hadde, tot dat men zagh dat de Huijsen en toorns sigh heen en weer beweegden, deurende het selve ontrent 3 minuten, met moij en stil weder Ja, Ik selfs hebbe dese aartbevinge gevoelt, soo als ik was in 't Loos schaapschot, doch Ik wist niet wat datter gaande was, Ik meende dat Ik een deuselingh in 't hooft kreegh, daarom soo gingh Ik tot mijn godt in 't gebedt, hij woude dese swarigheijt van mij wegnemen, want Ik noijt met diergelijke swarigheijt was aengedaan geweest, t' Huijs koemende wisten de luijden aen mij te seggen, het ware een aartbevinge geweest, 't welck men doen voort alomme hoorde van verre, en nabij

Johan Arents welverordineerde generaal Zuperintendent des Loffelijken Vorstendoms Lunenburgh, verhaalt de beduijdinge van drie Elementen, van aartbevinge, van water, en van vier-------Aartbevinge segt hij, beduijt krijgh en ook ondergangh des Lants, gelijk de aartbevinge ten tijde van 't Lijden onses Zaligmakers Jesu Cristi, beduijde den ondergang van 't Joodtse rijk, den overloop van 't regenwater beduijt dieren tijt, gelijk dat in sijn tijt soo vervulde, vier tekenen vallende van de Lugt op de aerde, beduijden pestilentie en haastige kranckheden, gelijk hij dat selve ook hadde sien vervullen

Ja hij segt, dat godt de nateure soo bewegende en werckende geschapen heeft, dat geen mensch eenigh Extraord: Lijden wedervaart, ofte de nateur lijt te voeren, en verkondigt alsoo haar lijden, den menschen haar ongeval en kranckheijt, gelijck hier van veele Exempelen van aengetoont soude kunnen worden doch vlees en bloet, kent selfs de nateure niet

(blz. 129)

In de maanden Augustus Sebtemb: en October
1716, doen sterven in de Baronnije van Breda
veele koebeesten aen de plage van pestilentie

Ja oock in deselve maanden doen sterven
wederom noch veele koebeesten aen de plage
van pestilentie, soo in de purmer Beemster
en ontrent Hoorn, en Enckhuijsen, en ook
noch op meer plaatsen in Noort Hollant

Ja ook noch te westbroeck, en ontrent uijtregt
en noch te Benschop, en noch Eijts tot Loos-
dregt Schravelant, en op andere plaatsen
in in Hollant en in Stigt van uijtregt

In dese maant novemb: 1716 doen sterven
veele koebeesten aen de plage van pestilentie
soo ontrent de kuijnder Lemmer en in Vries-
Lant, als ook in gelderlant

Anno 1716 op den 23 October, doen wiert
in de Jurisdicktie van putten nabij de kipmoelen
van een vrouwe, een wonderbaar kint geboeren
dese vrouwe baarde bij na alle Jaar een kint
ende nu wederom swanger sijnde, gaf sij dat te kennen
tegens haar man, waar op die goddeloose man, tegens
sijne vrouwe seijde, Ik woude dat gij een vliegende
duijvel baarde, en de als haar tijt vervult was
soo Baarde sij een kint met # twee swarte vleugels als een
raven, ende dan als dit wanschepsel in de geboorte was
soo beet het de vroet vrouw in haar handen, waarom
de vroetvrouw hantschoenen Eijschte, die men aen
haar ook gaf, ende soo ras was dit schepsel niet geboeren
ofte het spreijde voort aenstonts twee vleugels uijt
als een raven en vloegh met een naar geluijt uijt
des vroetvrouws handen op een dwarsbalck in ‘t Huijs
ende doen maakte het aldaar met sijn mont en met
sijn vleugels een vreesselijck geschater en gedruijs
soo dat de vader die genaamt is Jacob korz

met seer groote schrick angst en met vervaartheijd
ten Huijse uijtliep, ende na dat dit wanschepsel
veel Lelijke en gruwelijke vertoningen van
misbaar # hadde gedaan, en niet quam te Eeten noch drincken
ten tijt van veertien dagen, ende in dien voorz
tijt daar veel menschen met alteratie hadden
gehoort en gesien, soo stierf het selve wanschepsel
Ja eert was daar al order gegeven om dit schepsel
met consent van de magistraat te doorschieten
maar dit voornemen gingh niet voort, om dat men
sagh, dat het kints hooft en voeten hadde
Ja op dien tijt, doen dit schepsel aldaar geboeren
wiert, doen waren van hier met een veerschip
twee mannen en vier vrouwen tot nieuwkerck
de welcke met alle sekerheijt daar van wisten
en getuijgt hebben, Ja ontrent drie weeken
na dese tijt, doen quamen daar ook zangh-
Lietjes van, welcke het vorenstaande, ook alles
confirmeerden------- ende nadat Ik seer nauw-
keurigh het selve met waarheijt hadde gehoort
soo hebbe Ik het selve met mijn Eijgenhant
tot waarschouwinge van alle goddelose wenschen
en tot schrick van alle menschen, en tot een
eeuwige gedagtenisse van mijne nakoemelingen
per memorie aengetekent.

L:R: Lustigh

In de maant novemb: 1716, doen sterven in noort-
hollant, in 't Stigt van uijtregt, en op andere plaat-
sen in ons vaderlant noch veele koebeesten
aen de plage van pestilentie

In de maant decemb: 1716, ende dat wel ontrent
den 16: 17: 18 dito, doen sterft tot Hilversum
van mijnen wel bekenden vrient Tijmon
Willemsz 13 koebeesten al mede aen
de plage van pestilentie

Anno 1717 in de maant Januarij doen sterven noch
verscheijde koebeesten tot Hilversum, en tot
Hoefflaken agter Amersfoort en op andere
plaatsen meer

(blz. 131)

Anno 1717 in de maant Januarij doen sterven van
Elbert Jansen percken soon teunis tot Lage
Bussem, wel 6 koebeesten, ende van
Jan gerrit meijrden ontrent 8 koebeesten
ende van Willem Lubbertsz boeckendenbroots
mannetje wel 6 koebeesten, ende sterven
in dese maant Januarij in Waterlant
noch veele koebeesten, als bij en in purme-
rent, en bij en in munckendam, en tot
katham, ende kopen en halen onse inwoon-
ders van Huijsen veel Hoij aldaar

Op den 25 Januarij 1717 doen rust mijn
Lieve vrouwe **Weijmtje gerrits** Zalig-
lijck in den Heere en wort in 't Choor
van onse kercke **begraven in haar**
vaders graff

op den 4 ffebreuw: 1717 doen koopt een man van
diemen alhier een koe van Arij rebel
die de plage van pestilentie al over drie Jaar
hadde gehadt, voor de somme van 130 guldens
welcke koe bij die man tot diemen 15 minge-
len goede zoetemelck geeft, en heeft
die koe aldaar bij die man gekalft
een kostelijk veers kalf, 't welck hij aen
hout met des Heeren Zegen

den 16: 18 en 24 febreuw: 1717 doen sterven alhier
van Jan Willemsz boer 5 stuck koebeesten soo
kleijn als groot, te weten 2 koijen en 3 pincken

(blz. 132)

Anno 1717 den 18 febr doen sterft een koe van Aart gerritz die Langh hadde gaan quijnen aen de plage van pestilentie

op den 18 febr: 1717 doen wert te londen in engelant een gruwelijk verraat ontdeckt, 't welck gesmeet was bij den graaf van gillembergh ambassadeur van Sweden Etz: namentlijck om het palleijs van Sint James in de brant te steken, den koningh george te vermoorden, en om ter selvertijt met een vloot sweedtse schepen van gottenburgh den pretendent in Engelant te weren, en hem soo op den troon te setten, 't welck geluckigh is ontdeckt en den verrader gillembergh in arrest genoemen en sijn papieren Ingesien sijnde, wort het boos voornemen seer wijt en breet @ Lelijck bevonden----- 't was beleijt om op den 12 maart 1717 uijt te voeren

op den 24 febr: 1717 doen komt dese tijdingh alhier in ^{S}gravenhage uijt engelant, ende den ambassadeur van Sweeden reciderende in den Hage dit hoorende vlugt uijt den Hage, ende meende in duijtslant of in sweeden te koemen, maar wordt door fleertman, als hebbende de ordre van den Staat tot Arnhem agterhaalt, en soo wederom na den Hage gevoert en aldaar in arrest geset

In 't Jaar 1648 doen regende het de gantsche somer soo veel en sterck dat geen turf kon droogen al hadde die boeven op een sphiets gestaan Ja onse vaders Hoij, dat lagh dat selve Jaar in de maant October om te drogen noch in rijsebergen.

op den 5 maart doen sterft een koe en een pinck van kornelis Lambertz Smit aen de plage

op den 12 en 13 maart doen sterven van kornelis Lambertsz Smit 6 koijen en een kalf aen de plage het meeste vlees van die beesten weerde bij de arme menschen gehaalt en gegeten

(blz. 133)

Anno 1717 den 14 april doen sterft van
klaas Willemsz boer een koe

Van den 14 april tot aen den 10 maij 1717
doen sterven van Jacob Wijgertsz backer 6 koijen
2 pincken en 3 kalveren aen de plage

A°: 1717 den 16 april doen sterft van Willem meijnsz
een koe, den 18 dito een kalf, den 20 dito een kalf en
noch 2 pincken noch 3 koijen genesen

A°: 1717 van den 23 april tot aen den 2 maij doen
sterven van Steven de Smit 4 koijen en 5 pincken

A°: 1717 van den 2 maij tot aen den 10 maij doen
sterven van pieter ramaker 2 kalveren en
een veers

A°: 1717 den 4 maij en den 10 maij doen sterven
van klaas meijnsz 2 koijen

A°: 1717 den 3 maij doen sterft seer schielijck
van Jan broek een koe tot emenes

A°: 1717 van den 7 maij tot aen den 14 maij doen
sterven wederom van **Harmen tijmonsz de
grutter** drie koijen en een pinck

den 16 maij van Jan Lambertsz prins sterft
een varre ---------- den 21 maij een kalf doot

A°: 1717 van den 10 maij tot aen den 16 maij
doen sterven wederom van onse schout
ontrent 26 kalveren en een koe

de schout noch 2 koijen sieck
den eenen wort gesont, den anderen sterft
den 20 maij ---------- den 23 maij noach een koe doot
en ook verscheijde vette kalveren doot

(blz. 134)

Anno 1717 den 26 maij doen sterft van tijmon klaasen een koe aen de plage

den 31 maij doen sterft een koij van Ebbe dirckxz

den 1 Junius doen sterven van mewis gijsbertsz Vos 2 kalveren aen de plage van pestilentie

Anno 1717 den maant ffebreuw: maart en april doen sterven in de Stad Hoorn seer schielijk veele menschen aen een vierige zieckte soo danigh dat men genoegh te beluijden en te begraven hadde ---------- Ja een doot Lijck in een kist van een dorp in de Stad koemende kon in 8 dagen niet begraven worden, wegens de menigvuldigheijt van de dooden in de Stad

Op den 2 Junius 1717 doen geneest een koe van Cornelis aartz aen de plage en wort gesont

Op den 1 Junius 1717 doen wert tot Amersffoort van een geringe vrouw geboren een kint hebbende vier benen ende het was aen de eene sijde een meijsje kint, en aen de andere sijde hadde het een kleijn vleeschen winnentje, het Leefde noch op bunschoeter kermis den 7 Junius, want het doen aldaar te sien was. Ja men segt dat de vader, doen de moeder bevrugt was, door boos-heijt op des moeders buijck getrapt hadde voorwaar een gruwelijke daat van de vader aen de moeder gedaen

(blz. 135)

Anno 1717 den 14: 18: en 22 maart doen sterven van
Hendrick korneliz van Spakenborgh 3 koijen
en 1 pinck aen de plage van pestilentie

den 12: 19: 21: 22: en 26 maart doen sterven van
Jacob Lubbertz baas 3 koijen en 3 kalveren
en een pinck

den 21 maaert doen sterft een koe van Lambert
gijsbertsz kleijn aen de plage van pestilentie
en binnen 4 dagen sieck en doot, welcke koe hij
van mij voor 3 Jaar gekogt hadde, ende eer hij
die koe van mij kogt, seijde Ik aen hem absoluijt
dat dese koe die plage van pestilentie waar-
lijck in hem hadde, waarom de Luijden die on-
gelovigh waren seer dickwils seijden, die koe
wort niet sieck, Lambert rijcksz Liegt het
maar nu de koe daar aen sterft, soo swijgen
sij stil

Op den 10 maart 1717 doen werden tot Rijp in
Waterlant in een boelHuijs verkogt
16 koijen die de plage hadden gehadt
voor de somme van 2975 gulden
dat is, voor Eijder beest door malkander
Hondert en vijf en tagtigh guldens agtien
stuijv: en twaalf penningen.

op den 26 maart doen werden van Jacob Lubberts
baas 2 koijen en een pinck gesont

op den 22: en 27 maart 1717 doen sterven van
gerrit koemin twee moije pincken

op den 28 maart 1717 doen wert een veerse
van Lambert gijsbertsz kleijn gesont

(blz. 136)

Anno 1717 in dese maant maart doen sterven niet
alleen veel Luijden seer Haastigh, maar had-
den in hare ziecktens veel vierige
werckinge met sware pijn in 't Hooft, waar
door eenige geheel buijten haar verstant
raakten, Ja eenigen kregen groote vierigheden
aen haar arm, anderen aan haar vinger
en sLoegen dese vierigheden om 't Hart en
stierven seer snellijck

op den 23: en 31 maart en op 3 April 1717 doen
sterven van dirckje Wijgerts wed: van evert
goossen net 3 koijen aen de plage

op den 26 maart en op den 3 april en op den 7 april
en op den 9 april, en op den 11 april doen sterven
van klaas Jacobsz Schram 4 koijen een varre en
een pinck aen de plage noch 1 pinck 2 kalveren
en koe
op den 27 maart en op den 6 april doen sterven van
Lubbert pieterz baas drie koijen aen de plage
een moije veers heeft veer heen geweest maar begint
wat beter te worden ------- en noch een pinck doot

Op den 30 maart en op 8 april en op den 11 april
doen sterven van **gijsbert tijmons Schipper** 2 koijen
en een pinck aen de plage van pestilentie den 12 april
2 koijen en 1 pinck genesen noch een koe

den 30 maart, en den 9 april en den 11 april doen sterven
van Willem meijnsz 3 koijen aen de plage ------- den 13: en 14
April 2 pincken

den 31 maart ende den 2 april, den 5 april, den 7 april
den 8 april, en den 11 april, doen sterven van Willem
gijsbertz 3 koijen en 1 pinck en 2 kalveren

den 4 April doen sterft een koe van gerrebert
rebel en op den 10 april een kalf, en op den 12 april
een pinck en kalf---- den 14 April noch een pinck

Ontrent den Jare 1646 doen is het alhier in den dorpe Huijsen gebeurt, hoe dat geertje melsen, de Huijsvrouw van Jan Jaap Jongerden, op eenen dagh, soo als haar voorz man om plaggen te halen in 't velt was, Barens noot overquam en terwijl sij niemant bij haar hadde soo quam daar ter selver tijt een schamele vrouw, met een mantje aen haar arm om een aelmoes aen de deur bedelen, aen de welcke sij versogt dat sij eenige Beuren mogt inhalen om haar te helpen dat sij Barens noot hadde, de schamele vrouw segt tegens haar, dat sij haar wel kon helpen, sij komt in huijs. sij helpt haar, sij Baart een kint, sij helpt de kraam vrouw te bedt, sij bakert het kint, sij wint het in doecken sij gaat er stilletjes mee heen, de voornoemde man komt met de wagen t'huijs, hij vint sijn vrouw in 't kraam bedde Leggen, hij vraagt naar 't kint, sijn voornoemde vrouw, verhaalt de vorenstaande sake, de arme vrouw was met het kint wegh, men sogt de arme vrouw met het gestoelen kint eenige dagen met paarden, men vont niet, dese sake hebbe Ik seer dickwils mijne ouders en andere Luijden die het beleeft hadden hooren seggen

op den 8 decem: 1703 doen was in Hollant Engelant en in andere landen een sware storm wint, en hier waijeden meer dan 50 schoorsteenen van de Huijzen af

Gestolen kind uit huizen

Ontrent den Jare 1710 doen was Rut Lambertsz doorn aen de tol acker en willende van daar gaan soo vraagt een out schamel mannetje aen hem waar na toe, hij segt na huijsen, wel segt het oude mannetje Ik ben oock een Huijser van geboorte maar Ik ben een gestoelen kint, waar op de voorz. rut doorn seijde kom ga mee Ik houde u geselschap, hij segt Ik ken geen vrient of maagt Ik ga niet mee, rut doorn segt hoe weet gij dat, dat gij een gestoelen kint bent, hij segt dat sijn genaamde moeder te middelborgh in Zeelant op haar sterf bedde Leggende niet kon sterven voor dat sij aen hem hadde gesegt, dat hij tot Huijsen geboren was, en sij hem daar gestoelen hadde Rut doorn t'huijs gekoemen sijnde ende noijt van een soo gestoelen kint gehoort hebbende, vertelde dit aen mij, en aen andere oude Luijden, die alle seer wel van dese geboorte en van dit gestoelen kint wisten Ja Lubbert Jacobz peetje Lamberts en bijtje Willems alle in de 80 Jaren out weten seer grondigh van dit gestoelen kint te spreken, want het in haar Jonge Jaren voorgevallen is

(blz. 138)

Ja de voornoemde Jan Jaap Jongerden en geertje melsen
hebbe Ik wel gekent, Ja in den Jare 1672 doen
wiert dese Jan Jongerden in onse weijde, in de Hoorn
van sijn varre (= stier) seer Jammerlijck gestoeken, waarom
wij sijn varre met roors doot schoeten, dat hij
Bollechte, en Liep noch voor de stal, en viel daar
doot, Ja ontrent den Jare 1630, doen raakte
dese Jan Jongerden nogh Jongelingh sijnde
met een andere Jongelingh die hals en hooft
grooter was als hij questi, en hij gaf sijn
partij een kleijne snee agter in de pijp
van sijn arm, en alsoo de maan = (made, larve) daar in was
stierf sijne partij daar aen, hij vlugtede
tot Bunschoeten, het wiert versoent
hij trouwde van daar de voorz geertje
melsen, alwaar, sijn zoons zoon en
dogter, klaas, en klaasje, noch vrienden
hebbende van haar grootmoeders wegen

Noch is waar dat Ebbe klaaz van blaricum
in den Jare 1700 aen mij vertelt heeft
dat aen hem van over meer dan 50 Jaren geleden
verhaalt heeft matje Everts de Huijsvrouw
van kleijn Lambert tot Blaricum, dat sij in
haar Jonge Jaren met haar oogen hadde ge-
sien, dat seeven goijsche wagens met Heet
geladen uijt gelderlant quamen, het kleijne
Hoevense Heck uijt, welk Heet de boeren
onder haar Hoij Leijden, en ‘t winters branden
buijten t’wijffel doen ter tijt de mont van de
rievier de Eem soo nauw sijnde dat men
doen een brugh daarover kon Leggen

Ja hebben mij oude Luijden in mijn Jonge
Jaren ook gesegt, dat nu kampen Hoeven
groote en kleijne genaamt is, in oude dagen
pagt Hoeven waren, daar eenige Huijsen
en veel Beuken boomen op waren
en waar van het noch de namen behouden
heeft, ja in ‘t Huijs van Elbert deult Leggen
noch twee beukenbalcken die daar op gewesen ?
souden sijn

(blz. 139)

In noorthollant is mede veel schade geschiet, tot EnkHuijsen
heeft het water eenige voeten Hoogh in de stad gestaan
en een magisijn is meest geruineert, tot Hoorn is het water
over den dijck in de stad gelopen ende buijten die stad bij de riet
vinck is wel 8 voeten breete uijt den dijk geslagen dogh noch van
Inbruek bevrijt, de dijck bij Assendelft is op verscheijden plaat-
sen doorgebroken waar door WestSanen Crommenie Zaan-
dam principaal aen de west sijde dogh ook ten dele aen de oost
sijde sijn onder water geraakt waardoor veel Olij en traan-
bakken sijn bedurven nevens veele moelens en Huijsen
sijn weggespoelt het welcke mede veele schade veroirsaakt
heeft tot Alckmaar heeft het water op verscheijde straten ge-
staan daar sijn ook verscheijde binnendijkjes doorgebroken
soo dat Oostsaan en eenige dorpen in Waterlant en noort
Hollant door het water sijn geincommondeert (= gehinderd) de noorthollantse
dijk is ontrent Edam en Munckendam overgelopen, en ontrent
durgerdam heeft het veel gevaar uijtgestaan daar sijn
ook eenige Huijsen buijtendijkx staande omver gewaijt en
weggespoelt, uijt tessel heeft men tijdingh dat de dijk bij ‘t
Oude Schilt doorgebroken en dat een duijn aen de zijde van
de noortzee soo veel hadde geleden dat men daar door water
in het Eijlant bekoemen hadt, ontret de Helder is mede een
dijk doorgebroken ende het Heugde geen menschen het water
daar soo hoogh gesien te hebben, daar sijn ook verscheijde
schepen door het sware weer van haar anckers gedreven
sonder dat men weet waar deselve belant sijn daar sijn ook
verscheijde schepen gestrant en vergaan het oost indisch schip
rijsdam sit op ‘t burgsant dogh het volck het welck sigh in ‘t
want hadt begeven om haar leven te salveren sijn geborgen
van rotterdam heeft men tijdingh dat het water in de mase
soo Hoogh heeft geweest dat het te rotterdam op de straat
van de boomtjes in eenige Huijsen heeft gestaan, tot dort
heeft het water soo hoogh geweest als bij geheugenisse
van oude menschen niet is gebeurt waardoor de Zuijder
polder dijk was doorgebroken dobbel danslant Lagh onder water
en het water tot aen de Spuijpoort verspreijde, veele beesten
als anders quamen aendrijven, met de Vriesse dijken heeft het
vermits de vreesselijke storm seer gevaarlijk gestaan sijnde
ontrent Staveren de palen wel ter Lengte van 200 A: 300 roeden
weggerukt en hier en daar in den dijk al eenige gaten geweest
doch alles was aldaar door vlijt en kragt van volck sonder
dat Eijtwes was doorgebroken, behouden, tot Amersfoort heeft
het water soo hogh geweest dat het in haar stad: gestaan hadt
tot naarden is het Huijs van de kerck door den blicsem in de brant
geweest, dogh geblust

(blz. 140) Brussel den 27 decemb: 1717

Verleden vrijdagh was het hier soo swaren onweer van regen
en wint dat eenige geladen wagens en karren die te marckt
quamen daar van omver geslagen wierden en hier en daar
eenige schade aen Huijsen en boomen toebragt en het Lagelant
tusschen dese stad en Vilvoorden en het geene 2 uren weegs is
Ligt soo diep onder water dat men met schepen daar ver
varen kan

Delfziel den 27 decemb: 1717

door de Hooge watervloet heeft het water hier negen voeten
Hoogh in de Huijsen gestaan, een sluijs is geheel weggespoelt
ende uijt de andere sijn de deuren gedrongen het bastion Leijt
tot de gront toe gelijk een waterpoort en de deuren sijn uijt de
zeedijken weggespoelt soo dat het Lant een zee gelijkt, verscheij-
de kleijne huijsen sijn voor de poorten gedreven, schepen met haar
ladingen in de gront en verscheijde meuren uijt, de Huijsen
wegh geslagen veele menschen en vee sijn door de Haastige over-
stromingh verdroncken selfs een vrouw die op een boom ge-
klommen was

Zaandam

den 28 decemb: het water staat hier noch een voet Hoogh op de
straatwegh, aen de enge Wormer loopt het over den dijk en door
den Jilp komt het ontrent munckendam en verspreijt sigh noort-
waarts tot aen alckmaar, in den dijck van Assendelft
sijn 8 gaten en daar van al eenige die groot sijn waar door
het water over den dijk van nauwer nase vaart is gelopen
en door de ban van westzanen hier gekoemen, dogh sal om
verdere schade te voorkoemen en den dijk te Herstellen
met den eersten een begin gemaakt werden

Amelant den 29 decemb

den 25 deser heeft men hier soo grouwsamen onweer gehadt
als bij menschen geheugen niet is geweest de dijken wierden
op verscheijden plaatsen door de zee weggespoelt en eenige
Huijsen door het water ingeslagen soo dat veele bessten
verdroncken sijn

groeningen den 28 decemb

den 25 op den middagh kreegh men hier berigt dat het water
in de omleggende plaatsen seer hoogh was geworden, en dat men
ontrent Zuijtwolde een uer van dese stad eenigh Huijsraat
hadt sien drijven, dien avont te 7 uren was het water soo aen-
gegroijt, dat het eenige voeten hoogh in de stad stont, den 26
‘s morgens dede men alle de schepen en schuijten die men krijgen
konde na de onder water staande dorpen varen om de menschen
te bergen of haar na tijts gelegentheijt met broot en water te
voorsien, waar door ook veele menschen en beesten sijn geborgen
maar men heeft ondertusschen ontelbare Lijken Beesten
daken van Huijsen en Huijsraden sien drijven

ende van de afgelegentsche plaatsen heeft men noch geen tijdingh
soo dat men niet regt weet waar de Inbreuk is geschiet ende offer
meer dan eene dijkbreuk is, men weet dat het Oltampt ook
onder water staat als mede het Hooge Lant in de merrene
maar verdere omstegheden heeft men van daar niet
in 't wester quartier moet ook een Inbreuk geschiet sijn
wijl 't water sedert gisteren middagh al daar veel Hooger en zouter
is geworden Hoewel het rees te voeren seer Hoogh was, gisteren
avont Laat quam hier een Expresse van delftzijl afgesonden van
den Heer Alberda Commandant van die vestingh met berigt van
die plaats datse in 't uijterste gevaar was wijl water daar eenige
voeten hoogh stondt als in de Sinte martens vloet van den
Jaren 1686 dat de Slogter Zijl of sluijs was weggespoelt en dat de
Eb deuren van de dorpferts sijl uijt de sluijs waren geraakt
van ter munter zijl en peterburen heeft men verscheijde dogh
onsekere gerugte, maar het is waarschijnelijk dat het water
daar ook sal sijn doorgebroken om datter van de Laaste plaats
Lijken sijn aengedreven, van bedum 2 uren van hier heeft men
tijdingh dat de meeste Huijsen van dat dorp waren weggespoelt
het water stont rontom dese stad tusschen de 3 en 4 boeten Hooger
als in de vloet van den Jare 1686 de verslagentheijt onder de menschen
is hier onbeschrijffelijk te meer terwijl de wint noch uijt het noort
westen waijt op ordre van de Hooge regeringh sijn desen morgen in
alle de kercken van dese stad bedestonden gehouden

Leeuwarden den 28 decemb

de dijk boeven en beneden Harlingen is door den Laasten Stormwint
en seer Hooge watervloet op eenige plaatsen doorgebroeken en op andere
tot in 't wagenspoer ingeslagen sijnde het water verre boeven 't Hoogste
van den dijk gevloegen, de dijckagie van 't bilt is soo men segt genoegsaam
wegh, de dijk van 't nieuwe bilt is op verscheijden plaatsen doorgebroken
soo dat het selve quartier onder water Legt en heeft de oude dijk
ook gevaar gelopen de grietenijen terwetardeel en beijde de dongalen
staan wijl hare dijk seer is beschadigt diep onder water en 't is den
Inwoonderen aldaar soo schielijk overgekoemen dat vele menschen
koijen paarden en andere vee sijn verdroncken

Harlingen den 29 decemb:

Tusschen den 27 en 28 deser is een Vlielantse kaagh met meer
dan 20 menschen van Amsterdam koemende even benoorden
onse Haven op de groote buijtenkisten gestrant en soo haast het
volck daar uijt was omgeslagen en door de zee verbrijselt
door dit geweldige onweder is onse stad door een noijt soo gehoorde
vloet overstroomt dat sij bij na een zee geleek en eenige Huijsen
door de stercke stroom veel geleden hebben de Hoofden van de Haven
sijn geruineert de dijken sijn aen de oostkant dese provintie op ver-
scheijde plaatsen doorgebroken waar door 't oude en nieuwe bilt
de nieuwe aengedijkte polder oost en west dongerdeel sijn doorge-
Broeken

en men segt dat het dorp Anjum ontrent oostermelfarm voor een
gedeelte is weggespoelt en het water Loopt aen dockum toe, men
merckt dat hier ontrent en op andere plaatsen veel menschen
en vee verdroncken sijn voor Colmerlant is men mede bekommert
en eenige seggen dat het daar is ook ingebroken de noortzee die is op
Vlielant over de duijnen gelopen soo datter veel schade is geschiet
en alle de voegelkoijen sijn gereuneert de dijken op terschelling
sijn aen beijde de sijden van de noort en zuijderzee ingebroken
waar door die groote wateren tegen malckanderen quamen
en de menschen sigh boeven in de Huijse nauwelijkx konden
verbergen

Hamburgh den 28 decemb

Op kersdagh en de volgende nagt heeft men hier en hier
ontrent soo sware watervloet gehadt dat Luijden nu Levende
diergelijk noijt hebben gesien packHuijsen die voormaals van 't
water altijt bevrijt sijn geweest sijn nu ook daar door bescha-
digt, in de katrijne kerck stont het water op den eersten kersdagh
wel 3 ellen Hoogh het water is soo schielijk gekoemen dat
eenige kinderen in de kelders sijn verdroncken men rekent
datter wel voor 200 duijsent rijxdaalders aen zuijker in dese
stad is gesmolten en dat de schade in 't geheel wel anderhalf
millioen sal bedragen de ellende buijten dese stad en Langs de elve
is niet te beschrijven wijl de dijken doorgaans beschadigt en
op verscheijde plaatsen doorgebroeken sijn soo datter geheele
dorpen weggespoelt sijn, van gluckstad: wert geschreven
dat het water daar selfs op de marckt soo hoogh gestaan
hadde dat de menschen in hare bovenkamers moesten blijven
dat de fortificatien seer veel waren beschadigt en dat de
gantschen stad in dien de sluijsen niet door 't water gebroeken
waren groot gevaar soude hebben gelopen van 't eenemaal te sullen
werden weggespoelt en daar stont noch een halve elle water
op de marckt, buijten die stad waren ook dorp geheel of ten
deele weggespoelt en veele menschen en beesten verdronken

OldenBurgh den 29 decemb

de ongehoorde sware watervloet heeft dit geheele Lant met
zeewater overstroomt alsoo de dijken op verscheijde plaatsen
ingebroeken en 3 sluijsen weggespoelt sijn, soo dat bij na bij
dese stad kan koemen, seer veel menschen en beesten sijn
verdroncken en seer veel andere menschen sitten op de toppen
van de daken en Hooge boomen om het Leven te behouden
Lant is in een Erbarmelijke staat, en de Ellende niet te
beschrijven

Breemen den 29 decemb

door het Langh aenhoudende onweder is op onse rievier
ongemene schade geschiet door het inbreken der dijken
waar door alles onder water staat maar seer veel men-
schen maar ongelijk meer beesten verdroncken sijn---
het water is soo hoogh gedreven dat het gantsche potin
in goselant onder water staat en veele hondert menschen
verdroncken sijn

(blz. 143)

Men kan hier ontrent en ontrent doornum 2 uren van hier niet
sien als water en ‘t Heeren Huijs de Inwoonders deses Lants die
noch overigh sijn, sijn gevolglijk tot de uijtterste armoede ver-
vallen tot Witmont hadt het water ook eenige ellen op de straten
gestaan

Embden den 31 decemb

de ellendige toestand van dese stad en de naburige Landen ver-
oirsaackt door de sware stormen en weergalose watervloet van den
25 deser is onbeschrijffelijk ons Lant is geworden als een zoute zee
drijvende vol van doode menschen en beesten sijnde de meeste dijken
en sluijsen weggespoelt en overstroomt Ja men segt dat de Eijlanden
die voor ons Lant gelegen hebben, als rottum Juijst en Schiermo-
nickoog bij na geheel verloren sijn onse stad is door de geledene schade
als bedurven menschen en vee drijven door en rontom deselve na de
eems men is bijna radeloos hoe men Eijts sal beginnen tot Herstellingh
van wegens des Lants onvermoegen, en om dat bij onse naburen
die mede in diergelijke Ellendige toestand sijn geen Hulpe sal te bekoemen
sijn, in twee dagen konde men niet buijten de duer koemen en als ‘t water
maandagh zackte, onstont maandag avont sulcken swaren storm-
wint dat het scheen of alles t’ onderste boeven soude keeren want alles
schudde en beefde als offer een aartbevinge was, waar door het
water weer swol, het dorp gaudersom, is omgekeert

Embden den 31 decemb

den eersten kersdagh sijn wij hier besogt met een watervloet
welckers weerga dese Landen noijt gevoelt hebben Immers, die is
3 voeten Hooger geweest als men in eenige gedenkschriften vinden
kan waar door dese stad: en ‘t gehele oostvrieslant is overstroomt
men heeft sigh hier op de solders moeten bergen, veele duijsenden
van menschen en vee sijn verdroncken ontelbare menigte van
Huijsen sijn weggespoelt, en in geheele dorpen isser niet een onbe-
schadigt gebleven, de dijken sijn meest wegh, en op veele plaatsen door
de sware overstroming in diepe kolcken verdroncken, soo dat het gantse
Lant een zee gelijk is en geene wegen te vinden sijn, de brieven moeten
in plaats van met paarden met schepen over het Lant na Ligt
en Askendorp gesonden werden, hier komt noch bij dat het Lant
al was verarmt soo dat men niet kan sien hoe onse dijken sullen
konnen Herstelt worden al het gezaijde is door dese overstromingh
bedorven van buijten krijgt men berigt dat de dorpen Eesens
dorom de westermars en vele andere wegh sijn, en dat over al soo
veel doode Lijken koemen aendrijven dat sij bij Hoopen op ‘t Lant Leggen

Hanover

den 31 decemb men heeft berigt van stade, dat de dijk van de
Elve door de sware watervloet tot gedingen doorgebroken sijnde
het water met sulcken kragt en soo schielijk was ingedrongen

dat veele menschen op hare bedden en in hare Huijsen
waren verdroncken als mede dat men de lijken van 200
verdronken menschen aen de Elve hadde gevonden, en van de
Landen aen de Weser heeft men dat die niet minder hebben
geleden

Breemen den 1 Januarij 1718

door de verschrickelijke watervloet van heden 8 dagen
sijn Botjaardingerlant het Lant te Worsten Stedingerlant
't Lant van Oosterstad 't Lant Wourm en andere Lant-
streken, geheel overstroomt waar door hier om heen
meer dan 6000 menschen sijn verdroncken, tot Aurik
aen den dijk sijnder alleen wel 1200 doot gevonden en
begraven terwijl alle de sLuijsen en dijken op menigh-
vuldige plaatsen sijn ingebroeken, is het Lant als met
een zee overdekt zoo dat men van eenige dorpen niet als
de kerck of toorns sien kan, de schade die is onherstel-
baar, men voer met schuijten alles af na het Lant
om de menschen die noch op de Huijsen sitten te helpen, en in 't
Leven te behouden

in het relaijs
't welck gedruckt
hier in Legt
is noch bij uijt
Hamburgh den
4 Januarij 1718
Jammerlijk
om te Lesen

Ja van Londen in engelant wert van den
24 decemb: 1717 geschreven, hoe dat op dien dagh
daags voor dese watervloet, haar
rievier de teems, door 3 uijren Later te
Ebben als 't behoorde, gantsch van water
onbebloot was, apperent het water wel tot
20 voeten Hoogte, na dese oosterse zee en
Landen voortgeset, en soo als voorseijt is
is ingedrongen

Ja men segt, dat veele Bouwlanden in de kleijne oost
gelijk voorz is, met het zout water overstroomt, en daar
door voor een Jaar of twee onvrugtbaar sullen sijn
het koorn in prijs bisonder de rogge het mudde een
guld: is opgeslagen, altijt de stettingh van 't roggebroot
op 't gewigt van 12 pont een Halve Stuijver is opgeset

Ja meer andere ongelucken en Oordelen
koemen ons in desen regtveerdigh
over te Langh om alles te beschrijven

Anno 1718 den 4 Januarij doen sterft
een koe van Hendrick boomen weduwe

den 11 Januarij een koe van Cornelis gerbertsz
rebel

(blz. 145)

Uijt het Holsteijnse den 30 decem: 1717

Men Hoort niet als van ongelucken die door de Laaste hooge watervloet veroirsaakt sijn Insonderheijt uijt het ditmarse en Eijderstadse daar het water op den 1 kersdagh anderhalf voet Hooger heeft gestaan als in 't Jaar 1634 soo dat meest het geheele Lant onder water heeft gelegen en veel Huijsen weggespoelt en menschen en vee verdroncken sijn Ooster en Wester Hever hebben veel geleden, het Eijlant pilworm soo wel als noortstrant sijn meest geinnudeert in de brabander koog is op 't verscheijde plaatsen doorgebroken en het aldaar kleij Eijlant kleijn mohr of brandenburger mohr genaamt geheel weggespoelt kercken en alle Huijsen weggedreven soo dat geen Levendige siel daar van gekoemen is, bij Hursum sijn ook alle de dijken doorgebroken en 't water heeft in de stad op de markt en bij poorten 3 a 4 voeten in de Huijsen gestaan, gelijck ook in fredrikstad soo hoogh als bij menschen gedencken niet geweest is, te gluhstad sijn de sLuijsen geheel geruineert, noorder en zuijder ditmarsen staan geheel onder water voornamentlijk ontrent meldorf alwaar men van de mars sijde geheel van 't water omsingelt is, en wijl de vloet soo onverwagt quam soo hebben de menschen niet tot elkander kunnen koemen, ende op eenige plaatsen hadden de menschen nauwelijkx soo veel tijt dat sij sigh op de solders konden salveren, aen geene de zijde de Elve sijn verscheijde dijken en tot assel veel Huijsen weggedreven de Hittler schans hadt de Commandant sigh met sijn famielie en eenige weijnige personen gesalveert, dogh de andere Ellendigh moeten omkoemen men siet hiere daar de menschen aendrijven te samson bij breemen sijn over de 200 personen die sigh in de kerck geretireert hadden, gebleven, te Coppenhage was het water ook soo hoogh geweest als men oijt hadde gesien

ffrederikstad: den 30 decemb

De ampten en plaatsen in dese quartiren door den verschrikelijken watervloet van den 25 deser overstroomt sijn dese ochHom farHorst deiubul maasbul steerdebul Hadstedermarsch oosterHever WesterHever poppenbuil agustes koog graffenkoog diemenBergh norstaant pilworm 't Eijlantje mohr en Eijder stad

Van diemensbergh sijn veele menschen die op de Huijsen
saten noch door booten en schuijten geret, tot noorstrant
waren veele Huijsen met vee Etz weggespoelt, pilworm
was bijna geheel wegh, op 't Eijlantje Mohr is niet een
Huijs overgebleven als dat van de koster pastor en kerck
in ditmarschen is 't water bij Lunderhaven schalpersiel
en busen soo sterck doorgebroken dat het daar seer Erbarme-
lijk uijt is, schus wesselburen en Hedwigskoog hebben seer
groote schade geleden de menschen die nogh eenigh vee hadden
geborgen moesten het sien sterven om dat sij geen vers water
voor 't selve konden bekoemen

Hamburgh den 31 decemb

door de groote watervloet in de breemese quartieren genaamt
wusten Erdingen en Altenlande sijnder meer als 20 duijsent
menschen verdroncken bij Staden sijn de boeren in de wapenen
geweest om haar dijk die eenige van hare nabueren wouden door-
steken te bewaren sij sijn ook in gevegt geraakt en in dat gevegt
sijn 3 ruijters die van Staden gesonden waren doot gebleven
hebbende die boeren het doorsteken van haar dijk alsoo belet
niet tegenstaande dat het door de regeringh om andere quar-
tieren wat te ontlasten, was bevoelen, in 't Hamburgse ampt
risbuttel is een gants district weggespoelt soo dat de ampt-
man die altijt een Hamburger raatsman is, is met vlugten in
dese stad gekoemen en hem selven alhier gebergt heeft

Esens in oostvrieslant den 30 decemb

Tusschen verleden vrijdagh en zaterdagh en bisonder op
zaterdagh tusschen 2 en 6 uren, is hier soo hoogen watervloet
geweest dat alle de dijken rontom oostvrieslant niet alleen
sijn doorgebroken maar weggespoelt, soo dat het gantsche lant
niet anders als een woeste zee gelijkt, hier door sijn een menigte
van Huijsen weggespoelt, en ontelbare menschen en beesten
verdroncken, tot darmer ziel sijn maar 60 en tot Westeraccom-
merziel maar 105 menschen in 't Leven gebleven en wel 400
Hondert op die beijde plaatsen verdroncken tot darmerziel
sijn 6 Huijsen die op palen stonden blijven staan maar alle de
overige sijn soodanigh weggespoelt dat men minste overblijssel
daar van niet vinden, of weten konnen waar die gestaan, hebben
ontrent benserziel daar de dijken ook sijn doorgebroeken sijn oock
verscheijde Huijsen weggespoelt en siet men van de beste boeren
Huijsen niet anders overigh als de palen dgt aen de stad sijn 2 schepen
een groot en een kleijn door de dijken gedreven die van 't volck waren
verlaten soo dat men niet weet waar sij t'Huijs Hooren hier koemen
dagelijkx veele verdroncken menschen en beesten en seer veel
Huijsraat aendrijven onder anderen isser een kist met obligatien
Huijrcedullen en diergelijke papieren aengedreven, een uer van dese
stad heeft men duijsent doode beesten gevonden

(blz. 147)

Anno 1718 op den 16 Januarij doen sterft een pinck van
vreek pieterz

Op den 17 Januarij doen sterft een koe en een pinck van
vreek pietersz

Op den 18 Januarij doen sterft een koe van Cees Jan

Op den 18 Januarij doen sterft een veers van
vreeck pieterz dito: noch een koe en veers van gerrit Boom

Op den 19 en op den 20 Januarij doen sterven van
Cornelis rebel een koe en een pinck

Ach hier begint het nu te vervullen het geen Aaltje Jans
de Huijsvrouw van de voornoemde Cornelis rebel, beneffens
andere vrouwen en mannen in de maant maart 1706
als met een voorteken gehoort hebben gelijck in dit boek
op een andere plaats beschreven staat

Op muijderbergh en op veel meer andere plaatsen
heeft het onlangs kragtigh gestorven
Ja soo is het alhier ook wederom ontstoeken

Op den 25 @ 26 Januarij doen sterven van Cees Jan alhier
eeb dubbelde veers, en een pinck

Op den 30 Januarij doen sterft van Cornelis rebel
een koe, dogh een koe, en pinck werden wederom gesont

Op den 2 febr: doen sterft van Cees Jan een dubbelde veers

Op den 3 febr: doen sterft van onse schout een Enckelde
veers aen de plage

Op den 25 Januarij 1718 doen gaat Jan klaasen van het
dorpje Lage Bussum out 28 Jaren met Chaatsen na naar-
den # en koopt aldaar van den smit Jacob een kleijn Haachxhen
en hij bint buijten naarden sijn Chaatsen aen en rijt van
daar over de naardermeer ende daar over sijnde, settede
en reet hij voort tot op den Boesem van deselve meer, sijnde
een groote Weteringh Leggende bewesten deselve meer, niet
verre van het Watermoelentje en van het sLuijsje dat sijn
watergangh van daar heeft, in de Vegt, en soo voort door de
sLuijs tot muijden in de ZuijderZee welcke sLuijs tot muijden

wort hem door Heijmen Lambertz tot naarden nogh afgeraden

In den Jare 1672 aldaar is gemaakt, ende **aen de welcke**
Ik in 't selve Jaar ook hebbe gewerckt en noch 6
daalders bij een baas daar aen bancquerot gehadt
Ik segh de voornoemde Jan klaaz op den voornoemde
Boesem van de N:meer koemende viel daar in, om dat
niet alleen in 't generaal het ijs niet sterck genoegh was
maar om dat dese Boesem gantsch niet sterck genoegh
was, om dat daar weijnigh ijs was, ter oirsaak van de
aflossingen van 't water door 't sLuij(s)je en watermoeletjen
Ende niemant dit wetende dat hij daar in 't water Lagh
soo verdronk hij aldaar in den Boesem van de N:meer
ende alsoo hij tegens sijn vrouw gesegt hadt dat ontrent de
vegtkant 2 koijen te koop waren die de plage hadden gehadt, en
tot Weesp bij sijn neef den priester # soude aengaan ende hij des
avonts niet t'Huijs koemende, soo Liet de vrouw 's anderen daags
aldaar na hem vernemen, en hebbende daar niet geweest
soo wiert sijne vrouw en halve broeder en suster seer bedroeft
wegens sijn uijtblijven zorgende hij mogt in 't ijs verdronken wesen.
dit seggen gingh over 't gantsche goijkant dat Jan klaas van
Bussum verdroncken was, maar men wist niet pertinent waar
tot dat eijndelijk een weesjongen van muijden
op den 28 Januarij op den boesem komt en vint aldaar op 't ijs een
stuckje van een Haasen, en het selve aen den smit tot naarden
vertoont hebbende, wert doen gelooft dat hij daar ontrent
verdroncken was, ende na dat eenige mannen aldaar ter
plaatse 1 ½ dagh gesogt hadden, soo vonden sij hem aldaar op sondagh
namiddagh ontrent te 2 uren den 30 Januarij 1718
ende na dat den Edele Heer de # Hubert drost van Muijden Bailliuw
van goijlant Etc: met de Schout en 't gerigt van muijdem, hem bij 't
Huijs van Hackelaarsbrugh op een sLee Leggende beschouwt
hadden, soo wiert het doode Lijck noch met sijn Chaatsen aen
opn sijn wagen geleijt, en alsoo tot bussum in sijn Huijs gebragt
Ja hij sal apperent noch groote kragt gedaan hebben Eer hij
verdroncken sal sijn, want een nagel gantsch van sijn Hant was
en eenigen geschulpt waren, hij sal op donderdagh of op vrijdagh
eerlijck en met groote statie op # Lare kerck Hof bij sijns vaders
graff aldaar begraven worden

Jan Jacobz nanningh

Mr. pieter de Anthoni mijn Heer de Hubert

hij is tot naerden in de kerck begraven

hij was een schoon Jongman welgemaakt van Leden met
geel blanck gekrult Haijr, sijn vaders klaas Jaap klaaz
eerste vrouw, bij welck hij Rijck klaaz en Mr. Clements
vrouw geteelt heeft, was mijns vaders rijck Hendr: Lustigh
zusterlingh de welcke met mij agters kinderen sijn
dogh dese Jan klaas nu verdroncken heeft hij alleen bij
sijn tweede vrouw geteelt. Wij houden noch goede vrient-
schap met mackanderen

daarom hebbe Ik dit
droevigh nootLot van
hem willen beschrijven

(blz. 149)

Anno 1718 den 11 Januarij
doen sterft een moije koe van gerrit Hend: Boom
de 13 Januarij, van hem gerrit Boom noch een moije koe
beijde aen de plage van pestilentie
---
op den 20: 24: 25: 26: 28 febreuw: en op den 3 maart
doen sterven van Jacob tijmonsz 4 koijen en 2
pincken mede aen de bekende plage, ende een van
hem wert gesont
---
van den 5 maart aff: tot den 14 Inkluijs doen waijen
dese 9 dagen de winden stormagtigh waar door
veel fuijcken van onse visschers aen stucken raakten

Noch sterven de koijen tot Hilversum sterck

Ja in dese maant april sterven seer veel koijen
tot oostsanen
---
in dese maanden van maij Junij en Julij sterven
noch veel koebeesten aen de vechtkant, in noort-
Hollant, en in de Loosdregt

Ja ook nu in dese maant Julij seer sterck op een
plaats in Switserlant
---
den 30 Julij doen sterft een moije koe van Elbert
Cornelisz op Craloo, soo men segt, aen 't geele water

Ja in dese maanden maij Junij en Julij, doen pocken
de kinderen hier seer sterck en sterven daar
ontrent al 18 aen, ende beginnen hier ook veel
vierige plamen en blaren aen de menschen te
openbaren

In dese maanden Julij Augustus en Sebtemb: doen openbaart
alhier in ons dorp aen veel menschen, soo Jonge als aen
oude, een sware besmettinge van besweringe of betovering
't welck gedaan wordt bij wercktuijgen des Zatans
waarom ook de besmette menschen genootsaakt sijn
om door andere menschen in de name godts, raat te doen
om van dese pijn en quellinge verlost te worden, 't welck
ook doorgaans wel geluckt----------

Wert bij mij vetrouwt
dat het geen betoveringh
geweest is, maar het be-
ginsel van dese vierige
sieckte, die dogh eerst
kraghtigh wonderlijk was

(blz. 150)

Alsoo in dese Landen van Hollant en Westvries-
lant, in den tijt van twee Jaren Herwaarts
seer veel te seggen is geweest van een ver-
maarden dief genaamt Jacob Vrederick
Muller, Alias Sjakoo, geboortigh van
Hamburgh, sijn vader was een Jood, maar sijn
moeder was een Cristens vrouw
Soo Lust het ons, om van sijn Levens bedrijf
en van sijn sterven Eijts hier van te beschrijven

Op den 19 april 1714 doen is desen vermaarden
dief **Sjakoo** om sijn menigvuldige dieverijen en
schelmstucken publijcq in den Hage met een strop om
sijn Hals gegeeselt gebrantmerckt, en voor 25 Jaren
in tugthuijs, ende dan noch 30 Jaren gebannen
maar hebbende maar weijnigh tijts in 't tugt Huijs
geweest of hij brack met 2 van sijn Confraters uijt, ende in
plaats van beterschap, soo gingh hij wederom aen 't
stelen, en aen 't helpen moorden volgens de verklaringen
van 4 a 5 personen, die van sijn Complicen waren en daar
over gerabraakt sijn, soo dat hij **Sjakoo** in 't begin van 't Jaar
1716 wederom gevangen in den Hage is gebragt, ende in 't
gevangen nemen van hem, soo vont men bij hem twee
groote moordenaars messen, en in sijn zerteet twee ge-
laden pistolen met kruijt op de pan, en een degen
ende een nijptangh met een pennetje, aen de eene kant
een pennetje en aen de andere kant een koevoet 't welck
alle moordenaars en Huijsbrekers geweer is

Ende alschoon daar soo veele verklaringen waren
en hem daar op pijnigde, soo en woude hij niet belijden
maar stonde alles door, waarom hij sijn zake in
pleijdoije kreegh, ende eijndelijck ten Laasten
quam onder anderen een dienstmaagt van een Heer
daar hij mede hadde helpen stelen, ende die seijde
in sijn presentie, dat hij met een mes op haar keel
hadde gestaan, ende soo afgedwongen hadde, de slutels
van kisten en kassen van haaren Heer, waarop
hij **Sjakoo** met stijve kaken tegen die meijt
seijde, Hoer, Hadde Ik doen u maar den Hals af-
gesneden

Welck

(blz. 151)

Welck getuijgenis en belijdenis voor ‘t Hof van Justitie
verklaart en gebragt sijnde, (schoon hij **Sjakoo** daar
na dat woude verdraijen) soo velden de Heeren hier op
sijne sententie, dat hij van onderen op Levendigh moest
werden gerabraakt, ende dan sijn Lighaam soo gerabraakt
sijnde, sijn kop afhouwen, ende ‘t Lighaam op een rat setten
en ‘t Hooft op een pen stellen, de voorz sententie aen hem
uijtgesproken sijnde, voer hij wel met menigte van schelt-
woorden tegen de rigters uijt, maar dat en hielp niet
Hier op wiert hij **SJAKOO** in een koets geset, en soo van
den Hage na amsterdam gevoert, om daar geExcicuteert
te worden, ende alsoo hij in de gevanckenis met een
ijseren ringh kraagh om sijn Hals Langh geseten hadde, soo
wiert sijn persoen en ook de ringh kraagh, aen alleman
soo in den Hage bij ‘t afrijden van de wagen, als ook te Lis --
Hillegom Haarlem en ook tot Amsterdam getoont
waar over alle menschen haar verwonderen
Ja hij woude noch appeleren aen ‘t gerigt tot **trier**
in duijtsLant waarom de Staten van ons Lant
voornaam om sijne wille een kleijn placaat
in die maant Julij 1718 hebben uijtgegeven
dat voortaan geen vagebonden Landlopers of dieven
die eens in Hegtenis geweest en geregt sijn, niet
moeten toegelaten worden om over hare beschul-
digingen te moegen procederen
ende nadien dese vermaarde dief **SJAKOO** tot Amster-
dam eenige tijt hadde geseten en niet Langer woude Eten
vonden de Heeren op goede raat, goet, de bekende senten-
tie aen hem op den 6 augustus 1718 te Excicuteren
gelijck het selve daar op aen hem op datum voorz
is geExcicuteert hij was Juijst 38 jaren out
doen hij tot amsterdam gerigt wiert

Op donderdagh den 4 augustus 1718 doen wiert dirck
Jansen Spilt out ontrent 31 Jaren, en noch Jongh-
man, en hier wonagtigh sijnde, door onse schout L:
keelwigh, geassisteert met onse dienaar Joost Vree:
bij ‘t Heck van goossen reijrz soo hij stont en dijckte
geapprehendeert, ende gebonden als een dief tot onse
Schouten gebragt, ende quam daar voort gerardus
gansneb, genaamt tingnagel Schout van naarden
de welcke hem gevangen in presentie van twee
onser schepenen afvraagde, of hij de vier

Huijden uijt de ton bij gerrit koemminnen
niet hadde gestoelen en tot Baarn ver-
kogt Etc: waar op hij seijde Ja, ende of hij
niet een groote bleeck kleeren tot Schra-
velant gestoelen hadde, en wat daar van
wederom hadde gebragt Etc: waar op hij
seijde, Ja, ende of hij niet ontrent den bergh
in 't Heeren Huijs van Hinlopen veel goet
gestoelen hadde, en door een swaar dreij-
gement van te vangen, het selve niet
hadde weten stilletjes te Laten weerom
brengen, ende na dat hij dese drie dief-
stallen hadde bekent, soo wiert hij met twee
dienders bij hem op de wagen van gerrit Henr:
boom op den stadtHuijse tot naarden in de
gijselkamer gevangen gebragt, ende na
dat hij daar ontrent een week hadde in
geseten, en niet meer woude klappen, doen
wiert hij aldaar in Jan duijmen gat geset
ende terwijl daar in sat Liep onse schout
geweldigh bij dese en geene om hem te laten
verswaren, ende wiert door eenen gerrit duijm
van blaricum, en van een ketelbouter van
Emenes merckelijck beswaart, ende nadien hij
noch eenige dieverijen meer hadde beleden, soo in
waterlant met het steelen van een bleeck klee-
ren, en een vaatje Haringh uijt een man sijn
schuijt gestoelen, ende alhier tweemaal
appelen en peeren uijt de thuijn van Jacob
Brantz gestoelen, soo wiert hij na drie
weeken geseten te hebben in Jan duijmen
gat daar uijt gelaten en in de voorz gijsel-
kamer geset, ende nadien sijne nabestaande
vrienden noch wat bij Schepenen voor hem spra-
ken, zoo wiert sijn vonnis bij Schepenen

van naarden genadelijck op den 31 augustus 1718
te boeck geset
ende nadien alle ordinantien bij den schout en schepe-
nen van naarden gestelt en gereguleert was, om
den voorz gevangenen te Exciculeren
soo is, op donderdagh den 8 septemb: 1718 den voorz ge-
vangenen publijck in den stadHuijse voor de gespanne
vierschaar sijn belijdenis en zententie in 't aan-
horen van een menigte toehoorders, hem voorgelesen
welcke ontrent aldus Luijt
Hoe hij ontrent 31 jaren out was, ende hoe hij alle de
voormelde dieverijen hadde gedaan Etc:, ende hoe
hierom publijcq op 't Schavot moest werden gegeesselt
en gebrant merckt, ende wiert daar en boeven voor
den tijt van 20 Jaren uijt den lande van Hollant en
Westvrieslant gebannen
ende is daar op, soo aenstonts door de Beul sijn knegt van Haar-
lem op het schavot met ontrent 40 slagen gegeeselt
en Ligt gebrantmerckt, ende Los gemaakt sijnde
en een weijnigh binnen den stadtHuijse geweest sijnde
wiert op het stadHuijs klocke geluijt, ende hier op wiert hij
door Jan Boelhouwer stads dienaar van naarden
ter stadspoorten uijtgeleijt

Ja voornaam in de maant augustus en sebtember
worden de meeste menschen alhier met een
nieuwe sieckte bevangen, de middelen die godt hier
toe gebruijkt sijn voornaam de Langdurige Hitte
en droogte, waardoor den menschen door allerhande
dranck te drincken en door kout Eeten en naakt
gaan en Leggen, hem selven in de maagh en aen 't
Lighaam heeft bedorven, Ja sijn de Elementen Jegenwoordigh
seer vierigh en verderffelijck, Ja reijsen na de
Eeuwigheijt veele swacke Leden

Ja het sterven der koebeesten tot Loosdregt en op
andere plaatsen in ons vaderlant Continueert
als noch, Heere godt, alles bevele wij in uwe
Barmhertigheijt in Cristo: Amen

Bij mij *Lambert*
Rijckxz Lustigh
17 9 18
12

(blz 154)

In de maanden Augustus sebtemb octob en novemb: 1718
doen behaagt het de Heere onse godt, om der sonden wille
van ons menschenkinderen, onder ons menschen regt-
veerdigh toe te senden, een wonderbare vierige benauw-
de en besmettelijcke zieckte, waar aen Ik selven seer
Lange met mijn geheele ffamilie, ben sieck geweest
en noch niet Herstelt ben, Ja eenigen hebben 't swaar
in 't Hooft, dat sij niet wel in 't bedt te Houden sijn
Ja dese sieckte koemen de menschen soodanigh aan
als plage aen de beesten, ende het sijn voortganck
ook als deselve, maar godt geefft doorgaans kragt
om te braken en om te sweeten, en door de waterlossingh
en kamergangh de vierigheden met groote stanck
quijt en slaat in 't, om 't Hert gelijck met de koijen, maar
hebben eenigen een wonderlijken vierigen uijtslagh
van roode en bruijne blaren en vlacken, soo datter
tot noch toe maar eenigen aen gestorven sijn
dogh dit is maar een proeffje van godts regtveerdig-
heijt, wie weet het Eijnde van dese besoeckinge
die noch algemeen is, in ons Lieve vaderlant
hierom Ik voor mijn, en een ander voor 't sijn
Laat ons Bucken voor dien grooten godt met welcke
wij alle te doen hebben, ende bidden de vordere
plagen en besoeckinge (die anders noch nogh swaarder
sullen koemen) van den Heere af, op dat het ons magh
wel gaan hier en hier namaals. Amen

Ja in dese voorgenoemde maanden, ende alsnoch
continueert het noch sterck te sterven onder de
beesten en voornaam in de Loosdregt en in pur-
mermeer, ende begint als wederom op veele plaat-
sen te hervatten

Ja tot Emenes bij de kleijne kerck sterft het ook
al wederom, ende ook tot Bussum, ende op den 30 novemb:
1718, doen sterft Elbert Cornelis Vos op Craloo woo-
nenden al wederom een moije koe af, en de op den 1
decemb: 1718 doen krijgt klaas Hendricksz alhier
woonende, drie siecke koijen, ende eenige dagen te
voeren, doen sterft hem een pinckje aen de plage

1718 op den 28 novemb: doen sterft alhier dirck Cornelisz
out ontrent 66 jaren, hij wort op den 1 decemb:
in sijn graff in 't Coor van onse kerck begraven
Ja hij was wel het Hooft van dien 26 vreemde mannen
die ontrent den 1 novemb: 1705 Aan haar Ed: groot mog:
een Exorbitant request presenteerden, om was 't moge-
lijk het goijsche meent gebruijk te verkrijgen, 't welck den
tijt van seven Jaren veel spuls en kosten voor 't goij gemaakt
heeft, sij wierden kraghtigh onder steunt door Mr. francois
Hinlopen

(blz. 155)

Anno: 1718, in december----------

doen sterven noch veele koebeesten aen de plage van
pestilentie, soo door geheel Hollant als ook in west-
vrieslant, Ja de Luijden die aen dese besmettelijke
sieckte sijn, die konnen daar noch niet afkomen
want het verheft met vierige kopude in 't Lijf
tElkens wederom, de Heere weet wat hij daar
noch mede over de menschen brengen sal

Op den 5 decemb doen sterven van klaas Hendrikz
voornoemt twee koebeesten aen de plage
den 14 dito noch een, sijnde sijn Laaste koij ----

Tot naarden in goijlant begint het met dese maant
decemb: wederom ook te sterven, soo dat het soo
sterck aengaat, dat dagelijckx wel 4: A 5 A 6: A:7
sterven aen de plage, te weten koebeesten
Ja in dese maant decemb, doen sterven na bij de stad: Hoorn
op een kleijn dorpje daar het swarte kerckje staat meer
als 100 koebeesten # binnen 14 dagen aen de plage van pestilentie, en de al-
lomme sterft het aldaat

In 't midden van dese maant december 1718 doen werden
alhier Baasjes Jacobpen koejen bij na alle een weij-
nigh zieck, en worden dagelijckx wederom beter

den 20: en den 23 decemb: doen sterven alhier van Baasjes
Jacob: een veers, een pinck, en een koe af

den 21 decemb: doen sterven van Jan Willemsz boer
een pinck af

den 22 decemb, doen sterft van tijmen klaaz een
pinck af

het sterven der Runtvee gaat tot naarden noch
sterck voort

In dese maant decemb: doen sterven ontrent Harderwijk
en voornaam tot Nijkerck veele koebeesten aen de
plage van pestilentie, Ja ook tot Emenes, soo binnen
als buijtendijk-------

den 26 decemb: doen sterft een moije koe van Willem
Cornelisz, ende een koe van tijmon klaaz

de vierige en vreemde ziecktens onder ons menschen
ontrent 5 maanden geregeert, hout nu wat op ----
ende hebbe wij in dit Jaar 1718, 81 dooden

(blz 156)

Anno: 1718 des 30 decemb:

Op Vrijdags nagt, doen sag men wederom alhier
een vreemt wonderlijk noort Ligt, 't welck met
veel pijpen en stralen wonderlijk wercksaam
aen de Lugt was, soo dat de menschen die het
sagen daar seer over verbaast stonden

Anno 1719, op Sondagh den 1 Januarij, doen was het alhier
een donckere Lugt met een weijnigh vorst
en sneeuw ----------

op den 4 Januarij doen sterft een koe van tijmon
klaasz welcke koe, en ook de Laaste voorgaande
koetjes waren van 't Hoogelant, alwaar het Je-
genwoordigh sterck sterft, zoo dat de besmet-
tinge met de koijen volgt

In dese maant Januarij sterven noch veele koebeesten
in ons gantsche vaderlant, als tot naarden muijden
weesp en rontom Amsterdam waterlant en voornaam
Jegenwoordigh in den dorpe Emenes

In dese maant Januarij 1710 doen werden op Oude
naarden bij na alle hare koebeesten zieck
en sterven van de 29 koebeesten 19, blijvende
soo Jonck als out noch overigh 10:

Op den 23 febr doen vangt mewis dircksz @ Evert dircksz
in hare fuijken een Aal ontrent Langh 4 voet, en
hij woegh netto 5 ½ pont, Jaspers griet koopt hem
van haar voor 11 stuijvers

Op den 25 ffebr 1719 doen geschiet hier in de ZuijderZee
op de doorn seet een droevigh ongeluck, noijt in mijn
dagen hier soo geschiet, gijsbert Hendricksz, out ontrent
55 Jaren, ende Lambert Harmensz out ontrent 22 Jaren
t'samen mackers op een schuijt te visschen, die gaan goets
moets ontrent de klocke 12 uijren van Huijs om te vissen
haare ffuijcken, maar koemende ontrent de klocke een
uijr met hare schuijtje zeijlende bij de doorn seet
soo waijet hare schuijtje (dat heel Ligt overhelde)

om, ende niemant van de andere visschers het selve
siende dat haare schuijtje omwaijede, soo dagten sij
om sulck een droevigen sake niet, te meer om dat het
geen nootweer was, want het waijede maar een stijve
eendragtige koelte uijt den noort oosten, Evenwel segt
men en soude men wel kunnen gelooven, dat bij haar
een zoort van een doer geweest is, waar door hare
schuijtje om is gewaijt, dogh gijsbert willemsz Westlant
en Hendrick kornelisz kriek Leggende te visschen
op de doornseet ontrent twee kloot weegs schietens
beneden haar, die hoorden Eijndrick krijten om Hulp
waar op sij soo aenstonts met haar visschen ophielden
en maakten Zeijl, ende wat naarder bij haar
koemende sagen sij niet alleen, de voornoemde personen
t'samen ontrent de mastbanck sitten, maar daar
quam een Amersffoorde veerman met volle zeijlen
op haar aenseijlen, en ontrent bij haar sijnde wierp
een touw uijt, welck touw, gijsbert Hendricksz greep
en houde dat touw noch een wijle tijts vast, ende de
voornoemde veerman, het touw sullende na hem palmen
soo Liet de voornoemde gijsbert Hendricksz met nogh eenige
woorden te spreken en te bevelen, Los, ende alsoo nu
de voornoemde twee visschers, gijsbert, en Hendrick, met
haar schuijt, soo na bij de omgewaijede schuijt quamen
dat sij tegens Lambert Harmensz, die noch in de omge-
waijde schuijt was, seijden, krijt soo hart niet meer
wij sullen onse dreggen uijtwerpen, en datelijck bergen
en terwijl sij daar mede doende om de Lijnde te vieren
en soo met goet beleijt bij hem te koemen, soo komt
daar op noch een schip in groote als voeren, en seijlt
vlack aen het omgewaijede schuijtje, daar Lambert
noch in was, heen, ende dat schip gepasseert sijnde,
meijnden sij Lambert te bergen, maar sagen hem niet
meer; waarom dat sij vertrouwen dat dese Lambert
door 't nabijseijlen van dat Laaste schip van sijn schuijtje
is afgeraakt, ende sij verbaast hier over sijnde, en de
Aart J: Vos als oom van de voorz Lambert, gedaan hebben
met visschen op een westelijker Seet, sagh het ongemak
met sijn zoon, en zeijlde daarbij, maar het was
te laat, Ja sij wisten niet dat daar een schuijtje omlagh

Ja men segt waar te wesen, dat hendrik krieck noch tegen wil van gijsbert Westlant woude en bleef vissen eer sij daar na toe voeren, 't welck gijsbert soude bekent hebben altijt Hendrik en vader Cornelis krieck, die mogt gijsbert Hendricksz in dese verongelukt niet lijden om dat hij ook somers eige/enge (?) fuijken viste

hierop vint Aart Jacobz goet, om met sijn schuijt na wal
te varen, ende voort met voorsigtigheijt, van het voorver-
haalde voorval, en droevigh ongeluck rapport te doen
ende koemende bij sijn suster Lijsje Jacobs = seijt het
selve met sulck goet beleijt als moegelijk was
maar sij dat bemerckende dat haar zoon lambert
verdroncken was, begon te krijten met Huijlen en ook
soo haar andere zoon Jacob en haar dogter grietje
ende Ik voor mijn deur staande hoorde een groot
gekrijt wist niet wat daar te doen was, dogh mijn
zoon Adriaen Liep heen om te vernemen wat daar
te doen waar, die mij rapport bragt, dat de voornoemde
twee personen verdroncken waren, waar op Ik mij nader
Liet informeren, ende het selve bevonde hebbe als
voorz staat, Ja hier op maakt de voorz Aart vos
het selve ook bekent aen de Huijsvrouw van gijsbert
Hendrickxz en aen sijn twee dogters geertje en rietje
die niet minder begonnen te krijten als de anderen

des sonnendaags den 26 ffebr vonden eenige visschers goet
om eenige kleijne dreggetjes van bunschoeten te halen
om daar mede Langs de gront te visschen, en
soo daar mede de verdroncken personen te soecken
en op te vissen, waar op goet gevonden wiert dat klaas
rutgertsz en Jacob de broeder van Lambert die ver-
droncken was van bunschoeten souden halen, gelijck
sij die op dien dagh noch quamen te doen

Op maandagh smorgens den 27 ffebreuw: 1719
doen varen de meeste visser van voor onse wal
met dit gereetschap heen, na de plaats daar sij ver-
droncken waren en de sijnde gekoemen aldaar, gingen
sij neerstigh met dit gereetschap aen ‘t soecken
‘t welck van Honderden van menschen uijt ons dorp
aengesien wierde, maar vonden geene van de
verdronckene personen, maar vonden en visten
een oude zeijldoeckse broeck van gijsbert Hendricksz
van de gront op, Vorders sijn de meeste visschers
genegen om noch meer te soecken

Op maandagh den 28 ffebr 1719 doen gaan wederom
Aan 't vissen onse visschers met de voornoemde
instrumenten aen 't vissen, maar hoe neerstigh
sij sogten, sij en vonden de verdronckene personen
niet

Op Zaterdagh den 4 maart doen verkoopt Aaltje
Willems de nagelaten weduw van de voornoemde
gijsbert Hendricksz hare ffuijken en staken

In 't Jaar 1712 op den 16 octob: doen valt buijtenboort van de
Swolse veerman des avonts ontrent 6 uren, eenen
Willem Westerbergen proffessoir van Harderwijck
hij wiert in de amsterdamse Courant van den
20 octob: 1712 beschreven, ende 50 guld: op sijn persoen
gestelt, die hem vonde, ende tot Harderwijk bragt
Zoo is 't gebeurt dat op den 29 Junius 1713 dese per-
soen, driftigh is gevonden, ontrent die plaats
te weten, bij de kanaar, alwaar hij verdronken was
ende hij wiert gevonden en opgevist bij mijn swager Cornelis
Cornelisz kuijper, Aart Jansz, marten Jansz en klaas rut-
gertsz, de welcke het tot Harderwijck aen sijn vrouw en
vrienden wel bekent maakten, maar het doot
lighaam, dat swaar stonck, hier tot Huijsen op-
bragten, ende de vrienden hier op gekoemen sijnde
soo wiert sijn lighaam in een kist gelegt, ende state-
lijk alhier in onse kerck begraven den 30 Junij 1713.

In 't Jaar 1664 op den 29 April des avonts ontrent 7 uren doen was Ik
beneffens andere Jongens te spulen bij Baasjes op den Brinck
ende daar quam seer snellijck een vierigh Ligt uijt den zuijtoosten
vlack bij ons Heen vliegen en vloegh na den noortwesten, welck
root vierigh ligt de groote hadde, als een groote kaatsbal
waar door wij Jongens al soo verschrickten dat een ijder ver-
baast na huijs toe liep, Ja dit Ligt bevont men, dat op een
ogenblick tijts te gelijck over al de 17 provintien was gesien

In 't jaar 1664 op den 20 en 21 december doe quam met een
sware koude, sulcken ijsel aen de boomen, dat de boomen
braken van der selver swaarte, alle het welcke Ik
selve, sijnde een Jongen van ruijm **8 jaren**, met Eijgen
oogen hebbe gesien ***(J.S.: d.w.z.. L.R. Lustigh geboren ca. 1656)***

de Boeckweijt

In 't Jaar 1667 op den 15 Junijus doen verstoef # door een Harde suijt-
westen wint, ende op de 22 maij 1687, doen verstoef wederom
de Boeckweijt, ook door een zuijtwesten wint, maar verstoef
meer in de Laaste, als in de eerste

(blz 160)

In dit Jaar 1719 ende dat in maart, doen sterven aen
een besmettige sieckte veele menschen tot putten
en aldaar rontom in de velthuijsen

In 't Jaar 1654 met het begin van de maant sebtember
ende het gehele Jaar 1655, alleen 's winters niet
ende dat tot de maant van november 1656 toe, doen sterven
alhier tot Huijsen ontrent agt hondert menschen
aen een swaare besmettelijke pestilentie, want de
de luijden kregen het eerst met pijn in 't Hooft en wier-
den genegen tot slapen, ende met koude aengedaan
sijnde, gingen sij te bedde leggen, ende daar op kregen
sij roode paarse vlacken, en de swartagtigh wor-
dende, soo was dat een waar teken, dat sij haast souden
sterven, gelijck geschiede, Ja staat aen te mercken
dat in 't Huijs daar Jegenwoordigh **Herbergh** wort
gehouden en de **Blauwe Sterre** uijt hangt, aldaar
eerst een dogter van Jan Wijgertsz genaamt Neeltje
aen de pestilentie quam daar aen te overlijden

(J.S.: zie tevens Oud Rechterlijk Archief Haarlem, RAH-184-3170; d.d. 05-04-1657, de schepen-akte betreffende het testament van wijlen Jannetge Dircks in haar leven huijsvrouw van Fijtus Hendricksz, waarin wordt vermeld dat 'in 1656 in Huijsen de voorn Jannetge Dircks sieck lagh aen de peste die doen ter tijdt de helft van de inwoonders @ ter huijse van de voorn. Fytus Hendricksz seven (7) kinderen als oock de voorn Testatrice daer van sijn gestorven')

In desen Jare 1719 in de maant maart doen sterven tot Bun-
schoeten aen de straat veele schoone koebeesten
aen d' plage van pestilentie, ook noch tot Emenes, en op andere
plaatsen

Eerst op woensdagh avont den 29 maart

Ja ter selver tijt volgens het schrijven van de Courant, doen viel een koel veurs van 't selve vier vlamment ligt op de Huijsen in de stadt door-nick, ende ver-brande daar door ontrent vijff-Hondert Huijsen en elff men-schen--- Rousen was het, een stad: daarbij gelegen volgens de Courant van den 14 April, gesien in Hollant Engelant en Vranck-rijk

Op den 30 maart deses Jaars 1719 des avonts ontrent half
negen uren, doen wiert alhier, ende wijt en zijt ook op
andere plaatsen allomme een groot root vierigh Ligt
gesien, ende die uijt hare Huijsen waren, terwijl het
verscheen, soo scheen het uijt den noortwesten op te koemen
en de wierp sigh selven na het suijden tegen de gront aen
Ja het was sulcken grooten ligt dat die Luijden die binnen
Huijs waren, daar door alles konden sien wat in Huijs was
ende enige hier op buijtens Huijs gaande, sagen dit vierigh
root brandent ligt, de gedaante hebben soo langh en
dijck gelijck een stijl, ende de voorste van deselve gelijck
het onder eijnde van een boom met wortelen afgekapt
dit vierigh vlammet groot Ligt, vertoonde sigh soo verschric-
kelijk terwijl het Heldere Ligte maan was met een Heldere
lugt, Ja alles scheen in brant te staan, Ja alle menschen
waren hier over verbaast, Ja dit moet een ijder aenmercken

't was door-nick niet maar 't was Rousen een stad: daar bij gelegen

Als dat godt noch schrickelijk op ons menschen vertoornt is, ende dat sulcke vierige tekenen laat sien, is noch tot waar-schouwinge van ons ende soo wij de Heere onse godt met een bekeert Herte niet en verbidden, soo sal de Heere bij onse plagen noch meer toedoen -------- op namidd : den 30 maart 3 uijren
den 8 April 1719

van gijsbert Hendricksz voorgemelt

Op Zaterdagh # namiddagh ontrent 2 uijren doen vint dirck gerritsz kos turfmeter tot Huijsen, het doode Lighaam leggen # op een groote voet water, ten eijnde het slootje dat de scheijdinge maakt tusschen het Haverlant en maatje dat bij 't nieuwe huijs Hoort, hij maakt het eerst bekent aen onse schout die hem seijt het is in naarderbanne, gaat en versoekt de schout van naarden genaamt gerardus tingnagel, dat hij het doode lighaam met schepenen schouwt, soo geseijt, soo gedaan midderlerwijl was niet alleen veel volckx van hier daar na toe gegaan, maar was ook sijn broeder Aart Hendricksz onse koster en klaas Willemsz boer sijn swager, ende **Jan Jacobsz Man, Alias, Jan Ouwes** met paarden en wagen daar na toe gereden, om hem na de schouwinge op te laden en t'Huijs te brengen, gelijck geschiede maar staat grootelijckx een groote fout aentemercken, namentlijk doen nu de schout van naarden met sijne 2 schepenen het doode lighaam gesien hadden in sijn volle gewaat met Leersen aen soo vroegen sij aen de groote menigte, ofte hier geen vrienden van dese doode man was, Ja seijden de Lieden, daar is sijn broer de koster, en klaas Willemsz sijn swager, wel vraagde de schout klaas Willemsz, kent gij die doode man niet Antwoort neen kent gij hem niet koster, de Luijden seggen dat het mijn broer is Ik weet het niet, wel seijde de Schout Ik ben onderrigt dat hij gebroken is, weet gij dat niet, sij zimmeleren wederom en seggen dat niet te weten, hierop seijt klaas rutgertsz den doode sijn naaste Buerman, mijn Heer schout Ik kenne hem wel voornaam aen 't kale vlackje op sijn kruijn en aen sijn enge middel # en aen andere tekenen meer de schout en schepenen van naarden in dit stuck goet sijnde laten haar, hem meede nemen, om eerlijk te moegen begraven, en seggen, Je moet slegts een vereeringh aen dienaars geven----- waar op het doode lighaam op den avont noch t'Huijs quam, ende op paas maandagh namiddagh op een statelijke wijse met veel volckx agter het Lijk in onse kercke begraven wiert

Ja noch een fout te weten, dat sij hem niet ontkleet hebben, en niet gesuijvert, en niet met linnen bekleet hebben -------- schoon het voor de kleeren van sijn lijf koemende, ge-presenteert wierde

ende aen sijn klederen

In 't jaar 1680, doen stierven soo hier als in ons geheel vaderlant veel menschen aen een vierige sieckte met brandende koortsen

ende in 't selve Jaar 1680 in 't laast van november, doen sag men alhier en wijt en breet in ons vaderlant in 't Oost opkoemen een Comeet Steer die verdween wederom den 3 december, maar op den 26 december, doen sag men 's avonts wederom een **ComeetSter** in 't west staan met een afgrijselijke gerede staart wel 60 Hemelsgraden langh de welcke

seer vierigh en brandent was, Ja dese Comeet konde sijn roede
des nagts niet onder den Horisont verbergen maar hij wiert
den geheelen nagt bij ons gesien, als was de Comeet onder
in 't Jaar 1681 in febreuw, doen is hij verdweenen, Ja nader-
hant op den 9 maart en op den 21 april 1681 doen is hij noch
gesien

In 't Jaar 1580 op den 6 april tegen den avont doen wiert in gantsch
noorthollant en in de noortZee een aartbeginge gevoelt
op den 4 April
In 't Jaar 1640 # op den klarendagh, doen wierde alhier in ons
dorp en in gantsch nederlant een aartbevinge gevoelt
Ja mijn vader rijk Hendricksz Lustigh heeft hem selver
swaarlijck gevoelt, want hij lagh tegen de eertHoop aen
van Hendrick klaasz, sijn de bij 't Huijs daar na verwerrinne
Annetje Andries woont ende hij voelde de aarde bewegen

In 't Jaar 1692 op den 18 Sebtemb, en op namiddagh tusschen 2 & 3 uren
doen is in gantsch nederlant vlaanderen & Brabant
keulen, Luijck & in Engelant, een groote en sware Aartbevinge
gevoelt, schuddende en bewegende de aarde soodanigh dat de swaartste
gebouwen kercken klockentoorens moelens en Huijsen, Ja de wateren
in de meeren poelen en slooten, die schuddeden en beweegden
seer swaar, Ja de meeste menschen die waren als met een deuse-
linh bevangen, Ja Ik selfs, was Juijst op die tijt in 't Loos-
schot, sittende op een kruijwagen hebbende het schot
met aarde gestrajet, want Ik hadde den geheelen zomer
de schapen gehadt, Ik wist niet wat mij scheelde, Ik meende
dat het aen mij selven scheelde, daarom gingh Ik aen het
Bidden, ende was dese aartbevinge met moij en stil weer
Lambert Rijckxz Lustigh

In 't Jaar 1686 op den 15 Junij sijnde op een zaterdagh, doen begon Ik
op Bussemermaat gras te maijen, sijnde met de eerste dagh dat het nu
begon te droogen, sonnendaags maijde Ik niet, maar begon we-
derom te maijen den 17 dito, en ook den 18 en 19 dito hebbende doen
in de voorz 4 dagen 6 swaden gemaijt, ende begon voort te Hoijen
maar Ik Hoijde niet op Sondagh den 23 dito, maar op maandagh
en op dijnsdagh den 24 en 25 dito, Hoijede Ik en haalde mijn Hoij
thuijs, Ja op de voorz dijnsdagh namiddagh hadde Ik op die tijt
30 voet Hoij van 't voorz velt t'Huijs, Ik hadde maar een luij-
man Cornelis krieck een dagh bij mij gehadt om te Helpen
anders hadde Ik het selve gedaan in 8 dagen arbeijt, ende in
10 dagen droogte, Ja hebbende het Laaste voer Hoij pas binnen
of het donderde en weerligte, en regende seer sterck, dese nette
droogte van 10 dagen, was mij van Jan gijsbertsz poppe out ontrent
70 Jaren, al te voeren in de maant Januarij voorseijt
wijsende mij een teijken in de Antwerpse almanack aen
den 15 Junij beginnen en den 25 dito uijtscheijden 't welcke ge-
beurde

(blz. 163)

In ‘t dit jaar 1719 den geheelen winter door, doen vangen
onse ffuijcke visschers veel panharringh, ende voornaam
op den 7 april vangt klaas dirckz en dirck mewisz
te samen op een schuijt 230 tal Haringh, ende ook
soo de meeste visschers na advenant

Op vrijdagh den 14 april 1719, met zonnenondergangh
doen komt evert een zoontje van nanningh Corne-
lissen Slocker out ontrent 12 Jaren van muijderbergh
de zeekant langs herwaarts aengaan, hebbende
schapen op muijderbergh gehoet, ende vint aldaar
op de zeekant ontrent een quartier uers van de muijder-
berger toorn af, den persoon van Lambert Harmens kos
die op die den 25 febr deses Jaars beneffens gijsbert Hendr:
bij de doornZeet verongeluckt waren ende dat wel ontrent
de eerste schoeingh aen de zee noch tegen sijne voeten spoelende
ende noch ontrent 3 a 4 roeden in naarderbanne leggende
dese Jongen, soo hij seijt, loopt verbaast op sijn bloote voeten
herwaartsaen en komt t’Huijs, en seijt het sijn vader
sijn vader stuert dese sijn Jongen na Aart Vossen en
maakt het selve aen hem bekent, ende na dat sij dese
Jongen wel ondervraagt hadden, soo gaat aart vos na
sijn suster Lijsje Jacobs Vos, en seijt het aan haar
de welcke van blijtschap met haar zoon Jaap Vos (J.S.: Jacob en grietje harmensz **Kos**)
en haar dogter grietje weenden doen sij hoorden dat
haar zoon Lambert gevonden was, ende nadat dese
sake van vinden aen de vordere vrienden bekent ge-
maakt was, soo vergaderden niet alleen dese vrienden
ten Huijse van de moeder van de verdrenckelingh
maar vonden een dragtelijck goet, om desen haren
verongeluckten zoon, op een Eerlijke en Cristelijke
te gaan bekennen te laten schouwen en van daar
te halen met aart Vossen schuijt en te brengen voor
onse visschers wal, en van daar met Willem dircksz
wagen te halen en soo t’ Huijs te brengen, ende dan
eerlijck te ontkleden en wederom met suijver lijn-
waar eerlijck te bekleden, ende te laten dan be-
luijden, en vorder eerlijck en Statelijk te laten
begraven

welcke resolutien op Saterdags ‘s morgens ontrent
te 4 uren den 15 dito wierde in ‘t werck gestelt
want gerrit klaasz decker die een suster heeft
van de verdrenkelingh, ende Jacob Harmens kos
sijn broeder, ende Nanningh Cornelis Slocker, dese
drie, die gingen van hier te voet na ‘t doode lijck
ende dese volgende vier personen, klaas rutgertsz
Aaart Jacobz Vos oom van de doode, ende
Jan Sterre, en Cornelis Jacobsz Vlot
die voeren met aart Vossen schuijt te water
daar na toe, maar de voetgangers quamen eerst
bij het doode Lijck, ende vonden, (soo men segt)
het doodelijk lijk, van sijn Zilveren knoop in ‘t
Hempt, en van sijn twee Zilveren knoopen in de
Broeck, ende van sijn toeback doos, en tintel tonnetje
ende van het gelt dat hij mogte gehadt hebben
berooft, ende nadien men wel sagh soo aen het aen-
gesigt als aen sijn leersen en klederen dat het de
persoen van Lambert Harmens kos was, soo gingen
eenige personen van haar na muijderberge, ende
haalden de schout van muijderberge daar bij
die seijde, het is onse banne niet, daar dese persoen
leijt, maar in naarderbanne, daarom gaat na
naarden, en haalt van daar den schout tingnagel
ende twee Schepenen, en twee Chirurgijns, en laat
het Lijck van haar beschouwen, soo geseijt, soo ge-
daan ende die al t’samen daar bij koemende seijden
Ja hij leijt in onse banne, maar al lagh hij in de
banne van muijderberge, wij hebben daar toe
regt om te schouwen volgens previlegie van den
graaf van Hollant Etc, Hertoegh Aelbregt van
Beijeren van dato den **31 decemb: 1396**, hierop beschouw-
den sij het voornoemde Lijck, en de vroegen aen Aart
Vos, die oom was, ende aen gerrit decker die swager
was, ende aen Jaap Vos sijn broeder, ofte sij dit doode
Lijck wel kenden, seijden ront uijt Ja wij, mijn Heer
schout gij hebt sijn vader ook wel gekent

(blz. 165)

Harmen Lambertsz ofte anders in de wandelingh genaamt
Harmen Blauw, hij was post van Huijsen op Naarden
Ja segt de schout die hebbe Ik noch wel gekent, maar dese
Jongelingh was hij ook goet voor sijn moeder en voor 't
gantsche Huijs, Ja, seijt aart Vos, hij was niet alleen
gehouw en seer getrouw voor sijn moeder, maar hij
was voornaamde brootwinder in 't Huijs, want de moeder
die seer krupel is moest voornaam van sijn winst bestaan
waar op aart Vos aen den voorz schout vraagde, wat hij
ende de sijnen die hij bij hem hadde voor 't schouwen
moeste hebben, den schout seijt, dat sullen wij daarna
wel stellen, steurt mij voor eerst een zoetje kiwits-
Eijren, ende neemt gij het Lijck mede, en begraaft
het Eerlijkc, waar op aart Vos haar Lieden alle be-
danckte, Aart Vos met de vordere vrienden dragen
het Lijck in sijn schuijt, ende varen en koemen daar mede
voor onse visschers wal, ende haar siende met de schuijt
varende aenkoemende, soo maakte Willem dircksz dat hij
met sijn paarden en wagen bij de schuijt was doen sij aen-
quam, ende het doode Lijck op sijn wagen geholpen heb-
bende, soo bragt hij het Lijk, onder een groote toevloet
van menschen in sijn's moeders Huijs, ende houdeden
niemant te rugge die het sien woude, ende seijden de
meeste kijkers dat hij hem selven wel geleeck, ende
het meeste volck heen gegaan sijnde, zoo ontkleeden
sijne vrienden hem, ende trocken sijn Leersen en sijn
wampus met Leeremouwen en voort al sijn klederen
uijt, ende dat gedaan sijnde, doen reijnigden sij hem, en
deden hem schoon zuijver linnen, en een wit
mutsje op sijn hooft aen, doen lieten sij hem aenstonts
door seven Jonge Luijden, Heerlijck beluijden

Ja op maandagh namiddagh den 17 April 1719, doen wert dese voornoem-
de Lambert Harmen Kos zolemnelijk en requiselijck met
groote Statie, en met veel volckx agter het lijck gaande
op zuijtoost van 't kerckHoff eerlijck begraven
ende geven aen de seven luijers en agt dragers Elck een moije
koeck voor hare gedane moijeten, Ja alsoo het doode lijk
~~Lijck~~ van gijsbert Hendricksz sijn zuijder deuren wierde inge-
bragt, ende doe de kist quam voort toegespijkert wiert
soo voerde men dit Lijck van Lambert Harmens met de
voorz wagen voor de voordeur en bragt het voor in, in 't
voorHuijs, ende liet men de kist open op dat alleman hem konde
sien, tot dat het Lijck soude weggedragen worden en doen
sloegh Jacob Lubbertsz Baas Jongelingh sijn kist toe
om dat hij ook sijn macker geweest
waar

(blz. 166)

Ja alsoo alle verhinderingen wierden aengewent bij onse
koster M[r] Aart ende bij klaas w: Boer broeder en swager
van de drenckelingh gijsbert Hendricksz om niet alle
alman daar van af te houden, maar steurden ook sijn wijf
aeltje willems van Huijs, ende wouden ook niet hebben
dat sijne Eijgen kinderen geertje, rutje, en Luijtje hem
sagen, seggende het is u vader niet gaat wegh
al om hem meer en meer te ontkennen, ende omdat
sijn bloet niet klagen soude, Evenwel soo was het in de
morgenstond seer vroegh op paasdagh, dat sijn vrouw
eens na bij hem quam dat hij schrickelijck begon te
bloeden------ Soo is 't geschiet na dat lambert Har-
mensz kos, een weijnigje was t'huijs, ende sijn moeder
over hem koemende, en de sprekende eenige goede
woorden over hem, soo begon niet alleen sijn neus te
bloeden, maar het bloed quam ook sijn oren uijt
Ja doen sijn Oom Aart Vos over hem quam ten
eersten doen hij noch bij muijderbergh op de Zee-
kant lagh, doen klaagde sijn bloet voort
hierom kan men niet alleen uijt het klagen van
sulcken verongeluckten persoen, sijn bloet, bemerc-
ken, dat hij het is, maar voornaam een wonder werck
dat de Eijgene nateure, (schoon de geest des Levens
daar uijt is) door den godt der nateure, de nateure
noch soo veel kragt heeft, om te Bloeden
al schoon het Lange, en selfs stinckt en rot den
den doot is gestorven----------
Ja een Stemme des bloets, kan bij godt om wrake koemen
gelijck men lesen kan genesis 4: veers 10, Ja Cristus
bloet spreekt betere dingen, dan Abels bloet
Hebreen 12 v: 24, Ja na dat onse zaligmaker Cristus
gestorven was, soo nam een van d' dienstknegten pilati
een Speere, ende door stack sijn zijde, ende ter stont quam
daar bloet en water uijt, 't welck sijn alderliefste
discipel Johannes zagh, ten Eijnde, om daar van te
getuijgen, Matthei 10 v: 34: 35, dat onschuldige bloet
van Cristus dat roept en getuijgt noch tot perdon
voor den uijtverkooren zondaar bij onsen Hemelsche
Vader Amen

Bij mij Lambert
Rijckx Lustigh

NB: op den 21 Januarij 1714
doen viel des nagts van
de amersfoorder steijger tot
Amsterdam, af, Jacob Hendricksz
ende niemant het gewordende ver-
dronck hij aldaar en na drie weeken
bij laagh water, vonden de amsterdammers hem
dogh sijne broeders, dit alles wel wetende, keken na hem niet om

(blz. 167)

Anno 1719 soo voor de vasten, in de vasten, en na de vasten doen vangt
men hier voor onse wal en bij marcken veel panharing
een man van marcken, die vangt op den 20 april uijt 8=
ffuijcken 10 Last Haringh, elcke Last is 50 tal, elcke tal
is 200 haringen, dat is hondert duijsent Haringen, ende op
den 21 dito, doen vangt men wederom soo veel Haringh
dat men voor't tal niet meer kon krijgen als een stuijver
ende op den 22 dito, doen gaf een marcker man, het tal voor
een duijt, maar alhier maakten onse visschers meer gelt
voor haar Haringh, hier plagten niet meer als ontrent
8 visser met vier schuijten te wesen, ende nu sijn der ontrent
90 vissers met 20 schuijten, ende daar bij noch 5 botpleijten
die veel panHaringh opkoopen ende aen de Hangen brengen

Anno 1719 den 27 april op donderdagh namiddagh ontrent ten een uer
doen wert aaron g: duerkkant, schout tot blaricum
door den Heer medicus van Borsselen sijn regter been
ontrent drie vingerbreet beneden sijn knie afgeset
deze voornoemde schout die hadde ontrent een Jaar te
voeren, onder het holle van sijn voet, een sweer geswel ge-
kregen, daar over meesters gingen van ons dorp Huijsen
Lucas de Swart, met sijn Zoon klaas de Swart, die niet
en vorderden, maar eijndelijk bevonden dat het voorz
sweer geswel, dat ontrent soo groot als een perck schuts
was, de kancker was, waarom hij resolveerde, om het 't zelve
te laten uijtsnijden, 't welck bij een meester van amster-
dam gedaan wiert, dogh dat geluckte niet wel, hierom
de voorz meesters van Huijsen wederom aen 't meesteren
gingen, ende den tijt van 21 weeken gemeestert hebbende
bevonden wederom dat het niet en beterde, maar van
dage tot dage met groote pijn arger wordende, ende de
wonde swaarlijck beginnende te stincken, soo wierde den
voorz schout, sijne Huijsvrouw, en de kinderen en hare
vrienden, en ook de voorz meesters met hem seer
verlegen, waarom sij alle, ende met meester doctoer
Clement van Hilversum, te rade wierden, om de voorz
mr: van Borselen van amsterdam, hebbende in Hu-
welijk een dogter van mr: pieter aldaar te ontbieden
de welcke ook op den voorz 27 april quam, en met sigh
brengende eenen mr: thomas kraan, een out man van
't seventig Jaren, hebbende voortijts meester tot Hil-
versum geweest, en de ten dage voorz, soo quamen noch
veel meer meesters, daarbij soo van naarden, als
van onse goijsche dorpen, om me de saken van 't afsetten
te sien, ende na dat mr: van borsselen met mr. thomas
en met mr: Clement t' samen raat gehouden hadden
wegens het gevaar waar in den voornoemden
pacient was, soo vonden sij goet, om met wille en
begeerte van voorz pacient, sijn vrouw, kinderen

en na bestaande vrienden, ende met de aanroe-
pinge van godts naam, sijn been af te setten
Hier op, soo knielde men voor den Hoogen godt
en quam gerard: ploos predikant van blaricum
eene kragtige voorbiddinge te doen, ende
terwijl de snaren bij den voornoemden m^{r}
van borsselen wierden gespannen en wel
onderbonden, soo quam den roomschen papa
van blaricum, genaamt den ruijter veele
troostelijke woorden aen den schout toe te-
spreken, ende na dat alles wat tot het af-
setten dient, bij van borsselen gereet gemaakt
was, soo nam de voorz van borsselen een
krom mes, ende sneede daar meede ontrent
drie vingerenbreet beneden sijn knie, het vel
en vleesch rontom sijn been af, en doen nam
hij een fijn stalen zaagje, en zaagje met
korte sneejets voorsigtigh het been af
en de ter wijl dit geschiede, soo bloede de wonde
weijnigh, en den voorz pacient kermde
terwijl dit geschiede wel wat, gelijk men
dencken kan, maar hij houde hem geheel
Hertigh, ende soude het in 't zagen noch minder
zeer gedaan hebben, indien de peesen
met het mes wat beter afgesneden waren
geweest, voorts verbonde de voorz medicus
sijn knie zubiet, en wel goet, Ja voort wiert
den pacient sijn afgesette been, in een kleijn
kisje gedaan, en den koster van blaricum
mr: Cornelis adriaensz, die bragt het selve
been in 't kisje, in de kerck, in den schouten grafs
den voorz schout A:g: duijrkant was Juijst 42
Jaren out doen sijn been afgeset wierde,
voorts Loefde en danckte men godt voor de
geluckige Cencure, de eerste nagt hadde
hij wat pijn, kon niet wel slapen: op den derden
dagh begon de wonde te stincken, een goed teken
voorts gaat het van tijt tot tijt seer wel met
hem ende is jegenwoordigh den 25 Julij
1719 genoegsaam genesen, sal haast
op een Houtenbeen gaan.

Anno: 1719 op sond: voormiddagh den 27 augustus doen gingh aaron gerritsz duijrkant op een Houten been in de blaricummerkerck te kercken, ende onse domene Sprenger juijst daar nu predikende die quam voor de schout een Hertelijke danckseggingе te doen want het was den voorz schout sijn eerste maal na het afsetten van sijn been.

(blz. 169)

Anno 1719, op den 20 Julij

doen vonde een man woonende na bij putten (hebbende
des avonts te voeren sijne 13 koijen noch gemolcken)
des morgens in 't Lant alle doot, 't welck mijn
Buijrman Hubert Lambertsz kos, hebbende daar
bij sijne vrienden geweest, op Heden den 31 Julij
voor een waarheijt aen mij vertelt, seggende
daar bij, dat het aldaar, en daar ontrent seer
sterck stierf, gelijck ook op Over eem en Eemenes

op den 3 augustus doen sterft van aart Jacobsz
vos, een koe, die wel dol, en rasende was, want hij
woude ook menschen vernielen, ende hadde on-
trent 10 dagen te voeren eenen dollen Hont onder
de koijen geweest, waar van hij gebeten sal sijn

op den 17 augustus, doen vint Lambert Jansz prins
in de morgenstont, in de Hooft sloot aen H:H: maat
een, van sijn twee, gekoppelde koijen doot,

op dese voorz morgenstonts doen regende het
een moije vlaagh, maar het was, of het op
een gloijende steen viel, noijt heeft ijmant alhier
sulcken Heeten endroogen zomer gekent, want
alle slooten sonder water sijn, ende de welcke
soo Leegh, dat de putten veele sonder water sijn
en schoon men de putten en slooten, schoon maakt
en uijtspit, sij blijven Echter genoegsaam sonder
water,-----

Ja men segt ook voor een waarheijt, dat eenige
koijen, hebbende de plage voor desen gehadt, nu
door muggen en vliegen, soo in de oogen gebeten
worden, daar aen blint worden, ende soude
dit soo sijn in de Beemster purmer en aen de
vechtkant,

op den 20 augustus, doen wiert Jan gerritsz backer
en Jan Jacobsz man, om hare geweldenarijen gepleegt
aen 't waarts Huijs van de Sterre Etc, van hier
tot naarden gevangen gebragt, en na 16 dagen
al daar op den stadt Huijse geseten te hebben
sijn sij voor een goede somme gelts Los gelaten
en wederom t'Huijs gekoemen

In de maanden augustus, sebtember en october: 1719
doen koemen alhier, en op alle plaatsen in ons
lieve vaderlant, gelijk als in den voorleden
Jare wederom veele siecke menschen, dogh tot
noch toe, sterven daar niet veele aen, de
besmettinge, die is soo aenhanckelijck, waar door
de meeste menschen, seer kragteloos gaan
hangen, kunnen nauw Leven of sterven

nota
anx moelenaar
(soo een Soons Soons
soon Willem Evertsz
aen mij vertelt)
heeft, sijnde anx
molenaer voorz
een sware lant-
bouwer, ende daar
om vroegh en laat
moest wercken
die hadde een
meijt, die savonts
laat soo moede
van 't wercken was
dat se agterover
in 't stroo viel
en gingh alsoo
leggen slapen

In den Jare 1585, volgens het Zijffergetal, uijtge-
hackt op den steenbalck leggende noch in onse
moelen op den stander, doen wiert alhier
door anx dircksz moelenaar, een nieuwe koorn-
moelen op dien bergh gebouwt, daar hij nu noch
op staat, hebbende de voorgaande koorn moe-
len te voeren gestaan op **anxen Hoogje**, welcke
voorz anxen Hoogje, ik noch gekent hebbe
dat niet gebouwt wiert, en noch veel balck stee-
nen daar op Lagen, doch Willem Eevertsz een
nasaat van de voorz anx moelenaar, die heeft
het voorz anx Hoogje beginnen te bouwen
in den Jare 1685 na dat hij het selve ontrent
drie voet verleegt hadde, ende om dat de voorsz
anx dircksz moelenaar **mijn moeders groot-
vader was**, soo Lust het mij, omme noch
meerder van dese voorz moelenaar en moe-
len te schrijven, de Laaste moelen op anxen
Hoogje staande, die wiert ontrent den Jare
1584 door duc de albaas Volck de Sphanjaar-
den verbrant, om dat men seijde ('t welck niet
waar was) dat de voorz moelenaar, eenigh
desseijn, die de Sphanjaarden op noorthollant
geformeert hadden, ontdeckt hadde, ende
na dat men al eenigh Houtwerck om een nieu-
we moelen te bouwen op anx hoogje hadde
gebragt, soo was 't dat eenige Luijden seijden
dat sij alle nagten een moelen sagen maken
op dien bergh daar hij nu op staat, Ja dat
anx moelenaar selve er met sijn Huijsvrouw
Willemtje, woonende doen ter tijt in 't Huijs
dat nu Cornelis Willemsz koopmans erven
toebehoort, uijt sijn vouw venster een moe-

moelen in schijn, sagh op dien voorz bergh
malen, hierom, en meest om andere rede-
nen van gerijf, soo voor de ingesetenen als
backerijen, wiert goet gevonden en verstaan
om met believen van onse magistraat, en
Heeren van de graaffelijckheijt, al daar op dien
bergh daar hij nu op staat een nieuwe moelen
te bouwen, ende na dat men sulckx bij appoint-
temente van de graaffelijckheijt verkregen
hadde, soo bouwde de voorz anx dircksz een
nieuwe moelen op de plaats en bergh daar
hij nu noch op staat, ende dat wel met sulcke
previlegien en voorregten, dat niet alleen
alhier niemant anders geen koorn moelen
mogt bouwen, maar ook niemant als den
koorn moelen, alhier eenigh koorn of zaat
of granenbreken, dan den voorz moelen
ende dat men van ijder gemalen mudde
koorn graan of saat, voor maalloon
soude moegen vorderen twee stuijvers en
agt penn, welck Loop en Cours heeft gehadt
tot ontrent den Jare 1600, als wanneer de
voorz anx moelenaar klaagde dat hij
daar geen moelen, geen Huijs noch geen kostwinninge
op kon hebben, soo hadden die Huijsluijden, aen die moe-
lenaar, vrij willigh noch een stuijver op ‘t mudde gema-
len koorn meer gegeven, ende heeft dit Loop en
Cours gehouden tot aen den Jare 1674 toe, als
wanneer op den 1 augustus 1674, de voorz moelen
door een geweldigen storm wint Orcaan, die uijt
den zuijtwesten op quam, de welcke de voorz
moelen niet alleen devaliseerde en verontramp-
poneerde, maar die deselve moelen soo waijede
dat Ik gesien hebbe, dat die selve moelen geheel
op een zijde hangende was, en scheen te sullen
vallen, ende alsoo dat veel moeste kosten
eer wederom de voorz moelen in staat
was, om te konnen malen, soo klaagde rijck
pietersz moelenaar seer dat de moelen

niet alleen, seer veel van reparatie soude
moeten kosten, maar dat ook albereijts
twee grutters in ons dorp waren, die hem
merckelijk in sijn regt voor maalloon
quamen te verkorten, ende om dese
voorz redenen meer, soo gaven hem de
Huijs luijden wederom een Halve stuijver
op Eijder gemalem mudde koorn meer
ende houde dese vier stuijvers op 't mudde
gemalen koorn, haren Loop en Cours, tot
aen den jare 1688 toe, als wanneer de
voorz rijck pietersz moelenaar, al wederom op
nieuw begon te klagen, seggende, hoe dat hij
in voerige Jaren noch Eijts hadde getrocken
van de quaere moele, (die nu geheel wegh was)
ende noch Eijts hadde getrocken van Hendrick
boomen grutmoelen, ende dat het nu so verre
gekoemen was, dat hij daar van niet en trock
noch ook met een duijt van Jacob gerritsz grut-
moelen, en dat dagelijkx veele van onse in-
woonders, haar broot tot Emenes Laren en
tot blaricum kogten en haalden, waar door
sijn gemaal wel de helft vermindert was
Zoo is 't, dat hij het koorn van taruw en rogge
veel beter begon te breken en malen, als voor
desen, waarom hem de reders en Huijsluijden van
van ons dorp, noch een Stuijver van Eijder ge-
malen mudde taruw of rogge meer gaven
ende is alsoo sedert het voorz Jaar 1585
van een Stooter opgeklommen tot vijff Stuijvers
het mudde, en heeft van 't Jaar 1688 (doen Ik mede
schepen deses dorps was) also Loop en Cours
gehouden tot noch toe, en sal apperent, sonder
merckelijk ongeluck wel soo in Lengte van
dagen blijven, want een moelenaar daar nu
wel soo kan van bestaan, Ja als heden ten dage
den moelen een mudde koorn maalt, dat gesloe-
ken wert, daar ontfangt hij 10 of 11 stuijvers
voor, en andere voordelen op de taruw meer

noteert in 't Jaar 1694 op den 17 augustus en op den middagh doen klimt Jacob Wijgertsz een Jongelingh, sijnde een soon van Wijgert Cornelisz backer, op den moelen, en weijnigh wint sijnde soude hij met vet, het kroons rat wat smeeren ende dat doende met sijn Hant vangt het kamrat hem soo vel dat hij met sijn lijf tusschen het ronde kroonsrat en kamrat doot geknelt wierde, soo dat den moelen stil daar van stonde rijck moelenaar onder sijnde en daar niet van wetende hoorde den voorz Jongeling boeven sijnde seggen Amijn komt bij hem kon hem daar niet uijt helpen hij was voort doot, sijn doot Lighaam wiert, dat Ik sagh van boven neer gelaten, en geschout Etc

(blz. 173)

Item, Maria klaas de swarts, een gewesen
schoutten dogter alhier wonagtigh en out
86 Jaren, noch met goeder memorie en ver-
stant, hebbende van kints beenen af, seer lange
Jaren bij den moelenbergh, (in 't Huijs daar mijn
neef, en Ik sijn oom, aart gerritsz inwoont en nu
in backt) heeft gewoont, de welcke aen mij heeft
gesegt, noch twee moelenaars meer gekent te
hebben, als Ik te weten, ontrent den Jare 1640
eenen gerrit moelenaar, die de voorz moelen en
Huijsinge en met alle sijn geregtigheijt, en servituijt
van dien heeft verkogt aen eenen gijsbert rijcksz
van Emenes, welcke voorz gerrit moelenaar
van hier op de Loosdregtse moelen trock, ende on-
trent den Jare 1655, doen verkogt de voorz gijsbert
rijcksz de voorz moelen Etc, aen sijn neef rijck
pietersz van Emenes, (hebbende eenige tijt knegt
bij sijn neef gijsbert rijcksz geweest) voor de eene
Helft, ende de andere helft aen Jan meijnsen
een nakomelingh van de voorz anx moelenaar
welck voorz gijsbert rijcksz een trots en moedigh
man, een moelen tot naarden kogt, en van hier
trock, na naarden, daar het hem niet wel ver-
gingh, ende alsoo de de voorz Jan meijnsz een moij
goet man was, ende de voorz rijck pietersz een girigh
mantje was, ende vrouwen van Jan meijnsz en rijck
pietersz altemet malckanders kappen aftrock-
ken, en niet konnen accorderen, soo gaf de voorz
rijck moelenaar aen de voorz Jan meijnsz een
somme van 50 Caroli guldens, hij soude de voorz moelen
self kopen, ende de voorz Jan meijnsz deselve op een
gesette prijs gestelt hebbende, soo nam rijck moe-
lenaar de moelen daar voor, waar over de voorz
Jan meijnsz seer verschrickte, hier op soo gaven
sij veel france wijn tot de schouts Elbert Jan swarten
voor dese en geene ten besten, ende wiert sij maria
klaas de swarts, voorz daar ook op gehaalt
ende terwijl sij daar mede wacker in 't danssen
en springen was, soo viel een groote vonck viers
uijt haren toebackx pijp in haar boesem, en sij
dat gewaar wordende, en niet willende weten
dat het ijmant sagh, soo wrongh sij het selve

met haar handen op haren naakten borst uijt
welck litteken, daar van behouden, sij op giste-
ren den 29 october deses Jaars 1719, sijnde
ruijm soo groot als een dubbelde stuijver, aen
mij eervaarlijk vertoont heeft, Edoch de
voorn Jan Meijnsz die kogt wel wederom de
buijten dijckxe koornmoelen op Emenes, maar
het vergingh hem daar niet wel, en stierf
aldaar weijnigh van sijn groote goet, agter-
latende, in den Jare 1666, soo als de voorz rijck
pietersz moelenaar uijt den Hage, met een ge-
wonnen proces, tusschen hem, en Jacob gerritsz
grutter na bij sijn moelen quam, soo viel de kop
al molende bij moij weer van de asch af, en
vielen beijde de roeden aenstucken, hier op kogt
hij een Eijcken boom staande regt voor 't Huijs van
gijsbert Jansz Lustigh, sijnde mijn vaders neef
en Liet daar af een asch maken in sijne moe-
len # ende Leijde in dien nasomer daar meer als
vijfhondert gulden aen den moelen te kost
welcke voorz asch, na dat die 33 Jaren daar
in gelegen hadde, en rijck moelenaar in 't Jaar
1695 gestorven was, en zijn zoon pieter rijcksz
nu grutter tot Hilversum, in den Jare 1696, deselve
moelen voor netto ruijm 32 Hondert gulden aen **Harmen
tijmonsz nu grutter alhier tot Huijsen**, verkogt
hadde, soo Liet de voorz Harmen tijmonsz in den
Jare 1699, de voorz oude asch uijt sijn moelen
Halen, ende een boom op Zoestdijk gekogt
hebbende, Liet deselve daar een asch af
maken, en in dat selve voorz jaar 1699 daar
in Hijsen en draijen, in den Jare 1710, doen ver-
koopt de voorz Harmen tijmonsz de voorz
koorn moelen aen **Jan van gelder**, een goet
Cristelijck man, al voor een somme van vier
duijsent gulden, welcke voorz Jan van gelder
wederom na # gelderlant toe treckt in den
Jare 1714, na alvoorens in denselve Jare
1714, de voorz moelen verkogt te hebben
aen eenen **geleerden Evert pietersz** van Vree-
lant, al voor een somme van vier duijsen en
een hondert gulden gereet gelt bij 't trans-
port Ik was juijst schepen, over 't transport

ende den Zetel daar ook doen nieuw in gemaakt van een eijken-boom, gewassen voor 't Huijs van Huijbert karel staande bij den moelenbergh

ook in den Jare 1699 Liet Harmen tijmonsz het onder-ste kruijswerck en den trap ge-heel vernieuwen 't Hout werck kogt hij tot amers-foort

in en ontrent den **Jare 1707** doen **ver-brant in 't moelen-Huijs**, door 't vier van den Haart, **de eerste vrouw van Harmen moelenaar**

de Haar agter uijtregt op een moelen

In de Jaren 1714: 1715 en tot maij 1716 toe, doen be-
maalt, den voorz Evert pietersz sijn Eijgen moelen
selver, maar van maij 1716: af, tot maij 1718
toe, doen bemaalt **Jacob brantsz grutter**
de voorz moelen, hebbende deselve van
de voorz Evert pietersz voor de 't twee voorz
Jaren gehuijrt gehadt, Jaarlijx voor de somme
van vier Hondert Caroli, ende dese twee voorz
Jaren ge-Eijndigt sijnde, soo heeft de voorz Evert
pietersz dese sijne koornmoelen wederom
verhuijrt aen sijn neef pieter Etc: daar hij
oom over staat, maar voor hoe veel gelt, dat
weet ik niet,

In desen Jare 1719, ende dat wel beginnende met
den maant sebtember, en Eijndigende met
den 12 november des selven Jaars, doen haalt
den moelen meester **Jette** een Vries met sijne drie
knegts, voor eerst uijt den voorz moelen, de oude
storm gebijnten met den voornaalde, ende brengt
daar wederom nieuwe eijcken storm gebijnten
en voornaalde in, ende dat gedaan sijnde, soo wort
op sondagh den 15 october, na dat al voerens op den
selven dagh den ouden asch daar uijt geligt was
die 20 Jaar daar in geweest hadde, door den
voorz moelenmr:= Jette, en met sijne knegts
een nieuwe Eijcken gaven en swaren asch, in 't
aensien van eenige Honderden van menschen
door konstige stercke touwen en schijven, vast
gemaakt aen een moelenroede, staande regt
over eijnt, een weijnigh in den gront, daar in
gehijst geworden en ingedraijet, alle het welcke
ik mede met Eijgen oogen aensagh, ende op den
21 octob: doen wert een nieuwe plancken want
voor aen de voorz moelen getimmert, ende op den
25 octob: wert de kap boeven stuckx wijs ver-
nieuwt, ende op den 28 octob: doen wert de zuijder-
want met goede nieuwe plancken vernieuwt
den 31 october, doen wert een sware nieuwe
moelensteen wegende ontrent 25 hondert pont
van onderen, met de moelen op gemalen, en soo
boven in de moelen op den steenbalck gebragt
en men bevint albereijts dat het kamrat

dat voor desen altijt scheef heeft gelopen, nu regt
begint te Loopen, ende voorts, soo met de roeden
wederom in te setten, als binnen en buijten
hier en daar wat te verhanselen, soo Eijn-
digt den baas nu sijn werck met den 12 novem-
ber 1719 – den voorz nieuwen moelen asch
nu ingebragt, was op het Hoogelant gewassen
soo men segt, ende heeft de voorz **Evert Pietersz**
tot Amsterdam gekogt voor de somme ontrent
Hondert gulden, en gegeven ontrent 50 gulden, van
deselve, soo voor schepe vragt, als voor rollen
van zee, tot op den moelenbergh toe, ende de storm
gebijnten die voor in de moelen sijn gebragt, kosten
hem ontrent in koop 80 gulden, en noch voor
voor ontrent hondert gulden aen plancken ge-
kogt, die voor, op, en besijden de moelen vertim-
mert sijn, ende ontrent aen ijserwerck daar

in 't Jaar 1720 doen wert dese moelen, door **Jacob melsen boor**, eerst root en daar na Hemels Blauw geverft

aen gegaan 40 gulden, ende voorts, het arbeijts-
loon, dat wel ontrent 250 gulden sal belopen
makende alsoo t' samen 620 guld: Ja eenige seggen
het heeft hem wel ontrent 1000 gulden gekost
dat Ik niet en vertrouw Etc
de moelen die plagt eertijts en voornaam in de Jaren
1640: 1650: en 1660, aen maal loon te konnn opbren-
gen Jaarlijckx ontrent 1200 gulden, want doen
geen grutmoelens alhier waren, maar in de
Jaren 1673: 1680, tot 1688 toe, doen bragt de
moelen Jaarlijckx, ontrent niet meer aen
maalloon op, als = 600 gulden, ende sedert het
voorz jaar 1688, tot het Jaar 1696 toe, ook
niet meer als 600 guld: Jaarlijckx, maar van
den Jare 1696, toe dit Jaar 1719 toe, dan wel
800 guld: en dan wel 900 gulden, en soo voortsz
de voorz onse koormoelen, die moet Jaarlijckx
aen de rentt mr: van kennemerlant, als ontfang-
ger van de graaffelijckheijt Inkoemen, volgens
acte, voor Wintgelt betalen de somme van
vier gul, en noch voor een ordinare verponding
van de moelen en Huijsinge daar bij sijnde
aen den staat van ons Lant de somme van
vier guldens

(blz. 177)

Anno 1719, soo op den 6 en 18 november doen sterven van mijn neef rijk Jansz Lustigh over de welcke Ik oom ben, drie schoone melck koijen af, dogh een Jonge koe, en een moij pinck, die genesen van de bekende plage

op den 11 en op den 19 en 20 novemb, doen sterven van Willem tijmonsz Jacobz ofte anders Willem Oom genaamt vijff moije koijen af, en hout geen koebeesten over

van onse schout Lambert J: keelwigh, daar sijn van hem (soo van de somer tot Eemnes, als van den Herfst en voor-winter alhier tot den 12 decemb: deses Jaars 1719 inkluijs) gestorven Circum 39 koebeesten soo Jonck als out ende ontrent 36 koebeesten, soo Jonck als out daarvan genesen

op den 22 november 1719 des avonts ontrent van 8 tot 12 uijren, doen siet men wederom alhier, eene wonderlijke beweginge aen de wolcken en streken des Lugts, Even gelijk men sagh, op den 30 december des verleden Jaars 1718

ontrent, en in de maanden van november en december 1719, doen sterven op veele plaatsen in ons vaderlant veele koebeesten aen de bekende plage, en wel voor-naam in de Loosdregt, ende tot Laren en blaricum 't welck al daar noch Continueert

op sondagh den 26 november deses Jaars 1719, doen was het met een zuijtwestenwint seer laagh water ende alhoewel Ik dat op den middagh wel wist soo gingh Ik eerst op namiddagh ter kercken, ende de namiddags kercke uijt sijnde, doen noch de wint zuijtwest sijnde, doen resolveerde Ik bij mij selven om na de zeekant te gaan, en te sien hoe Laagh het water wel waar, ende gekoemen sijnde bij Eefven kamp, sagh Ik van daar, de oude fondamentele stad: naerden met sijn groote keijstenen Leggende, ende terwijl Ik daar een weijnigh stont te kijken, soo quam Jan de Vries al daar bij mij, ende na sterck aenporren van mij, soo gingh de voorz Jan de Vries, en met noch twee Jongens bij ons, na de voorz plaats toe, niet om den rooster daar nu op te soeken en te vinden want het na bij den avont was, maar om met hem eens op die plaats te gaan, op dat hij daar na kon seggen, dat hij de voorz plaats in sijn fondamentele grontwercken hadde geweest en gesien, maar na dat wij een stuck Heenwaren soo keerde hij met de twee Jongens wederom, en hij dorst niet verder, dogh Ik settede mijn reijs voort, en quam noch droegh voets op de voorz plaats, voorts soo quamen al daar noch drie Jongelingen bij mij de welcke mij hadden sien gaan na de voorz plaats want hare botpleijten, Leggende bij onse veerschepen, Lagen droogh, van de welcke sij bij mij quamen

De plaats van de kerk

de namen van dese drie Jongelingen waren Jacob
Lubbertz Baas de Jonge, pieter Jacobz goijer
en Swanink tijmenz, tegen de welcke Ik seijde
zie daar heeft de kercke gestaan, zie daar
van dat ribbetje met Leijden, daar hebbe Ik
over ruijm seven Jaren, Leijen van 't huijs ge-
bragt, zie daar in dien kerck muer ringh
daar Leijt een koeperen kerck rooster in
voorts, soo wees Ik aen haar noch eenige
omgeslagen boomen, op de welcke sij liepen
ende alsoo midderwijl de wint stilde, en na 't
westen liep, en het aen koemende water
onder onse voeten quam, ende het begon
doncker te worden, soo konden wij op die
plaats, met voordeel, niet meer doen
waarom sij na hare botpleijten gingen
en Ik na Lant, ende soo quam ik noch
met koussen en schoenen droogh voets
te lande, ende in 't wederom koemen besagh
Ik den gront soodanigh, dat het regt boven
den oudenaarder thuijn, tot aen de plaats
out naerdinc toe een generaler Hooger
gront was, dan oost, of westwaarts

NB:
Ao: 1719
den geheelen
somer soo vel
gedroogt, dat
geen water
in de slooten
was, waarom
men alle sloo-
ten moest, en
quam uijt te
spitten, Ja den
noorder sloot
aen de munc-
kenkampen
oock uijtgespit
tot kosten van
het weesHuis

voort daar aen noch 12 Beesten, Jonck en out

den 26 november # doen sterft een koe van mijn
neef gijsbert Jacobz weduw: aaltje Hend:

den 29 novemb: en den 20 decemb: doen sterven van
Lubbert Pieterz baas, twee schoone koe-
beesten af, soo dat hij geen koebeesten meer
heeft

den 2 decemb: doen sterft van Cornelis keelwigh
een koe af, de koe hadde eerst gekalft, en
gaf door onversigtigheijt, de koe weijten meel
te drincken, waar door hij verstopte

den 3 december, doen sterft een koe van wijgert Janz
doorn, apperent aen de plage Item voort noch een
koe en pinck

den 3 decemb: en 10 decemb: en den 17 decemb: en den 18
en 20 decemb: 1719, doen sterven van aart gerritsz
mijn neef over welcke Ik oom ben 6 koebeesten
af (den 20 en 24 decemb: 1719 doen sterven van aart Jacobs vos)
(en van sijn zoon Jacob elck een koe af)

den 15 decemb: doen sterft van Lange gerrit den Heijn
een schoone koe af, voorts sijn alle beesten
zieck

Anno 1719 van den 12 december tot den 28 Inkluijs, doen sterven van Jan Lambertz Bosch, wonende mede voor Boer op Craloo 11 koebeesten soo Jongh, als out af

doen voort den 28 december sterven van elbert Cornelisz op kraloo een swarte koe af sijn andre drie genesen van de plage

den 30 december doen sterft van Heijndrick gerrit Louwen een koe af, maar drie pincken genesen van de plage

29 december

Anno 1718 op Vrijdagh morgen # ontrent de klocke drie uren

doen ontstont in een Huijs van onse jegenwoordige schout Lambert J. keelwigh #,eene verschricke-lijke en Erbarmelijke brant, ende dat met een stercke zuijt westen koude en vriesende wint soodanigh dat men niet anders dagt, ofte het beste en meeste van ons schoone en welva-renste dorp, ende met al datter in was soude verbranden, dogh op het klocke geklep, slaande op eene kant, gelijk men in soodanige droevige gevallen alhier gewoon is, den brantklock te doen kleppen soo quamen het meesten deel van onse ingesetenen ende ook onse precident Buijrm^r Jacob Cornelisz keelwigh, niet alleen bij het voornoemde brandende Huijs te voorschijn, maar soo door het wacker commanderen van de voornoemde Jaap Ceesen als door eenige kragtige Jongelingen # die als getrouwe helden, op 't voorHuijs van Jannetje tijmons Witten met Leeren klommen, ende door anderen Jongelingen, ende vigilante maagden aen haar een krachtigh water toe bragten, waar mede de Jongelingen die op het gemelde Huijs waren soo sterck het dack en voormeur ende de deuren en vensteren, met water goeten, ende het Juijst op die tijt, terwijlhet voormelde Huijs afbrande, seer Hart vroer dat het water op dat huijs van Jannetje bevroor ende alschoon die voorgemelde Jongelingen, hare klederen aen hare Lijven versengden ende hare aenge-sigten en hare oogen, door ‘t brandende veur, van 't brandende Huijs, seer schadeloos wierden, soo hielden sij noch alle het volck niet op van water te gieten, ende met zant te goijen tot dat het voorz brandende huijs geheel tot polver verbrant was, Ja terwijl het voorz Huijs soo vel bran-de, v, soo vloegh den rook van dat selve brandende Huijs

te weten het Huijs gekoemen van Haasje fijtissen

te weten Lambert Ebben koij, Jacob Lubbertsz baas de Jonge, Jan Harmensz, en andere meer

niet alleen over ‘t beste gedeelte van ons dorp heen
maar verscheijdene brandende stroo, en riet
dotten, die vloegen en vielen oock op eenige Huijsen
ende Lagen daer op te verbranden eenige tijt
tot dat sij uijt gingen, 't welck alle met schreijende
oogen aenschouwt wierde, Ja indien op die selve
tijt op onse Huijsen niet een weijnigh bevroeren sneeuw
was geweest, ter dickte van ontrent een stroobreet
ende soo hart op die tijt niet hadt gevroren, gelijck voor-
seijt is, soo soude sekerlijken, menschelijker wijse te
spreken, het meeste en beste van 't dorp verbrant heb-
ben, dogh de Heere sij van ons geloeft gedankt geEeert
en Hoogelijk gepresen, dat hij ons noch niet in sijn toorn
heeft geremieert, maar ons noch in sijne barm-
hertigheijt ontfermt heeft, Ja in het selve voorz
afgebrande Huijs, daar sijn niet alleen in verbrant
ontrent 100 mudde, soo gedorste als ongedorste
rogge en boeckweijt van onse schout, maar daar
is ook in verbrant alle het Linnen, wollen, bedde
bolster, kas, weeftouw, ende allerhande Huijsraat
van Lambert gerritz swem, van sijn vrouw peetje
elberts, en van sijn soon gerrit L. swem, welcke personen
in dit Huijs woonden, ende ter nauwernoot, bij na naakt
uijt dit Huijs quaemen, ende alsoo het den voornoemden
Lambert swem, mijn na neef, noch eerst gewaar
wierde, van datter in 't agterhuijs brant was, soo
weckte hij sijn zoon, sijn voorz vrouw, ende Janne
goossens met haar dogter Stijntje, die in de kamer
woonden, op, welcke ter nauwer noot haar kasken
en mubeljes, daar uijt kreegh, vervolgens soo gingh
Lambert swem met sijn siecke Lijf noch, en klopte
de voorgemelde Jannetje Witten, met alle die daar
in woonden, op, voorts Liep de soon gerrit swem na
de klock, ende de koster opgeweckt hebbende
roerde en klepte hij den brant klock Etc
Hoe het voornoemde Huijs in brant is geraakt, weet
Ik noch niet, de Heer onse godt die het weet, Ik sal
het wel Ligt noijt weten, altijt daar vallen
bij ons menschen veele discoursen over, want
den eenen zustineert sus, ende den ander soo
dogh van drie een is seecker, namentlijk, door een
brant stigter, of door onversigtigheijt onnoselheijt
of onwetentheijt van Lambert swem, zoon
of vrouw, ofte door den Jongen Hont, die daar in ver-
brant is, dat die met sijn Haijrbrandende Lijf bij
den rogge mijt is gekropen, daar hij doot lagh, altijt
soo schijnt de brant aen den rogge mijt aengekoe-
men te sijn

(blz 181)

In ‘t jaar 1677 ontrent den maant april ende dat bij
klaren dage, doen verbrande het Huijsje van Ysbrant
Janz hebbende gestaan, daar nu in den ver-
leden Jare 1718, het kleijn Huijsje toebehorende
Lucas Loegen opgebouwt is, mijn seijde doen dat de
brant aengekoemen was, aan ‘t stroo daar de kuijkens
opliepen, ende aenmerckelijck was het, dat doen de
voorn Ysbrant Janz sagh dat sijn Houtten schoor-
steentje in brant raakte, hij om sijn potje dagt, dat
met eenigh Eeten noch over ‘t veur hingh hij met
Luijder stemme riep, Mannen de pot, Mannen de pot
mijn pot hangt noch over ‘t veur, hierom soo is dit
noch in veel voorvallen een Spreeckwoort onder
ons, voornamentlijck wanneer men bij een veur
sit, ende daar hangt een pot te koeken over ‘t veur
en de pot Loopt over, dan roept men noch, **mannen
de pot seij Ys**, de voorgenoemde Ysbrant Jansz die
was kleijn van persoen, en manck gaande dese
voorz ysbrant Janz die is ook eene van die geene
die ook op den metalenrooster, die noch leijt op
de plaats daar Out Naerden gestaan heeft, heeft
gestaan, ende mede met sijn Eijgen oogen gesien

In ‘t Jaar 1692 op den 5 Januarij, doen verbrande het
Huijsje van Jan Eevertz Hille, ter oirsaak
dat sijn Jongen Jan, met een keers in de bedt-
stee, daar een Hoopje Los werck in was, soo aen
brant raakte waar door het voorz Huijsje afbrande
met vier fuijcken van klaas dirckz anders marien
klaas genaamt

ontrent het Jaar 1696 in den maant Junij, doen
was Ik seer vroegh in de morgen stont, uijt gras-
maijen, ende mijn dolle brekende, gingh Ik wederom
seer haastigh van de maat, en quam in ‘t smits Huijsje van
Elbert Jacobz smit ende na dat Ik een weijnigje
in ‘t voorz smit Huijs geweest hadde ende soo als den
voorz smit sterck in ‘t smeden was, soo hoorde
Ik aldaar een roesende brant waarom ik uijt
het smits Huijs keeck, en sagh den roesende brant
op het stroo n dack op den kap van den slijpmoelen
ende seijde tegen den voorz smit, zie daar is brant
op den kap van u meulen, voorts haalde Ik uijt sijn
Huijs metter Haast een Leer, en een Emmer met

water, klom daar mede op het dack van den voorz
kap, ende andere aen mij meer water aenlangende
kreegh Ik het brandende dack uijt, ende alsoo het
noch vroegh in de morgenstont was en de warm weer
was, ende de meeste Luijden noch niet op waren doen
dese voorz brant ontstont, soo quamen verscheijdene
menschen, bij na, naackt aenlopen, onder anderen
Jan pietersz boor, Mr Lucas de Swart die daar
bij woonden, dese brant, sal ongetwijffelt veroir-
saakt sijn, door voncken van smitterije, want hij
stoeckte en blies op die tijt in sijn smit Huijs seer
sterck ----

Anno 1720, op den 6 Januarij doen sterft een swart koijetje
van Cornelis lambertz Smit

op sondagh den 7 Januarij doen wert eene groote
en niet prijsselijke resolutie van onse schout
Buijrm^rs^: schepenen en raden van ons dorp Huijsen
aengaande het nagtwaken alhier, op den kerck-
rooster door onsen koster afgelesen, gepubliceert
ende daar in onder anderen gestatueert, dat een out
man boeven de 60 Jaren, sijn zoon kan laten waken
als sijn zoon boeven de 20 Jaren out is, ende soo een
ongetrouwde soon niet hebbende, moet selver waken
ofte een ander bequaam persoen daar toe Huijren
die sijne wagt waarneemt, dogh veele oude, ende
ook veele Jonge Lieden, die geen Huijs Etc, en aen
de onvermoegentste kant sijn, sijn vrijgestelt
Ja ook veele weduwen al hebben sij Huijs en Hof
die sijn ook vrijgestelt, Ja selfs, soo sijn de meeste
Luijden die botkarren hebben, ook om redenen
vrijgestelt, maar alle nagt, beginnende met de
klocke 10 uijren en Eijndigende met den morgen
ten 5 uijren, sullen waken 12 personen, waar van
elcke uijr sullen op de wagt gaan door het dorp
6 personen, in drie verdeelt, twee, bij twee, ende
wie het sijn wagt sal sijn, en niet en compareert
ten 10 uijren in ‘t school Huijs: die moet een schellingh geven
en wie voor 11 uijren daar niet en is verbeurt
een guld: 10 stuijv, ende na Ik Hoor, sijn noch veel
meer reglementen in die voorz resolutie
op desen avont en aenstaande nagt, sal het met
de klocke geluij beginnen, en met het klocke
geluij eijndigen

Nb: de klock
luijt een uer
voort waken
en een uijr voort
uijtscheijden

(blz 183)

Anno 1720 op den 14 en den 19 Januarij doen sterven van mijn buijrman Cornelis Lambertz smit twee koijen af dogh een geneest van die plage maar noch een pinck zieck

den 19 Januarij doen sterft een moije koe van mijn Buijrman Willem meijnz

de gestorven doode en gevilde koijen die laat men nu laat men, hier, en hier om heen, over al toe om dat krenge vleesch te moegen op vretsen, 't welck in menigte bij de geringste menschen dagelijkx opgevrest wort, waar door die menschen, geheelijck haar goede gesonde coleur verlijesen, en daar bij soo bleeck uijt sien dan of sij al gestorven waren ende wat plagen oordelen en gerigten daar noch op sullen volgen, dat sal den tijt doen sien

Na dat nu ontrent 14 dagen geleden in den dorpe van de Loosdregt wel drie a vier malen brant was gestigt, soo is 't dat op voorleden dijnsdaags snagts den 16 Januarij deses Jaars 1720, al wederom in een Huijs in, en door eenHondegat, daar wat ruijgte van de koijen geveegt, ommen 's Huijs voor lagh een brandende lont van brantstigters was ingestoken het welcke soo veel smeulinge maakte, dat de Luijden van 't Huijs, ende de wagt die patrollieerde een brandende Lugt roecken, ende het selve in 't eerst niet konnende sien of vinden buijtens Huijs soo sogt men neerstigh in het Huijs, ende doen vont een gebooren stomme en braaf goet en vroem persoen, al daer met sijne ouders in de Loosdregt wonagtigh, het beginnent brandent vier in die voorz ruijgte, ende het selve met alle voorsigtigheijt toegerolt hebbende, nam het selve soo voor sijn borst en bragt het in 't voor Huijs, op den Haartplaat ende doen vont men in het selve een brandende Lont van Linnen t'samen gewrogt, hier op hebben die van de Loosdregt, eenige mannen uijtgesonden, omme over al in 't velt alwaer Houtgewas en Houtmijtjes stonden te gaan besoecken, of daar geen brantstigters onthielden, ende na veele besogt te hebben soo koemen sij bij een Houtmijtje, alwaar sij in vonden drie polssen, alwaar men mede meede over de slooten

springt

(blz 184)

Hierom soo schijnt het dat Luijden van buijten
haar dorp, bij nagt met dese polssen over
slooten van agteren inkoemen en soo mee-
nen brant te stigten, waarom die van de
Loosdregt, met eenige mannen, eenige nagten
bij dese Hout mijt hebben gewaakt, ten eijnde
ofte daar geen personen quamen om die geseijde
polssen te halen, en soo deselve gevangen
te krijgen, dogh tot noch toe, is bij nagt niemant
gekoemen, apperent bij daagh wel geweest, ofte
al bij de schelmen verstaan, dat die polssen
daar gevonden sijn Etc

In 't Jaar 1686 op0 den 20 Junius doen komt alhier een
man van buijten, apperent van amsterdam
en drinckt ten Huijse van Louwerens schout Wolf
alhier een pintje bier, ende van daar het dorp
doorgaande, ziet al te mets eens om Hoogh nade
boomen, en koemende bij het klap Heckje staande
in den Hardendijck als men na blaricum gaat
alwaar hij hemselven, met een koussebant dub-
belt om sijn Hals, VERHANGT, Leggende genoegsaam
op den gront op sijn knijen #, ende het scheen soo als Ik hem
soo doot sagh Hangen, dat hij met beijde sijn Handen
hem selven, met het Heckje van hem af te dou-
wen, den koussebant, des te stercker om sijn
Hals heeft toegehaalt, want anders kon hij hem selve
niet gewurgt hebben, ende men soude seggen als hij
voelde dat sijn keel, soo toe genepen wierde, en soo
benauwt wierde, hij moest opgehouden hebben
maar neen, heeft het maar met de Zatan
voorgeset, een Jongen van blaricum koemende
sagh hem daar eerst hangen, ter ordonnantie
van onsen drost marten fontain door 't geregt
van Huijsen geschout sijnde, haalde men noch
eenigh gelt Etc uijt sijn sack, en men bragt hem
in den thoorn en men begroef hem in een kist
voor den thoorn op 't kerckHof----------

Ja in dese mijnen tijt sijn ook verscheijde drencke-
lingen voor onse kerck begraven, Ja den pro-
ffessoir Willem westerbergen die wiert in onse
kercke eerlijk begraven, gelijck in dit boek be-
schreven staat----------

L:R:
Lustigh

(blz 185)

In den Jare 1711 op woensdagh namiddagh den 11 febreuwaris
doen gingen van Hier negen personen, te weten 8 personen
uijt bot kloppen, Jan zijbrantz, wijgert, en Jan pietersz
schaap, broeders, Heijndrick, en dirck mewisz, broeders,
Lubbert Rutten, klaas ebbertsz, en bort pieterz ende dan
noch een kleijne Jongelingh genaamt willem gerritsz
Bouwmeester, die mij op Chaatsen was, en soo van mij wegh
reede de welcke alle des avonts de klocke negen uijren
met het ijs wegh dreven, ende hoe sij op 's anderen daghs
avonts op donderdagh den 12 februwarij met sonnen onder-
gangh ses van de negen seer wonderbaar en behoudelijk
noch aen 't Lant van den Hul in gelderlant quamen, ende
hoe den eenen Hendrick mewisz ontrent 200 Hondert roeden
van dat voorz lant af in het ijs quam te verdrincken
ende hoe noch twee van de voorz negen personen, klaas
ebbertsz en bort pieterz op donderdaags 's nagts met
groot perijckel van haar leven, noch op 't ijs in 't Leven
bleven, ende hoe die voornoemde twee personen noch
op vrijdagh morgen met der zonnen opgangh, behouden
over 't ijs boeven 't palmbosch met hulp van twee spiering-
vangers van daar op het lant sijn gekoemen, ende hoe
sij dien dagh en volgende nagt haar verblijf aldaar namen
bij den zaterdaagsen baer, alsoo genaamt, ende hoe
mewis dircksz vader van de verdroncken Hendrick
mewisz met noch 10 personen van Spakenborg sijn soon
op saterdagh den 14 dito, op vischste, ende hoe ik op Spa-
kenborg mewis dircksz met sijn verdroncken zoon
in wagte, ende hoe daar klaas ebbertsz bij mij quam, en
hoe die seijde, dat bort ook behouden was, en daar nu in
de beurt Huijsen was bij sijne vrienden, ende hoe hij
voorts aen mij vertelde sijn wedervaren, en hoe de
voorz mewis dirckz met 10 Spakenborgers, sijn doode
zoon Hendrick op een ijsslee hadde, ende hoe Ik met hem
van daar sijn zoon hielp t'Huijs brengen, ende hoe onse
schout L:J: keelwigh met twee schepen beschoude, en
hoe hij met groote rouwe eerlijck wiert begraven
ende hoe ons domene p:Wolffius op namiddagh den 15
eene danckseggingе in onse kerck quam te doen
voor de behoudenisse van de voornoemde 8 personen
ende voorts, hoe wonderbaar de Heere mijn godt, in dese
geheele actie quam te bewercken, alles breder, als
doen in een pertinent en waar verhaal beschreven
't welck Ik noch voor het merendeel in mijn Huijs hebbe
O Heere mijn godt wat ben Ik, en wat was mijn vaders
Huijs, dat gij aen mij sulcke groote weldaden doet Etc

op donderdagh den 25 Januarij deses Jaars 1720
doen sterven van Willem meijnsz een koe
sijn varre pinck wort gesont en geneest van de plage

(blz. 186)

In den Jare 1711, op woensdaags ‘s nagts tusschen den 20
en 21 maij, doen is het geschiet dat twee gauwe
dieven, soo als onse domene petrus Wolffius, op
sijn bedt Lagh en sliep, in sijn beste kamer in-
boorden en braken en stoelen uijt sijn beste
kas veel gemunt en ongemut gout en zilver
oock veel Linnen en ander goet wel ter waarde
van vijf hondert guldens, sonder dat men als noch
weet de dieven die het gedaan hebben, maar dit
kon men aen de voetstappen en aen andere teeke-
nen sien dat het twee dieven gedaan hadden

Memorie gehouden van eenen
Harden # winter, dat het roggewas hier
uijt vroer Etc, in ‘t Jaar 1709

Op den 6 Januarius 1709 des morgens ten seeven uijren
doen begon het alhier met een seer stercken
oosten kouden regenwint, soo hart strangh bitter
kout en wonderlijk te vriesen als bij menschen
geheugen niet is geschiet, want dese felle koude al veel
met een stercken suijtooste ooste, en noortooste winden
ende seer dickwils met sneeuw en Jagt sneeuw vermengt
deurde den tijt van netto 20 dagen, ende op den 26 Januarij
een zuijtwesten wint, soo hart te doijen dat binnen den
den tijt van 12 dagen het meeste ijs bij na gesmolten
en bij onse wal van daan was, waarom alle de vissers
alhier, ende van muijden marcken durgerdam bun-
schoeten spakenborg en voorts van alle noorthollant-
se zeeplaatsen hare fuijcken uijt setteden in dese
zuijtzee, ende nadat sij daar twee dagen in gestaan
hadden, soo begon het wederom seer schielijk en onver-
wagt uijt den zuijtoosten oosten noortoosten wederom
seer hart, met een stercke verhevene wint te vriesen
soo dat in den tijt van twee dagen de zee boeven gantsch
toe bevroren lagh, ende vroer soo wederom noch 12
dagen waar door alle de vissers die hare fuijken uijt-
geset hadden, altemaal quijt waren, ende verloren
daar wel door twee duijsent fuijcken en wel vier
duijsent staken, Ja in ‘t Lest van ‘t voorz doije weer
doen voer mijn zoon rijck en mijn swager Cornelis
met pieter willemsz westlant na marcken, om fuijken
voor de twee Laaste te koopen, ende terwijl sij daar
fuijcken kogten soo beweerden sij daar doen dese schie-
lijke opkoemende vorst, ende in vier dagen vroer het
veel, dat sij met groot gevaar van haar Leven, op den
15 februw over ‘t ijs van daar t’Huijs quamen

waar voor de Heere onse godt, als doen, en als noch ge-
dankt ge eert en gepresensen sij, voor sijne genade
daar in bewesen, ende alsoo in de voorz 20, en
12 dagen vriesens, en noch naderhant door veel Harde
winden met sneeuw en Jagtsneeuw vermengt
ende noch daar na het sneeuwwater doijende
soo wiert eijndelijk bevonden, dat door 't voorz
Hart vriesen, stercke winden, Jagt sneeuw, en door 't
smelten van 't koude sneeuw:water, de meeste win-
ter granen van rogge, taruw, gerste, raapsaat
en andere granenzaden en kruijden des velts
waren soo bedorven en uijtgevroren, dat men
wel te gemoet sagh eene dieren tijt, Ja de Hulst,
klimmer, wijngaarden, appel, peere en andere
fruijtboomen waren soo bedorven, dat voor eerst
geen vrugten daar van te wagten waren, Ja linde,
ijperen en andere boomen die barsteden met
groote scheuren van de koude op, Ja veele menschen,
en beesten vroeren doot, andere handen, voeten,
neus en ooren af, andere armen beenen en vingers
af, ende veele beesten hare ooren en sta(a)rten af
Ja alle de droevige gevallen en gevolgen veroir-
saakt door de onbeschrijffelijke koude vorst, dat is,
met geen pen te beschrijven, alleenlijk sal Ik
noch eenige gevolgen daar van beschrijven en
seggen, daar is op gevolgt eene groote dierte in de granen
kooren, zaaden, en in allerhande aart en boom
vrugten ende generaalijken in alle Eetbare en da-
gelijckxe gebruijcken de waren, Ja soodanige gevolgen
dat een mudde zomer taruw, om daar mede
te saijen, tot utregt is verkogt voor 30 gulden, en een
mudde somer rogge voor 20 gulden, ende hadde
op 't Laast daar meer van geweest, het soude noch
meer gegolden hebben, Ja de ellende die hier uijt
ontstont, die was soo groot, dat de arme menschen
niet wisten aen de kost te koemen, doch de ge-
zaijde somer vrugten die slaagden hier wel
want op mijne kleijne kamptje bij 't Huijs groot
ontrent ½ schepel boulant, daar waste dien
somer op 2 ½ mudde somer rogge het mudde was doen
13 guld: en elcke rogge bos stroo 2 stuijv: soo dat dit
gewas van 't voorz kampje meer als 40 guld: afbragt

(blz 188)

Anno 1720 den 2 ffebreuw:
doen sterft van mijn buijrvrouw Lijsje
Jacobs een moije veers, den Hals af-
gesneden na sijn doot, ende voorts aen stucken
gehakt om te zouten en om op te vretsen

In dese dagen genesen eenige zieke koijen
en pinck van Heijndrick goossen
ook een swart koetje van willem meijnsz
maar verschiet sijn kalf een maant
te vroegh

Ja het schijnt dat een zieke koe, die op een
maant na aen sijn kalven is, door het
verschieten van sijn kalf beter genesen
dan andere ziecke koijen

Het sterft nu over alsoo hart niet, als
Het in de voorwinter gedaan heeft
oock vint men in 't sterven der beesten, een
groot onderscheijt waar die geweijt sijn
want die vlack op de zee het geheele Jaar
geweijt sijn, die sterven niet gelijck op 't
Eijlant marcken, en ook alhier die in
de onderweij geweijt sijn

den 9 ffebruwarius doen sterft van Lambert willemsz
pronck een koe af, een ander geneest doch noch ver-
scheijdene zieck

den 11 ffebruw: sondagh avont van seven tot tien
uren, doen was wederom, soo genaamt een noort
ligt waar door het bij doncker weer, soo Extraord:
aen de Lugt en op de gront, Ligt wiert, dat men sigh
als den dagh kon sien, mijns bedunckens, niet
anders, als dat de Lugt vol plagen van vierigheijt
Ja vierige zeeren en sweeren, daar siet de men-
schen Jonck en out al mede geplaagt, dogh de meeste
menschen, die Letten op de gerigten godts niet,

den 12 febreuw doen sterft van Hendrick goossen
een goede koe af, sijne andere genesen

den 13: 14 en 15 februw: doen sterven van Lambert
willemsz pronck drie pincken af, sijne andere koijen
die genesen

van eenen zententie gewesen bij den Ed: Hoeve provin-
ciael tot utrecht op den 22 december 1711, Jegens eenen
onnateurlijken mensche genaamt Lubbert Hendricksz
gewoont hebbende tot West broeck die sijn vader
vermoort hadde Etc

(blz. 189)

Copie

Alsoo Lubbert Hendricksz out ontrent 40 Jaren
gewoont hebbende in Westbroeck Jegenwoordigh
gevangen op den Huijse van Hasenbergh voor den
Hoeve van utrecht buijten pijn en banden van ijser
bekent en beleden heeft dat hij gevangen op den 8
novemb: 1711 geweest is, aen het Huijs en bij sijn vader
Hendrick reijrsz Craykamp woonende onder den geregte
van agtienHoeven, dat deselve sijn vader als doen
Jegens hem gevangen gesegt hadde, dat hij des daags
daaraen weder aldaar bij hem soude koemen, om
te samen na de blaauw kapel te gaan en koebeesten
te kopen, dat hij gevangen ter bestemder tijt gekoemen
sijnde, hij met sijn voorz vader derwaarts gegaan is, dat
het aldaar erfHuijs van beesten was, ende sijn vader
op het selve erfHuijs gekogt hadde twee koebeesten
daar hij gevangen borgh voor was gebleven, dat hij gevangen
vermeijnende dat sijn vader het eene beest wat te duer gekogt
Hadde, daar over tusschen haar lieden eenige weijnige woorden
vielen, dat hij gevangen tegen den avont wanneer het begon
doncker te worden, het eerste gekogte beest van stal af-
leijde, en het tweede, dat een weijnigh krupel was, door de
knegt van 't Huijs mede afgeleijt wierde, dat hij gevangen deselve
beesten agter aen malckander heeft gestart, ende alsoo met
sijn vader die het voorste beest, aen een touw dat om de Hoornen
vast was, voor uijt leijde, ende hij gevangen agter aen quam, met
een teentje in de Hant deselve beesten daarmeede voort dreef
de wegh op omme deselve na sijn vaders stal te helpen brengen
dat het als doen geheel doncker sijnde geworden, hij gevangen
van nieuws woorden met sijn vader gemaakt heeft # Jegens hem, seg-
gende, dat hij gevangen sijn moeders goet, of Erf, noch moeste
hebben, dat sijn vader hem geantwoort hadde, niet te hebben
om te geven, hij gevangen wederom seijde, gij kont mij so ledig
niet afsetten, waar Jegens sijn vader hem wederom
antwoorde, dat hij hem gevangen altemets wat hadde bij
geset, en noch een kint van hem gevangen onderhielt, dat
hij gevangen geduijrende deselve woorden voornam sijn
vader den Hals te breeken, dat sij luijden met de beesten
gekoemen sijnde op de karnemelckx dijk, wanneer hij ge-
vangen seijde, vader wil Ik ook wat leijden, blijft dan stil
staan, dat hij gevangen de koijen, voor bij schoet, ende het
touw daar aen sijn vader het voorste beest was leijdende
hem uijt de Hant greep en ruckte, seggende sta vast, dat
hij gevangen als doen het selve touw, sijn vader om den
Hals heeft gesmeeten, en hem daar mede agter over tegens
de gront trock, ende het touw toeneep, ende daar mede alsoo
sijnen vader den Hals gebroeken geworgt en vermoort
heeft, dat hij gevangen het doot lighaam van sijn vader
ter plaatse alwaar hij hem vermoort hadde, heeft
laten leggen, ende de voorseijde koijen op sijn vaders stal
gebragt heeft, seggende tegens sijn suster geertje, (die
haar vaders huijs was op Houdende) dat hem gevangen
het eene beest toe quam, dat deselve suster hem

gevangen vraagde, waar haar vader was, hij gevangen
antwoorde die sal wel wesen, hij magh te rugh gegaan sijn
daar is geen swarigheijt, dat deselve sijn suster uijt
wilde gaan om haar vader te soecken, hij gevangen
weijgerde mede te willen gaan pretexerende, dat
het duijster was, en sij luijden geen Lantaarn
hadden, dat hij gevangen de geseijde, en bij hem
gepleegde moort, soo veel hij konde heeft getragt
te verbergen in allen schijn, of sijn vader een
Hert Vanck ofte flaauwte hadde gekregen, ende
wanneer hij des anderen daags bij 't vermoort lichaam
van sijn vader gekoemen was, ende eenige van de ge-
bueren daar meede bij gekoemen, ende hem gevangen
aengewesen de roode streep om sijn vaders Hals, Ax
daar op geseijt hadde, die streep of kneep bij gekoe-
men te sijn, door de klier van sijn vaders Hembt
dat hij gevangen ook getragt heeft het doode lighaam
van sijn voorz vader te doen begraven, sonder te worden
geschouwen, het welcke hem door de gebueren wierde
afgeraden, hij als doen noch de stoutheijt gehadt
heeft de voorz moort, eerst aen den schout van agtien-
Hoeven, en op het selve moment met denselve schout
aen den procureur generaal van desen Hoeve voor een
geval of sijn vader verongeluckt was heeft aengebragt
ende bekent gemaakt, het welck is een Horribele en
vervloeckte moort gepleegt bij een zoon aen sijn
eijgen vader; en mitsdien in een lant daar Justi-
tie vigeert op het alderrigoreuste ende na mirite
behoorde te worden gestraft, soo is 't, dat het voorz
Hof doende regt den voornoemde Lubbert Hendricksz
gecondemneert heeft, ende Condemneren hem mits
desen, gebragt te worden ter plaatse daar men gewoon-
lijk is Criminele Justitie te doen, ende aldaar op een
rat gelegt en vast gebonden door den scherpregter
beijde sijn Handen daarmeede hij de voorz vader-
moort bedreven heeft, met een bijl te worden afge-
hackt, voorts Levendigh van onderen op sijne Leden
gebroecken te worden, datter de doot na volgt, ende 't
selve gedaan sijnde, dat sijn doot lighaam sal werden
gevoert naar het Zeijster Zant, al daar op een
rat geleijt, ende de afgekapte handen aen twee palen
gehecht te worden, anderen te Exempel
gedaan t'utrecht bij mijn Heeren Cornelis van der
Niepoort Etc: gepronuncieert, en geExcicuteert
op den 22 decemb: 1711, in kennisse van mij, ende
was ondertekent W: pesters

Notabene, op den 9 november doen heeft dese Lubbert
Hendricksz de voorz vadermoort gedaan ontrent
den 20 novemb: doen wert hij gevangen, den 17 decemb:
doen belede hij Eiets van dese moort tegens den Cipier
den 18 decemb: doen moest en quam hij voor den
regter sijn voorz vadermoort te belijden, soo als mij
dit van goeder mont gesegt is, dit voorz schrift hadde
Ik al doen, alsoo uijt gecopieert, en de schrijver dit nu
hier in, tot een afschrick van sulcke en diergelijcke
moorderijden, die te verfoijen sijn Etc:

Anno 1720 2/18 *Lambert Rijckxz*
Lustigh

(blz. 191)

Anno 1720 den 15 febreuw:
doen verhaalt Cornelis Jan floren wonagtigh in den
dorpe van Hilversum Hoe waar is, dat aldaar tot Hilversum
op den 5 febreuw deses Jaars 1720 een moeder met hare
hare wilde dogter te kijken was, welcke wilde dogter
op den 5 maij 1700, en 16 maanden out sijnde, binnen antwerpen
van haar moeder ontstoelen wiert, ende hoe dese Jonge
wilde dogter in den Jare 1718, van den Heer van kranenburg
met een wolfspant in de gebergten en bosschen nabij de
stadt Swoll in 't Lant van overijssel gevangen heeft ge-
kregen, dese wilde mensche, die wiert eerste altemet eens
gesien van de weijmannen en jagers, op 't Laast van den
voorz Heer en vrouw: die een komme met zoetemelk
en bisschuijt, daar ontrent dagelijkx nedersettende
daar van quam eeten, ende met Hulp der boeren een wolfs-
pant in bosch schoeren, dese wilde mensche daar
eerst overspronck, dogh den tweede maal wat de wolfs-
panden wat hooger geschoeren hebbende, verwarrede
sij daar in, en soo vingen sij haar, ende doen mense
kreegh, doen hadde sij niet anders om, en aen haar
Lijf als van basten van boomen, een Instrument ge-
vlogten, waar meede sij haar schamelheijt bedeckt
hadde, en soor voor en agter door, om haar middel vast makende
welck gevlogten Instrument sij met haar noch meede
quamen te voeren, ende aen de kijkers vertoonden
ende alsoo dit gevangen krijgen van dese Jonge wilde
mensche, seer verre gehoort en geseijt wierde, soo ver-
hoorde dit hare moeder to antwerpen ook, dewelcke
seijde, dat magh mijn kint wel wesen dat mij ontstoelen
is, mijn kint heeft sulcken teijken aldaar aen
haar Lijf, reijst daar na toe, komt in overijssel
alwaar hare wilde dogter bij een vrouw te bewaren
was, Ja doen de moeder bij hare dogter quam, doen
vielen sij beijde in onmagt ende na dat sij Herkoemen
waren, beschouwde men dese wilde dogter ende men
bevonde dat sij sulcken teijcken aen haar lijf hadde
als hare moeder geseijt hadde, Ja men kon aen haar
Hayr, dat seer grof en grys opgewassen was, en aen
haar aengesigt en Handen wel sien, dat sij in 't wilt
geloopen hadde, Ja sij was ook seer doof, dese wilde
dogter segt, dat sij ontrent seeven Jaaren in de wilde
weijden, haar selven onthouden hadde niet anders
eetende dan wilde vrugten, en bladeren en basten van
Boomen, ende dat de Lantloopende Heijdenen haar in
een bosch gejaagt hadden, sal dan apparent van de
Heijdenen gestoelen sijn geweest

dese voornoemde kornelis Jan floren, ende meijndert
wouterz van gog, sijn susters zoon, die verhalen
ook aen mij, Hoe dat hij Cornelis Jan floren
met hare sessen volle broeders en zusters, noch
in 't Leven waren, namentlijck, klaas Jan floren
out 76 Jaren, Lambert Jan floren out 73 Jaren
Lambertje Jan floren out 71 Jaren, fijtje Jan floren
out 69 Jaren, annetje Jan floren out 67 Jaren
ende dese kornelis Jan floren out 55 Jaren
sij hadde noch een broeder meijndert Jan floren
en een suster marritje Jan floren gehadt
ende haar lieder vader was genaamt geweest
Jan ffloren, en haar moeder was genaamt geweest
Huijbertje klaas, Ja haar vader was een erfgoijer
van afkomste, en haar moeders vader ook,
alle de voorz ses broederen en susteren, die hebben
alle kinderen en kints kinderen, Ja Lambertje
Jan floren die heeft 10 kinderen noch in 't Leven
hare eene Zoon meijndert woutersz van gog die
verhaalt selver aen mij Hoe dat hij bij sijn
Huijsvrouw trijntje kornelis Hoeck, staande
in haren Huwelijkenstaat, te samen Jegenwoor-
digh al hebben gehadt 16 kinderen, waar van
negen doot, en noch seven in 't Leven sijn, sijnde het
Jongste van dien, maar drie maanden out
Ja hebben veele oude Luijden in haar dorp, ende
onder anderen een teunis Bastiaensz out 98 Jaren
de welcke noch vette wolle roffelen kan en
gaan staan in redelijke kragten

genaamt Albert,

dirck niekerck

op saterdagh den 9 maart 1720, doen wert de voorschreven albert tot utrecht op 't paardevelt ontHooft en kreegh sijn Lighaam noch een kist

op maandagh den 12 febreuwarij 1720 doen steeckt een
quaat mensche # tot brukelveen in een Herbergh seer
verradelijk, eenen anderen mensche #, soo hij met sijn
Hooft tegen de meur aen sit en slaapt, met een mes
door sijn Hals, soo dat het mes door sijn Hals tegen
de meur aen stiet, ende den andere dat voelende
rees op, waar op dien verrader seijde, nu ter in is
moet het daar ook door, voorts, rockte hij met sijn
mes den anderen sijn keel af, soo dat den anderen
mensche, voor over doot ter aarden nederviel
maar des anderen daags, doen wiert dese moordenaar
door de schout van de Loosdregt, in de Loosdregt, ten
Huijse van sijne toekoemende bruijt, gevangen ge-
noemen, op den 17 dito, doen wort met verlof, dese moorde-
naar van de Loosdregt met een koetswagen en dienaar
van utrecht tot uijtregt gevangen gevoert, en sal Loon
na Wercken aldaar ontfangen

(blz. 193)

Anno 1720 den 25 en 26 febreuwarij
doen sterven van mijn buijrvrouw Lijsje Jacobs twee moije koe-
beesten af aen de plage van pestilentie

op den voorz 26 ffebreuw doen vangt mijn swager kornelis
kornelisz kuijper in een van sijne fuijcken, een groote zalm
wegende 30 pont die hij verkoopt aen Jan gerritsen backer
voor de somme van 9 negen gulden, soude meer gelt daarvoor
van mijn zoon rijck gekregen hebben, Hadde die bij hem ge-
weest, want die hadden voor een weeck te voeren tot utrecht
sien verkopen een zalm van 28 pont in den afslagh voor de
somme van 22 gulden, soo dat apperent den voorz Jan: die daar
meede na utrecht gereden is, wel 24 gulden # daar voor sal maken
dese voorz Jan goossen in de wandelinge genaamt, die rijt meede
met een viskarre op utrecht Etc:

gouw in den afslagh 26 guld: maar daar gingh voor Zijs en onkosten af 2 guld:

Op den 29 febreuw, doen sterft een koe van de weduw: van
gijsbert Jacobz

den 1 maart doen sterft een koe van Jan Jan tijmonsz
doorn, aen het geele water, soo men segt

den 3 maart doen trouwt tijmon tijmensz met reijntje
gerrits

den 17 maart doen sterft van Jacob Melsen boor een koe
hebbende sijn lijf eerst uijt geparst, en door Jacob
de Smit van blaricum niet wel ingedaan sijnde
sterft die koe daar aen

In den Jare 1646, dat in 't Laast van de somer, doen
gaat peter keesen hebbende in Huwelijk Jaapje
Cornelis, de moeder van gijsbert Jansz Lustigh
welcke mijn vaders meutje was, met een
emmer uijt melcken, hebbende een zackje met
Hoij bij hem, om het selve sijne koijen te Eeten
te geven, alsoo de koijen dagelijkx Honger leden
op de gemeente, ende koemende in rijsebergen
nabij kalis kamp, geeft sijne koijen het Hoij
en krijgt middeler wijle een Hert Vanck, en blijft
daar doot leggen, hij niet Huijs koemende, vont men
hem aldaar doot Leggen, ende eenige steentjes
bij hem, en één in sijn Hant, en de Leege emmer
bij hem, 't welck een teeken was, dat hij andere
koijen van sijn Hoij woude keeren, terwijl het
sijne opaten,---- 't was mijn vaders neef gijsbert
Jansz Lustigh, sijn stiegvader, dese peter Ceesen
die alsoo aldaar doot bleef, hij woonde en hoorde
doen het Huijs, daar nu in woont en toebehoort
Lambert pieterz staande dit Huijs en kampje
annex, aen de noort sij van Lambert Lambertsz
prins, actum dit bij mij geschreven den **21 maart
1720** Lambert rijckxz Lustigh: **out 63 Jaren
elf maanden en vijff dagen**

(blz. 194)

Item, noch is waar, hoe dat een wolf ontrent den
Jare 1565, in de wolfskamer was, ende hoe dat
die wolf, met sijn beck, aen een paart sijn start
soo langh vast houde, tot dat het paart omviel
en doen beet hij het paart sijn Hals af

Item, naderhant doen quam noch een wolf
op een nagt in 't Huijs daar nu rut Jansz perck
woont, en beet een pinck of twee doot

Item noch is waar, soo twee oude Luijden
Lubbert Jacobz out 88 Jaren en tijmen pietersz
out 80 Jaren, aen mij verhalen, Hoe dat
alhier op 't Huijse eijnt in den dorp quam
een weerwolf, sijnde een mans persoen
ende hoe dat Cornelis Jacobz een boer woonende
in 't Huijs daar nu inwoont Cornelis gerbertz
rebel, met een veenschoffel, denselven weer-
wolf, na 't Lijf goijde, dat maar even mis was
ende hoe dat tijmon pee grootvader Jan Lam-
bertz Swart sijnen wintHont, bij aalsveen
daar agter settede, maar den weerwolf die dede
soo Lelijck, dat sijn Hont weeromkeerde, ende
voort aen mij verhaalt, Hoe die amersfoorders
hem gevangen kregen, en hoe hij aldaar sijn
toverijen hadde beleden, ende ook aldaar
hadde gesegt, dat hij noijt in grooter gevaar
van sijn Leeven te verliesen hadde geweest
als wanneer tot Huijsen den boer met een
veenschoffel na sijn Lijf goijde, ende hoe hij
eijndelijk door uijtspraak van Zententie
op den Swarten amersfoordenbergh tot
pulver wiert verbrant

Tot en in de Loosdregt, ende noch op eenige andere
plaatsen, sterven aan de bekende plage, noch
ossen en koebeesten, dogh soo sterck niet als
in de voorleden somer

1720 op donderdagh middagh den 18 Julij doen verbrande
tot oostZanen 13 Huijz ter oirsaak dat de wasser
met riet een ketel water te Hart hadde ge-
stookt, waar door de brant was ontstaan
ende soude meer Huijsen verbrant hebben, (want
het waijede seer sterck) ten ware men deselve
brant, met brant sputen niet hadde geblust
ende verbrande in dese brant, noch wel 25 man-
den met Linnenklederen, die van amsterdam
aldaar gesonden waren om te wasschen Etc:

(blz. 195)

Anno 1720 op den 16 Julij doen vielen bij petten en bij
Wijck op Zee, in een onweder seer veele
groote Hagelstenen, ende bij rotterdam
donderden eenige koijen doot

op sondagh namidd: de klocke 6 uijren den
21 Julij doen wiert tot Eemnes binnendijk
op het erff van Willem Evertz een koebeest
door den Blixem en donderslagh dootgeslagen

tot dese tijt toe, heeft het van dese zomer
dan geheel kout, en dan geheel Heet, met
droogh weder alhier geweest, waardoor de
Boeckweijt seer slegt is, maar het Hoij en
de rogge wel gewonnen

In 't Jaar 1666 in mijn tijt, doen wiert, doen wiert
door den Heer Voorst op Venus bergh, ook genaamt
Scholff Hoorn, gelegen in Venus nengh, ook ge-
naamt in den duijnen, eene Hooge piramiede
van blauwe zarcken, met een uijtgehackte
Blauwe Leeuw daar op, daar op gemaakt
ende op een blauwe zarck steen even beneden
den Leeuw, staat dit volgende Zijffer getal
en Letteren
M.D:CLXVI, (J.S.: 1666) aen de zitplaats van de Leeuw
staan dese Letteren AND GRAAff
op het bort voor de Leeuw: staat dit wapen

Volgt nu op den Blauwen
zarck - steen

Ick ben door Last van die
op Venus bergh verheven

die eerst aen Venus nengh
1650— de Boomen heeft gegeven

1657 en graaffelijkheijt gesagh
verliet tot dienst van 't Y

soo slaaft men niet voor sigh
maar voor sijn Burgerij

(blz. 196)

Anno 1720, op donderdagh avont den 29 augustus, doen
krijgt Jaap Heijn de Boers zoon genaamt
kornelis # oudt 19 Jaren een wonderbare pijn in 't Hooft
soodanigh dat sijn verstant doorliep, ende
ontrent 24 uren met toe oogen woelende
en in dien tijt niet anders doende, als te
spreeken en te vloeken op sijn vaders
Jonge paart, 't welck seer bedroeft om aen-
te Hooren was, dogh de voornoemde vader
op 't Laast tegens hem seggende dat hij dat
Jonge paart soude verkopen, of weggeven
en een ander van hondert daalders in de
plaats koopen, ende dat selve, en meer andere
zaken na sijn sin pratende, ende den barbier
op elcke been even beneden sijn knie, binnens
Beens, een treckplaijetster geleijt hebbende
soo behaagde het godt, dat hij wederom tot
sijn verstant quam, Ja dat aentemercken
staat, dat was, dat hij wel vier dagen te voeren
aen malckanderen, met sulcken Honger att
als of hij niet te verzadigen was, hij wiert
wel gelaten in sijn arm doen hij het al 10
uren gehadt hadde, maar dat scheen niet te
helpen, voorts att hij wat duijn gartengort in
karnemelck, en quam soo in sijn voorgaande
gesontheijt, scheen dat sijn bloet stil stont
ter oirsaak dat sijn maagh verstopt was

Op den 16 en 17 Julij 1720 doen waeijde 't alhier soo sterck
dat veel rogge uijt hare Halmen uijtwaijede
en hadde men dese wint niet gehadt, de rogge
soude doorgaans de Vum 6 schepel geschoeten
hebben, den boer heeft veel van sijn rogge
stoppelen omgeploegt, en komt de rogge seer
dich op, dogh men sal moeten afwagten wat
daar van worden sal

Op zaterdagh den 10 augustus deses Jaars 1720
des morgens ontrent ten 6 uren, doen sagh Ik
en anderen, met moij weer, hebbende sterck
Hoesea 6:v:4 gedouwt, eene afgesonderde morgenwolck, die
regt boeven het palmbos in gelderlant, op de
aerde toe hinch en allenskens wat opwaarts
trock, en soo tot niet wierde, dat noijt bij menschen
gehuegen hier soo gesien was

(blz 197)

Anno 1720 op vrijdag nagt tusschen den 23 en 24 augustus
doen wert Jan gerritsen backer alias Jan
goossen door den schoutten van naarden Laren
& Huijsen geassisteert met hare dienaren
tot Huijsen in sijn Huijs gevangen, ende van
daar tot onse schouten gebragt, ende
na dat den schout gerhardus tengnagel
den voorz gevangenen aldaar hadde in
presentie van twee Huijser schepenen ver-
hoort, soo wiert den voorz gevangen op een
wagen van Huijsen tot naarden op den stadt-
Huijse in de gijselkamer gevangen geset
ende na dat den voornoemden Heer schout
van naarden uijt Last van m^r^ pieter
bailluw van goijlant, eenige malen den voorz
gevangen op sijne beschuldingen was ver-
hoort, ende den voorz gevangen al tweemalen
in Jan duijmen gat, hadde geseten, ende den voorz
gevangen nu al volmondigh hadde beleden
dat hij, beneffens dirck pieterz reijn, die sij
ook doen meenden te vangen en nu velt-
vlugtigh is, te samen uijt de Bunschoeter
marckt een paart hadden gestoelen toebe-
horende vreeck knol tot Hilversum, welck
paart, sij start, manen, ‘t Hair van de Hasens
al hadden afgesneden, ende het paart sijn
kol voor ‘t Hooft verdonckert, gepresenteert
te verkopen, paart gedraaft, ende al op twee
gulden na verkogt, en soo sij soo doende waren
bij de Steenen kamer om het paart te ver-
kopen soo komt den voornoemde Eijgenaar
bij ‘t paart, dogh sijn paart ten eersten niet
kennende, sagh eijndelijk dat het sijn paart
was, seggende wat wil je doen, wil je mijn paart
verkopen, dat hoort mijn toe, waar op sij geseijt
hadden dat paart Liep ons agter aen, Hoort
het u toe, soo neemt het na u,
ende dese dieffstal daar den Hals op staat
ende noch een dieffstal op den 21 augustus 1720
alhier gedaan genoegsaam mede beleden
hebbende, soo scheen daar nu niet anders

voorhanden te sijn, dan binnen weijnig dagen
een sware sentientie tot sijnen laste te krij-
gen, ende daar op de Excicutie te ontfangen
soo is 't, dat de vrienden van den voorz gevan-
gen, eenige goede mannen, tot den voornoem-
den schout van naarden afsenden, om voor
een goede somme gelts middelen te bera-
men om te maken dat den voorz gevangen
niet geschavotteert wierde, maar uijt
de gevanckenisse door wijse van uijt bre-
ken geraakte, ende dit Laaste, dat is, soo
verre geavanceert, dat den voorz gevan-
gen op sonnendag nagt tusschen den 22 &
23 Sebtemb: deses Jaars 1720, uijt de voorz
gijselkamer, is uijtgebroken, ende met
het openen van de poort, des morgens met
zonnen opgangh alhier in sijn Huijs ge-
koemen, ende sijne slegte klederen afge-
toegen, en sijne beste klederen aengetoegen
hebbende, is van Huijs gegaan, ten Huijse
van den bandijt Hubert roos, ende aldaar
een Halffje 2 a 3 met Jacob van putten en
anderen gedroncken hebbende, is van daar
te paarde gereden na Eemnes, en van eem-
nes na putterdijk, daar hij den voorz dirck
pieterz reijn, sijn macker heeft gevonden
sijn uijtbrekinge soude aldus geschiet sijn
daar stont een paal aen de koij daar gevan-
gen kon op rusten, die daar uijt gehaalt, de paal
met stroo bewonden, daar mede de ijsere roeden
die ontrent 10 voet Hoogh in een glas stonden
een gebroken en een soo verre geboegen, dat hij
daar door kon, voorts sijn Hempje en een
Laken geschuert, en twee ijsertjes in de muer
gekregen, en soo opgeklommen, en sijn klederen
voor af door 't gat gedaan en soo met sijn naakte
Lijf doorgekropen, het Linnen om sijn lijf gedaan
en soo neergelaten op 't Huijs van een Joodt die
daar aen de oostsijde van 't stadt Huijs woont, die
gult opgelopen, en soo aen de Straat afgekomen

verder

(blz. 199)

Anno 1720, op den 25 sebtember

doen hebben zchepenen van naerden op ‘t voorstel
van gerardus tengnagel schout tot naarden, die uijt
de naam van m^{r} pieter drost van muijden
en de Bailliuw van goijlant Etc: het selve begeert
Hadde, een mandament penael van indaginge
toegestaan, om den persoen van Jan gerritz
Backer alias Jan goossen, die drie dagen van te
voeren uijt gebroecken was, wederom bij
klocke geslagh in te dagen, tenEijnde, om wederom
op den StadtHuijse in gevanckenisse te koemen
om aen te Hooren den Crimelen Eijsch en Con-
cluijsie, die ten dage dienende tegen hem sal
werden gedaan en genoemen, ende bij nalatig-
heijt van dien, sal ter regter tijt, een zen-
tentie Crimineel, tegen hem bij schepenen voornoemt
uijtgesproecken worden, voorts soo is den voorz
Jan gerritz backer alias Jan goossen, wel tot
vier malen toe, bij openbare Edictie van den
voorz stadt Huijse en bij aenplackinge inge-
daagt, sijnde de Laaste indaginge gedaen en gepu-
bliceert op donderdagh den 5 desemb: deses Jaars
1720 --------
voorts, soo den voorz ontkoemene, in korte dage
niet en compareert, ende in de voorz gevancke-
nisse hem selven begeeft (‘t welck hij apperent
niet doen sal) zoo sullen de voorz Heeren sche-
penen van naerden, op ‘t versoeck, van welgemelde
schout van naerden ende van Hooggemelde
Bailliuw van goijlant, eene Criminele zententie
tegen den voorz ontkoemene, pronuncieren en
publiceren, ende als Ik dat bekoemen hebbe
sal het selve dan ook hier in beschrijven

Alsoo in desen najare 1720, eene wonderbare woelinge
ende een genoegsame verderffelijcke en schade-
lijcke Handelinge, onder seer veele groote ende
kleijne personagien in Hollant zeelant
ende in westvrieslant gelderlant, als ook in
vrieslant, uijtrecht, ende in meer andere
omleggende Landen, is ontstaan, ende bij der
Hant genoemen, genaamt een Commercie
asseurantie Compagnien, Ja oock wel zuijt
zee Companjen genaamt, waar van men
acties kogt en verkogt, streckende alles
tot nadeel van godtsdienst ende van alle

eerlijke neringen Hantteringen en koopman-
schappen, ende daar mede in voerende aller-
leije Liegen en bedrijgen Etc ende
na dat ontrent, dese dulle uijtsinnigen Handel
twee maanden hadde geduert, ende eenigen
rijck, en meest rijke Luijden, arm hadden ge-
maakt, soo Liep dese actie koperije genoegh-
saam doot en te niet, ende konde geen gelt
meer gelden ende om hier van eijts
van te melden, wegens de uijtschrijvingen die
meest alle steden van ons Lant hebben gedaan
dogh de eene met sulcke, ende de andere met
andere conditien en voorwaarden, soo sal
Ik Ieijts melden van de Conditien van Utrecht

Conditien volgens welcke d'Ed: mog:
Heeren staten 's Lants van utrecht den
9 sebtember 1720, octroij hebben verleent
tot het opregten van een provinciale
Compagnie van Commercie Asseurantie
Etc: bestaande in 14 articulen

In 't slot staan dese volgende woorden

de Compagnie sal de vaart van utrecht na de
eem lopende langh sijnde 4644 roeden ten
spoedigsten navigabel maken en onder houden
mits makende 15 voeten water diep, en 200 voeten
breet in den boedem, en boeven na proportie
voorts sal de Companie de eem tot in de zuijder
zee mede 15 voet water diep maken, om alsoo met
de zeeschepen tot voor de stadt utrecht te kunnen
opkoemen, de Landerijen waar door dese vaart
volgens het gemaakt, of nader te maken besteck
Lopen sal, t'samen uijtmakende 232 morgen of soo
veel meer of minder als bevonden sal werden
nodigh te sijn, willen haar Ed: mog: naar den
tegenwoordigen prijs der selver tauxeren naar
verhoor der geregten waaronder derselven
gelegen sijn, de welcke de Compangnie aen de
eijgenaars sal vergoeden ende daar tegens
genieten, alles wat uijt de voorz vaart sal pro-
veneren, ook geven haar Ed: mog: in Eijgendom
over aen de Compagnie alle de Landerijen langs
de voorz te maken vaart op 1600 roeden naleggende
soo wel ter regter als ter Linckerkant tot de
domeijnen der provintie behorende om deselve te
cultiveren, te beplanten, veenen, uijt te grave, soo
als de Compangnie sal te rade vinden, sullen die landen
30 Jaren genieten vrijheijt van alle Impositien

de vaart geperffeccioneert ende vaarbaar
gemaakt sijnde, sal de Compangnie genieten
30 Jaren de reveunuen van den tol op gedagte
vaart te Leggen als mede het prophijt van de
visscherije in dito vaart, voorts Haven sluijs
en bruggegelt, veergelt, of wat voor belastingh
andersins met toestemminge van haar Ed: mog:
daar op mogten geleijt worden, sullen de Com-
pangnie mede de magt hebben de nodige bedien-
dens als mede de beurtschippers op dese vaart
aen te stellen voor gelijke tijt van 30 Jaren
Oock geven haar Ed: mog: aen de Compagnie voor
30 Jaren de tollen van dese provintie t'utrecht
aen de vaart en te wijk, onder conditie, niet meer
tol sal genoemen werden als in usantie is
voor welcke overlatinge de Compagnie, aen
haar Ed: mog: Jaarlijckx bij anticipatie sal
betalen agt duijsent guld: ook sal de Compagnie
alle 's Lants middelen moegen pagten of in
admodiatie nemen
Adminitie Huijs op de nieuwe graft, sal de Comp:
tot hare Comptoiren voor den tijt van 30 Jaren
moegen hebben, ook sullen haar Ed: mog: aen
de portugeesse Joodtse natie, hare protexie
ten platte Lande verleenen, 't welck de Heeren
Burgermeesteren en vroetschappe der Stadt
utrecht in haar Stadt en Jurisdictie
mede sullen doen

de briefjes van intekeninge sullen op maan-
dagh den 16 september 1720 ontfangen worden
ter kamer van haar Ed: mog

Het kapitaal van dese Compagnie sal bestaan
in 10 millionen guld: verdeelt in 10 duijsent
actien, a 1000 guld: eijder actie

dese 10 millionen sullen door de participianten
aen de Compagnie betaelt worden, in groff gelt
ten minsten in guld: niemant meer in
te tekenen dan 15 actien

dese stadt van utrecht, die hadde in 't eerste
begin, noch wel de meeste Hoop, om haar
Compagnie op te regten, maar daar is
nu niet veel meer op te Hoopen, want
haar acties, konnen niet Langer
gelt gelden

Het is met geen pennen te beschrijven
de menigvuldige pasquillen, die tot amsterdam
op de actie kooppers gemaakt worden

(blz. 202)

Tusschen den 18 en 19 octob: deses Jaars 1720 doen liep
de wint noortwest, waardoor het zeewater
over onse kade liep, ende waar door niet alleen
alle onse koijen en paarden op stal moesten
maar men haalde ook met paarden, 2 paar-
den van Jan Swartenkamp die in 't water stonden
ende men haalde met een visschers schuijt
7 paarden van agter op de kade van Hilver-
summer maat, ende men liet se van daar, over
de maatlanden door 't water swemmen ende
men quam daar mede alhier in de Lant-
ackeren aen, ende Ik sagh ook ter selver
tijt dat men met paarden, noch ontrent
10 paarden van agter kampen Hoeven af
haalde, 't welck raar om sien was Etc

Tusschen den 22 & 23 octob: deses Jaars 1720
doen verbrande tot Loosdrecht in het Zijp
eijnt door het aensteken van brant-
stigters, een Hoij scheur, waar in niet
alleen Hoij was, maar ook wel 60 vumme
rogge en gerst was, dese scheur Hoij en koorn
die hoorde toe, Jacob de strontboer aldaar
met sijn Huijs aen woonende

In dese maant novemb: deses Jaars 1720
doen stierven van kornelis keelwigh
aen de bekende plage noch 4 koebessten

In dese maant novemb: deses Jaars 1720
doen sterven van Lambert willemsz
koijen aen de bekende plage van
pestilentie noch 5 koebeesten

Op den 8 novemb: deses Jaars 1720 doen quam
seer schielijk een stercke noortoostenwint
waar door groote schade aen Huijsen moelens
schepen, en andere dingen geschiede

Op den 1 decemb: deses Jaars 1720 ter midder-
nagt doen wasser in Hollant en westvries-
lant een Harde storm wint uijt den zuijtwesten
en westen, waar door niet alleen aen Huijsen
moelens en aen schepen groote schade ge-
schiede, maar waar door alle de ffuijcke
visschers in onse zuijderzee seer groote
schade aen hare ffuijcken en schuijten
hebben gehadt, Ja wel twee duijsent ffuijcken
en meer als vier duijsent staken sijn
daar door aen stucke en weggeraakt

(blz. 203)

Anno 1720, in de maant decemb: doen sterven alhier van
Rut Jansen timmer negen koebeesten, aen de
plage van pestilentie aff

den 29 decemb: doen verbrande in de Oude Loosdrecht
een schuer van de grutter aff, all de brant
ontrent dese tijt aldaar gestigt, vertrouwt men
dat aldaar door een stomme wert gedaan

Ontrent Nieuwjaar in 1721 doen hebben schepenen
tot naarden op 't voorstel en Eijsch van gerardus
gansneb genaamt tengnagel schout tot naarden
en stadtHouder van goijlant, die uijt de naam
van Mr: pieter drost van muijden en Bailliuw:
van goijlant Etc: een sententie ten Laste van
Jan gerritz backer, alias Jan goossen gepro-
nuncieert waar in hij wort gecondemneert
dat soo wanneer hij aldaar in Hegtenisse geraakt
omme op de albereijts beledene ffauten aldaar
te werden gegeesselt gebrantmerckt ende
gebannen voor den tijt van Jaren

Ja: ontrent dese nieuwe Jare 1721, doen quiteert
Lambert Jacobsz keelwigh schout tot Huijsen
ende Anthoni L: keelwigh schout tot Laren
hare schoutampten, Ja hadden sij dat selve
niet gedaan, sij soude seekerlijk in 't kort
van haar voorz ampten afgeset ge-
worden hebben--- Ja die van ons dorp
Huijsen en die van Laren die sijn maar
blijde dat sij van dese Haastige en quaataar-
dige menschen verlost sijn

ontrent den 1 ffebruwarius 1721 doen krijgen wij alhier
een nieuwe schout sijnde een Jongelingh van ontrent
25 Jaren oudt, geboortigh van amersfoort, maar eenige
Jaren voor mr: Barbier tot amsterdam gerecideert
ende hij is genaamt Arnoldus Spil, paulus tiedeman
tot naarden die is sijn Oom, wij wenschen het beste
van hem te Hooren en te sien

Op den 13 november des Jaars 1721, doen was een man
tot Laren door Zatans aenradinge soo stout, dat
hij sijn Huijsvrouw: met rottekruijt vergeeft, dat sij
daaraan sterft, het welck aldus als volgt heeft
toegedragen, hij hadde ontrent 8 Jaren met dese sijne
Egte vrouwe getrout geweest, ende sij en kreegh geen
kinderen, waarom hij altemet geen goet Huijs met
haar Houde , ender een ander Liever kreegh, dan
haar, soo dat hij bij Hoeren en sloeren Liep en

Hoereerde voornaam met een bejaarde vrijster die doen
inwoonde bij een vrouw die van haar man was, welcke
vrijster of Hoer, dit boose Stuck te doen, oock aen hem
geraden hadde, ontrent 7 weeken te voeren eer hij
sijn vrouw met rottekruijt vergeeft soo hadde
hij hadde hij alhier tot Huijsen ten Huijse van
Jannetje klaas weduw: van Ebbe Willemsz koij
voor seven stuvers aen rottekruijt gekogt
Ja alvoerens eer hij van dit rottekruijt haar
ingaf, soo hadde hij haar al meer als eenmaal
haar met een braan appel kleijn gebroecken
spelden en naalden ingekregen, maar hier door
tot sijn voor nemen niet koemende koemen, soo is't
dat op den 10 novenb: 1720 des avonts sijn vrouw, één
potje zuemelck gekookt hadde, hij sijn boose
aenslagh waar nam, ende dede wat rottekruijt
in haar potje met zuemelck, ende nadien sijn
vrouw ontrent vier Lepels vol hier van gegeten
hadde, soo wiert sij seer qualijk, ende settede het potje
met zuemelck voort neer, en begon te braken en
van agteren wel veel dreck quijt te worden, maar
dat en bevrijde haar niet van de kragt van dat
verderf soo dat sij buijten haar verstant raakte
ende stierf aen dit verderf op woensdagh den 13 novemb:
sijnde bede dagh, hij en die voorseijde Hoer, en die vrouw
die van haar man is, dit al samen wel wetende
soo gingh hij dese vrouw die van haar man af is, klederen
en gelt geven, sij moest beloven, en soude swijgen
maar nadien dit feijt ontrent weecken was verleden
soo verweet sij hem dat in sijn aengesigt daar meer
menschen bij waren, waar door alle het voorz
en noch meer van dese zaak in 't openbaar quam
waarom hij hemselven voor t' verbergde, en
daarop is gaan vlugten, soo dat men Jegenwoordigh
niet en weet waar hij is,
dese man, die dit boose stuck aen sijn gedaan
heeft die is genaamt kornelis pietersen alias
pieter keessens kees, ende sijn vrouw was genaamt
Botje klaas, sijnde beijde Larens van afkomste

NB
dese kees
sterft in
Vrieslant
ontrent Sneek
den 1 Januarij
1725

Op woensdagh den 5 maart deses Jaars 1721
doen geschiet tot eemnes binnendijk, op de plaats
van den Heer george Roeters een groot ongeluck, te weten
men soude den kap van den Hoij bargh wat neerlaten
ende die valt neer, en doot twee menschen daaronder

---

in de maanden Januarij ffebreuwarij en maart 1721 doen
hoort men bij na alhier in Hollant van geen pestilentie
onder het runtvee, maar wort gesegt dat het selve noch
grasseert in vrieslant ende alhier in Hollant
noch tot muijden: dogh schijnen noch eenige koebeesten
te sterven aen de Longeschennes

Anno 1721 op dijnsdagh en woensdagh den 1 en 2 april doen vangen onse vissers voor onse wal, in hare ffuijcken veel schoone pan Haringh, Ja Jan zijbrantz en met sijn macker pieter willemsz westlant, die vingen t' samen op een schuijt, op den 2 april, 300 tallen Haringh, ende de prijs van eijder tal, was 3 stuijvers, dat is f 45 guld: Wij hebben van dese winter weijnigh vorst gehadt, alleen dat het wat gevroeren heeft van den 12 ffebruw: af tot den 24 maart toe

1721, ontrent den 1 ffebr: doen sterft een schamele vrouw: aen geene sijde het Craloose Hout in Lare banne op de Heijde die van laren geven haar een kist, en wort aldaar begraven

1721 ontrent den 25 ffebr: doen sterft een braaf voornaam man, ende van ontrent Nimwegen van daan, even aen dese sijde van de Hilversummer nenge in Hilversummerbanne, op de Heijde, hij wierde aldaar doot sijnde van Lubbert BosHuijsen (die te paarde sat) in de sneeuw gevonden, die het aenstonts bekent maakte aen de magistraat van Hilversum, ende na dat den voorz dooden man, door den schout gerardus tengnagel in kennisse van 2 Schepenen van Hilversum was beschouwen, soo bragt men dese doode man voor eerst tot Hilversum, ende op de begeerte van den voornoemden schout van naarden, soo bragt men het Lijk op donderdagh den 27 ffebr tot naarden, ende nadien men bij dese doode man, niet alleen, een goede somme gelts hadde bevonden, maar ook veele goede brieven, soo Liet men dese droevige saak weten aen sijn vrouwe, die ook tot naarden quam, ende alsoo men hem aldaar eerlijk hadde doen begraven, soo betaalde sij de onkosten over 't eene, en over ander gevallen, Ja dese voorname man die hadde op de sneeuw apperent Lang gedwaalt eer hij aldaar gestorven, want eenige inwoonders van Hilversum getuijgen, dat sij in den avont geweldigh op 't velt hadden Hooren roepen

Anno 1721 den 11 maij doen wert op Schravelant een dienstknegt, genaamt Loegh kornelisz geboortigh van Zoest door den schout aldaar gevangen genoemen ende van daar gevoert, en op den stadtHuijse tot naerden gevangen geset, op welcke voorz sonnendagh hij noch door den schout gerardus tengnagel wiert geExamineert en verhoort, als aen welcke hij belede waar te wesen, dat hij op vrijdagh tot amersfoort een koe verkogt hadde, ende op zaterdagh tot utrecht op de marckt noch een koe meende te verkoopen, die hij op seeker voorval aldaar Liet staan maar seijde dat hij die koijen niet gestoelen, maar op de Heijde na bij Hilversum van een man gekogt hadde, 't welck hij naderhant geheel anders belede als dat hij de koe die hij tot amersfoort verkogt hadde, op donderdaags nagts te voeren uijt het Lant tot korteHouf gestoelen hadde, dit was het

de Huijsvrouw van tot naarden komt ontrent den 18 febr: 1722 in de kraam en baart een levent kint, met een gat boeven in 't Hooft ende met een dick been ende met tijkenen van een galgh op de rugge, ende na 2 dagen out sijnde doen vallen drie toonen van het dicke been af, ende dit kint sterft den 20 feb: 1722 dit wanschepsel dat is veroirsaakt omdat dese paapse vrouw: haar niet hadde ontsien, om onder de galgh te gaan bidden, na dien dese Loegh sijne drie toonen al van sijn dickebeen afgerot waren alle het welcke de voorz vrouw tegen den Officier van naarden beleden heeft

stuck waarop hij geapprehendeert wiert, want die korte-
Houfje man die sijn koe ontstoelen was, die was op
dien zaterdagh tot utrecht op de marckt om na
sijn koe te sien, ende daar sijnde soo sagh hij sijn
koe op de marckt te koop staan, ende vragende
dien man na de koe, ende seijde dat hem die koe
op donderdagh nagt ontnoemen was, dien man seijde
dat hij die daags te voeren op de marckt tot amers-
foort van een persoon gekogt hadde, welcke hij
wel soude kennen als hij hem sagh, ende opsiende
sagh hij die persoen met een andere koe op de
marckt staan, daar na toe gaande, vraagde hij
dese persoon, in presentie van de korteHoufse
man, of hij die koe niet aen hem tot amersfoort
verkogt hadde, hij seijt Ja: dogh de korte Houfse
man seijde dat het sijn koe waar, ende een
weijnigh daar na, doen Eschappeerde dese persoen
en liet dien andere koe staan, welcke blijvende koe
door de Justitie van utrecht in versekeringe wiert
genoemen, waar op de korte Houfse man dien voorz
persoen kennende en soo als voor seijt is, gevangen
liet nemen, vorder soo heeft den gevangen buijten
pijn en banden beleden, dat hij vijf koijen en een
pinck in korte tijt gestoelen hadde, welcke hij alle
pertinent heeft aengewesen, daar gestoelen
daar voor soo veel gelt verkogt, daar sijn kist,
daar sijn gelt, ende alles in handen van Justitie
gekoemen, ende nadien bij den gemelden officier
uijt den naam van den Heer drost Eijssch was
gedaan en de schepenen van naarden alles rij-
pelijk overwoegen hebbende, wijsen sij voor
regt dat den voormelden gevangen op donder-
dagh voormiddagh sal worden aen een galge
andere ten Exempel, sal worden opgehangen
Welcke zententie op donderdagh den 29 maij
deses Jaars 1721 aen den voormelden persoen
is uijtgevoert, ter aenschouwinge van meer
dan duijsent menschen, hij gingh resoluijt
ter doot maar stierf Langsaam
Wij Hoepen dat hij noch een zalige uijtganck
heeft gehadt Bij mij ondergez metter
Haast geschreven

Lambert Rijckz
Lustigh

Anno 1721 doen was alhier in 't voorjaar op onse
weijde gemeente, en voornaam in blaricummer weijde
de velt wormen soo sterck en magtigh veele, dat sij
bij na al graswortels in de gront op aten waar
door de voorz meent met weijnigh gras schuetkens is,
Ja voor op de maatlanden het selve verderf

(blz. 207)

Anno 1721 in ‘t voorjaar, ende als noch in ‘t midden van de somer, verneemt men geen pestilentie onder het runt vee, wij hoepen dat godt dese verdervende plage sal doen ophouden

ontrent dese tijt doen wint men niet alleen veel goet en droogh Hoij, maar men kan ook met waar heijt seggen, dat dergelijke veelheijt van Hoij in geen 25 Jaren alhier is geweest, Ja gesien te hebben dat van de 16 voet middelmaat op busse-mermaat gelegen 8 groote voeren Hoijs door volcken Isackz tijmon gehaalt wiert waar door het Hoij soo hier tot eemnes: en elder in merckelijke afslagh quam

op sondagh avont den 17 Augustus doen sag men alhier op ‘t nieuwe Huijs eene Ligte brant ontstaan waarom wij alhier met onse groote klock klepten, te kennen gevende dat daar brant was Hier op soo Liepen veel inwoonders van hier, om den brant, die in den schelft Hoij was, te helpen blusschen, dogh na dat kap van den Hoij bargh genoegsaam verbrant was, ende den roeden en het Hoij noch sterck brandende waren ende genoegh te doen hadden om het groote Huijs voor verbranden te bewaren, soo kreegh men Eijndelijk een Brant-spuijt, ende Brant emmeren, en met alle dat daar toe behoort, van naarden ende die met het water uijt de pomp, en uijt de vijver versien sijnde, doen duerde het niet Langh, of de brant was haast daar meede geblust, ende het was een groot wonder, dewijl daar vrij veel wint uijt den noorden was, dat het groote Huijs Etc niet af en brande, doch voor in den avont terwijl daar brant was, soo wierden door den stal knegt van out naarden drie maats betrapt die doende waren om het Heeren (aanvulling: Huijs) op outnaarden te bestelen, want den voorz stalknegt rijdende met een paart van ‘t oude Huijs na ‘t nieuwe Huijs ende wederom koemende van nieuwe Huijs bij ‘t oude Huijs, sagh drie maats uijt de duer van ‘t voorz Heeren Huijs koemen, en seijde wat soeckt gij Hier sij swegen stil, doch den eenen gaf hem een snee in de klederen van sijn arm, hij stalknegt haalt sijn ques af, en veegt ook toe, en voelde wel dat het ook raak was, maar Liep en wegh, sonder dat hij haar kende, voorts wort gesegt, dat sedert dit geschiet sij, een persoen hem tot mr. Lucassen alhier heeft laten verbinden die al swaar gequest was, ‘t sullen apperent Huijsers geweest hebben

(blz. 208)

Anno 1721 den 7 Sebtemb:

Binnendijk op de Hofstede van den overleden Jan Hendicksz Oudenaller

doen onstont tot Eemnes bij 't Huijs van goossen is doot ..... die getrout is met dickers neel, in een Hoijbergh een vreesselijke brant waar door, soo in de roomse, als in de gerefformeerde, preeck Huijs, en kercken op voorniet geleert wiert, dogh de brant de bleef daarbij --------
In dese nasomer soo bevint men dat weijnig brummelen, slee bessen en weijnigh spille koorens gewassen, ook weijnigh peeren gewassen sijn, maar veel Hoppe

Anno 1721 den 16 sebtember des avonts ontrent 8 uren doen ontstont op het noort Eijnt van anckeveen, in een Hoijbergh staande op de Hofstede van mevrouwe van Ancke veen eene vehemente brant, waar door niet alleen die voorz Hoijbergh daar over de 100 voer in was verbrande, maar de schuijr en het Huijs mede op de voorz Hofstede staande, die verbrandeden ook tot polver, welcke brant wij hier ook soo sagen dat drie percelen brandeden, den bewoonder van het Huijs schuer en Hoijbergh, die is genaamt guvert vasterden, men segt, dat hij noch van die van Weesp bekuert is, van wegen die brant op een boete van 300 guld: noijt heeft men hier en hier om Heen, meer van Hoijbrant gehoort als van dese Somer:
noch Hoort men dat in de rijke waver, en op noch andere plaatsen de pestilentie onder het runtvee is Ja de rogge & boeckweijt ende andere granen sijn redelijk wel gewassen en in gesamelt

Anno 1721 in 't Laast van de maant sebtember doen Hoort men alhier dat 8 Lantloopers eene groote dieverije hadden begaan na bij den stede Weesp, even aen dese kant de rivier de vecht, in 't Huijs van Aart tijmonsz tegen het Huijs de klomp over welcke dieven in een gehuerde koets van muijden met het gestoelen goet hadden begeven om haar selven en het goet tot amsterdam te doen verbergen, maar de knegt van de voorz aart tijmonsz te paart haar vervolgende, die rede in de diemermeer dese koets daar sij in saten, voorbij, ende gaf kennis tot amsterdam aen de wagters in de muijder en weesperpoorten om den voorz koets met volck aen te houden ende de koets met volck en goet nabij de muijderpoort koemende, doen sagen die dieven, dat daar

meer volckx bij de poort waren als wel ordinaar
waar uijt die dieven vermoeden, dat die op haar pasten
waarom sij den voerman dwongen, om niet door de muijder-
poort, maar buijten om te rijden na den weeseperpoort
dogh dat kon haar niet helpen, want bij na alle de wagters
van beijde de poorten, die omcingelden de koets soo nauw
dat sij de paarden vast hielden, ende de dieven nu siende
dat het om haar te doen was, sprongen met groote bloote
messen in haar kant uijt den koets, ende verweerden
haar soo wacker, dat 2 van haar daar van ontsnapten
ende alhoewel men op die voorz plaats daar drie
van gevangen kreegh, soo hadde men het geheel quaat
om noch de andre drie te krijgen, want die Lipen de
stadt waart in, ende hadden de burgers de wagters niet
bijgestaan, sij souden die drie niet gekregen hebben
maar met behulp van deselve soo kreeg men dese drie
ook gevangen, Ja de Laste van dese drie die kreegh men
met behulp van de schippers knegtsen bij de oude brugh
gevangen, welcke 6 dieven men tot amsterdam op den
stadthuijse gevangen bragt, alwaar deselve sijn gehoort
en verhoort ende na ontrent een maant aldaar
gevangen geseten te hebben, soo is haare ffouten en
dieverijen aldaar na gewoonte bepleijt ende schuldig
bevonden aen veele geweldenarijen en dieverijen
waarom schepenen tot amsterdam een vonnisse
hebben gevelt, dat alle de voorz 6 gauwe dieven met de
koorde tot weesp souden werden gestraft, datter de doot
na volgt, alle het welcke door schepenen van weesp
en weesper karspel is goet gekuert en geapprobeert
waar op de voorz 6 gauwe dieven op donderdagh den
30 octob: 1721 van amsterdam in koetsen tot weesp wierden
gevoert om aldaer haar regt beneffens andere gevan-
genen die aldaar gevangen saten, op zaterdag den
1 november te ontfangen Etc

de namen der gener die gehangen sijn
Rabout de Olijke
Jan sonder siel
Schotsse Jan
Jan potje
Hans Bremer
kees kalekin

Op zaterdagh den eersten november 1721 doen wierde
tot weesp op den stadtHuijse, door den zecretaris aldaar
de belijdenis en zententien van 12 gevangenen gelesen
ende dat gedaan sijnde, ende de gebeden voor de gevangen
ook gedaan sijnde, ende het Schavot, en den scherpregter
met sijne dienaars gereet sijnde om de Excicutie
te volbrengen, soo quam eerstelijk op het Schavot
een out gauwe dief met Langh swart Haijr op sijn hooft
ende die wiert eerst opgehangen, ende doen sijn zoon
daar nevens, ende doen wederom een ander ende doen
quam de vierde, seer vrijmoedigh op het Schavot, ende
na dat die noch eenige goede aenspraak aen de burgers
ende het geloof en het vader onse gebeden hadde
soo wiert hij ook bij de andere opgehangen, ende doen
noch twee daar nevens gehangen, soo dat alle de voorz
6 gauwe dieven nevens malckanderen aen eene galge
wierden opgehangen, ende doen geesseelde men noch
vijff vrouw: Luij: die scheenen op haar Heijdens gekleet
te sijn, ende doen noch een jongen van 14 Jaare
seer swaar gegeesselt hebbende, die wiert doen
van de schout noch sterck vermaant en gewaarschout
het soude het quaat laten en buijten ‘s Lants gaan, of
hij soude mede gehangen worden, gelijk hij sijn vader
en broeder hier kon sien Hangen, wijsende op deselve
dit geschreven den 3 november 1721: *L:R: Lustigh*

Anno 1721 den 3 november des avonts ontrent ten 5 uijren
doen ontstont in den dorpe Hilversum eene Brant
‘t welck wij alhier sagen, ende des anderen daags
doen hoorde wij seggen, dat in ‘t zuijden van
dat dorp eene brant was ontstaan, veroir-
saakt door een Jongetje van ontrent 6 Jaren
out, dat in ‘t agterhuijs kacken soude ende
hoe wel de moeder de kaars op de middel-
dorpel geset hadde, en sij de gekoemene Luijden
kramerijes waren gedaan hebbende, soo gaat
sij na agteren, om te sien ofte het Jongetje
al gekackt hadde, ende agter koemende, soo
sagh sij de kaars op den agterdeel staan, ende
de brant was in een rogge mijt, waar uijt
sij vermoede dat het voorz Jongetje, met de
kaars bij de roggemijt was geweest, ende de
brant daar apperent uijt ontstaan was
ende alhoel de wint uijt den zuijtoosten seer hart op-
koelde, soo was men wel in groote vrees dat een goet
gedeelte van het dorp soude afgebrant hebben, maar
door behulp van 2 brantspruijten, soo bluste men
de brant seer subiet, waar door het bij het eene
voorz Huijs bleeff----------

Op maandagh den 24 novemb deses Jaars 1721
doen wert door onse mr. Aart Hendricksz koppen
een groot placcaet bij den kerckrooster alhier
afgelesen, waar in onse Ed: groot mog: van
Hollant & westvrieslant specialijk daar
in koemen te verbieden dat geene van die ge-
specificieerde goederen uijt vranckrijk koe-
mende, hier niet in moegen koemen, op peene
van Lijf & Leven, overmits de pestilentie
in vranckrijk is ----------
ontrent dese tijt doen sterven noch koebeesten
alhier te lande aen de pestilentie, soo tot weesp
muijden ende op andere plaatsen daar ontrent
ende ook noch bij geerlof tot eemnes
genaamt Jaap gijsen
tusschen den 21 & 22 novemb: 1721 doen wiert een
Burgerman van Brueckelen #, nabij brueckelen ver-
moort, ende wiert na een dagh & nagt vermist
geweest te sijn, in ‘t water doot gevonden ende
dit wiert men gewaar, om dat sijn Hont op de kant
van ‘t water stont te Huijlen, ende na dat men
hem opgevist hadde, soo bevont men, dat sijn Hooft
met een swaar Hout van agteren was ingeslagen
en soo vermoort in het water was geworpen
men presumeerde, dat het sijn macker hadde
gedaan, met de welcke hij des avonts hadde
sitten speelen, waar van men noch wel meer
kon Hooren
op saterdagh den 22 novemb: 1721 doen verdronck
een man in een sloot tot Loosdregt, in Zijp
men segt dat hij droncken was, doen
hij over een draij woude gaan

op maandagh den 1 novemb: 1721 doen wiert Ari Jansz Baldingh: die met hem hadde sitten speelen, en hem hadde doot-geslagen en ver-moort, van de die-naars van ‘t Hof van Justitie van het recht gevonden en tot utrecht gevangen inge-bragt, ‘t feijt aldaar beleden ende op saterdagh den 6 decemb: 1721, op ‘t paarde velt aldaar levendigh gerabraakt en sijn hooft afge-kapt na sijn doot lighaam op Zeijster-sant op een rat gelegt en sijn Hooft op een pen gestelt

(blz. 211)

Op maandagh namiddagh den 24 novemb: 1721
doen rijt een voorman, na bij de paapse kerck
tot laren sijn wagen om, op welcke wagen sat
een swangere vrouw van Eemnes, genaamt vrouwtje
gerrits welcke swangere vrouw, door het vallen
van de wagen, soo seer in haar buijck beschadigt was
dat sij daar noch aen stierf, eer sij met die wagen tot
eemnes t'Huijs was, Ja sij hadde met haar suster
ende met haren vader, en met meer andere tot
Hilversum geweest, op den bruloft van haar broeder
Barent gerritsz decker die tot Hilversum getrouwt was
met Jannetje reijrs boelhouwer, welcke bruloft
gehouden was tot reijn klaaz boelHouwer

In dit Jaar 1721 in 't Laast van meij, doen verhangt
klaas jan klaasz geboortigh van naarden hem
selve in 't midden van een perck Hout gewas, in 't
suijden van de Ontfangers bosch: ende dat wel aen een
Eijckenboom die met twee gavels gewasschen was
die hij apperent daar toe uijtverkoren hadde, want
het schijnt dat hij op de leegste gavel geseten heeft
terwijl hij hem selven met een brosagtigh touwetje
aen de bovenste gavel vast gemaakt hadde, op de
onderste gavel was gaan sitten apperent noch in bedenchen
sijnde, wat hij doen soude, verhangen, ofte het touwetje
Los maken, maar men siet dat den ondersten gavel
gebroeken afgeschuert daar bij Hingh, ende alsoo
sijn raat ontnoemen is, ende daarom , te eer, en te meer
hem selven alsoo heeft verhangen, hij hadde eenige
Jaren de knegt geweest, bij mijn Heer Hendrick Hooft
de oude drost van muijden en bailliuw van goijlant
die na dat hij de tienden van goijlant met noch een
ander heer, van de Edele Heeren van Nieuroeden
met toestemminge van de abdisse van Elten gekogt
hadde, hem tot ontfanger van die tienden van goijlant
hadde aengestelt, soo wasset dat hij een weijnigh te
protogaal daar van leefde, waar door hij ten eenemaal
sonder gelt raakte, Ja soodanigh, dat hij in de mant maij
tot Jan bitters schout tot Hilversum al 19 gulden te quaat
bleef die hij niet kon betalen, ende van daar raakte
hij tot de blaricummer schoutten, ende, na dat hij daar
ontrent 14 dagen geweest, en verteert hadde de somme
van 9 guldens, soo dede de schouttin, op 't aenraden van
andere, hem vertrecken, ende van daar gaande, soo
quam hij noch een man van naarden, die in busse-
mer nenghe was ploegende, met een goeden dagh
voorbij te gaan, Ja wort vertrouwt, dat hij doen
door mismoedigheijt in 't voorz bosch is gegaan
ende hemselven alsoo als voorseijt is, heeft
een Eijnt van sijn Leven heeft gemaakt

Want

Want dat hij doen een Eijnt van sijn leven heeft ge-
maakt, dat sal wel waar sijn, want sijn broeder
die koddebeijer tot muijderbergh is, die sogt hem
's anderendaags tot naarden Hilversum en blari-
cum, ende die seijde ook, dat hij ook tot muijder-
bergh niet en was, Ja niemant sagh hem voort
meer, en men wist niet waar hij voort ge-
bleven waar, tot dat den koddebeijer van Hilver-
sum hem op den 17 novemb: deses Jaars 1721 in 't
voorz Bosch van den boom afgevallen quam te
vinden, ende dat tot naarden bekent gemaakt sijnde
soo Liepen eenige Honderden van menschen uijt, om
hem te sien, ende alsoo hij aen sijn leerenbroeck
en aen sijn kamisoel, en aen andere klederen
bekent wierde, ende sijn lighaam bij na verrot
was, en wanneer men sijn Hoet van sijn Hooft
woude Ligten, soo ging sijn Hooft van sijn Hals af
soo vont den Heer gerardus schout tot naarden
goet, om sijn doot Lighaam aldaar in 't voorz
bosch, in een kuijl te doen begraven, 't welck
op den 20 novemb: 1721 van den dienaar Jan
boelHouwer wiert gedaan

Ja het Huegt mij noch seer wel dat op een Sondagh
ontrent het Jaar 1666, een silver smits soon
van naarden, hem selven in den duijnen aen
een boom na bij den ouden galgenbergh
verhingh, ende dat om een vrouw mensch
die hij niet krijgen kon

In 't Jaar 1720, doen is in Engelant een boer gestorven
die out was 106 Jaren, nalatende een zoon out 77 Jaren
ende een dogter van 56 Jaren, en een kleijn dogter van
37 Jaren, ende doen hij 95 Jaren out was doen trouwt
hij met een Jongh meijsje, waar van hij een soon
van 2 Jaren nalaat, welcke jonge vrouw in sijn
105 Jaar in de kraam bevallende van 2 kinderen
is gestorven

In 't Jaar 1721 op den 3 febr doen is in de bekende stadt
nimes in vranckrijk getrout een persoen out 112 Jaar
welck persoen als hem de pastoor de ongelijkheijt
van Jaren voorstelde, vraagde waarom een Jonge-
lingh van 12 Jaren (settende de 100 Jaren aen een sij)
niet soude moegen trouwen met een dogter van
gelijke Jaren waar naar het Huwelijk voltrocken
sijnde, sijn Jonger broeder out 108 Jaren, welcke in
sijn 106 Jaar getrouwt was met een dogter van
23 Jaar, doen op dese sijn broeders bruloft, met de
brudegom te samen, noch seer vaardigh hebben
gedanst gelijk ons de Hollantse kronijck
vermelt

L:R: Lustigh

In ‘t Jaar 1720 doen stierf tot Zutveen een vrouw:
out 107 Jaar genaamt magarita guers, doch op
haar 101 Jaar doen trouwde sij een manhooft
van 28 Jaar, die doen van haar verbetert was
een somme van 1500 guld: den paap # van Blaricum sijn meijt
Elisabet genaamt, daar was sij = out moeijtje
over: die van dese oude vrouw, noch een goede
somme tot erffenisse gebuert heeft

Op den 21 decemb: 1721 doen verbrande tot Laren
een Huijs af, staande zuijtwaarts van de kerck
besijden den smits Huijs: ter oirsaak dat een
ffonck van de Lamp in ‘t werck en in ‘t stof viel

Op den 4 Januarij 1722 op Sondagh morgen ontrent de klocke
negen uijren doen sterft arnoldus Spil schout tot Huijsen
na dat hij ontrent 6 weecken aen een uijtterende sieckte
hadde gelegen, hij was bruijdegom geworden op den 16 novemb:
1721 en stierf bruijdegom, ende wort op vrijdagh den 9 Januarij
1722 alhier eerlijk begraven

Op den 4 Januarij 1722 doen vint gerritje Jansz pottekaes genaamt
op den over van de zee t’ eijnde Bussemermaat een drenckelingh
ende dit aen onse magistraat bekent gemaakt sijnde, soo halen
sij van daar dien man, met Ebbe dircksz wagen ende nadat die
twee schepenen kornelis aartsz en Jan broer hem hadden be-
schouwt, (vermits den schout ‘s morgens gestorven was) ende uijt
sijn sacken gehaalt hadden een koeperen doos, een zijden nuesdoek
en 23 Stu: aen gelt, ende noch drie brieven, soo hebben sij dien man
alhier in onse toorn gebragt, ende ontkleet sijnde, hebben sij hem
in een kist geleijt en op dijnsdagh voor onse toorn eerlijk begraven
de voorz brieven opgedroogt sijnde, hebben bevonden, dat een brief
helder te Lesen was, waar uijt men bevonde, dat die brieven
na oostindien moesten bestelt worden, ende dat die eene brief
van marritje Jans quam wonende tot amsterdam op ‘t
ffransepat en de brief was geschreven op den 11 november 1721
uijt alle het welck blijken en kentekenen sijn, dat het
apperent een Schipper sal sijn, van een tesselse kaagh
van amsterdam die na texel soude varen, ende van daar
afgevallen is, al ‘t welcke Jan koemin op maandagh den 12 Januar:
1722, tot amsterdam, nader sal naspueren.

Op den 6 of op den 7 Januarij 1722 doen wert Hendrick van Weerlandt
geboortigh van Naarden bij een acte van mijn Heer den drost
onse schout tot Huijsen, wij wenschen hem veel geluck
met dit schout ampt, Ja soo, dat hij wel regeren magh

Met het begin van dit Jaar 1722 krijgt Jan Willemsz boer
5 siecke koebeesten waarvan een hem afsterft
op den 6 Januarij 1722 -------- de andere genesen

op den 9 december 1721 doen steeckt men tot amsterdam, op den
Amstel in de stadt, door Ordre van den Heer Brants ambassaduer
van den grootvorst van moscovien keijser van Groot Ruslant
een groot vierwerck aen, ter oirsaak van de Vreede tusschen
den keijser voornoemt en den koninck van sweeden onlangs
gesloeten

Anno 1722 op sondagh morgen de klocke ontrent ten
vier uijren op den 4 Januarij, doen steeckt met
een mes vegtenderhant, een moff, wort genaamt
Hendrik kust mijn eens, een snijders knegt
eenen peter Jan Sijmonsz van laren, in sijn lincker
sijde, soodanigh, dat hij daar aen sterft op
dijnsdagh morgen ten 9 uren, ende wort noch
op dien dagh beschouwen, door gerardus
tengnagel schout van naarden, ende door
twee barbiers, en 2 schepenen van naarden
ende door 2 barbiers en 2 schepenen en schout
van Huijsen, ende bevonden dat desen peter
van desen Hendrick was gestoeken door sijn
Lever heen, en soo in sijn Longe, dat hij daar
sekerlijk aen was gestorven, men gaf ordre
om hem in een ongeschaafde kist, sonder
eeniger zolemniteijten voor onse kerck
te begraven gelijk ook sulckx op Heden den
14 Janu: 1722 wiert gedaan,

een waar en waragtighe beschrijvinge uijt de stadt Leijden
wegens het wonderlijk misgebooren kint datter op den
1 ffeb: 1722 is geboren: dogh een uer voor de geboorte gestor-
ven is, ende de volgende gedaante heeft, het is sonder Hooft
en bij een agste minder als een half el Hoogh en heeft het
onderste gedeelte van ‘t Lichaam tot aen de navel toe vol-
koemen als een wel geschapen mensch, de buijck is dicagtigh
en opgeblasen in het opperste van ‘t Lichaam tusschen de
schouderen in, is een gladde rootagtige ronte, aen welcker
sijden op eijder schouder eenigsins agterwaarts twee
specren van ooren gesien worden waar ontrent ook eenigh
Hair gegegroijt is, even onder desen gladde rootagtige
ronte van voeren in het opperste van de borst of boeven
op ‘t Lichaam, is een openingh als een montje, waar in de tongh
gesien wort, ende de gladde rontte selfs, vertoont sich eeven
als een paar billen waar onder sich na de agterste sijde
volgensz de proportie, schoon het ter behoorlijker plaatse
een meijsje is, een seer groot mannelijk Lit vertoont, even
onder ‘t welcke in een selve openingh, gelijk het oogh van een
welgestelt mensch, twee gantsch klaar en ruijm van den
ander gescheijden oogappels sijn: waar onder eenige vlees-
agtigheijt als of het van de longe was, op de rugh hangt, en
uijt een gat pruelt, wijl de ruggegraat gebroecken is: ende
het geheele Lighaam heeft verders alle teeckenen van
seer sterck en robust geweest te sijn, gelijk ons de Leijtse
Courant van den 4 en den 6 febr: 1722 vermelden, breder te
Lesen of zingen, Ja op die tijt, doen was anthoni keelwigh
self tot Leijden doen dit voorz kint aldaar geboren
wiert, de welcke ons eerst die tijdingh mede bragt, Ja een
stigtelijk en eerbaar Lietje was hier nu bij gemaakt
de vrouwe die het voornoemde kint gebaart heeft, die
woont tot Leijden in de uttrechtse Straat

volgt noch een waare geschiedenisse in dese maant febr 1722
in onse steede naarden voorgevallen, van een paapse
vrouwe, die ontrent 6 maanden voor haar kramen
onder de galgh (daar een koedief aen hingh diens toonen van
den dicke been en diens hooft boven al een gat in was:)
nogh staen bidden welcke paapse vrouw in de ################